

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

FEV.—NO. 826.

CHICAGO, ILL., 12. JULIJA (July 12th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

KDO POGUBLJA EVROPO IN NJENO CIVILIZACIJO?

Evropa je v kaosu, na robu gospodarskega propadanja, njena civilizacija hira — poročajo dan za dnem veliki ameriški listi. Za kaos, za dekadenco Evrope pa so odgovorni po zadržanju listov — socialisti in komunisti.

„Komunizem je izven Rusije samo grožnja, pravi „Chicago Tribune“, toda socializem je dosegel že vrhunec svojega pogibeljnega dela v nesrečni Evropi.“

Ameriška Delavska Federacija, ali bolje, njen odbor z Gompersom na čelu je podal izjavo o študiranju delavskih razmer v Evropi. V tej izjavi pravi odbor, da se med evropskim delavstvom širi kuga komunizma, s katerim ne mara imeti ameriško delavstvo nikakega opravila. Ako ga mara ali ne mara, ima besedo še kak drug del ameriškega delavstva kakor tisti, ki podaja izjave v imenu A. D. F. V Zed. državah imamo socialistično gibanje, ki se kljub pogubnim posledicam razdorov in frakcijskih bojev širi — in to gibanje ima o družabnih viharjih popolnoma drugačno mnenje, kakor vsi uradniki nekaterih ameriških unij.

Omenjeni dnevnik je porabil to izjavo za svoj uredniški članek, v katerem pravi, da grozi Evropi veliko večja nevarnost od socialistov kakor od komunistov. Socialističnih idej — v glavnem nacionalizacije produktivnih in distributivnih sredstev ter državne kontrole — se ne oprijemajo samo delavci, ampak tudi nižji meščanski sloji, kar jemlje veliko vitalnosti evropski družbi in ji je ovira za okrevanje, breme za delavsko ljudstvo vseh razredov — modruje urednik „Tribune“.

Da, socializem v Evropi se širi. Toda širjenje socializma ni ovira okrevanju Evrope, socializem ji ne jemlje vitalnosti, socialistično gibanje ni zapreka k ekonomski rekonstrukciji starega kontinenta.

„Tribune“ svari ameriško delavstvo pred enakimi posledicami v Ameriki, če se bo oprijelo socializma. Sedaj imamo prosperiteto, modruje, imamo dobre institucije in večje priložnosti k uspehom kakor v katerikoli drugi deželi na svetu. Amerika je potemtakem raj — o ka-

terem pa delavci in farmarji zelo malo vedo. Ako politični dogodki tekom zadnjih par let v Zed. državah kaj pomenijo, bodo najbrž pomenili to, da so delavci in farmarji o vsesplošni prosperiteti in priložnostih precej drugačnega mnenja kakor pa glasila ameriške plutokracije.

Poglejmo nazaj v Evropo. Njeno gospodarsko življenje se zvija v krčih. Ampak to ni krivda socializma. Za kaotično stanje evropskih dežel je kriv tisti razred, katerega poveličujejo glasila finančnikov — kapitalizem. Kapitalistične tekme so pognale Evropo in potem velik del ostalega sveta v splošno klanje. Kapitalistične vlade so narekovale mirovne pogodbe, jih podpisale in uveljavile — kakor se take pogodbe uveljavljati more — z orožjem.

Kujejo se nove vojne zveze, ali kakor trdijo državniki, obrambne zveze za „ravnotežje“ sil. To je isti proces, kakor pred letom 1914. Tekma za trge, lov za koncesijami, za vplive v tujih, gospodarsko zaostalih deželah se nadaljuje po enakih potih kakor poprej — in vsa vodi v nove vojne, v nove vojne nevarnosti.

Francoska zbornica je dovolila nadaljnih 37,000,000 frankov za gradnjo aeroplanov. Že prej je dovolila 175,000,000 frankov, skupaj 212,000,000 frankov. Francija hoče prednjačiti kot oborožena sila z zračnim brodom. Velika Britanija je bila in je še prva pomorska sila. Francija jo je prekosila z zračnim brodom. To vznemirja Angleže, ki zahtevajo še več aeroplanov in zrakovlovov za Anglijo, kakor jih ima, oziroma jih bo imela Francija. Zedinjene države tudi nočejo ostati zadaj, Rusija naroča aeroplane, Italija, v kolikor more spraviti skupaj lir, japonsko carstvo tudi pridno neguje svoj militarizem na suhem, na vodi in v zraku — vse dežele, katere morejo in smejo, delajo enako, vse samo za obrambo!

Nemčija je del, velik in važen del telesa Evrope. Francija drega v njo, jo zbija na tla, gazi po njenih mestih, ovira njen gospodarski razvoj, jo provocira in podpihuje propagando za razdruženje nemške države. In Francija ni socializem! Francoska vlada je ena izmed ti-

stih vlad, ki so krive za evropski in s tem za svetovni kaos.

Državniki, ki predstavljajo sedanji družabni red, kapitalizem, so imeli po vojni že mnogo konferenc, ki niso stabilizirale prizadetih dežel, ampak jih pognale v še večjo nesigurnost. Lozanska konferenca, ki rešuje probleme bližnjega vzhoda, jih rešuje po istih pravilih, kakor jih je versailleska konferenca.

Za gospodarski in politični kaos Evrope je kriv kapitalizem s priveski starih evropskih tradicij. Ne more priti skupaj, ne more napraviti niti enega pametnega koraka, ne more skleniti niti enega splošnega sporazuma, zato se oborožuje, tekmuje in tira Evropo in vse ostale dežele v nov svetovni vojni konflikt.

Do konflikta pride, lahko pa tudi ne pride. Če bo ohranil vodstvo držav kapitalizem do take mere, da bo lahko delal kakor bo hotel, so nove vojne neizogibne. Vzroki za vojne so tukaj in logično temu morajo slediti vojne. Edini faktor, ki jih lahko prepreči, lahko omeji — je delavski razred.

Socializem v Evropi se širi — in dobro je da se širi. Ako bi se v isti meri širila zrelost in sposobnost delavstva za socialistično preuredbo družbe, bi človeštvo lahko gledalo breskrbnješe v bodočnost. Ampak človek se počasi uči.

Združenje evropskega socialističnega in unijskega delavstva je eno upanje za resnično obnovo Evrope. Združeno delavstvo predstavlja silo. Ako v doglednem času uglađi medsebojne diference, ako se nauči enotnejše nastopati, tedaj je narejen velik korak k svetovnemu miru in socializmu.

Mi poznamo krivce, ki so povzročili obupno stanje Evrope. In poznamo zdravilo, poznamo izhod iz takega stanja. Tudi finančna glasila trdijo, da ga poznajo. Po njih mnenju so izhod iz sedanjih kriz fašizmi v eni ali drugi obliki. Po našem prepričanju je edino zdravilo, edini izhod iz družbe kaosa in dekadence, socialistična preuredba družbe. Zavedno delavstvo bo skrbelo, da pride do take preuredbe.

Taktike, ki slabe unije.

V Scrantonu, Pa., se je vršila tri-distriktna konvencija U.M.W. (antracitnih premogarjev), o kateri pišejo listi veliko zato, ker je John L. Lewis, predsednik U. W. W., dal izgnati iz dvorane organizatorja "Izobraževalne lige strokovnih unij", katero vodi Foster. Lewis je dejal, da so Fosterjevi ljudje navadni provokatorji, ki vodijo razdiralno delo v unijah in zato ne zaslužijo mesta v unijah.

Lewisova izjava je povzročila na konvenciji veliko rabuke in iz dvorane izgnane osebe so bile celo fizično napadene.

Med premogarji se pojavljati v glavnem dve frakciji, Lewisova in proti Lewisova. Svoj izvor imati v osebnih bojih med Lewisom, njegovimi pristaši in protivnimi voditelji, kakor je n. pr. Howat. V uniji premogarjev je veliko razredno zavednih delavcev. Ti Lewisu niso naklonjeni radi njegove konservativne taktike. V situaciji so posegli komunisti in s tem dregnili v sršeno vo gnezdo.

Nihče ni bolj vesel teh sporov kakor operatorji. Sovražnika boš zmerom lahko premagal, če ne bo enoten. In operatorji se pripravljajo na bitko. Premogarji ne žive sijajno, delajo nestalno, premikati se morajo iz kraja v kraj, plače imajo razmeroma nizke, ampak operatorjev to ne zanima. Profit jih zanima.

V Scrantonu je bilo navzočih okoli 500 delegatov, kakor črpamo iz poročil. Velika večina je bila z Lewisom. Konvencija je zastopala okoli 155,000 premogarjev. Zbor je nagovoril tudi neki škof, ki je poveličeval italijanski fašizem. Taki škofje ne bi smeli imeti mesta na delavskih zborih in če je kdo zaslužil izgon, ga je zaslužil dotični škof najbolj.

Na konvenciji se je nahajal tudi Rinaldo Capellini, novoizvoljeni predsednik premogarske unije 1. distrikta, ki je odgovoril škofa, da ameriško delavstvo ne mara nobenega fašizma. Capellini je znan progresivec in komunisti so ga oglašali kot svojega pristaša. Poročevalcem listov je na zboru v Scrantonu dejal, da nima z W. P. nobene zveze, da zanj tu ni vprašanja, kdo je radikalen in kdo konservativen, pač pa vprašanje življenskega stanja premogarjev, katerega je treba izboljšati in se ga mora izboljšati.

In to je resnično vprašanje. Ljudje, ki sploh niso premogarji in ne poznajo težav premogarjev, jim lahko s svojim hujskanjem več škodujejo kakor koristijo. Premogarji morajo v teh kritičnih časih delati smotrno, da na takten način obrnejo smer organizacije v pravo strugo, paziti morajo, da je ne oslabe in s tem še bolj utrdijo konservativno vodstvo ter poslabšajo svoje že itak slabo življensko stanje. V današnjih razrujenih časih, ko se tepe med seboj toliko različnih elementov, je treba veliko previdnosti in treznega nastopanja. Premogarji so si znali zgraditi mogočno organizacijo in znali jo bodo utrditi in napraviti iz nje resnično bojovno telo razredno zavednega delavstva. To zahteva časa in razuma.

Znanost ima na razpolago teleskope, mikroskope in spektroskope, s katerih pomočjo se ji razodrejo daljave in drobnosti vseмирja. Prodira je v oddaljenosti, od katerih potrebuje luč leta in leta, da pride do naše zemlje; fotografirala je zvezde, ki jih ne doseže nobeno oko; dognala je sestavo tujih solnc in vsemirskih meglin. Ali nikjer ni našla prostora za nebesa, za pekel ali vice. Ali prenese cerkev te kraje naposled v četrto dimenzijo spiritistov?

Aktivnosti ameriške socialistične stranke.

Organizacijska kampanja.

Zadnje dneve junija je zborovala v Chicagu nova eksekutiva socialistične stranke. Seje so se udeležili vsi člani, razun E. V. Debsa, ki je bil zaposlen na shodih. Člani so razpravljali o zaključkih konvencije in kako jih izvajati. Najvažnejša točka dnevnega reda je bila kampanja za pojačanje socialistične stranke. Sotrug Debs, predsednik stranke, bo skozi vse to leto nastopal na strankinih shodih. Največjo pozornost se bo posvetilo organizacijskemu delu v zapadnih in osrednjepadnih državah. Na vsakem shodu se bo dobilo nekaj somišljenikov in sodrugov, ki bodo vodili delo za reorganiziranje socialistične postojanke. V jeseni se Debs vrne na vzhod, kjer se bodo obdržavali veliki kampanjski shodi. V vsakem mestu, kjer stranka danes nima organizacije, se bo skušalo najti sposobno moč, ki bo prevzela delo organizatorja. Pri tem se bo pazilo, da bo ta organizator trajna oseba. Stranka bo skušala dobiti za lokalne organizatorje mlajše moči, ki bodo imele res voljo za delo.

Kampanja, ki jo ima stranka v načrtu, je široko zamišljena in bo zahtevala veliko dela. V gl. uradu stranke bo nastanjen ravnatelj organizacijske kampanje, ki bo dajal direktive in nadziral, da bodo postojanke in organizatorji pomembnih mest lahko kar najboljše kooperirali med seboj.

Govorniške ture evropskih sodrugov za soc. stranko.

Eksekutiva se pogaja z različnimi vodilnimi evropskimi sodrugmi, da bi prišli v Zed. države govoriti na socialistične shode. Sodrugi kot Arthur Henderson, James C. Welsh, Phillip Snowden, Sidney in Beatrice Webb iz Anglije, Otto Bauer, iz Avstrije, Arthur Crispian iz Nemčije in drugi bodo ob enem ali drugem času v tem in prihodnjem letu prišli v Zed. države govoriti na shode pod avspicijo ameriške socialistične stranke. Vsi ti shodi se bodo izrabili za organizacijsko kampanjo. Načrt stranke je, da se do prihodnjih predsedniških volitev organizirajo strankine postojanke v vseh krajih te republike, tako da bo naša stranka v stanju postaviti popolno kandidatno listo v vseh državah Unije.

Volilna kampanja v Readingu, Pa.

Socialistična stranka v Readingu, Pennsylvania, je pričela z živahno volilno kampanjo za mestne volitve. Sotrug Henry Stump, predsednik centralne delavske federacije in dolgoletni aktiven član naše stranke, je nominiran za županskega kandidata. Za aldermanske kandidate sta bila nominirana med drugim sodruga

James H. Maurer, predsednik Pennsylvania State Federation of Labor in šestletni član pennsylvanske legislature ter George W. Snyder.

Henry Stump je podal izjavo, da imajo socialisti dobre izgleda za zmago pri občinskih volitvah. Delavstvo je stranki naklonjeno, toda v kampanji se mora paziti, da se naši simpatičarji vsi registrirajo in se udeležijo volitev. Naša pozicija je jačja kakor je bila; napak, ki smo jih storili v prejšnjih kampanjah, se lahko na podlagi izkušenj izognemo, in beležili bomo nove uspehe.

Lista soc. kandidatov v Marylandu.

Konvencija socialistične stranke v Marylandu, ki se je vršila v Baltimore, je postavila za prihodnje državne volitve sledeče kandidate:

Za governorja, William H. Champlin, Baltimore;

za generalnega pravdnika, William A. Toole, Baltimore;

za comptrollerja, James L. Smiley, Annapolis;

za klerka v apelnem sodišču, Mary Janet Miller, Montgomery County.

Razun teh je postavila stranka kandidate v vse druge urade. Sprejeta je bila resolucija, s katero izreka stranka svoje simpatije stavkarjem v krojaški in predilni industriji in jim zagotavlja vso svojo pomoč.

William A. Toole, organizator marylandske soc. stranke, je podal razveseljivo poročilo o strankinih aktivnostih in naraščanju članstva. Zaključke strankine konvencije v New Yorku je zbor marylandskih sodrugov odobril in sklenil sodelovati s skupno stranko v vseh njenih akcijah. Ustanovila se je ženska socialistična organizacija in sklenilo se je organizirati tekmo za pridobivanje novih članov.

Nove socialistične organizacije v Ohiju.

L. 1919 se je pričel v državi Ohio razdor v vrstah socialistične stranke, ki je imel za posledico, da je stranka tam najbolj trpela. V tem letu je stranka priredila v ohijskih mestih več shodov in na nekaterih je nastopil sotrug Debs. Organizatorično delo pod kontrolo skupne stranke pa je vodila sodruginja Elizabeth Goldstein iz New Yorka. Organizatorjem se je posrečilo s sodelovanjem lokalnih sodrugov in somišljenikov obnoviti organizacije socialistične stranke v Youngstownu, Cantonu in Columbusu. Druge se je pojačalo in v ostalih mestih se nadaljuje z agitacijo za ustanovitev postojank. Po ustanovitvi kluba v Cantonu je bilo zaključeno, da se 19. septembra skliče velik shod, na katerem bo govoril sotrug Debs. Kakor znano,

je Debs govoril v Cantonu dne 18. julija 1918 in radi tistega govora je bil aretiran, tiran pred sodišča in obsojen v dolgoletno ječo. Ko je pričel Debs v tem letu z organizacijskim delom za stranko, je izrekel željo, da se zastavi vse sile za reorganiziranje stranke v Ohiju, kjer je radt progono in notranjih bojov njena organizacija toliko trpela.

Organizatorično delo na severozapadu.

Sodrug Emil Herman se je podal v Seattle, Washington, kjer bo vodil organizatorično delo za severozapadni distrikt socialistične stranke. Par mesecev se je mudil v Minneapolisu in drugih krajih Minnesote kot organizator socialistične stranke. Ko je bil izpuščen iz ječe, nekaj mesecev preje kot Debs, je podal izjavo, da bo ostal aktiven v socialistični stranki, kakor je bil, predno ga je Palmerjeva justica pognala v ječo, ker je imel o vojni drugačno mnenje kakor vladajoči razred. Do časa, ko je bil poslan v zapor, je bil Herman tajnik socialistične organizacije države Washington, ki je bila ena najjačjih organizacij na zapadu. Sedaj je delavsko gibanje v Washingtonu v razsulu. Farmer-Labor party toliko da še eksistira, in kakor piše njen tajnik, bivši socialist J. C. Kennedy, bo nesposobna poseči v prihodnjo volilno borbo, ako ne postane jačja. Emil Herman si je vzel za nalogo obnoviti socialistično stranko v Washingtonu in jo postaviti na prejšnje trdno stališče.

Na svojem potu v Washington se je Herman ustavil v Missouli, Montana, kjer je dobil dovoljenje obdržavati seje na uličnih vogalih. Policijski načelnik pa ga je v sredi govora prekinil in mu zabranil nadaljevati. Toda Herman je s pomočjo simpatičarjev izvojeval svobodo govora in uspel ustanoviti socialistično organizacijo.

V Chicagi obdržuje shode na prostem za socialistično stranko črnc Ross D. Brown iz Indiane. Ne dogaja se pogosto, da bi črnici govorili za socialistično stranko, dasi ima med njimi mnogo pristašev. Črnici v Ameriki imajo tudi soc. glasilo, ki ga urejujejo zamorski sodrugi. Brown je dober orator. V Chicagi je imel enajst shodov.

ČITAJTE "PROLETARCA".

Ako želite biti poučeni o pravi sliki delavskega gibanja v tej deželi in po svetu sploh, čitajte Proletarca. Proletarec je priobčil cele serije člankov in razprav o gibanju za federativno stranko ameriškega delavstva. Na konferenci "kmečke-delavske stranke", ki se je vršila v začetku julija v Chicagi, je imel ta list dva, odnosno tri poročevalce.

V tej in prihodnji izdaji bomo podali čitateljem sliko, v koliko je bila ta konferenca uspešna ali neuspešna.

Združevanje in razdruževanje ameriškega delavstva.

Na zadnji konferenci W. P. (stranka dela preje komunistična stranka) je bilo zaključeno, da se spremeni taktiko v pogledu nastopanja z drugimi delavskimi skupinami. Prejšnje stališče "stranke dela" je bilo: nobenih kompromisov z reformističnimi strankami. "Nova" taktika Workers party je: vsi v akcijo za ustanovitev federativne stranke ameriškega delavstva.

Nato so v svojem glasilu povedali članstva, da je bilo stališče prejšnje eksekutive napačno in stališče sedanje je pravo. V resnici so bili v prejšnji njihovi eksekutivi iste vodilne osebe kakor danes. Poslala je svoje zastopnike na clevelandsko konferenco za progresivno politično akcijo, kjer pa niso bili priznani, češ, da so njihovi motivi razdiralni.

Po clevelandski konferenci je odstopila od konference za progresivno politično akcijo farmarska-delavska stranka, kar je bila zasluga komunistov, ki so si pridobili nad nekaterimi voditelji F.-D. stranke precej vpliva. Pri zadnjih kongresnih volitvah je W. P. indorsirala kandidate kmečke-delavske stranke v Illinoisu. Kljub temu so dobili trikrat manj glasov kakor kandidati socialistične stranke, ki ni vodila nikake volilne kampanje. Pri zadnjih županskih volitvah pa farmarska-delavska stranka ni postavila niti županskega kandidata.

V drugem dejanju njenega razpadanja je sklicala svojo konvencijo, na katero je povabila vse delavske stranke, federacije, farmarske organizacije in unije.

Konvencija se je vršila 3., 4. in 5. julija. Prvi dan je bilo navzočih okoli 400 oseb z delegatskimi znaki, drugi dan nad 500 in kakor je poročal poverilni odbor, je dalo poverilnice 500 delegatov. V listih so poročali, da jih je prišlo nad tisoč. Glavni del delegatov je bil iz Illinoisa in okoliških teritorijev.

Toda manjše skupine so prišle tudi iz oddaljenih krajev, kot Californije, Washingtona, New Yorka itd.

Prvi dan se je otvorila konvencija precej pozno. Pričeli so z navduševalni govori, ki so trajali do poznega popoldneva. Delegatje so ploskali, eni so se zgražali — odvisno je bilo, kdo je bil na govorniški tribuni. Proti večeru se je pričela igra — za kontrolo konvencije.

Takoj, ko je Jay Brown, tajnik kmečke-delavske stranke poslal unijam in delavskim ter farmarskim političnim skupinam poziv za konferenco, je pričela W. P. z res intenzivno kampanjo v prilog te akcije. Poslala je po mestih nad ducat govornikov, propagirala v svojih listih, na sejah in kjerkoli je mogla, naj vsaka

prevabljena organizacija pošlje delegata. Ni jim bilo posebno zato, da bi jih poslale konservativne unije kot celote. Zato so delali toliko bolj, da jih pošljejo unije, v katerih imajo oni kaj govora. Tako je prišlo na konvencijo par sto delegatov, ki so zastopali male unijske skupine, nadalje številna delegacija Workers Party, ki je zastopala stranko kot celoto, njene narodnostne federacije, kot češko, nemško, italijansko, finsko, itd., pevske zборе, izobraževalne enote W. P., tiskovne družbe itd. Na ta način je W. P. preplavila konvencijo s svojimi delegati in delegacija kmečke-delavske stranke je bila v veliki manjšini. Farmarske skupine so gledale na potek bolj od strani, ker ne poznajo zakulisnih spletk in bojev med delavskimi strujami.

Zvečer prvi dan je bilo v precej viharni delati zaključeno z veliko večino, da se da sedež vsem prijavljenim delegatom. Sugestija, da se da delegatske pravice le zastopnikom farmarskih organizacij, kmečke-delavske stranke, W. P. in unij, je bila zadušena. Komunisti so izvajali prvo bitko in v svoja glasila so poslali poročila, da je "orjak ameriškega delavstva rojen" in da je "ameriški proletariat proglasil dne 4. julija 1923 svojo neodvisnost." Tako se je za propagando.

Ampak v začetku komaj vidna nesoglasja so se širila. Ruthenbergova skupina je bila absolutni gospodar te umetno sestavljene konvencije.

Da bom kratek: Po obširnih debatah je bilo zaključeno, da se ustanovi "federativna farmarska-delavska stranka", izvoljena je bila eksekutiva, ki sestoji iz pristašev W. P. in malih skupin, ki so glasovale za tako stranko, in pa listega dela kmečke-delavske stranke, ki se je ločil od illinoiske skupine, ki ima mašinerijo kmečke-delavske stranke v svojih rokah. Kakor je situacija danes, je "federativna kmečka-delavska stranka" Workers Party v novi izdaji.

Kmečka-delavska stranka se pritožuje, da so ji komunisti "ukradli" ime, toda bo funkcionirala kakor dosedaj pod imenom "National Farmer-Labor Party", ali kakr smo jo navadno imenovali, Farmer-Labor party. Mesto ene kmečke delavske stranke imamo sedaj dve — to je danes ves rezultat konvencije, na kateri je bil rojen "orjak".

Na konvenciji je bilo tudi nekaj socialistov, ki pa so zastopali unijske lokale. V debatah niso posegali, razun parkrat. Soc. stranka kot taka je na newyorški konvenciji zaključila, da se konference ne udeležijo in navajala za vzrok, da čikaška konferenca farmarske-delavske stranke ne bo v stanju ustvariti resnično podlago za federativno delavsko stranko. Izgleda, sedaj ko je čikaška konvencija končana, da je bila naša stranka v pravem. Mesto enotne stranke se je doseglo le še več nasprotstva in razdorov in dosedaj prijateljski W. P. in F. L. P. sta si postala sovražni.

Taktika "okupiranja", ki jo igrajo komunisti, se je pokazala za neuspešno že na konvenciji soc. stranke l. 1919 in zopet sedaj na konvenciji farmarske-delavske stranke. Politiki farmarske-delavske stranke trdijo, da so komunisti s svojo taktiko na čikaški konferenci oddaljali možnost za ustanovitev federativne stranke za več let. Toda ameriško delavstvo se bo združilo, ampak združevalna konferenca bo morala biti drugačna od čikaške konference. Žalostno dejstvo je, da se v akciji za osamosvojitvev ameriškega delavstva na političnem polju ne greši samo v krogih konservativnih unij, oziroma njihovih vodstev, ampak tudi na ekstremni strani. Čikaška konvencija je to dokazala.—Z.

***

Stara garda republikanske stranke v skrbeh.

Vodstvo republikanske stranke, z drugimi besedami Wall Street, je v skrbeh radi izgubljanja kontrole nad masami volilcev. William Hard poroča iz Washingtona, da si republikanski politiki ne belijo glave z ustanovitvijo nove federativne kmečke-delavske stranke, ki so jo ustanovili komunistični elementi v Chicagi, ker ta stranka nima za seboj drugega kakor kopo ambicioznih voditeljev ter nekaj stotin tujerodcev. Veliko več skrbi pa jim prizadeva takozvani progresivni blak s senatorjem LaFollettom na čelu. LaFollette se sedaj mudi v Minnesoti, kjer agitira za Magnus Johnsona, ki je senatorski kandidat farmarske-delavske stranke v Minnesoti. Poveljniki stare garde pravijo, da je minnesotska kmečka-delavska stranka vse nekaj drugega kakor stranka enakega imena, ki ima svoje vodstvo v Chicagi. Minnesotska stranka, ki je samostojna, ima za seboj mase minnesotskih volilcev, ne samo delavcev in farmerjev, ampak tudi malih trgovcev in obrtnikov. Ako zmaga Magnus Johnson pri volitvah 16. julija, bo progresivni blak postal v senatu za en sedež jačji. In ta sedež potrebuje regularna republikanska stranka, ker ji gre trda za glavo.

Za kandidatom farmarske-delavske stranke v Minnesoti stoje farmarske in delavske skupine ter nižji del srednjega sloja. Kampanjo republikanske stranke financirajo denarni interesi. Njihov kandidat je dosedanji governor J. A. O. Preus. Kandidat demokratske stranke ne pride veliko v poštev, ker jo je nadomestila kmečka-delavska stranka. Boj bo torej med republikansko in prej imenovano stranko.

***

Mnogi ljudje socializem krivo tolmačijo. Ali zato je socializem vendar to, kar je sam po sebi, ne pa to, kar govore on njem krivi tolmači.

LEONID ANDREJEV:

TEMA.

Poslovenil Jos. Vidmar.

(Nadaljevanje.)

— Križca? — se je nasmehnil. — Mi nosimo križ na hrbtu.

Dekle se je malo namrdnilo.

— Spati ste hoteli. Boljše, da ležete, kot da tako prebijemo čas.

— Ne, ne ležem. Sedaj se mi noče spati.

— Kakor hočete.

Nastalo je dolgo in neprijetno molčanje. Ljuba je gledala v tla in osredotočeno vrtila prstan na roki; on je s pogledom blodil po sobi in si je vsakokrat prizadeval ogniti se dekleta z očmi. Končno se je ustavil na polizpiti majhni čašici s konjakom. In naenkrat se mu je z nenavadno jasnostjo, skoraj čutno, zazdelo, da je vse to že bilo: ta rumenkasta čašica in ravno s konjakom, in dekle, ki pazljivo vrti prstan, in on sam — ne tale, temveč nekako drug, nekoliko drugačen, nekoliko poseben. In prav tako se je ravnokar končala muzika, kakor tudi sedaj, in se je slišalo tiho žvenkljanje ostrog. Kot da je že nekoč živel — toda ne v tejle hiši, temveč v neki drugi, tile zelo podobni; in tam je nekaj izvrševal in je bil v tem zmislu celo zelo važna oseba in nekaj se je z njim dogajalo. Čudno čuvstvo je bilo tako silno, da je prestrašeno stresel z glavo; izginito je kmalu, toda ne popolnoma; ostal je lahen, nezaglašen sled vznemirjenih spominov o tem, česar ni bilo. In še potem se je v oni noči večkrat vjel pri tem, da je gledal na kako stvar ali osebo in si prizadeval, da bi se spomnil nanjo, in jo klical iz globoke teme prošlega, ali pa celo sploh ne bivšega.

Če bi ne vedel gotovo, bi bil dejal, da je bil že nekoč tukaj — tako se mu je začelo zdeti od časa do časa vse to znano in navadno. In to je bilo neprijetno, ker ga je nekoliko odtujevalo od njega samega in od njegovih in ga čudno zbliževalo z javno hišo, z njenim divjim, gnusnim življenjem.

Molčati je postalo težko. Vprašal je:

— Zakaj ne pijete?

Zdrznila se je.

— Kaj?

— Dajte, pijte, Ljuba! Zakaj ne pijete? —

— Sama nočem.

— Žalibog, ne pijem.

— Sama pa nočem.

— Raje snem hruško.

— Jejte! Saj zato ste jo kupili.

— Ali vi nočete hruške?

Dekle se je odvrnilo in molčalo. Toda vjela je njegov pogled na svojih golih in prozorno rožnatih plečih in vrgla sivo, pleteno ruto nanje.

— Nekam hladno je — je dejala pretrgano.

— Da, hladno — je pritrdil, dasi je bilo mali sobici vroče. In zopet je nastalo dolgo nepeto molčanje. Iz salona so prileteli glasni, važeči zvoki riturnela.

— Plešejo — je dejal.

— Plešejo — je odgovorila ona.

— Zakaj ste se tako razjezili name, Ljuba... in me udarili?

Dekle je pomolčalo in rezko odvrnilo:

— Treba je bilo tako, pa sem vas udarila. Saj vas nisem ubila, kaj sprašujete? — se je neprijetno zasmejala.

Dekle je dejalo "treba je bilo tako". Gledala ga je odkrito s svojimi črnimi obrobljenimi očmi, se blede in odločno smehljala in govorila: "tako je bilo treba". In jamico je imela v bradi. Težko je bilo verjeti, da je ta njena glava — tale zlobna, bleda glava — pred minuto ležala na njegovi rami. In da je njo laskal.

— Tako torej! — je rekel mračno. Stopil je parkrat po sobi in se vsakokrat okrenil korak pred dekletom; in ko je sedel na prejšnje mesto, je bil njegov obraz tuj, sirov in nekoliko ponosen. Vzdignil je obrvi in molče gledal na strop, kjer je igrala svetla pega z rožnatimi kraji. Nekaj majhnega in črnega je lezlo po stropu, najbrž v toploti oživel, zaostala jesenska muha. Sredi noči se je prebudila in najbrž ničesar ne razume in kmalu umrje. Vzdihnil je.

Dekle se je glasno zasmejala.

— Kaj vas razveseljuje? — je hladno pogledal in se okrenil v stran.

— Kar tako. Vi ste pa res podobni pisatelju. Ali mi ne zamerite? Njemu se tudi smilim v začetku, potem pa postaja užaljen, zakaj ga ne molim kakor ikono. Zelo zamerljiv človek je. Če bi bil on Bog, bi ne odpustil niti ene sveče — se je zasmejala.

— Odkod pa poznate pisatelje? Saj ničesar ne berete.

— Eden prihaja sem — je kratko odgovorila Ljuba.

Uprl je svoj nepremični, težki, nekako preveč mirno opazujoči pogled na dekle in se zamislil. Kot človek, ki je preživel življenje v uporu, je nejasno zaslutil v dekletu puntarsko dešo, in to ga je razburjalo in ga sililo iskati in presojeti: zakaj se je njena jeza vsula ravno nanj. In to, da je imela opravka s pisatelji in da se je najbrž razgovarjala z njimi in da se je znala včasih ponašati tako mirno in dostojanstveno in tako zlobno govoriti — jo je nehoti dvigalo in pridajalo njenemu udarcu značaj nečesa dosti bolj resnega in važnega, kot je navaden, histeričen napad polpijane in polgole prostitutke. V začetku je bil samo jezen in niti najmanj užaljen, sedaj pa, po tolikem času, je začel polagoma čutiti užaljenost — in to ne samo z razumom.

— Zakaj ste me udarili, Ljuba? Če se človeka udari po obrazu, se mu mora povedati, za-

ku? — je mrko in trdovratno ponovil prejšnje vprašanje. Trma in trdovratnost kamna sta gledali iz njegovih razmaknjenih ličnic in iz težkega čela, ki je nalegalo na oči.

— Ne vem — je prav tako trmasto odgovorila Ljuba, vendar pa se je izogibala njegovemu pogledu.

Ni hotela odgovarjati. Skomignil je z rame in jel iznova uporno ogledovati dekle in pretepati. Navadno je bila njegova misel topa in počasna; če pa se je predramila, je začela delovati skoro z mehanično silo in neupogljivostjo; postala je podobna hidravlični stiskalnici, ki na svoji počasni poli navzdol drobi kamenje, vpo-giba železne traverze in tare ljudi, če pridejo pod njo — ravnodušno, počasno in brez-pogojno. Ne oziraje se ne na desno ne na levo, na gram vsem zofizmom, polodgovorom in namig-ljajem ravnodušen, je tiral svojo misel težko, celo okrutno — dokler se ne razprši, ali pa ne pride do onih krajnih logičnih meja, za kate-rimi sledita praznosta in tajna. Svoje misli ni delil od sebe, mislil je nekako ves, s celim tele-som, in vsak logičen sklep je postal v istem tren-utku dejanski, — kot je to navadno le pri zelo zdravih neposrednih ljudeh, ki si še niso na-pravili iz svoje misli igračke.

(Dalje prihodnjč.)

Naše gibanje v W. Virginiji.

Dne 4. julija se je vršil v Pursglove shod, ki sta ga priredila društvo št. 388, SNPJ., in klub št. 282, JSZ. Udeležilo se ga je nad 400 oseb iz Pursglove in okolice. Razveseljivo je, da se tudi naše rojakinje vedno bolj zanimajo za socialistično gibanje. Na shodu so bile dobro zastopane. Govoril je sodrug Chas. Pogorelec, u-pravnik Proletarca.

Po shodu se je vršila veselica, na kateri je nabrala sodruginja R. Selak \$11 v podporo Proletarcu.

V Meridenu, W. Va., kamor se Pogorelec nato podal, so ustanovili socialistični klub in ga pridružili JSZ. Pristopilo je 18 članov. Proleta-rec je pridobil v tem okolišu W. Virginije 22 novih naročnikov. Sodrugi so zelo delavni pri agitaciji za ta list, ki je v okolišu Pursglova zelo dobro razširjen.

Pogorelec, ki se je vrnil v Chicago, pravi, da so izgledi za socialistično gibanje v W. Vir-giniji zelo povoljni. Delavstvo v splošnem je si-lo caplanja za kapitalističnimi strankami in de-luje za združenje delavskih sil v svoji stranki. Kar se tiče našega delavstva, je v razredni za-vednosti pred domačimi delavci in JSZ. ima med njim dobro oporo.

Ako ti je naročnina na Proletarca potekla, jo po-novi brez odlašanja.

Nov poizkus organiziranja splošne delavske stranke v Ameriki.

Poroča Drskar.

Čitateljem "Proletarca" je že znano, da so se vrši-le v Chicagi in v Clevelandu konference, sklicane z namenom, da si ameriški delavci in farmerji ustva-rijo eno splošno, neodvisno politično organizacijo, po-tom katere naj bi prišli produktivni elementi te de-že do svoje politične veljave in s tem do svojih pro-duktoev.

Znano jim je tudi, da zaželjen uspeh ni bil dose-žen, temveč da je stvar sedaj šele v raznih državah na preizkušnji. To se pravi, sprejet je bil načrt, da se gradi taka splošna politična stranka ameriškega de-lavstva in farmerjev odzdočaj gor.

Toda čisto drug nazor je vladal glede ustanovitve take "Labor party" v Ameriki na konferenci, ki jo je sklicala "Farmer-Labor party" za 3., 4. in 5. julija t. l. v Chicagi. Velik del te konference, tvoreč iz čla-nov in simpatičarjev "Workers party", bivše komuni-stične stranke Amerike, je bil mnenja, da je mogoče ustvariti tako stranko takoj, in da se ima razvijati — odnosno regulirati od zgoraj doli, ne pa narobe. Dva različna načrta — oba delujoča lahko v eno in isto smer in lahko tudi oba uspešna, izpostavljeno, da se nji-ju formula vporablja na različnih mestih.

Očividno je bilo, da "Farmer-Labor party", ki je bila sklicateljica te konference, ni mislila tako, kakor tisti del konference, ki je dobil takoj v začetku kon-trolo nad njo. Morda bi se bilo završilo na tej konfe-renci vse drugače, da so se odzvale struje, ki so bile pozvane na konferenco. Toda kakor je bilo, se niso odzvale večje mednarodne unije, ne Socialistična stranka, niti S. L. P. in razne farmerske skupine, in to je morda vzrok, da se je zaključilo tako, kakor se je.

Socialistična stranka se ni odzvala povabilu za konferenco, ker že sodeluje pri eksperimentiranju za tako "Labor party" potom državnih konferenc.

Konferenca je zborovala tri dni in 5. julija čez pol noč. Navzočih je bilo 569 delegatov. Rezultat: Pre-levitvev "Workers party" s pomočjo njenih zastopni-kov v "Federativno farmer-labor party" in povlači-tev iz te nove stranke "Farmer-Labor party", sklica-teljice tozadevne konference.

Namen "Farmer-labor party".

Namen "Farmer-Labor party" je bil — kakor se je dognalo tekom razprav in izjav, ki so jih podali člani raznih odborov "Farmer-labor party", ko so sprevideli, da jim je bila odvzeta kontrola na konfe-renci — da sprejme konferenca načeloma ustavo in program "Farmer-Labor party", ne pa takega, ki bi imel tendenco uničiti identičnost te organizacije in jo takorekoč izbrisati iz političnega življenja. To je bil brezdvomno namen "Farmer-labor party" tudi če je na splošno znano, da se o kakem resničnem politič-nem življenju te stranke sploh ne da mnogo govoriti.

Toda konferenca, ki je ušla takoj od začetka iz-pod kontrolo "Farmer-Labor party" in je odražala v pretežni večini duha članov in simpatičarjev "Work-ers party", je postala samosvoja in je diktirala vse, kar je hotela, naj se na tej konferenci izvede. V tem ozi-

ru je bila "Farmer-Labor party" izigrana — izigrana po svoji krivdi; kajti če je imela "Farmer-Labor party" tak namen, kot so ga izjavljali njeni zastopniki, ko so enkrat doznali, da ne bo šlo vse tako, kakor so mislili da naj bi šlo, tedaj bi morala stranka kot sklicateljica konference povedati to ob času, ko je razposlala apel za pošiljanje zastopnikov na to konferenco. Ker tega ni storila, je čisto logično, da nima pravice pritoževati se čez nekaj, kar je zrastle čez njeno glavo na tej konferenci.

Potek konference.

Odstete vse parlamentarne konfuzije, ki so nastale pri preliminarnih pripravah za organiziranje konference ali konvencije — enostavno spričevalo, kako slabo se je bila pripravila za to delo — je bil potek konference na kratko takle:

Kakor hitro se je bila konferenca konstituirala, so bili člani "Workers party" takoj na nogah, da ji predložijo pripravljene predloge, resolucije in izjave, dobro vedoč, da imajo za seboj dovolj glasov za podpisovanje vsega, kar so mislili, da je potrebno za novo organizacijo.

Prišla je naprej zadeva volitev odbornikov za izdelanje načelne izjave, programa in pravil. Bila je podana izmed delegatov "Farmer-Labor party" sugestija, naj ta odbor imenuje predsednik konference, član "Farmer-Labor party" iz države Washington, ki je, mimogrede rečeno, predstavljala levo krilo "Farmer-Labor party" in je šla članom "Workers party" na vsi črti na roke. Toda to ni držalo. Na predlog članov "Workers party" je bil potem voljen ta odbor izmed članov konference, in sicer tako, da je dobila vsaka odrejena skupina enega ali dva delegata, kakor jaka je že bila dotična skupina. Natančno število teh odbornikov je bilo predpisano v predlogu. Na ta način je štel dotični odbor okrog 30 članov.

Drugi dan je ta odbor poročal o pravilih, s priporočilom, da jih konferenca sprejme. Toda ker so bili nekateri mnenja, da je treba slišati in glasovati najprej o načelni izjavi in programu, je bil stavljen in sprejet predlog, naj se s pravili počaka tako dolgo, dokler se ne sprejme načelne izjave in program.

Popoldne istega dne je tajnik organizacijskega odbora čital načelno izjavo in program s priporočilom, da ga konferenca sprejme. Program se načelno nikakor ne razlikuje od programa kake socialistične stranke, izvzemši par točk, ki se glase bolj kot direktna akcija, ki pa, pregledano na dno, vendar niso tako radikalne, kakor se slišijo.

Takoj na to je podal zastopnik "Farmer-Labor party", Buck, urednik "New Majority", glasilo čikaške federacije dela, izjavo manjšine, izjavljajoč, da se "Farmer-Labor party" absolutno ne more strinjati s programom, ki ga je ravnokar prečital tajnik organizacijskega odbora. Program da je nevzdržljiv za nje; da bi onemogočal politično delo "Farmer-Labor party" in da bo imela vsled tega njegova stranka svojo posebno konvencijo, na kateri sprejme svoj program in načela.

To je bil za člane "Workers party" in njih simpatičarje signal, da bodo morali od sedaj naprej prevzeti vso odgovornost za akcijo, doprinešeno iz te konference na svojo pest. Kar se je Buckove izjave tika, so bile izvzete tu le skupine "Farmer-Labor party" iz Cincinnati, Ohio, in pa washingtonska zastopstva, ki je bilo pripravljeno iti naprej kamorkoli jih povede konferenca.

Prvi znaki razkola so bili tukaj. Zborovali so potem 5. julija do pol noči. Razni delegati so poskušali scementirati nastali razkol med farmarji in drugimi frakcijami. Splošni napadi in protinapadi so bili na vrsti. Toda cementiranje s farmarsko organizacijo, kakršnakoli je, se ni posrečilo. Nato so člani in simpatičarji "Workers party" naznanili, da je nova stranka, ki se imenuje "Federativna farmarska-delavska stranka" ustanovljena.

Vprašanje je sedaj, če se je z ustanovitvijo "Federativne" "Farmer-Labor party" pod temi razmerami, ki so vladale na konferenci, doseglo res to, radi česar je bila konferenca sklicana in za čemer resnično streme vsi napredni delavski elementi v Ameriki.

Predsednik čikaške federacije dela, John Fitzpatrick, je v svojem govoru, ko je utemeljeval stališče "Farmer-Labor party" in zagovarjal izvajanje Bucka, zavrnil člane "Workers party", češ, "da ako so prišli na konferenco z namenom, da usilijo bodisi gotovim skupinam ali vsem skupaj svoje resolucije in program, katerega namen je izbrisati identičnost "Farmer-Labor party," program, ki ne odgovarja duševnemu razpoloženju ameriškega delavstva in farmarjem, to lahko store, ko imajo večino, toda to še dolgo ne pomeni, da bodo mogli stlačiti vse to v glave tem delavcem, ko se vrnejo vsak na svoja mesta."

To je bilo komunistom nekako svarilo, ki pa je bilo že prepozno, kajti člani "Workers party" so se la odločili, kaj bodo sprejeli in kaj ne, neglede na to, kako bodo potem delali, ko se vrnejo domov. Očividno je bilo, da so dobili manever, in kaj je za tem manevrom, je sedaj njihova stvar. Naloga, če je vzeta resna, vsekakor ni majhna.

Ni moj namen prerokovati, če bo poizkus, ki je bil storjen v teh treh dneh na poziv semiekzistujočih "Farmer-Labor party", da se organizira enotno politično fronto ameriškega delavstva uspel ali ne. Pripomniti pa se mi zdi potrebno, da bodo elementi, ki so prevzeli odgovornost za politično "zedinjenje" ameriškega delavstva in farmarjev po vsem tem, kar se je odigralo na tej konferenci, prej ali slej spoznali, kako nespametno je bilo od njih, in kako nespametno je še danes od njih, če mislijo, da je mogoče ustvariti tako ameriško "Labor party" enostavno z radikalno glasečimi proglašji, z enostavnim moralnim strmogavljenjem vsega, kar se stavi na pot, vztrajajoči, da je ameriška masa že do gnjilobe zrela za zrevolucioniranje sedanje družbe ne le z glasovnico v roki (v to menda ne verujejo in tega tudi ne trdijo — in prav radi tega prihaja človek v zadrego, ko misli, kaj bo "Workers party" s politično enotno fronto, ki naj se izraža v "Federativni farmarski delavski stranki") kaj šele z diktaturo proletariata ali direktno akcijo...

Ta novi poizkus organiziranja neodvisne splošne delavske farmarske politične organizacije v Ameriki se mi zdi še bolj zamotan, kakor pa poizkusi, ki so bili storjeni pred časom v Chicagi in v Clevelandu.

Kako se bo stvar odmotavala v enem ali v drugem oziru, to je, v prejšnjih in sedanjih poizkusih, morda pokazati bodočnost.

***

Moč socialistične ideje je v tem, da vodi družabni razvoj sam po svojih zakonih v socializem. Če bi bil socializem le izmišljenja teorija, bi ga bilo mogoče zatreti s silo. Toda on je neizogibna posledica gospodarskega razvoja, čigar smeri je prav lahko dognati, in zato je nujen, tudi če ne bi bilo še nobenih socialističnih strank na svetu.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Glas iz zapada o agitaciji in netoleranci.

PUEBLO, COLO. — V Proletarcu se mnogo čita o agitaciji za socialistični tisk, o ustanavljanju klubov itd. To je znamenje, da se delavstvo polagoma vrača na polje treznega, konstruktivnega dela v boju za svoje interese.

Tudi jaz sem dobil poziv, naj se udeležim kampanje za razširjenje Proletarca. Vem, da je to moja dolžnost, četudi ne bi dobil apela. Tudi potrudil sem se in marsikoga nagovarjal, naj se naroči na Proletarca, ampak ne morem poročati o uspehu kakor drugi agitatorji, ker ga tukaj nisem dosegel.

Jaz ne živim v mestu Pueblo, ampak na farmi okoli 15 milj od mesta, v katerega prihajam po enkrat ali dvakrat na teden s pridelki za prodajo. Po poklicu sem torej farmar, kar sem svoječasno v tem listu že omenil v dopisih.

Tudi jaz sem na agitaciji naletel na razne izgovore. Eni, ki Proletarca ne čitajo in ga niti ne poznajo, pravi, da ga ne marajo, ker je "zanič". To so izvedeli od drugih in ti zopet od drugih, nihče izmed njih pa ne ve, kakšen list je pravzaprav. Par mi jih je pravilo, da imajo že "drug" list, ki je seveda najboljši, menda zato, ker zna dobro zabavljati. Nekaj jih je, ki za vprašanje prično rentočiti čez "voditelje", češ da so buržvazni, da drže s kapitalisti in ne mislijo nič dobrega za delavca. Tretji trdijo, da smo vsi skupaj "koli" in vse prepočasni, da bi mogli kaj doseči. Najbolj pa imajo na piki dva naša sodruga — Petriča in Pogorelca. Nekdo mi je dejal, da ne mara nobenega slovenskega lista ker so vsi "zanič", ima pa angleške, ki so seveda allright.

Kakor vidite, nimam dovolj časa za agitacijo in za pregovarjanja z ljudmi. V Pueblu je bilo nekdanje za naše gibanje boljše kot je, toda prišli so znani razdori in pueblski slovenski delavci so vpropastili socialistični klub, prenehali agitirati za Proletarca, toda tudi v tabor ekstremistov niso šli in se organizirali v nočnih strujah. To je pri takih stvareh še najslabše. Ljudje upnobe to kar so si tekom let dela in agitacije zgradili, toda mesto tega ne ustvarijo ničesar boljšega in boljšega. Taka je približno situacija tukaj, v kolikor je more zapopasti en farmar.

Solidarnost je lepo doneča beseda. Vsi jo tako radi izgovarjajo, ampak najdete danes kraj, v katerem je vsaj večina delavcev solidarna. Ni ga, kolikor morem jaz razvideti.

Delavcem, ki se zanimajo tudi za probleme kmetovalcev, je znano, da se farmarji ne nahajajo v nič boljših razmerah kakor industrialno delavstvo, razun, da je dobro organizirano delavstvo na boljšem v toliko, v kolikor ima krajši delavnik od farmarjev. Farmarji delajo navadno 8 ur in sicer 8 dopoldne in 8 popoldne. Dohodki so pa taki, da ni nobene nevarnosti, da bi z njimi obogateli.

Kooperativno gibanje farmarjev v zvezi z industrialnim delavstvom bi bilo najhitrejša osvoboditev

iz objema prekupčevalcev. Na drugi strani bi morali farmarji in delavci nastopati skupaj na političnem bojišču in dobiti politične institucije pod svojo kontrolo.

Četudi vas ne bo zanimalo, bom za primeru navedel nekaj slike o sedanjem prekupčevalskem sistemu. Imel sem za prodati nekaj telet. Enega sem zaklal in ga odpeljal nekemu mesarju, ki mi ga je plačal po 12c funt. Pravilo mesarjev je, da se odreže zaklani živini glava in noge ter vzame ven drob, predno pride v poštev vaganje in cena. Čez par dni sem pripeljal v mesto drugo tele in vprašal nekega drugega mesarja, istotako našega rojaka, koliko mi je pripravljen plačati zanj. "12c funt", je bil odgovor. Jaz bi dobil zanj na podlagi te cene do \$11, mesar pa \$25, torej nad 100% dobička samo pri mesu! On bi ga razrezal in razprodal ter dobil zato do \$15, jaz, ki sem ga zredil, zaklal in očistil, bi dobil pa \$11.

Poskusil sem drug izhod. Vprašal sem nekaj družin, ako bi ga hotele kupiti in tako sem vsaki prodal nekaj mesa. Drugi dan prideta k meni sin mesarja in njegov mešetar ter me vprašata, če prodam teleta. Bil sem pri volji in zahteval \$11 za vsakega. Mešetar jih je obljubil plačati po \$9. Odgovoril sem, da dobim zanje lahko več, nakar se je oglasil njegov spremljevalec, da jaz nimam pravice prodajati mesa na drobno družinam, ampak samo mesarjem, ki imajo dovoljenje za prodajo. (Dovoljenje za izkoriščanje farmarjev in delavcev bi bilo pravilnejše.)

Ta zgodba o teletih morda res ni zanimiva, ampak pokaže, koliko faktorjev je vmes med delavci in farmarji, ki vlečejo dobiček, ki ga plačujeta delavec in farmar enako. Branjevci in mešetarji na eni strani, na drugi trgovine na debelo, trusti itd., vsi izsesavajo kmeta in delavca.

Dotičnik, ki ga omenjam gori, mi je še zagrozil, da bom plačal \$100 globe, ako se drznem še kedaj prodajati meso na drobno.

Kadar grem jaz ali ti kupiti obuvala, vprašaš, kje je vzrok tako visoki ceni, kajti kože so vendar po ceni, oziroma farmar ne dobi skoro nič zanje. Prodajalci ti odgovore, da so obuvala draga zato, ker imajo delavci visoke plače, pa so produkcijski stroški radi tega zelo visoki.

Ljudje rentačijo zoper kapitaliste, draginjo, slabe delavske razmere itd., ampak da bi se kaj učili in naučili, zato se jih briga le mal odstotek. Zakaj ne bi mogli delavci in farmarji upravljati in kontrolirati industrijo in gospodarska podjetja sploh? Zakaj ne bi imeli združnega gibanja, kakor ga ima par združno visoko razvitih dežel v Evropi? Da, lahko bi ga imeli, če bi ljudje — to je delavci in farmarji — znali združno delati in združno misliti. Kričimo o solidarnosti, v praksi pa smo NESolidarni. Cepimo se na razne organizacije in stranke, ki se lasajo med seboj, kapitalisti pa vodijo državo kakor jim drago.

Apeli "organizirajte se!" nimajo smisla, dokler je vaš duh prepojen z nesolidarnostjo. Preje mora prenehati zavist, ljubosumnost in mržnja med delavskim in kmečkim ljudstvom, potem bomo imeli pogoj, da lahko postanemo resnično močni. Ako hočemo izboljšati razmere sebi v prid, ako hočemo če že ne drugega vsaj omejiti profitarstvo, moramo biti močni, kajti z apeli in proglesi ter obsojanjem kapitalizma ne ubijemo niti muhe.

Kaj pa bo delavec dosegel, če na eni strani zadržuje zoper izkoriščevalce, na drugi pa ničesar ne čita, se nič ne uči in zahaja v cerkev, kjer mu pridigarji zastrupljajo še tisto malo treznega razuma, ki ga ima. Pomnite, da imamo tu sistem profitarstva, izkoriščanja in privatnega lastništva in radi tega sistema je ogromna večina ljudstva v bedi, medtem ko se privilegirani sloj koplje v zlatu, troši bogastva, ki ničesar ne zaležejo ne njim in ne ljudstvu, med tem ko mora delavec, ki si je pri delu ugonobil zdravje, ali se pohačal, prosjačiti in hirati, oziroma umirati počasne smrti. Na eni strani si lahko vsakdo privoščiti kopo najboljših zdravnikov, hodi se lahko zdraviti v katerikoli kraj sveta, napravi si lahko najudobnejše stanovanje, živi in razpolaga s časom kakor je njemu všeč, toda ti, ki si njemu vse to omogočil, moraš živeti, kakor ti dopuščajo sredstva in v slučaju bolezni se zdraviš kakor se pač moreš, kar je v najboljšem slučaju še zmirom malo.

“Organizirajmo se!” pozivamo drug drugega. Toda naučimo se prej, kaj organizacija pomeni, poučimo se o ekonomskih in družabnih problemih, o zadrugištvu, industriji itd., in če bomo vse to vsaj površno poznali, bomo zreli za organizacijo in solidarnost. — J. M. S.

Poziv sodrugom na Homer City, Pa.

HOMER CITY, PA. — Članstvu socialističnega kluba št. 198, JSZ., naznanjam, da se klubove seje vrše vsako četrto nedeljo v mesecu ob 3. popoldne v Slov. nar. domu.

Udeležite se polnoštevilno prihodnje seje, ki se vrši 22. julija. Razpravljali bomo o važnih stvareh, tiskajočih se kluba, zvezne organizacije in njenega članstva.

Delavci največ greše pri organizacijah v tem, da se ne udeležujejo sej v dovoljni meri. Kar se tiče socialističnih organizacij, jim je nemogoče delovati, ako se člani ne udeležujejo sej; organizacija ni močna, ako ima mnogo članov, ampak je močna tedaj, če ima mnogo AKTIVNIH članov.

Sodrug iz okoliških krajev kot Luciosboro in Josephine, pridite na to sejo in pripeljite s seboj naše somišljenike, da pristopijo v klub. Pomagajte graditi našo organizacijo, kajti le v solidarnosti in organizaciji je naša rešitev. — W. J. LAZAR, organizator.

Kampanja za pridobivanje članstva socialistični stranki.

Zadnja konvencija socialistične stranke je sklenila v tem letu vršiti kampanjo v najširšem obsegu za organiziranje lokalnih postojank, razširjenje strankinega časopisja in za pridobivanje novih članov.

Toda ta kampanja bo uspešna, ako bomo sklep konvencije izvedli mi — to je — članstvo socialistične stranke. Vsak klub, vsak sodrug in sodruginja, se mora udeležiti te kampanje. Organizirajte pri klubu posebne kampanjske odbore, kakor določa načrt, ki ga je izdelal gl. stan stranke in je bil objavljen v slovenskem prevodu v zadnji izdaji Proletarca. Ta odbor naj ne bo odbor samo po imenu, ampak odbor, ki bo VRŠIL nalogo, ki mu je dana. Sodrug, ako hočete, bo štela naša JSZ. do konca tega leta tisoč petsto članov. In če resnično hočemo, jih bo štela dva tisoč, toda ne

drugače, ako to, kar hočemo, tudi izvršimo. Vse to visi od volje sodrugov in sodruginj za delo.

Ne smemo se zanašati, da bodo vse delo izvršili drugi — zunanji agitatorji. Sodrug Debs agitira, Emil Herman agitira, August Claessens in drugi agitirajo, ampak to ni dovolj. VSI moramo biti agitatorji, kar je dolžnost vsakega sodruga in sodruginje. Z besedami je lahko vsakdo revolucionaren; te vrste besednih revolucionarjev imamo v Zed. državah danes par milijonov. Toda koliko je resničnih revolucionarjev, tistih, ki delajo za družabni preobrat v organizaciji — v socialistični stranki? Merilo revolucionarnosti je količina konstruktivnega dela, ki ga opraviš v boju za odpravo kapitalizma.

Naš tajnik.

Piše Agitator.

Sodrug tajnik je odpotoval za delom v neko drugo naselbino. Pred odstopom je poslal v naše glasilo dopis, v katerem je sporočil svoj odstop od tajništva in pozval člane na prihodnjo sejo, da si izvolijo novega. Pet nas je prišlo na sejo, sedem jih je ostalo doma ali kjer so že bili. Organizator je prinesel tajniške knjige, pojasnil, da je tajnik odpotoval in bo treba izvoliti na tej seji novega. Izvolili smo predsednika seje, nekar se je pričelo z nominiranjem kandidatov za tajnika. Vsi smo bili nominirani in vsi odklonili. Ja nisem sposoben, drugi so trdili isto, in nato še dodajali, da nimajo časa, da žive predač, da imajo doma obilo dela, da so se že utrudili in da naj še kdo drug kaj dela. Nominirali smo ponovno in ponovno odklonili.

Ker ni bilo drugače, smo silili drug drugega: “Sprejmi, saj ni drugega dela kakor pobirati članstvo enkrat na mesec, pa kakšno pismo napišeš včas. Vsakdo lahko opravlja tak posel.” — “Pa ti vzemi,” odgovarjali.

V sobo, kjer smo zborovali, je prišel mlad deček star kakih 26 let. Po vojni je prišel iz starega kraja, kakor sem izvedel. Pozneje mi je pravil, da je bil pozvan tekom svetovne vojne v armado in bil poslan na italijansko bojišče. Veliko je pretrpel. “Ko sem bil k vojakom, nisem vedel ničesar,” mi je dejal. “V armadi sem prišel v dotiko z raznimi fanti in možmi in kolikor smo imeli priložnosti, smo se pogovarjali. In teh pogovorov sem razvidel, kaj so pravzaprav socialisti. Doma sem jih poznal samo iz kaplanovih pridig in iz Domoljuba in Slovenca. Od kraja nisem sploh verjel, da so socialisti ravnotaki ljudje kakor mi drugi — to je, pošteni in prijazni, kajti predstavljal sem si jih kot nekake podivjane zveri, pred katerimi nisem niti svojega življenja varen. Toda kmalo so se mi razpršili dvomi. Bil sem v trenjih, bil sem v naskokih, bil sem ranjen, ozdravel in bil poslan ponovno na bojišče. Klali smo se na povelje “dobrih” ljudi, kateri so pripovedovali, da so socialisti zveri in polgona sem izprevidel, kje so zveri v človeških podobah. Dehovniki so blagoslavljali naša orožja, navduševali so nas, visoka gospoda nas je slavila kot branilce svobode, domovine in vere, sama pa je ostala doma in ni hotela slave, ker jo je privoščila — nam. Mnogo sem spoznal v tistih krvavih dneh.”

Ta dečko, ki sem ga doobra spoznal šele pozneje, kakor sem že dejal, je prišel na našo sejo, poslušal se smehljaj in končno vprašal za besedo. Predsednik ga ni poznal in ga zavrnil: “Kaj hočeš?”

“Smem govoriti?”

"Ali si član?"

"Nisem".

Vstal je, ne da bi čakal dovoljenja predsednika in govoril:

"Prišel sem iz naselbine . . . semkaj za delom pred enim tednom. Delo sem dobil. V kraju, kjer sem živel doslej, ni bilo kluba, niti rojakov, ki bi ga hoteli organizirati. Čital pa sem Proletarca, katerega sem si naročil takoj ko sem izvedel za njegov naslov. V Ameriki sem dve leti. Prišel sem kmalo po vojni. Povedali so mi, da imate tukaj socialistični klub in da se danes vrši seja. Prišel sem z namenom pristopiti v klub, ako me sprejmete, in ker vidim, da imate težave izbrati tajnika, sem jaz pripravljen vzeti ta posel, ako mi ga hoteli poveriti."

Ko se je usedel, smo en čas molčali — zelo neprijeten molk. Nihče ni hotel sprejeti tajništva, "četudi si nič dela z njim", kakor smo zagotavljali drug drugemu predno nas je zmotil naš novi prijatelj. Sodrugi . . . se je oglasil:

"Dajmo mu pristopno karto in ga sprejmimo, ako bli. Mladih sodrugov potrebujemo, čemu bi se ga brali." Organizator mu je dal karto, kandidat jo je izpolnil in nato smo ga sprejeli. Zopet molk, Prekinil ga je isti sodrug ko prej:

"Morda ima naš novi član več sposobnosti za tak vad kot nas kateri. Predlagam, da se ga izvolijo za tajnika.

Naš klub ima sedaj 38 članov, dasi je naša naselbina majhna. Proletarec ima tukaj 51 naročnikov, dvakrat toliko kakor pred dobrim letom dni. Člani prihajajo bolj redno na seje, klub je aktiven in v blagajni ima par stotakov za podpiranje naše propagande.

Pred nedavnim smo imeli veselico, na kateri je nastopil kot govornik naš tajnik. Povedal je udeležencem, kako je prišel do tajništva, kar smo mi ostali sodrugji že pozabili. Dobro je, da me je spomnil in sklenil sem na kratko opisati ta slučaj. Ni namreč važno, kako je prišel do tajništva, ampak važno je, da je hotel biti tajnik in delati vse tisto delo, ki mu ga tak urad naloži. In posvetilo se mi je v glavi: ako rečeš "sprejmi, saj ni nič dela", bo ta ali oni morda sprejel, "ker ni nič dela". Zato ga tudi vršil ne bo.

Ampak če sprejmeš zato, da boš delo vršil — si na prvem mestu.

Ako vaš klub ni aktiven, ali ako imate odbornike, ki se v uradih zato ker ste jim jih takorekoč usilili, pošiljate takrat ko boste volili nov odbor take sodruge, ki bodo hoteli urade zato, da bodo delali v njih. Potem bo tudi vaš klub napredoval kakor napreduje naš. Pri nas imamo sedaj tudi drugi več veselja in volje na delo. Ampak tajnik je pričel, drugi smo mu sledili.

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

za mesec maj 1923.

Država	Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Izjemne znamke	Prejemki	Glav. sta- nu str.	Drž. in okr. org.
Ill.: Chicago	N. 224	19	3	\$	6.75		
	Chicago, N. 20..	30	—		9.00		
	Johnston City	8	..		2.40		
	Waukegan	10	—		2.80		
	Carlinville	15	10		8.50		
	Springfield	9	4		4.10		
	Nokomis	7	10		5.60		
	Chicago N. 1	50	—		15.00	\$21.87	\$17.50
Ind.: Clinton		17	4		6.50		
	Terre Haute	8	—		2.40	3.62	2.90
Iowa: Madrid		2	1		.95	.38	.30
Minn.: Chisholm		20	—		6.00	2.50	2.00
Ohio: Cleveland		40	—		12.00		
	Barberton	60	5		19.75	13.12	10.50
Pa.: Burgettstown . . .		7	2		2.80		
	J. Ch., at large	9	—		2.70		
	Library	7	2		2.80		
	Sygan	27	—		8.10		
	Herminie	7	6		4.20		
	Harwick	16	—		4.80		
	Luzerne	9	—		2.70		
	Avella	6	11		5.65		
	Wick Haven	12	—		3.60		
	Renton	54	—		17.20		
	Moon Run	48	—		14.40		
	Forest City	5	1		1.85		
	Lloydell	13	6		6.00		
	W. Newton	9	2		3.40		
	Lawrence	35	2		11.20	37.00	29.60
W. Va.: Pursglove		20	—		6.00	2.50	2.00
Totals		579	69		\$189.15	\$81.00	\$64.80

	Rednih	Dual.	Izjem.
Znamk na roki dne 1. junija	508	267	289
Dobljenih od gl. stana	700	200	—
	1208	467	289
Razpečanih glasom poročila	579	69	—
Na roki dne 30. junija	629	398	289
Članov prijavljenih v juniju 717.			

Tajništvo J. S. Z.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Slov. socialistični klub št. 27 in pevski odsek "Zarje" priredita v nedeljo 15. julija 1923 za svoje redne in podporne člane izlet na znano Močilnikarjevo farmo. Vsi sodrugji kluba št. 27, pevci "Zarje" in njeni podporni člani so stem vabljeni, da se vdeležijo tega izleta in to naznanijo sodr. J. Bradaču v SND. nakasneje do petka večer, da bo pripravljali odbor približno vedel koliko bo udeležencev. Zberemo se v klubovih prostorih ob 8. zjutraj od kjer se odpeljemo s "truckom" na prostor.

TAJNIK.

Slovenski delavci, jačatje klube JSZ. v naših naselbinah. Kjer kluba še nimate, ga ustanovite. Za pojasnila pišite tajništvu JSZ.

SODRUGINJA FRANCES A. TAUCHAR se nahaja sedaj na agitaciji za Proletarca in J. S. Z. v državi Utah. Od tam odpotuje v Colorado in nato v Kansas. Sodrugi in somišljeniki, sodelujte z njo pri agitaciji za uredenje socialističnega časopisja in soc. organizacije. Kjerkoli mogoče skličite shod, sejo ali sestanek v sporazumu s sodruginjo Tauchar kadar se mudi v vaši naselbini. Dala vam bo vse potrebne informacije o delovanju J. S. Z. in o socialističnem gibanju vobče. Potem ustanovite socialistični klub.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije" J. S. Z. so vplačala društva in klubi v mesecu juniju kakor sledi:

Tek. št. in društ.	Kraj.	Vsota.
1—19	SNPJ, Mineral, Kans.	\$ 3.00
12—74	SNPJ, Virden, Ill.	1.00
14—209	SNPJ, Nokomis, Ill.	2.00
22—72	SNPJ, Radley, Kans.	2.00
29—115	SSPZ, Kenilworth, Utah	1.00
38—120	SNPJ, Gallup, New Mex.	4.80
47—328	SNPJ, Madrid, Iowa	2.00
60—382	SNPJ, Acosta, Pa.	2.00
68—412	SNPJ, Firestone, Colo.	1.17
71—1	SNPJ, Chicago, Ill.	2.00
73—245	SNPJ, Lawrence, Pa.	2.16
77—36	SNPJ, Willock, Pa.	4.50
84—114	SNPJ, Roundup, Mont.	1.95
88—242	SNPJ, Staunton, Ill.	4.00
96—352	SNPJ, Kincaid, Ill.	4.00
100—174	SNPJ, Dunlo, Pa.	5.00
106—361	SNPJ, McIntyre, Pa.	1.00
108—177	SNPJ, Reliance, Wyo.	2.50
110—447	SNPJ, Nanticocke, Pa.	4.00
112—95	SNPJ, Oglesby, Ill.	2.00

Klubi J. S. Z.:

69	Herminie, Pa.	1.00
181	Lloydell, Pa.	1.00
1	Chicago, Ill.	2.50

Skupaj v juniju \$56.58

Zveza slovenskih organizacij v Chicagi in okolici

priobča od časa do časa pod to rubriko zanimivejše aktivnosti Z. S. O., ki so v interesu vseh društev. Društva, ki še niso naznanila svoj pristop v Z. S. O., naj to naznanijo zveznemu tajniku, kamor je naslovljati vsa naznanila in druge pošiljatve, ki so namenjene zvezi.

PRIREDBE SLOVENSkih ORGANIZACIJ V CHICAGI:

Socialistični klub šte. 1, J. S. Z. — Dramska predstava v nedeljo dne 30. septembra v dvorani Č. S. P. S. na 18. cesti.

"Jugoslovan, šte. 104, J. S. K. J. — Veselica v soboto zvečer dne 6. oktobra v Narodni dvorani, Racine in 18. cesti.

"Slavija" šte. 1, S. N. P. J. — Slavnost dvajsetletnice v nedeljo dne 21. oktobra v dvorani Pilsen Sokol.

S. S. P. Z. šte. 1. — Veselica v Narodni dvorani dne 27. oktobra.

Pevski zbor "Sava". — Slavnost petletnice z obširnimi koncertnim programom v nedeljo dne 25. novembra.

Socialistični klub šte. 1 J. S. Z. — Dramska predstava dne 16. decembra v dvorani Č. S. P. S.

Socialistični klub št. 1, J. S. Z. — Silvestrova zabava dne 31. decembra v dvorani S. N. P. J.

Slovenska postaja, šte. 16211, M. W. of A. — Plesna veselica dne 26. januarja 1924.

Socialistični klub šte. 1, J. S. Z. — Dramska predstava dne 10. februarja 1924 v dvorani Č. S. P. S.

Socialistični klub šte. 1, J. S. Z. — Dramska predstava dne 6. aprila 1924, v dvorani Č. S. P. S.

"Nada" šte. 102, S. N. P. J. — Slavnost petnajsetletnice v nedeljo dne 27. aprila 1924 v Narodni dvorani.

Ako priredba vašega društva še ni v gornjem seznamu, blagovolite obvestiti zveznega tajnika, da bo uvrščena v prihodnjem seznamu. Ako katero društvo opazi kakšno pomoto ali pomanjkljivost, naj naznači, da se prihodnjič popravi.

Blas Novak, tajnik, 2659 S. Springfield, Ave.

Veselica socialističnega kluba na Herminie Pennsylvania.

Jugoslovanski socialistični klub št. 69, J. S. Z., priredi v soboto dne 14. julija zvečer veliko zabavo. Čisti dobiček je namenjen klubovi blagajni, ki je radi mnogih podpor in splošne aktivnosti kluba izčrpana.

Vsi razredno zavedni delavci v Herminie in okolici naj ne zamude te veselice, katere čisti dobiček ima služiti napredku naše stvari. — *Veselični odbor.*

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 6. popoldne v dvorani društva Prostomisleci, št. 87, SNPJ. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — *Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.*

LAWRENCE, PA.

Seje socialističnega kluba št. 184, JSZ., se vrta vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 1. popoldne v Lawrence, Pa. — *J. Terčelj, tajnik.*

VABILO NA VESELICO,

ki jo priredi

MEDNARODNI SOCIALISTIČNI KLUB

v soboto dne 14. julija
ob 6. zvečer v Slovenski dvorani,

WHITE VALLEY, PA.

Igrala bo izvrstna godba iz Claridge, Pa. — Za postrežbo in vso drugo zabavo bo točno preskrbljeno.

Vljudno vabimo rojake iz okoliških naselbin, da posetijo to našo priredbo, ki je prva tega kluba. Ves eventuelni dobiček je namenjen za socialistično propagando v Penni.

Na svidenje dne 14. julija.

ZAPISNIK IV. REDNEGA ZBORA J. S. Z., zborujoč v Chicagi, Ill., dne 27., 28. in 29. maja 1923.

IV. redni zbor Jugoslovanske socialistične zveze so
vršili v Chicagi, Ill., dne 27., 28. in 29. maja 1923, v
Kalkovi dvorani, 3824 W. 26th St.

Člani zbora so bili:

Delegatje klubov J. S. Z.:

1. kluba
1. Chicago, Ill., — Frances A. Tauchar;
  2. Glencoe, O., — Nace Žlemberger;
  4. LaSalle, Ill., — Frank S. Tauchar, zastopnik;
  10. Forest City, Pa., — Harry Stanich;
  11. Sygan, Pa., — Lawrence Kauchich;
  16. Chicago, Ill., — Milan Slavich;
  22. Chisholm, Minn., — Joseph Bavetz;
  27. Cleveland, O., — Lawrence Gorjup;
  32. West Newton, Pa., — John Svetek;
  37. Milwaukee, Wis., — Albert Hrast;
  41. Clinton, Indiana, — John Juvanc;
  47. Springfield, Ill., — Joseph Ovca;
  69. Herminie, Pa., — Anton Zornik;
  104. Detroit, Mich., — Louis Urbancich;
  126. Nokomis, Ill., — Lukas Groser;
  157. Gros, Kans., — Chas. Pogorelec, zastopnik;
  173. Moon Run, Pa., — Lukas Butja;
  181. Lloydell, Pa., — Martin Bajec;
  184. Lawrence, Pa., — Louis Britz;
  211. Detroit, Mich., — Milan V. Lucich (ni bil navzoč);
  213. Carlinville, Ill., — Anton Blasich;
  224. Pullman, Ill., — Frank Benchina;
  225. Avella, Pa., — Martin Kaučič;
  228. Pursglove, W. Va., — John Vitez;
  230. Library, Pa., — Mike Primožič;
  231. Johnston City, Ill., — John Shum (ni bil navzoč);
  232. Barberton, Ohio, — John Jereb;
  233. Sheboygan, Wis., — John Supancich;

ostaki delegatje, poslani od društev "Izobraževalne
akcije JSZ."

2. društva

1. SNPJ., Chicago, Ill., — Frank Zaitz;
16. SNPJ., Milwaukee, Wis., — Albert Hrast;
102. SNPJ., Chicago, Ill., — Mary Kovach;
104. SNPJ., Sheboygan, Wis., — John Supancich;
108. SNPJ., Pursglove, W. Va., — John Vitez.

ČLANI SEKCIJSKIH ODBOROV (eksekutiva J. S. Z.):

Frank Alesh, Mary Aucin (ni bila navzoča), Vin-
cent Cainkar, Filip Godina, Frank Zajec, Sava Bojano-
vič, Geo. Maslach, M. V. Lucich (ni bil navzoč), Mitar
Sokolich. — Nadzorni odbor: Frank Udovich, Frank S.
Tauchar, M. Dimich, S. Cakich. — Frank Petrich, taj-
nik J. S. Z. — Nadzorni odbor slov. sekcije: Mary Udo-
vič, Frank Gottlicher. — Referenti (ki niso bili dele-
gatje ali člani eksekutive): John Olip, Joško Oven, Jože
Zverstnik. — Bratski delegatje drugih organizacij: W.
E. Henry iz Indianapolisa, zastopnik socialistične stran-
ke; Anton Vesely, zastopnik češke federacije.

PREGLED NAJVAŽNEJŠEGA DELA ZBORA.

Konvencija je obširno razpravljala o raznih točkah
dnevnega reda in napravila zaključke in načrte, ki imajo
voditi delo JSZ. do bodočega zbora.

Poročilo tajnika daje pregled o stanju in delovanju
JSZ. od njenega zadnjega do IV. zbora.

Poročilo tajnika slov. sekcije podaja sliko o stanju
financ slov. sekcije.

"Izobraževalna akcija JSZ." se reorganizira na pod-
lagi sprejete resolucije.

Glede socialistične propagande med ženstvom je
zbor sprejel resolucijo, ki nalaga ustanoviti posebni fond
za to propagando in odpreti posebno rubriko v glasilu,
namenjena soc. propagandi med ženstvom. Uspeh te
akcije odvisi od ženstva, organiziranega v JSZ.

Vprašanje Internacionale je zbor obširno obravna-
val in sprejel v pogledu enotne fronte dve resolucije.

Zaključil je podvzeti širšo akcijo za negovanje kul-
turnega dela v področju klubov JSZ. Prečitajte toza-
devno resolucijo in poročilo v zapisniku.

Razpravljal je o problemu naseljevanja in izselje-
vanja in sprejel v tem oziru dve resolucije.

Potrnil je stališče eksekutive JSZ. in soc. stranke
v pogledu akcije za federativno stranko ameriškega de-
lavstva.

Vršila se je razprava o socialistični propagandi v
unijah in drugih organizacijah.

Podano je bilo obširno poročilo o zadružnem giba-
nju, Domovih in drugih gospodarskih vprašanjih in zbor
je sprejel tozadevno resolucijo, s katero se je izrekel
podpirati zadružništvo med delavskim in kmečkim
ljudstvom.

Izrekel se je za priznanje sovjetske Rusije in sklenil
nadaljevati z bojem proti imperialističnim silam, ki sa-
botirajo sovjetsko Rusijo.

Sprejel je resolucijo, s katero zahteva osvoboditev
vseh političnih jetnikov.

Odobril je akcijo za nakup lastnih uradnih pro-
storov za Proletarca in JSZ., toda zadeva pride pred
članstvo, ki ima izreči končno besedo.

Zahteval je odpoklic vrhovnega sodnika Tafta.

Razpravljal je obširno o "Proletarcu" in zaključil,
da sedanja forma lista ostane do bodočega zbora, ki se
vrši prihodnje leto.

Sklenil je, da JSZ. podvzame v tem letu obširno kam-
panjo za razširjenje Proletarca in za ustanovljanje novih
klubov JSZ.

Sprejel je resolucijo, s katero izreka JSZ. svoje sta-
lišče v narodnostnih vprašanjih. Prišla je na dnevni red
pod točko "JSZ. in jugoslovansko vprašanje."

Sprejel je pravila, ki so priobčena na koncu zapi-
snika v tej izdaji.

Za sedež bodočega zbora je nominalno mesta Cleve-
land, Detroit in Milwaukee. Članstvo se 4 mesece pred
zborom izreče za eno teh mest.

(Opomba. — Imena v zapisniku so pisana večinoma
slovensko, ker angleški "spelling" navadno podaljša naša
imena za nekaj črk, mi pa smo hoteli hraniti s prostora-
rom. — Zapisnik vsebuje le važnejši del razprav, tako
da prikazuje natančno sliko celotnega zborovanja. Go-
vori delegatov so priobčeni večinoma v izčrpnih, ker bi
priobčeni v celoti vzeli preveč prostora in stroški za ob-
javo bi narasli za par sto dolarjev več. — Anton Zornik,
Mary Kovach, zapisnikarja. — Zapisnik uredil Frank
Zajec.)

Zapisnik IV. rednega zbora J. S. Z.

1. seja dne 27. maja 1923.

Petrič, tajnik J. S. Z., otvori zbor s pozivom k redu. Delegatje zavzamejo svoja mesta. Sledi čitanje imen delegatov, članov eksekutive in referantov. V otvoritvenim govoru Petrič izvaja, da J. S. Z. po raznih krizah zopet napreduje; prešla je preko težav, kar je zasluga zunanjih so-drugov in članov eksekutive, ki so znali v kritičnih časih ohraniti ravnotežje in s tem ohranili organizacijo jugoslo-vanskega socialističnega delavstva v Ameriki.

J. S. Z. postaja zopet jaka, klubi so aktivnejši, zana-mnja za delo v naši organizaciji je vedno več, in tako je danes tu zbran zbor zastopnikov jugoslovanskega sociali-stičnega delavstva, odločen, da dela po načrtanih potih za socialistično vzgojo proletariata, da se bojuje na politič-nem in industrialnem bojišču za odpravo sedanjega ekonom-skega reda, katerega ima naslediti socialistična ekonomska uredba.

Petrič predloži provizorični dnevni red, izdelan po eksekutivi, kakor sledi:

A.

1. Otvoritev zbora po gl. tajniku J. S. Z.
2. Volitev odbora za pregledanje pooblastil (pet članov in gl. tajnik).

B.

Konstituiranje zbora:

1. Pravilnik.
2. Volitev predsednika in podpredsednika.
3. Volitev dveh zapisnikarjev.

C.

Referati:

1. Poročilo gl. tajnika o delu in stanju J. S. Z. od zad-njega zbora.
  2. Poročilo sekcijjskih odborov:
    - a) za slovensko sekcijo poroča Philip Godina;
    - b) za srbsko sekcijo poroča Milan Luchich.
  3. Literatura in tisk: Poročajo uredniki zvezinih glasil:
    - a) za Proletarca poročata Zajec za uredništvo; Pogorelec za upravljanje.
    - b) za Budućnost poroča Milan Luchich.
  4. Internacionalna, poroča Joško Oven.
  5. Izobraževalna akcija, poroča Frank Aleš.
  6. J. S. Z. in jugoslovansko vprašanje, poroča Frank Zajec.
  7. Gibanje za federativno politično stranko ameriškega delavstva, poroča Frank Petrič.
  8. Socialistična agitacija v unijah in drugih organizaci-jah, poroča Charles Pogorelec.
  9. O združništvu, domovih in gospodarskih vprašanjih, poroča F. S. Tauchar.
  10. Socialistična propaganda med ženstvom, poroča Mary Udovich.
  11. O naseljevanju in tozadevnih zakonih, poroča Jos. Za-vertnik st.
  12. Kulturno delo klubov J. S. Z., poroča John Olip.
  13. Načelna izjava in pravila, poroča odbor treh: Petrič, Zajec in Kokotovich.
  14. Razno.
  15. Razpust zbora.
- Dnevni red sprejet kakor je bil predložen.

V odbor za pregledanje pooblastil so bili izvoljeni: F. S. Tauchar, Anton Zornik, John Jereb, Geo. Maslach in Frank Benchina.

Petrič čita zapisnik zadnje seje eksekutive J. S. Z., ker so v njemu stvari, ki se tičejo tega zbora. Po prečitanju se sprejme na znanje.

Nadalje čita dopis Češke socialistične federacije, v ka-torem njen tajnik sod. Stuchal naznanja, da je odbor iz-voлил za bratska delegata na zboru JSZ. sodruginjo Berto Patero in Antona Veseljca. Se vzame na znanje.

Klub št. 4 v LaSalle naznanja, da se njegov delegat ne bo mogel udeležiti zbora, zastopništvo pa je poveril F. S. Taucharju. Sprejeto na znanje.

Klub št. 27 v Clevelandu sporoča, da prvotno izvoljeni delegat Andrew Bogatay ne more priti na zbor, zato je bil

na njegovo mesto izvoljen Lawrence Gorjup. Sprejeto na znanje.

Petrič, prečita pravilnik zbora, izdelan na seji ek-skutive JSZ., kakor sledi:

1.) Po zboru izvoljeni predsednik predseduje; zas-njuje ga podpredsednik. Ako želi predsednik poseči v de-lo in govoriti k predlogom, se mora obrniti do podpred-sednika za besedo, ki jo dobi po vrsti prijavljenih gov-nikov.

Predsednik se voli dnevno.

Kdor ne govori k dnevnemu redu, ga ima predse-dnik pravico poklicati k redu, v skrajnem slučaju pa predlo-ži zboru, da mu vzame besedo.

2.) Za besedo se je prijavljati z dviganjem roka in vrniki dobe besedo po vrsti, kakor se prijavijo.

3.) Predlogi se predlagajo ustmeno in pismena.

4.) Pred glasovanjem o predlogu imajo pravico da b-sede vsi govorniki, prijavljeni predsedovatelju da sprej-ma predloga za zaključek debate.

5.) Pri enakosti glasov se odpre ponovna debata in glasuje, dokler se ne pride do rezultata.

6.) Za sprejetje predloga zadostuje navadna večina glasov.

7.) Glasovanje o predlogih je javno z dviganjem roka razun v slučajih, kjer zbor sklene drugače.

8.) Volitve se vrše tajno.

9.) Polimensko glasovanje (Roll Call) se vrši, če ga zahteva najmanj pet delegatov.

10.) Gostom, članom socialističnih organizacij, ne dati besedo zbor.

11.) Čas zborovanja določa zbor.

12.) Bratski delegati podpornih društev, ki prispevajo v fond "Izobraževalne akcije JSZ., imajo pri vseh po-logih in razpravah pravico govora, toda ne glasovajo in ne stavijo predloge. Pravico glasovanja in staviti predloge imajo v 5. točki dnevnega reda, ki se glasi "Izobraževalna akcija" in o kateri referira sodrug Aleš.

Blasich vprašuje, če ne bi bilo umestnejše voliti pred-sednika za vsako sejo, namesto dnevno, kakor določa pred-zorični pravilnik.

Aleš pojasnjuje, da se je o tem na seji eksekutive pre-cej razpravljalo in se končno prišlo do zaključka, da je to najpraktičnejši način; ako delegacija s predsednikom zadovoljna, ima priliko drugi dan izvoliti drugega, ali pa podaljšati mandat prvemu, če se ji bo to zdelo umestno.

Zevrtnik predlaga, naj se voli tri predsednike na vs-čas zborovanja, ki naj se med seboj vrste, in izvaja, da se bo s tem prihranilo na času in tudi predsedniki se bodo z-njali.

Zajec priporoča, naj se sprejme točka kot je v opni-niku in argumentira nji v prilog.

Predlog eksekutive, da se voli predsednika in podpred-sednika dnevno, sprejet.

Groser sugestira pri točki pravilnika o pravicah bratskih delegatov "Izobraževalne akcije J. S. Z.", naj imajo tudi oni iste pravice kakor ostali delegatje. Ker ni bil v pogledu te sugestije nikakega predloga, se prečita dnevni red.

Odbor za pregledanje poverilnic naznani, da je s čim-gotov. Priznal je za pravomočne vse delegate. Vse na znanje.

Pojavi se vprašanje, če imajo referenti, ki niso delegatje ali člani eksekutive, pravico staviti predloge, ali ne posvetovalen glas in staviti predloge le v točkah svojih referatov.

Godina predlaga, naj imajo tudi referentje iste pravice kot delegatje. Predlog podpiran.

Urbančić se ne strinja s predlogom in stavi protipred-log, naj imajo referenti pravico staviti predloge le pri svojih referatih. Protipredlog podpiran. Nato utemeljuje svoj pred-log v smislu, da če se da referantom vse delegatske pravice, bo v javnosti izgledalo, da na tem zboru prevladajo Čikažani. Ve, da so referenti sposobne moči, priznava, da so njihovi referati važni, toda je za zbor boljše, če imajo delegatske pravice samo delegatje in člani eksekutive.

Blasich govori v istem smislu in priporoča Urbančiću protipredlog.

Zlemberger zagovarja predlog sodruga Godina.

Gorjup apelira na delegacijo, naj ne zaustavlja časa pri takih malenkostih, kajti prišli smo sem, da vršimo delo.

nam ga nalaga sedanji nadvsevažni čas, kajti ni nam tako daleč, ampak zato, da izvršimo naloge, ki jih imamo do socialističnega gibanja in JSZ.

Zajec pojasnjuje, da so samo trije referenti, ki nimajo nobenih pravic, in ti so sodrugi Joško Oven, John Olip in Jeko Zavertnik. Naglašja, da stem, če so ene osebe iz našega kroga, še ni rečeno, da vse enako mislijo in da si med njimi nikdar diference. Izkušnje v vsaki nasele kažejo, da ne mislimo vsi enako, da se porajajo med nami različni nazori in v tem ni nič slabega. Priporočam Godinovo predlog.

Britz izreka željo, naj se deluje le v korist J. S. Z. in da naj se varujemo delati zaključke, ki bi utegnili pozneje sedovati Zvezi.

Urbančić pravi, da je boljše paziti sedaj pri delanju tajnikov, kakor pa jih pozneje popravljati. Izvaja, da ima med maso mnenje, da se vse vodi v Chicagi, in če naravno tak sklep, bi se to mnenje še bolj utrdilo. Nima nikar proti sodrugom referentom, in ve, da so prišli na svet z dobrimi nameni pomagati stvari socializma, toda on ne želi v postev razpoloženje mase, ki tako rada naglašja, da vse vrši tako kakor hočejo v Chicagi.

Zavertnik pravi, da se ne prišteva več Čikažanom, ker so bili v Chicagi. Kar se njega tiče, mu je vseeno, kak zaključek napravi zbor. Ker je zaposlen, itak ne bo mogel biti navzoč na zboru, razun v kolikor si bo mogel utrgati čas.

Zornik omenja, da agitatorji res nalete na vsakojake mase med maso, kakor so že omenjali drugi sodrugi, med njimi Britz, da pa tega niso krivi "Čikažani", ne JSZ., ampak to, da večina mase ne pozna situacije in razmer, in da ker je ljudem prirojeno, da radi kritizirajo. Razmer niso stvarili mi; vojno nismo povzročili mi; napake niso naše naše svojstvo, kajti delajo jih vsi, posamezniki in organizacije, in vsi najrajše govore o napakah drugih, toda vseeno končno priznavati tudi svoje, radi ali neradi.

Čalčkar izvaja, da je bojazen, da bo na tem zboru predlagala delegacija iz Chicage, neumestna. Samo trije referenti, ki nimajo drugače delegatskih pravic, niso zbor in na teh treh ne bi bilo treba izgubljati toliko besed. Priporočam sprejem Godinovega predloga.

Grosser predlaga zaključek liste govornikov o tej točki. Sprejeto.

Blasich ponovno priporoča delegatom, naj glasujejo za Urbančićev protipredlog.

Pride se na glasovanje. Predlog sodruga Godine sprejeto.

Sedi nominacija kandidatov za predsednika. Predlagani so: Aleš, Zornik, Godina, Zlemberger, Gorjup, Frank S. Linder, Urbančić. Tauchar sprejme, vsi drugi odklonijo. Sprejeto.

Predlagani za podpredsednika: Hrast, Blasich, Urbančić, Oven, Zornik, Gorjup, Godina, Benčina. Urbančić sprejme, drugi odklonijo. Izvoljen Urbančić.

Nominirani za zapisničarje: Zajec, Godina, Frances A. Linder, Čalčkar. Vsi odklonijo in navajajo razloge. Sledi nova nominacija. Predlagani so: Pogorelec, Petrich, Lina, Mary Kovach, Zornik, Svetek, Hrast, Benčina. Sprejeto Mary Kovach in Anton Zornik, drugi odklonijo.

Zor da na to besedo zastopniku češke federacije sodrug Anton Veselju, ki izroči pozdrave čeških sodrugov tej izvoljeni. Govoril je angleško in izrekel obžalovanje, da se nam pozdraviti zbor v našem jeziku. Nato izvaja težave in kriče, kakor katere je morala iti socialistična stranka in se pridružene federacije tekom zadnjih let. Pravi, da je socialistična stranka mrtva, da je ni več, da je razpadla. To govore zato, ker je naša stranka tu kaj, ker se jo ne, ker raste, pa izrekajo v svojih mislih svoje sovražne besede. Da socialistična stranka živi, je dokaz tudi ta velik zbor jugoslovanskih socialistov, ki je v ponos celotnemu socialističnemu gibanju v Ameriki. Omenja frakcijske boje med češkim delavstvom v Ameriki, ki je radi ni tako oslabiljeno, da ne more misliti na tako velik socialistični zbor, kakor je ta. Obsoja destruktivne elemente v našem delavskem gibanju, ki so oslabilili ali v nekaterih oči celo uničili delo 20. let, ki ga vrši socialistično gibanje v dobe. Omenja kongres v Hamburgu in pozdravlja središnje socialističnih strank po svetu v eno internacionalno ter izraža upanje, da pride čas, ko bo tudi proletariati svetovne Rusije pridružen enotni mednarodni organizaciji, da da bomo resnično imeli Internacionalno vsega svetovne-

ga delavstva. Ob zaključku se zahvaljuje jugoslovanskim sodrugom za obilno kooperacijo v času zadnjih volilnih kampanj v Chicagi, ob katerih so imeli češki sodrugi šele priliko spoznati svoje jugoslovanske sodruge. Zavrnil je govor z voščilom, da bi bil ta zbor čim plodonosnejši in tako pripomogel k širjenju socialistične misli in organizacije. (Odobranje).

Pojavi se vprašanje, kaj naj bo čas naših sej. Zajec predlaga, naj se zboruje prvi dan do 12. ure in od 1. do 6. s 15 minut odmora popoldne, druge dneve pa od 8. do 11:30 in od 12:45 do 6. s 15 minut odmora na popoldanski seji. Utemeljuje svoj predlog, da je boljše prenehati s sejo nekaj časa pred opoldansko uro, da dobe delegatje priliko v restavracijah dobiti sedeže.

Petrich protipredlaga, naj se zboruje od 8:30 do 12. in od 1. do 6. Brez odmora. Pravi, da ker žive nekateri delegatje precej daleč od zborovalnih prostorov naj bi se prišla seja pol devetih; kar se tiče restavracij, jih je v bližini dovolj in prostor v njih je lahko dobiti.

Sprejet predlog s. Zajca.

Zavertnik pravi, da gre popoldne domov, da izdela svojo referat in resolucijo, ter želi, da se ga oprostijo.

Petrich predlaga, da naj se ga oprostijo. Sprejeto.

Petrich predlaga, naj se izvoli odbor za resolucije, v katerem naj bodo trije člani. Sprejeto. Nominirani v resolucijski odbor: Pogorelec, Godina, Blasich, Britz, Hrast, Stanich, Gorjup, Zajec in Aleš. Sprejeli so nominacijo Pogorelec, Blasich, Stanich, Zajec in Aleš.

Predlagano in podpirano, naj ima resolucijski odbor pet članov. Sprejeto. Izvoljeni v ta odbor vsi prej imenovani, ki so sprejeli nominacijo.

Zaključek dopoldanske seje.

II. SEJA 27. MAJA POPOLDNE.

Predsednik Tauchar otvori 2. sejo IV. zbora JSZ.

Frank Petrich, tajnik JSZ., poda svoje poročilo, ki se glasi:

POROČILO GL. TAJNIKA J. S. Z.

IV. zboru, zborujoč v Chicagi, Ill., v dneh 27., 28. in 29. maja 1923.

Čenjeni zbor:—

Cez dober mesec bo sedem let od kar se je vršil v Chicagi zadnji zbor Jugoslovanske socialistične zveze. To je bilo meseca julija 1916. Od tedaj so se razvile v svetu reči, ki niso mogle biti za socialistično gibanje brez vpliva.

Svetovna vojna, ki je bila takrat v teku, je objela končno še Zedinjene države, in od tedaj je nastala v socialističnih vrstah tokraj oceana taka zmeda glede taktičnih nazorov, kot je zavladala leta 1914 v Evropi. Ta zmeda je nastala, ker so bili socialisti po vsem svetu še preslabi, da bi bili preprečili vojno; in vse kar je bilo pozneje doprinešena ga k tem zmedam, je bila le posledica te slabosti, odnosno tolmačenje taktike potem, ko je bila vojna že v teku v tistem pravcu, ki so ga jim diktirali takojšnji interesi tozadevnih narodnostnih skupin s pogledom na domnevani izpad vojne in na bodoče delo, ki mora biti opravljeno, dokler ne postane proletariati dovolj jak za izvršitev končnega cilja.

Z rusko revolucijo so bile te zmede v socialističnih vrstah le še povečane. Da, celo ob času našega sedanjega zbora te zmede še niso toliko prečiščene, da bi se moglo presojati koliko izgub in koliko dobička ima proletariati od teh dogodkov. Ena vidnih izgub proletariata je pač njegova razdejanost, pocepljenje v razne frakcije. Priprave se sicer delajo z raznih strani, da pride delavstvo zopet do edinstva, toda ker so na poti zopet lokalne razmere, ki jih je treba vpoštovati, če se ne noče skrahirati vsega in dati kapitalistični reakciji prosto pot za njen teror in brezpravje, gre delo za enotno fronto počasi naprej.

Kar se vojnih časov in ruske revolucije tiče, imata Jugoslovanska socialistična zveza in Socialistična stranka Amerike paralelo, ki bi jo na kratko lahko označili takole:

Kakor Socialistična stranka Amerike ob času oktobrskere revolucije v Rusiji ni mogla sprejeti diktatov iz Moskve, radi posebnih razmer, ki vladajo v Ameriki — tako tudi Jugoslovanska socialistična zveza, odnosno slovenska in srpska sekcija niste mogli — radi svojih idejnih razmer, ki so obstajale takrat in že pred tem časom radi vprašanja o jugoslovanski republiki, — sprejeti strankinih diktatov, ki so se tikali vojne taktike.

V koliko je grešila pri tem taktično Jugoslovanska socialistična zveza, in v koliko Socialistična stranka, kakor se sodi, je vprašanje, o katerem se da pač razpravljati, ne

more se pa delati kakih zaključkov, s katerimi naj bi se akusalo dokazati, da se je ena ali druga izneverila socialističnim ali revolucionarnim načelom. Ena in druga ste storili samo to, kar je bilo v danih razmerah neizogibno. Zlasti bi bila vsaka kritika in modrovanje brezplodno sedaj, ko je na dlani, da veljajo te razmere tudi za tiste, ki so svoječasno razglašali samo maksimalni program, to je, da je treba vse ali pa nič naenkrat; kajti praksa je pokazala, da je to nemogoče celo tam, kjer vladajo socialisti ali komunisti. To je priznal po izvršeni oktobrski revoluciji celo Lenin. Kajti kakorkoli sti svetovna vojna in ruska revolucija porinile človeško družbo precej daleč naprej, odnosno precej bližje socializmu, ostaja vendar dejstvo, da je kapitalizem še tukaj, in da je radi tega tukaj tudi tisto ogromno delo, ki mora biti opravljeno, predno napoči dan njegove odprave. Vse drugo prerakanje pomeni toliko, kakor nositi vođe v morje.

Naše oči morajo biti uprte v bodočnost, v preteklost pa samo v toliko, v kolikor nam služi ta za proučevanje taktike in dela za bodoče.

S tem v zvezi mislim je potrebno pojasniti nekatere reči iz vojne zgodovine slovenske in srpske sekcije, ki ste v tem času predstavljale Jugoslovansko socialistično zvezo, da se bo vedelo, zakaj se je zavzemala v vojnem času taka taktika kot se je, in ne drugačna.

Misel, da je treba Jugoslovanski socialistični zvezi podpirati v svetovni vojni zavezniške sile — orožje, ki je imelo uničiti centralne sile — je izhajalo iz resolucije, ki jo je sprejela leta 1909 čikaška konferenca za ustanovitev Jugoslovanske socialistične zveze. Na tej konferenci so zborovali zastopniki slovenskih, hrvatskih, srbskih in bolgarskih socialističnih organizacij v Ameriki.

V dotični resoluciji se je namreč naglašalo, da je treba jugoslovanskemu proletarijatu v Ameriki podpirati jugoslovanski proletarijat v Jugoslaviji za uresničenje jugoslovanske federativne republike na Balkanu. V normalnem času bi se imela vršiti ta podpora z medsebojnimi stiki in moralnim ter materialnim sodelovanjem. Toda nikjer ni bilo zapisano, kako naj pomaga jugoslovanski proletarijat v Ameriki svojim tovarišem v starem kraju v takih časih kot so bili leta 1914, ko je izgledalo, da pride do jugoslovanske republike lahko potem vnanjih sil ter da pozneje obračuna jugosl. proletarijat s svojo buržvazijo sam in proglasi federativno republiko na Balkanu, kot se je to zgodilo leta 1917 od strani boljševikov v Rusiji!

Na te stvari so mislili sodrugi v slovenski in srpski sekciji, ko so se odločili podpirati zavezniške sile v vojni. Vpovešev se jemali pri tem tisto točko minimalnega programa socializma, ki se tiče narodnostnega vprašanja. Saj so tudi Marks, Engels in drugi socialistični misleci sledili ob takih izrednih dogodkih taktiki, ki je kazala, da služi prečiščenju družabnih plasti, pa so sodelovali z besedo in dejanji na tisti strani spopadov, od koder je izgledalo, da bo nje zmaga prej ali slej koristila socialističnemu gibanju in končni socialistični zmagi. Motivi sodrugov v teh sekcijah so bili torej socialistični, tudi če se potem niso strinjali s tem, kar je nasledilo.

In ker so se na drugi strani zamenjavala bojevena načela s pacifizmom, minimalni program z maksimalnim, je naravno, da so nastali vsepovsod nesporazumi. Ni moj namen raziskavati, če so ti elementi zamenjavali te reči v našem slučaju iz osebnih ali izvem socialističnega gibanja pridobljenih filozofskih nazorov ali političnih motivov; konstatiram naj le, da dotičniki, ki so imeli o vojni in o jugoslovanskem vprašanju svoje posebne nazore, prejkone niso poznali, ali pa niso hoteli poznati resolucije, ki jo je bila sprejela čikaška konferenca jugoslovanskih socialistov v Ameriki meseca decembra 1909. Ti elementi so bili v hrvatski sekciji. Dodam naj temu samo še to, da dotična resolucija ni bila nikdar preklešana po kakem zboru J. S. Z., niti ni bilo nikdar odrejeno, v kakšem slučaju se ta ali ona sekcija ne sme družiti z vnanjimi silami, če bi izgledalo, da pride do uresničenja jugoslovanske federativne republike v starem kraju lahko s pomočjo orožja tozadevnih sil. In ker se to ni nikdar ugotovilo na kakem zboru, smatram, da niso odgovornost za vse, kar se je delalo v J. S. Z. med vojno, vse tiste narodnostne sekcije, ki so tvorile tedaj njeno celoto.

S tem mislim sem pojasnil, zakaj ste ravnali slovenska in srpska sekcija, pozneje tvoreči Jugoslovansko socialistično zvezo, v vojnem času tako, kakor ste. Kakšno stališče naj zavzame J. S. Z. glede jugoslovanskega vprašanja v tem ali onem slučaju v bodoče, mora odločiti ta zbor.

Kakorkoli se že sodi držanje slovenske in srpske sekcije v teku vojne, je treba priznati, da se J. S. Z. v vojnem

času ni izneverila socialističnim načelom; kajti J. S. Z. nikdar pozabila na razredni boj in na krivice, ki so ga delavstvu bodjali v mirnem ali vojnem času. Zlasti ni šel križem rok, ko je šlo za boj proti zakonitemu in neslutemu kapitalističnemu terorju, ki so ga rodile v ne razmere. Da je to resnica, dokazuje najmanj njena aktivnost pri "American Freedom Ligi", ki so jo bila ustanovila tekom vojne za osvoboditev političnih ječnikov. Poleg tega se je vdeležila vzlic temu, da ni imela organične veze s socialistično stranko, tudi predsednik kampanje socialistične stranke leta 1920.

Kako se je vladala J. S. Z. v teh časih?

Čisto razumljivo je, da se J. S. Z. v abnormnih časih ni mogla vladati na vsi štiti normalno. Moč pravi, ki je bil sprejel zadnji zbor in so bile pozneje predane za poslovanje avtonomnih sekcij, je bila v mnogih slučajih postavljana po pritisku vojnih razmer in pozneje nanič naničnanih poteškoč od znotraj. Delati je bilo treba torej s pomočmi, ki so bili za tiste čase najprimernejši. Imel je referendum, toda s tem sredstvom ni bilo mogoče rade v vseh slučajih uspešno, ker bi se gotova vprašanja o zakonov o špijonaži sploh ne mogla tako svobodno odlojati na glasovanje, kot v normalnih časih. Ena takih zadev je bila springfieldska konferenca, na kateri je bilo treba reči vprašanje, če naj ostane J. S. Z. radi držanja vojne takih slovo, in srpske sekcije če v stranki ali ne. Če je bila zadeva pravilno rešena ali ne, je zopet vprašanje, o katerem se da pač razpravljati, ne bi pa mogli priti do kakšnega večja zaključka, ker so gleda danes na tisto konferenco vse drugih vidikov, kot se je gledalo nanjo takrat. Tudi bi obsodili dotično konferenco, ostane potem še vedno reševanja ustanovne konference, ki nalaga J. S. Z., naj pomag jugosl. delavstvu v starem kraju realizirati federativno republiko — to, kar sta slovo in srpska sekcija skušali uresničiti. Načeti bi morali torej vprašanje, ki ga ni obravnaval prejšnji zbor J. S. Z. To se takrat ni moglo. Zato preostaja danes drugo kot preiti preko te zadeve s tako gesto, ki je vladala na dotični konferenci v Springfieldu, zlasti ker bo treba glede jugoslovanskega vprašanja, kar je rečeno, dati J. S. Z. itak gotov pravec za bodoče na zboru. Potem splošnega glasovanja pa so bile rešene zadnjega zbora sledeče zadeve:

1. Leta 1917—18, o predlogu, če naj se postavi J. S. Z. na avtonomno stališče narodnostnih sekcij. Glasovanje je izpadlo in priloga avtonomije.
  2. Leta 1919—20, volitve za sedanje eksekutivno odborništvno.
  3. Leta 1921, volitve, če naj se vrne J. S. Z. v socialistično stranko. Glasovanje je izpadlo, da se vrne. Poleg tega so bila sprejeta na splošnem glasovanju tudi nova načela in načelna izjava.
  4. Leta 1921—22, splošno glasovanje, če naj se na koncem leta 1921 zbor JSZ. Odglasovano je bilo, naj se vrni, toda radi nastalega premogarskega štrajka in izpadlo, se je moral zbor odločiti za pozneje.
  5. Leta 1922, obnovljen predlog, če naj se občrti J. S. Z. letos, in pa če naj članstvo prispeva po 10c na kritje zborovih stroškov Oba predloga sprejeta.
- Z glasovanjem o predlogu, ki se je vrnilo leta 1921—22, da se postavi J. S. Z. na avtonomno stališče narodnostnih sekcij, je bil storjen prvi korak za cepitev hrvatske sekcije od J. S. Z. i n delitev premoženja sekcijakim odborom, ki je bil s tem predlogom sprejet zaeno tudi predlog za delitev zveznega premoženja.
- Delitev zveznega premoženja se je izvršila na splošni kritive dne 17. junija 1918, in sicer na podlagi števila nov narodnostnih sekcij v letu 1918. Na tej podlagi so bile hrvatska sekcija \$4,810.08 ali 45 odstotkov; slovenska sekcija \$4,275.63 ali 40 odstotkov, in srbska sekcija \$1,833.30 ali 15 odstotkov. Skupaj razdeljeno \$10,889.07.

Mesečni prispevki.

Ob izstopu J. S. Z. iz socialistične stranke so bili mesečni prispevki po 20c od člana. Ta svota sedaj ni več dostovala za pokritje stroškov, ki jih je imela zveza za razpodeljenega premoženja sekcijakim odborom in pa za loga članstva. Preostala sta samo dva vira, če se je hotelo nadaljevati delo Zveze: apelirati za denarno pomoč na sekcijske odbore in pa povisanje mesečnih prispevkov na 30 centov na mesec. Prirujen je bil od strani eksekutivnega referenduma, ki je imel določiti, če naj se mesečni prispevek za 10c povisajo ali ne. Članstvo je predlog za povisanje 30 centov več sprejelo, in od tedaj sa članaki prispevki po 30 centov na mesec. Ker imamo v tem času še 10c doklana

plačajo stroškov zbora, plačajo klubi tajništvu J. S. Z. za vsak člansko znamko po 40c. Teh 10c se bo pobiralo, dokler se bodo pokriti stroški zbora.

Če se pomisli, da plačajo klubi angleških klubov po 50c na mesec, naši člani pa le v izrednih slučajih toliko, tedaj naravno, da plačajo naši člani sorazmerno manj na mesec kot pa domačini. To izhaja iz tega, ker so naši prispevki v stranki za 50 odstotkov nižji od angleških klubov. Klubi 10c, ki jih dobi gl. tajnik JSZ. za vsakega člana, odplačata vsak mesec po 12 in pol centa glavnemu stanu stranke pa državnim organizacijam, skupaj torej 22 in pol centa. Toda glavni stan Zvezi od vsakih 12 in pol centov po 9 in pol centov kot nadomestilo za tajniško plačo. Na strani od člana ostanejo v blagajni stranki za pokritje stroškov strankinih konvencij.

Delo eksekutive.

Glasi sedanje eksekutive so Frank Aleš, Mary Aučin, Ed. Cankar, Philip Godina, Frank Zaitz, S. Bojanovich, M. Malsch, M. V. Luchich in Matar Sekulich.

V nadzornem odboru so F. S. Tauchar, Frank Udorn, Milan Dimich in S. Chakich.

Od meseca oktobra 1918, so bile seje eksekutive vsake tri mesece enkrat, z nastopnim letom 1922 pa je bilo zaključeno, da se vrše seje vsak mesec enkrat. To je bilo storjeno naprej radi tega da se da članom skozi objavljene zapisnike bolj spregleda v delo Zveze in se jih tako pritegne k delu in zanimanju za socialistično propagando.

Na teh sejah je bilo sprejeto mnogo važnih zaključkov, katerih tukaj ne morem vseh omenjati; omenim naj le najvažnejše, in ti so: Izjava glede osvoboditve političnih jetnikov, ki se je bila odposlala direktno na justični oddelček v Washington; sklep, da se zbira fond v odpravo gladujočim v Rusiji in Jugoslaviji; Izjava proti intervenciji Zed. št. v Rusiji; načrt "Izobraževalne akcije" tičeč se podpore za financiranje zveznega glasila Proletarec in J. S. Z. in izvolitev treh članov v poverjeništvu Jugoslovanskega republikanskega združenja.

Kakor je članom J. S. Z. znano, je zadnji zbor J. R. Z. sprejel resolucijo, v kateri se glasi, da ako postanejo razmere v starem kraju po dveh letih tako stabilne, da J. R. Z. se ji mogla započeti kakšne akcije, tedaj se odda njeno članstvo J. S. Z. in S. N. P. J., vsled česar ima vsaka organizacija izvoliti po tri zastopnike v poverjeništvu. Eksekutiva J. S. Z. je izvolila v ta odbor sodruga Petricha, Zaitza in Pogorela. Če naj se ta akcija odobri ali zavrne, odloči se naj J. S. Z. prekine vsako nadaljnjo vezo s to bivšo organizacijo, je odvisno od tega zbora. Zaključki konference J. R. Z., na kateri je bilo izročeno premoženje J. R. Z. temu odboru, so bili objavljeni v Proletarcu. Posebno poročilo o tej zadevi podam, ko pride na dnevni red Jugoslovanskega vprašanje, o katerem poročila sodr. Zaitz.

V ozirum na strankine agende, o katerih se razpravlja na njenih zborih, je sprejemala eksekutiva vedno take zahteve, ki so se ji zdeli za sedanje razmere najprimernejše. Tak naprimer je bil njen sklep leta 1922, da se stranka za nekaj na priključuje nobeni Internacionali ali delovnemu odboru za združenje Internacional, kakor tudi, naj bo stranka pri sodelovanju gibanja za neodvisno delavsko črnko, Labor party Amerike. Obe točki so danes še vedno v izvednem redu, dasi je stranka priključena delovnemu odboru za združenje Internacional na Dunaju.

Aktivni klubi in članstvo.

Meseca oktobra 1918, ko je Zveza izstopila iz stranke in imela 32 aktivnih klubov s 485 dobrostoječimi člani. Danes imajo J. S. Z. 38 aktivnih klubov in 700 dobrostoječih članov.

Aktivni klubi so sledeči:

Ark.—Jenny Lind — 1.

Ill.—Chicago št. 1, št. 20, št. 224, LaSalle, Waukegan, Springfield, Virden, Nokomis, Carlinville, Johnston City — 11.

Ind.—Clinton — 1.

Iowa.—Madrid — 1.

Mich.—Detroit št. 114 in št. 210 — 2.

Minn.—Chisholm — 1.

Ohio.—Glencoe Cleveland, Barberton — 3.

Kanz.—Gross — 1.

Pa.—Forest City, Sygan, W. Newton, Herminie, South View, Moon Run, Wick Haven, Lloydell, Lawrence, Luzerne, Bon-Air, Avella, Library, Renton, Harwick — 15.

W. Va.—Pursglove — 1.

Wis.—Milwaukee — 1. Skupaj 38 aktivnih klubov in 13 članov at large.

Članov po letih in mesecih je bilo, kakor kaže nastopna tabela.

	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Jan.	....	3423	3750	750	420	645	722	633
Febr.	....	2828	2744	600	425	519	629	530
Mar.	....	2234	3827	700	218	513	620	689
Apr.	....	2861	3062	498	495	696	571	689
Maj.	....	2429	3202	615	300	633	487	....
Jun.	1897	3434	2418	550	330	915	654	....
Jul.	1858	2704	3045	738	315	685	479	....
Aug.	1858	2704	3045	738	315	685	479	....
Sep.	2146	2781	1499	500	470	587	641	....
Okt.	1057	3571	508	550	382	485	625	....
Nov.	2132	3006	280	310	455	644	439	....
Dec.	2241	2232	550	548	750	540	741	....
	14378	34542	27022	6917	4895	7141	7064	1852

Poprečno na mesec.

2054	2879	2252	576	408	596	589	617
------	------	------	-----	-----	-----	-----	-----

V teh številkah niso vštete izjemne znamke, ki jih dobe štrajkujoči, brezdelni ali bolni člani. Teh znamk je bilo izdanih toliko, da znaša poprečno mesečno članstvo od leta 1919 naprej nad 700 dobrostoječih članov.

Natančno stanje klubov je razvidno iz sledeče tabele:

STANJE KLUBOV J. S. Z.

na podlagi mesečnih poročil koncem meseca marca 1923:

Št. kluba in kraj.	Dobro stoje- čih članov.	Gotovina.	Skupno pre- moženje.	Unijskih članov.	Amer. držav- ljanov.
1, Chicago, Ill.	54	\$ 571.86	\$ 921.76	10	40
2, Glencoe, Ohio	9	27.15	27.15	9	7
4, La Salle, Ill.	7	106.81	106.81	7	7
10, Forest City, Pa. . . .	8	68.05	78.05	7	6
13, Sygan, Pa.	27	6.66	6.66	27	28
20, Chicago, Ill.	15	—	500.00	?	?
22, Chisholm, Minn. . . .	12	11.32	11.32	4	2
27, Cleveland, Ohio . . .	42	561.75	711.65	11	38
32, W. Newton, Pa. . . .	12	?	?	?	?
37, Milwaukee, Wis. . . .	18	?	?	?	?
41, Clinton, Ind.	15	35.00	35.00	?	?
45, Waukegan, Ill.	5	7.00	7.00	—	3
47, Springfield, Ill. . . .	22	?	?	?	22
50, Virden, Ill.	8	21.72	21.72	8	8
69, Herminie, Pa.	32	20.60	20.60	—	16
83, Jenny Lind, Ark . . .	5	?	?	?	5
114, Detroit, Mich.	20	17.50	17.50	5	18
128, Nokomis, Ill.	10	.04	29.14	10	10
157, Gross, Kans.	9	?	?	?	9
167, Southview, Pa. . . .	12	15.05	15.25	13	5
175, Moon Run, Pa. . . .	33	5.71	5.71	?	?
176, Wick Haven, Pa. . .	9	?	?	?	?
181, Lloydell, Pa.	25	103.44	106.94	?	?
182, Meadowlands, Pa. . .	13	?	?	?	?
194, Lawrence, Pa.	21	11.60	37.73	21	21
210, Detroit, Mich.	9	?	?	?	?
213, Carlinville, Ill. . . .	23	9.79	?	?	19
217, Madrid, Iowa	9	?	?	?	9
218, Luzerne, Pa.	3	?	?	?	3
220, Bon-Air, Pa.	12	?	?	?	4
224, Chicago, Ill.	19	?	?	?	?
225, Avella, Pa.	25	56.75	56.75	32	13
230, Library, Pa.	38	?	?	?	?
231, Johnston City, Ill. . .	12	4.90	7.75	12	9
232, Barberton, Ohio . . .	35	8.15	8.15	3	14
233, Renton, Pa.	30	?	?	?	?
234, Harwick, Pa.	23	?	?	?	?
238, Pursglove, W. Va. . .	22	7.39	7.39	22	6

Skupaj 703 \$1,578.24 \$2,240.03 242 291
 Od 31. amca sta se prijavila še dva socialistična kluba in sicer nov klub št. 235 iz Sheboygana s 17 člani, in pa reorganiziran klub št. 198 v Homer City, Pa., s 23 člani, skupaj torej 40 članov poleg teh, ki so že izkazani v prejšnjem poročilu.

PREGLED FINANČNEGA STANJA J. S. Z.
od meseca junija 1916 do 31. marca 1923.
DOHODKI.

Predmet	(Z junijem)						(Do 31. marca)		
	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	Skupaj
Članarina	\$1,934.85	\$4,612.05	\$ 5,152.55	\$1,299.77	\$1,070.81	\$1,985.00	\$1,504.95	\$ 530.60	\$18,202
Čl. knjiž.	14.65	52.40	27.99	10.48	117.17	106.38	84.15	9.31	422
Org. fond					173.75	319.86			493
Prol. rač.					45.00	361.25	230.55	125.50	762
Tisk in kamp. znaki					138.94				139
Predsed. kamp.					2,191.74				2,192
Kongres. kampan.							238.93		239
Srb. Sek. za L. T. turo						131.84			132
Konven. znam. S. P.						197.00	170.90		368
Ruski fond						3,235.10	386.91		3,622
Izobraž. akcija						74.36	1,120.82	266.35	1,461
Vračila gl. stana S. P.						417.80	525.98	161.68	1,105
Vračila dr. org.						88.11	97.68		186
Obr. fondi		364.75	191.60	506.59		52.60			1,055
Fond za zbor J. S. Z.	457.35						48.51	180.09	685
W. F. M. F. Novak							58.00		58
Posojila		300.00	200.00	536.70	791.37	300.00	100.00		2,328
Pomož. prisp. stranki							82.95		83
Naprej fond				232.00					233
Fond tiskarne JSZ.	651.60	1,510.72	8,723.87						10,885
Literatura	86.28	147.33	34.20	43.41					312
Agitacija		6.25							63
Dime banke			369.40						370
Bilan. za 1916	1,338.68								1,339
Rent in razno	213.62	606.33	295.03	422.18	430.40	245.99	194.67	19.99	2,492
Znaki	61.70	191.75	144.82	9.30		4.75		17.20	432
Skupaj	\$4,758.73	\$7,791.58	\$15,139.46	\$3,060.43	\$4,959.18	\$7,592.99	\$5,062.05	\$1,310.72	\$49,573

IZDATKI

Predmet	(Z junijem)						(Do 31. marca)		
	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	Skupaj
Stranki za član.	\$ 645.50	\$1,541.15	\$ 1,264.05		\$ 210.00	\$ 594.65	\$ 707.39	\$ 212.74	\$ 5,375.4
Drž. org.	656.90	1,542.14	1,182.12			722.73	703.86	162.99	4,970.6
Plače	598.46	489.80	731.22	1,408.50	1,545.00	1,878.50	1,820.00	463.00	8,925.4
Poštnina	95.89	200.94	161.41	121.89	94.22	161.85	98.66	21.05	853
Fond tiskarne JSZ.	674.70	1,302.20	1,406.10						3,383
Uradne potrebščine	140.27	586.76	383.09	46.48		106.02	81.31	28.53	1,372.3
Proletarčevi računi	400.00			5.00	752.50	109.44	330.70	131.50	1,729.1
Literatura	151.50	141.77	13.65	5.55	116.40		20.50	3.25	422
Znaki in tiskovine				353.74		352.00	245.25		1,001
Predsed. kampanja					436.76	378.94			815
Konv. znamke S. P.						198.50	162.50		361
Ruski fond						2,800.00	692.77		3,493
Obr. fond S. P. in									
Amer. Freedom L.		445.35	179.35	101.00	200.00	52.10			978
W. F. of M. F. Novak								58.00	58
Vrnjena posojila		315.00					100.00		415
Pomožni prisp. SP.						78.50			79
Naprej fond					248.00				249
Agitacija	29.35	102.95							132
Hrv. sekciji obr.									
dime bank			273.54						274
Slov. sekciji obr.									
dime bank			340.40						341
Srb. sekciji obr.				56.54					57
dime bank			5.00						5
Razd. premoženja JSZ									
slov., hrv. in srb. seke.			10,689.07						10,690
F. of S. Russia							17.75		18
Rent				420.00	460.00	40.00		30.00	950
Srb. sek. za turnejo L.T.					212.99				213
Vožnje					33.96	59.28			93
Razno	234.81	307.70	316.89	130.03	180.69	242.20	130.54	13.13	1,553
Bilanca 30. marca 1923.								384.99	385
Skupaj	\$3,627.38	\$6,966.85	\$16,945.89	\$2,648.73	\$4,878.27	\$7,987.70	\$5,111.23	\$1,509.09	\$49,573

Naš tisk in propaganda.

Najuspešnejšo propagando za socialistično misel med slovenskim delavstvom v Ameriki vodi "Proletarec", med srpsko-hrvatskim delavstvom pa sedaj "Budućnost", ki izhaja v Detroitu. Pred časom je izdajala srpska sekcija "Narodni Glas," ki se je pozneje spojil z "Radničko Stražo," pozneje pa "Radničke Noyine", ki so pa radi pomanjkljivega zanimanja za list prenehale izhajati. Tudi sedanji list "Budućnost", ki je začel izhajati kot tednik, in izhaja sedaj od novega leta naprej kot mesečnik, ima hud boj za obstanek iz istih vzrokov.

Tudi "Proletarec" je imel zadnjih par let tekoče šče za obstanek, zlasti ker se je podražil tisk in življenski potrebščine, valed česar so se podražile delavne meje z velikim trudom in raznimi apeli za finančno pomoč razna podporni društva in pa na J. R. Z., se je poudarila upravi prebrestiti finančne težave, ki so ugrožale listu obstanek.

Nekaj krivde, da je boj za obstanek "Proletarca" težji, leži nedvomno tudi v tem, ker so vojne razmere ukopale organsko J. S. Z. in tako zredile njene agitacijske sile. Zlasti je bilo to resnica v času, ko je bil na

lastvo vprošeno v agitaciji za organiziranje Jugosl. republik — gibanje, ki je imelo podpreti moralno in politično jugosl. federativne republike v starem kraju. Na kakorkoli ima list danes še teško stališče, se bo nje- po stanje popravilo, če se popravi Jugosl. socialistična stran in socialistično gibanje sploh. Ne smemo namreč pozabiti, da je bilo na enak način prizadeto vse socialistično gibanje v Ameriki. Kajti radi vojnega stališča, ki ga je naša stranka in pozneje radi ruske revolucije povzročila, so se socialistov v razne frakcije in krila, je propadlo od 100 socialističnih listov v Ameriki, tako da je socialistično gibanje v Ameriki danes tam, kjer je bilo pred dvajsetimi leti. Utrditvev Jugoslovanske socialistične zveze, kakor drugih narodnostnih sekcij, ki so pri socialistični stranki, je odvisna nedvomno v prvi vrsti od reorganiziranja socialistične stranke same, od reorganiziranja klubov, v katerih imajo besedo domačini, in povrnitev vanjo vseh tistih socialističnih sil, ki so preje z enim ali drugih vzrokov zapu- štali.

Članstvo Jugoslovanske socialistične zveze je predvide- valo te pogoje za reorganiziranje socialističnih sil, pa je šlo tudi na delo, da se povrne J. S. Z. v stranko. Poziv za to nam je prišel od strani kluba št. 69, v Herminie, Pa., nar- nar je bila zaštevana povrnitve odglasovana na splošnem gla- sanju. To je bilo meseca avgusta 1921.

Poleg tega koraka, za katerega iniciativa je prišla od strani, je amatralna eksekutiva J. S. Z. s prvim pogojem za splošno socialistično propagando med jugoslovanskim de- stvom po vojni, da se obrne vsa pozornost članstva J. S. Z. na potrebo utrjenja razrahljane socialistične orga- nizacije in njenega časopisa. "Proletarec", ki je zavze- ni v vojnem času precej prostora za republičansko zdru- ženje in motril svetovno politiko z vidika jugoslovanske fe- derativne republike, je začel prinašati zopet izključno agi- tatorne socialistične članke, ki so morali biti kritični na- ravno raznim krilam in v toliko, v kolikor je bilo treba, da se strani članstvu J. S. Z. jasnost glede na socialistično tak- tiko.

Tudi spraviti J. S. Z. v predvojni tir in pridobiti nje- me glasilo novih naročnikov, ni bila lahka naloga, niti ni bila lahka danes, v zvezi temu, da se razmere pri J. S. Z. in pri "Proletarcu" obračajo na bolje.

Venetska konferenca, ki je odredila zadeve miru z specialistično gesto, na škodo raznih narodnostnih skupin, je povzročila med članstvom J. S. Z., kakor med raznimi lokalni narodnostimi velikansko razočaranje. Poleg tega je nastala na površje še nova mednarodna situacija, ki je ustala v socialističnem gibanju radi ruske revolucije, ki je naše furije begalo članstvo J. S. Z. da se ni moglo odločiti tam. Le polagoma in vsled vstrajnosti starejših in izkušne- nih sodrugov po naselbinah, se je posrečilo obdržati v tej čudni furiji ravnotežje večine članov J. S. Z. in jo tako ohraniti pri življenju.

Prvi večji poizkus, da se stranje socialistične sile pod vodstvom J. S. Z. in zglede pot za ponovni pristop k stranki, je bil storjen ob priliki predsedniške kampanje leta 1920. Na to kampanjo je dobila J. S. Z. sodruga Joško Ovna, ki je bil tri mesece na agitaciji po vzhodu. Poleg tega je bila izdala 20.000 kampanjskih letakov in jih razposlala na društva podpornih organizacij v vse večje slovenske na- selbine po Ameriki.

Tudi za kongresno kampanjo leta 1922, je izdala J. S. Z. 10.000 kampanjskih letakov, ni pa bila vstanju poslata to- toliko vna agitatorja.

Lansko leto spomladi je šel na agitatorično pot po Pensilvaniji soodr. Chas. Pogorelec, ki je obrzhal nekaj sho- rovo strukturno premogarjem. Ob tej priliki je razprodal tudi nekaj literature, pridobil "Proletarcu" okoli 200 na- naročnikov in reorganiziral socialističen klub v Johnstownu.

V jeseni je opravil podobno agitatorično pot po južnem delu soodr. Fr. Petrich, gl. tajnik J. S. Z. V istia, ki ga je dobil ob tej priliki, je sodil, da se J. S. Z. nedvomno povzdigne, če se povzdigne skupna stran- ka kajti dokler se ne popravi numerično skupna stranka; baler se ne začne zanimati za socialistično misel in orga- nizacijo domačini, se od narodnostnih organizacij ne more pričakovati tistega porastka in zamaha, ki je za pojačanje našega potreben. Te utise je sporočil gl. stanu stranke.

Šteja raznih naših sodrugov, kakor želja sodrugov dru- gih narodnostnih federacij, da se stranka požiivi in utrdi, je bila tudi želja domačinov, ki so čakali, da prevzame to organizatorično delo stranke sodrug E. V. Debs, ko se naša začne. To delo je začel sodrug Debs vršiti v kampa- nji na špansko in aldermanske volitve letos v Chicagi. S

to kampanjo v kraju je na programu Debsova turneja po vseh krajih Zedinjenih držav.

Pri tej velevažni reorganizaciji socialističnih sil, mora storiti J. S. Z. svoj neizogibni del in stori ga, če pojača svoje lastne vrste in razširi svoj tisk — "Proletarca" in "Budućnost".

Kako bi se dalo pojačati najizdatnejše naše vrste in naš tisk, mora pokazati delo tega zbora.

POMOŽNA IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z. in nekaj proračuna.

Zanimivo bo vedeti, v koliko je pomagala "Pomožna izobraževalna akcija," ki je bila zasnovana leta 1921 naši Zvezi finančno, in kakšni izgledi so tukaj za to pomoč na podlagi odzivov, ki so dospela od strani naših naprednih podpornih društev za tekoče leto.

Število pripravljenih društev za podpiranje te akcije je bilo do 31. marca t. l 113, nekaj socialističnih klubov in dva posameznika. Toda redno plačujočih te doneske izpolnjuje danes 64 društev, 6 socialističnih klubov in dva posamez- nika.

Od podpornih društev spada 60 Slovenski narodni pod-porni jednoti, 5 pa k Svobodomiselni podporni zvezi. Svota, ki jo plačajo ta društva mesečno znaša \$36.00. Dohodki so- cialističnih klubov v ta namen znašajo \$11.50 mesečno, in dva člana plačata letno \$3.00 ;to je vsak po \$1.50.

Skupaj plačajo v ta fond kakor sledi:

64 podpornih društev	\$1,032.00
6 socialističnih klubov	132.00
2 posamezna člana	3.00

Skupaj \$1,167.00

Vse stranke plačajo J. S. Z. poprečno \$97.75 na mesec.

Da nam bo jasno, v koliki meri pomaga ta akcija J. S. Z. finančno, moramo vedeti najpreje, kakšni so izdatki J. S. Z. na podlagi članstva, odnosno poslovanja s 650 člani na mesec.

Ti izdatki so:

Plače poprečno na mesec	\$154.00
Stranki za članarino od 650 po 12 in pol centov mesečno	81.25
Državnim organizacijam od 650 po 10c.	65.00
Tiskovine in uradne potrebbine	15.00
Poštšina, tel. čeki lok. vožnje	11.00
Stanarina	10.00
Razno	10.00

Skupaj proračun izdatkov \$346.25

Dohodki danes:

Prispevki od 650 članov mesečno po 30c.	\$195.00
Dohodki "Pomožne izobraževalne akcije"	97.75
Razni dohodki od prodaje znakov, liter. itd.	5.00
Povračila stranke po 9c od člana kot plačo tajništva J. S. Z.	61.75

Skupaj proračun dohodkov \$359.50

Prebitok na mesec Odšteto 13.25

Ostane kakor gori \$346.25

Proračunski prebitok na mesec je torej \$13.25, ali za vse leto \$159.00.

To je rezultat "Pomožne izobraževalne akcije", ki je bila zasnovana meseca oktobra 1921.

Kako bi stala J. S. Z. finančno brez te akcije, ni težko izračunati.

Na podlagi predležočih števil, bi imela J. S. Z. brez te akcije \$1,032.00 letnega deficita, če odštajemo prispevke, ki jih pošiljajo v ta namen socialistični klubi. Kako dolgo bi se mogla J. S. Z. vzdržati ob takem letnem deficitu na površju, si lahko vsak sam izračuna. Karkoli bi že nastalo iz tega, eno je gotovo: urad zveze bi se moral znatno omejit. To bi pa pomenilo, da bi se omejilo znatno tudi stike, ki jih goji danes Zveza z zunanji klubi in splošno propa- gando, da je njen upliv večji. Mnogo tega vpliva bi potem izgnilo in s tem bi bilo vse naše gibanje občutno prizade- to.

"Izobraževalna akcija" predstavlja danes v J. S. Z. drugih 50% članstva J. S. Z., kajti svota, ki jo dobiva Zve- za mesečno od teh društev je ekvivalent za 580 članov. To se pravi, naša Zveza posluje na podlagi financ, ki odgova- rjajo dohodkom od 1230 in ne 650 članov.

Naša dolžnost v bodoče bo pridobiti J. S. Z. teh 580 članov. S tem bo postavljena Zveza na solidno finančno stališče, kakor kaže gornji proračun. Ko dobimo to število novih članov, se svota, ki prihaja za izobraževalno akcijo, ne bo več rabila za mašenje vrzeli, ki jih ima J. S. Z. radi premajhnega števila članov, temveč se bo porabila za prirejanje javnih shodov, predavanj in agitatoričnih turnej.

Kar velja glede pridobivanja novih članov za Jugoslovansko socialistično zvezo, to velja naravno tudi za njeno glasilo "Proletarca" z ozirom na nove naročnike. Tudi "Proletarca" bo treba spraviti prej ali slej na samooporo in samovzdrževanje, če se noče, da bo vedno in vedno predmet beračije, kakor je bilo od svojega začetka. Nova znamenja kažejo, da je to mogoče, predpostavljeno, da je od zunaj malo več kooperacije, kot jo je bilo do danes.

Kako je s tem proračunom, bo vedel povedati sodr. Chas. Pogorelec, upravnik "Proletarca".

Naj še omenim, da agitacija za popolnejšo organizacijo "Izobraževalne akcije" še ni končana, ampak da se bo nadaljevala, dokler ne doseže svojega vrhunca.

Splošne pripombe.

Naj še omenim, da so se eksekutiva, tajništvo in uredništvo Proletarca izogibali kolikor je bilo le mogoče polemikam ki so bile naperjene napram J. S. Z. ali njenim članom z namenom, da se poostri medsebojna mržnja in tako ustvarja med delavci — člani in nečlani socialističnega gibanja — še večjo indiferečnost napram razumevanju razrednega boja, kot je obstajala že v normalnih časih. Eden in drugi se namreč zaveda, da v času družabnih potresov kot je bila svetovna vojna in ruska revolucija, v katerih se oblikujejo nove plasti človeške družbe, ne more obvladati samo eno mnenje o taktiki, zlasti ne eno mnenje o taktiki za vse kraje in za vse slučaje, temveč da je treba treznosti in tolerance — stanje, v katerem pridejo vsi vidiki in argumenti v poštev, kajti le potom premagovanja in tolerance je mogoče ohraniti solidarnost in celoto delavskega razreda, ter z njegovimi silami razpolagati v vsakem slučaju najbolje. Saj so za doseg končnega cilja in njega ohranitev tukaj vendar razna predvidna sredstva, ki sicer ne morejo vsa odgovarjati za vse kraje in za vse čase enako, vendar pa vsako sredstvo ob gotovem času na gotovem mestu.

Mnogo naukov sta prinesla proletariatu glede teh sredstev svetovna vojna in ruska revolucija. Neprecenljivi so ti nauki; toda če se proletarijat ne bo poglobil vanje z razumom, če se ne bo uril v svojih bojih in ne meril vsak slučaj dogodkov ali položaja s posebnim merilom, odgovarjajoče tem dogodkom in položaju, temveč bo imel za vse slučaje in za vse kraje eno samo merilo; če bo ena frakcija molčala o svojih napakah, da se s tem molkom prikaže v večji meri napake druge frakcije — tedaj ti nauki ne bodo padli na rodovitna tla. In v kolikor ti nauki ne bodo padli na rodovitna tla, v toliko bo proletarijat dlje od svojega cilja, in usoda grenke ironije bo pripočatena vsem skupaj.

Toda če se bo opravljalo rekonstruktivno delo delavskega razreda v nastopni dobi na vsi črti tolerantno, z enotnim duhom in solidarnostjo, z zaupanjem drug v drugega, vsak izvršujoč na svojem mestu delo, ki ga je zmožen, tedaj ni nobenega dvoma, da bo obnovljenje delavske Internacionale tukaj in da bodo na ta način zavarovane vse pridobljene postojanke začetne revolucije iz katerih ima naslediti popolna zmaga mednarodnega delavstva.

Nadalje poroča, da sta se v zadnjem času organizirala dva nova kluba: Sheboygan in Homer City; iz Burgettstowna pa poročajo, da bodo klub reorganizirali. Primerja našo federacijo k drugim, kot češko, nemško, italijansko, ki kljub velikemu številu delavstva svojih narodnosti ne morejo pokazati niti toliko napredka in aktivnosti kakor JSZ. S stranko je bila JSZ vedno v harmoničnem sodelovanju, kar je Zvezi prineslo v krogih ameriških sodrugov velik ugled. Godina predlaga, da se poročilo tajnika vzame na znanje.

Blasich govori k tajnikovemu poročilu in preide nato v razpravo na medvojno taktiko Zveze. Pravi, da je bila narejena s springfieldsko konferenco napaka.

Nekateri delegatje izrekajo mnenje, naj bi se o tem razpravljalo le pri posameznih točkah dnevnega reda, ne pa v splošnem, potem pa pri raznih točkah pričeti z novo.

Alesh pravi, da je najboljša, ako se prične z razpravo o medvojni situaciji in tedanjemu stališču Zveze takoj razpravljati. Že velikokrat je naglasil, da ni soglašal s sklepom večine v Springfieldu, toda kljub temu da ji je bil nasproten, se je podvrnil volji večine. Tista večina, ki je zaključevala, je po odhodu iz Springfielda pozabila na svoj sklep in pričela obsojati to, kar je sama zaključila. V pre-

minjavu taktike pravi da ne vidi nobene napake, ako imajo tisti, ki jo preminjajo, poštene namene koristiti delavski stvari. Bebel je nekoč dejal, če vidi potrebo premajhnih taktiko, jo je pripravil spremeniti magari trikrat v sedemindvajsetih urah. Res je, da konferenca v Springfieldu ni bila uradna; konferenčniški so predstavljali sami sebe in da domnevalo se je in na konferenci so tako nastopali in kor da predstavljajo mnenje večine članstva klubov, katerim so pripadali. Konferenčniškom je takrat predlagal, da se podpišejo pri glasovanju o predlogih, kajti če vama bi odgovornost, je potrebno, da se ve, kdo je vzame. Ampak tega niso hoteli.

Petric pravi, da so nastali spori in razkoli v večini delavskih in socialističnih strankah po svetu, kajti vna je prinesla svoje pogubne posledice vsem strankam vseh deželah. Ako se ne bi springfieldska konferenca nikoli vršila — ali bi bilo to garancija, da bi bila naša Zveza jema in ne bi imela notranjih sporov in razdorov! In samo vojna, tudi ruska revolucija je cepila vrsto Nemcev, Židjev, Skandinavcev, Madžarov, Italijanov, Čehov itd. se niso pili radi vojne taktike in niso sklicovali takih konferenc kot je bila naša v Springfieldu. Al so ostali celotni! Ne vsem je znano, kako podeljeni in kako oslajbljeni so bili. Radi ruske revolucije! Iz tega se da pač lahko sklepati, da bi tudi naša Zveza ne ušla temu cepljenju, če bi bili mi do tedaj še skupaj s hrvatsko sekcijo. Če ne bi bil v Springfieldu, bi bil pa kak drug kraj, kjer bi prišlo do tega, češar je prišlo tamkaj. Po vseh teh izkušnjah se namramo samo čuditi, da vsaj pri nas ni slabše, kot se je predokevalo, da bo.

Britz: Springfieldska konferenca na članstvo v njenem ni napravila dobrega utisa pa tudi name ne; medvojni taktika zveze je nam škodovala. Kar je bila storjena, se popravi, lahko pa se v bodoče varujemo napak, iz katerih se vsi učimo. Omenja lawrensko konferenco, ki je bila sklicana z namenom, da se napravijo koraki za povratek k članstvu stranki. Govori o ruski revoluciji, o blatenju ruske Rusije od strani njenih sovražnikov in kako se je izražala vsaka hiba taktike ruskega delavstva, ki je vzelo v svoje roke, proti sovjetskemu režimu.

Udovich pravi, da ni šel v Springfield kot zastopnik J. S. Z., ampak kot delegat SNPJ. Ko je bila konferenca sklicana, in je prišlo vprašanje izstopa na dnevi red, je predlagal, naj se da zadevo na splošno glasovanje. Udeleženi konferencie iz raznih naselbinah so naglašali, da bi se tako glasovanje škoditi članstvu JSZ, ker je delala prežena s špijoni in s patriotičnimi fanatiki, pobesni in vojne histerije, pa bi utegnili napraviti mnogo gorja peko in v nekaterih naselbinah našemu članstvu. Zato so bili takojšnji izstop. Govori o delovanju J. R. Z., v katerem so bili sodrugji po vseh naselbinah vodilna sila.

Hrast: Med vojno je vladelo povsod patriotično in položeno, posledica propagande vlad, ki so bile zapletene in vojni metež. Toda med temi razpeloženji so bile različne nameni. Glede springfieldske konferencie pravi, da je sklep ni bil pravilen. Opisuje strankine aktivnosti v Milwaukee, kjer imajo socialisti mestno upravo deloma v svojih rokah in so zastopani tudi v drugih uradih, toda republično stranka tudi tam ni močna. Slovenski klub v Milwaukee je bil preje pridružen direktno strankini okrajni organizaciji in svoječasno ni bilo njegovo (klubovo) razpisanje napram JSZ, nič kaj prijazno. Danes se ji je pridružil, da se Zveza pojača za eno postojanko in da se delajo njenih vrstah za naše cilje in napredek socialistične in med jugoslovanskim delavstvom. Je za taktiko, ki bo boljše za bodoče boje. Izdelali jo bomo lahko, ker se lahko veliko naučimo iz napak, ki so se delale na vseh straneh.

Mart. Kavčič pravi, da agitatorjem Zveze ljudej ne očitajo njeno medvojno stališče, kar ovira agitacijo.

Zornik govori o vzrokih, ki so vodili do odstopa iz smo struje in stranke, ki so naglašale protivojno stališče med njimi ameriška socialistična stranka. To ni prepoved vojne, niti ni to njeno stališče preprečilo razdorov v stranki. Delo JRZ. ni šlo za tem, da kaos poveča, ampak je zmanjšal in stori v danih razmerah v propagandi in v delavstvu to, kar bi se drugače ne moglo. Sedaj se je treba oprijeti dela in pojačati socialistično stranko.

Lovrenc Kavčič opisuje progone v njihovem sinu proti zavednim delavcem med vojno in podaja nekaj zapletovine kluba v Syganu. Pregonjanja so ostrašila velika množica kajti od vojne histerije pijani fanatiki niso nikomur kaj znanjali, izpostavljati se nevarnosti pa delavci niso bili v toliki meri, da bi prišlo do masakrov. Pravi, da je delavstvo preživelo veliko politično krizo, da je veliko metih taktike raznih frakcij in da se sedaj vrača v proletarijat.

na trznejše razpoloženje. Njihov klub je postal aktiven in pridružil Zvezi mes. januarja 1921.

Groser govori o kritikah in o napakah, katere se delajo povd, ampak jih je treba popravljati in se varovati, da se ne ponavljajo. Vzrok počasnega napredovanja ni toliko v slabih, ampak v tem, da so mnogi bivši sodrugi postali črni v drugih organizacijah in nato naštevava razne osebnosti, ki se sedaj štejejo za pristaše farmerske-delavske stranke. Ti se od stranke ločili, ko je postala situacija vroča, razpisirali farmersko-delavsko stranko, ki bo bolj v sozvozu s ameriškim duhom. V tem, da manjka vztrajnih, spričajnih vodij, je torej ovira, da naše gibanje ne napreduje hitreje.

Gerlap: Ker se povsod "sujce", se je ta bolezen prišla na in tako najraje samo "sujemo". Tisti, ki so bili preje samo gotovo taktiko, jo danes obsojajo in se delajo, kakor smo jo od nekdaj obsojali. Pri velikih gibanjih je tako: ni morda napraviti nekaj korakov nazaj — načrte moraš omajati — zato da ohraniš gibanje. Kadar treba, pojdi nazaj toliko, da obvaruješ organizacijo in da ne škoduješ bistvu. Razbiti delo je lahko. Zgraditi nazaj kar si v težki deli spravljal, to je pa težko. JRZ. se omenja. Ako si se posrečilo izvesti program JRZ., kako vse drugače bi se sprevrnilo! Ampak s tem, da en načrt propade, to je, da se izgubi v eni gotovi bitki izvojevati, še ni rečeno, da je sam vredna obsodbe, ako je bil namen in program dober. Hima, da je JRZ. našemu gibanju škodovalo, ker je odvzelo silo moči in energije Zvezi, toda sedaj, ko smo to spoznali, delajmo tukaj v tej zvezi da postane ona to kar bi smela biti.

Petrič pojasnjuje, da ko je šel v Springfield, so nesli na konferenco samo projekt, da se vidi, kaj je mnenje stranke. V načrtu je bilo, da bi se akcija glede odstopa dal članstvu na glasovanje, toda konferenčni so videli v tem glasovanju nevarnost za članstvo, ker bi se izpostavilo spopadanju, pa so odglasovali za takojšen odstop. To sklikaštem konferenca ni bilo mogoče preprečiti.

Javanc: Če bomo mleli samo zgodovino, ne bomo nikakor prišli. Kje pa je meja, ki bi kazala, do kje je ta kriv in mi nedolžen, kje je storil oni napako in jaz prav? Vsi smo se podvrženi zmotam in to je naravna človeška lastnost. Delajo jih v vseh krogih in dela jih delavsko gibanje. Mi hočemo boljše, večje socialistično gibanje in kar storimo pri našem delu napak, se dajo popraviti s tem, da delamo za bodočnost, ne pa premelevamo preprostost.

Tajec: Dobro je, da se vrši ta zbor, na katerem si lahko ogledamo in oči v oči. Ako bi jih obdržavali pogostejše, bi bil bolj znani drug z drugim in marsikaka napaka bi se bila preprečila. Zato moramo gledati, da bodo naši zbori v bodoče pogostejši, vsaj na vsaki dve leti. Vedel je, da pride do bitke o springfieldski konferenci in medvojni taktiki. Zato, da vse, kar se je delalo med vojno najsi bo v katerikoli krogu, se je delalo v razpoloženju, ki ga je vojna ustvarila. Bilo je historično, ljudje so pričakovali, da se bo v bližnjem krovitja rodilo nekaj boljšega, nekaj, kar bo ne svedlo načelo samodoločevanja narodov, preprečilo vojno, strmeljavilo monarhije in imperializem. Vojna je bila nekaj in protestirati proti nji ni ničesar izdalo. Ako se jo samo preprečiti, je eno; ako se je ne more, preostaja samo priznati, kje se lahko nekaj stori, da se v bodoče take katastrofe ne bi tako lahko dogajale. Mnogi socialistični politiki, med njimi E. Kristan, ki je bil tedaj vodilna glava zveze, so stali na stališču, da sta v boju dve imperialistične sile, črna in sedaj je treba izbirati, katero je večje in katero je manjše zlo. Podpirati manjše zlo, zato da boš pogladi poraziti večjega in tako dobil poznejše priložnost ponoviti se tega ki je ostalo, to je bilo njihovo stališče. Nekateri ki so zagovarjali tako taktiko, pravijo, da se je s to vojno četudi nenamena, res porazilo veliko zlo. Nekaj zgodovinskih dinastij je padlo, Rusiji je dal poraz njenih smad priliko izvesti revolucijo, ki bi jo drugače ne bila našla in poraz Nemčije je obvaroval rusko revolucijo, ki bi jo v slučajno zmage kajzer hotel uničiti in postaviti svojega pijačatelja romanovce nazaj na prestol. To so svedela mnogi, s katerimi eden lahko soglaša ali pa ne. Tudi takozvani sovzniki bi radi udušili rusko revolucijo in so si prizadevali s temi sredstvi, da dosežejo ta namen. In zopet prihajajo govorniki prej omenjene taktike s trditvijo, da se jim to je posrečilo zato, ker predstavljajo zavezniške sile "manjše zlo". Glede naše taktike bomo lahko govorili pri 6. točki dnevnega reda. Pri vseh teh razpravah je dobro, da je jasna v poštev psihologijo mase med vojno; opojila je mase in v tej opojnosti so vršile reči, ki jih danes obsojajo. Ljudi, ki so bili resnično proti vojni iz čistega načelnega

stališča, je malo. Mase so bile proti, ker so one poslale v klanje. Ampak ko se jih enkrat navduši, se koljejo. Poljaki so bili za vojno proti Rusiji, ker so hoteli lastno državo. Židje v Ameriki so bili proti vstopu Amerike v vojno na stran zaveznikov, ker so hoteli poraz Rusije, Nemci, ker so hoteli poraz zaveznikov, in tako so odločali, četudi pri njih elementih nezavedno, samo taki namen pri zavzemanju stališča z ozirom na vojno, ki je bila že objela velik del sveta v svoje krvave plamene. Pacifisti in dobri ljudje so jo obsojali. Obsojati vojno, to ni dovolj, in ker to vemo, smo socialisti, kajti mi hočemo odpraviti vzroke za vojno.

Urbančič: Tu se omenja JRZ. Akcija je bila dobra in četudi program Združenja ni nosil imena "socialistični", se o njem lahko reče, da je bil socialistični program in jaz sem ga pripraviljen še danes zagovarjati. Vojna je bila plod razmer, vojne povzročila današnji sistem. Akcije, ki gredo v takih krizah za tem, da se vsaj nekaj vzrokov za nove vojne odpravi, da se uvede vsaj nekaj socialističnega programa v eni ali drugi deželi, so dobre akcije. Hitrih uspehov in naglih sprememb pa ne smemo pričakovati. Človeštvo se ne izobražuje nagloma in zato je razvoj iz enega družabnega sistema v drugega počasen. Že nekaj let je preteklo, od kar je bil podpisano mir, toda miru še ni in ljudstva so se iz vojne zelo malo naučila. Tudi on soglaša da je bila springfieldska konferenca napaka, ker ni reprezentirala članstva J. S. Z. ampak samo sebe. Govori o narodnostnih problemih in izvaja, da četudi trdi ta ali oni, da mu je narodnost prazna fraza, ima narodnost vendar veliko opraviti v vsakdanjem življenju, in to se je videlo od danes na vseh zborovanih vseh elementov človeške družbe. Opuščajmo neslane kritike, vpoštevajmo resničnost, stojmo na realnih tleh, pa bomo lahko delali zaključke, ki bodo koristni naši J. S. Z. in splošnemu gibanju.

Ovca: Na konferenci v Springfieldu ni bilo opaziti opozicije proti takojšnjemu izstopu, pač pa se je tak korak zagovarjalo. Opozicija se je pojavila šele potem, ko so se konferenčni razšli po nasebinah. Opisuje, da je delo tudi v njihovi nasebini težko in da ni v Springfieldu nikakega gibanja med ameriškim delavci. Situacija je približno enaka, kakor jo je opisal Groser.

Jereb: Govorimo o krizah, o vojni, o taktiki itd. in iščemo vzrokov in krivice. Vsega tega ne bi bilo treba. Kadar pridejo krize, je treba nastopiti socialistom tako kakor v normalnih časih. Delati moramo tako, kakor socializem uči, se ravnati po tem, kar socializem zastopa, pa bo manj poznejših kritiziran in iskanja napak.

Blasich vprašuje Urbančiča, kaj je mislil z besedo "neslane kritike".

Urbančič odgovarja, da ni mislil v svojih izvajanjih nikakega posameznika, pač pa smatra, da se je govorilo o tem več ko preveč in je nepotrebno še v naprej izgubljeni besedi. Svojih besed ne vaga, in če je izrekel besedo "neslane kritike", jim ni polagal takega žaljivega pomena, kar naj Blasich in drugi vpoštevajo.

Blasich pravi, da je on prvi pričel s to polemiko, pa je mislil, da gredo besede morda njemu. Nato je posegel nazaj na st. louisko konvencijo soc. stranke, kjer sta se že opazila dva krila; ponovno omenja springfieldsko konferenco, katere napaka je tudi v tem, da se ni ozirala na ostali del članstva JSZ., ki ni bil reprezentiran v slovenski in srbski sekciji.

Godina predlaga konec debate. Sprejeto.

Britz: Kar želimo, je, da se iz preteklosti nekaj naučimo in ne delamo napak v bodoče. Delajmo v tem smislu, pa bomo šli hitro naprej.

Aleš pravi, da ga veseli, ker se je stvar razčistila. Govori o razliki med taktiko in cilji. Cilj, ta je eden za nas vse. Taktika, kako gladiti pot do ciljev, kako pridobivati uspehe v bojih, ta je pa lahko različna; eni zagovarjajo eno, drugi drugo, in vsi jih spreminjajo. Govori o kompromisih, in pravi, da tisti, ki nas najbolj napadajo, da smo kompromisni, so postali najbolj kompromisni. Vsakdo, ki zasleduje potek razmer in situacijo v splošnem delavskem gibanju, to lahko razvidi.

Razprava končana. Poročilo gl. tajnika se sprejme na znanje.

Predsednik Tauchar naznani, da je zastopnik soc. stranke, William H. Henry, pripravljen nagovoriti zbor, ker bo imel jutri dopoldne druge opravke.

W. H. Henry nato nastopi in v daljšem govoru opisuje zgodovino ameriškega delavskega gibanja. Pravi, da je hotel priti na naš zbor pravočasno, zato je hitel v Minneapolis, kjer se je nahajal, na vlak, da poseti našo konvencijo takoj prvi dan. — V svojem govoru naglašajo potrebo socialistične izobrazbe, kajti dokazalo se je, da samo navdušeno

delavstvo ni zanealljivo in navdušenjem in uhlanjanjem je pripisati, da se delavsko gibanje včasih hitro dviga in včasih hitro pada. Radi pomankanja take izobrazbe je veliko delavcev mislilo, da pride od kakoga vogala revolucija in ravno ti so najmanj poučeni o socializmu in o razrednem boju. Opisuje zgodovino vojnih razdorov v delavskem gibanju, omenja sedanji kongres socialističnih in delavskih strank ter strokovnih unij v Hamburgu, opisal je Debove shode in newyorško konvencijo stranke ter opisal zboru načrt za namerovano zgradbo delavskega doma v Indianapolisu, ki bo nosila ime "The House of Debs". Pripoveduje, kako so med vojno patriotični fanatiki uničili hišo, v kateri se je rodil Debs, in ko je Debs prišel iz ječe se je napotil v svoj rojstni kraj, da se razvedri na starem homstedu, kjer je prebil svoja mlada leta. Ko je videl, kaj je napravil vojni fanatizem z njegovim domom, ga je to bolj potrla, kakor vsa zaporna leta. Toda delavstvo bo sedaj v Indianapolisu zgradilo dom ki bo nosil Debovo ime, v katerem bodo našla zatočišča delavske institucije in s tem bomo staremu borcu za delavska prava postavili spomenik, ki bo govoril glasnejše kakor bronasti kipi generalov, ki jih vidite po ameriških parkih. (Odobranje).

Predsednik Taucher se sodrugu Henryju zahvali za vzpodbudni govor in izjavlja, da bo tudi naša Zveza storila kolikor bo v njeni moči, da pride do uresničenja takega živega spomenika, kakršnega si je zamislil sodrug Henry.

Petrich čita resolucijo, tikajočo se zgradbe "The House of Debs", ki se jo nato izroči odboru za resolucije. Petrich še pojasni, da je prišla ta zadeva že na sejo eksekutive, ki je zaključila, da se jo preda zboru. Nato je razdelil med delegate aplikacijske formule za člane imenovane zgradbe. Nabralo se je v stavbinski fond \$87.35; svota je bila vročena Henryju. (Sledi odmor 15 minut.)

Godina poda poročilo kot tajnik slovenske sekcije J. S. Z., ki se glasi:

Poročilo Filipa Godine, tajnika Slov. sekcije J. S. Z.
IV. rednemu zboru J. S. Z.

Leta 1918 se je J. S. Z. po sklepu večine članstva reorganizirala v narodnostne sekcije. Glavno delo odbora slov. sekcije je obstajalo v tem, da smo hranili in odločevali o razpolaganju gmotnih sredstev, ki so nam bila izročena ob času reorganizacije J. S. Z. na sekcije. Naša sekcija je tedaj dobila delež 40% iz celokupne vsote J. S. Z. v tiskovni sklad, ki je znašala \$10,689.07, in od te je dobila slovenska sekcija \$4,275.63. Naš delež od "dime bank" je znašal \$340.40 in prejeli smo tudi vsoto \$5.30 iz prejšnje blagajne slov. sekcije, katere tajnik je bil takrat F. Šava. Razun obresti od hranilne vloge nismo imeli drugih dohodkov. Imeli pa smo precej izdatkov, večinoma posojila J. S. Zvezi in Proletarcu; skupna posojena vsota Proletarcu in JSZ. znaša \$3,426.65. V blagajni slovenske sekcije je danes še \$1,521.00. Kako in zakaj se je posodilo ali potrošilo ta denar, izkazuje račun, ki pride na vrsto malo pozneje v tem poročilu.

Situacija za časa vojne je bila taka, da je morala slov. sekcija z gmotnimi sredstvi pomagati vzdrževati urad JSZ., če smo ga hoteli ohraniti. Ako bi posojila odrekli, bi morali zapreti urad kakršen je danes in pričeti poslovati s prostovoljnimi močmi, ki bi se priglasile delati posel, ki ga vrši urad JSZ. Ako vpoštevamo sedanje razmere, bomo priznali, da bi bilo delo na ta način zelo ovirano, kajti stvari so take, da je ljudem težko delati po več ur na dan poleg svoje službe, ne da bi bili zato na kak način poplačani, kajti borba za kruh v tej druginji je težka. Sicer so bile plače v uradu JSZ. zelo zmerne, ako ne rečem skromne in brez skrbi konstatiram, da se je storilo vse, da se ohrani J. S. Z. vsaj na sedanji višini aktivnosti.

Po sedanjih pravilih JSZ. so sekcije deležne prejemati 8 centov od vsakega člana, kar bi zneslo za vsa ta tri leta, če bi bila JSZ. v stanju vse to izplačati, precej visoko vsoto. Finance JSZ. tega niso dopuščale, pač pa je bilo treba uradu JSZ. dajati še posojila da se ga je vzdržalo, kakor že omenjeno. Vselej, kadar se je šlo za posojilo, se je zadeva na seji temeljito razpravljala za vsak posamezen slučaj. Ker je odbor slov. sekcije poznal situacijo, je brisal dotičnih 8 centov od člana v prilog zvezni blagajni. Ne bom tukaj obširno pojasnjeval vzrokov, kajti situacijo je opisal že sodrug tajnik F. Petrich v svojem poročilu. Odbor sekcije je delal vedno sporazumno s celokupnim odborom J. S. Z. in upravnim odborom Proletarca, oziroma Jugoslovanske Delavske Tiskovne Družbe. Kolikor smo največ mogli, smo storili za JSZ. in njeno glasilo Proletarca. Ker nismo smatrali, da more odbor slovenske sekcije dajati posojila JSZ. in Proletarcu brez dovoljenja članstva, je bil v

tem smislu iniciativan predlog, za katerega se je članstvo izreklo z veliko večino glasov. Ampak, kakor že omenjeno, se je o vsakem poročilu veliko razpravljalo in le, ko smo videlo, da sredstev ne bo mogoče dobiti na drug način, se je posojilo odobrilo. Korespondenco s klubi, tikajočo se sekcije in poslovanja, je vršil večinoma tajnik JSZ. F. Petrich. Bilo je nekaj zadev, n. pr. stvari, ki so bile v zvezi s korporacijo Proletarca (J. D. T. D.) Nekaj delnic je bilo še zunaj; te so bile pokupljene, ali pa so jih lastniki porinili listu in danes slovenska sekcija lastuje Proletarcu v polnoma in nobena privatna oseba nima pri listu nikakršnega deleža. Korporacija lista je ostala in posluje se, kakor se ločajo tozadevni zakoni illinoiske države. Drugih posebnosti, kar se tiče sekcije, nimam poročati. Ako želi kdo zagotoviti kak pojasnila, sem tu na razpolago odgovorjati.

Račun je sledeči:

Finančno poročilo slovenske sekcije JSZ. od 1. junija 1922 do 30. aprila 1923.

Dohodki:

Prejeli od J. S. Z. delež 40% iz Tiskovnega sklada	\$4,275.63
Dime Bank of J. S. Z.	340.40
Obresti za pol leta 1918.	5.30
Leta 1919 prejel preostanek od Fr. Šava	3.20
Leta 1919 obresti	91.80
Leta 1920 obresti	65.00
Leta 1921 obresti	60.00
Leta 1922 obresti	41.80
Skupaj dohodki za vso dobo	\$4,961.13

Izdatki:

Leta 1918 knjige in poština	\$ 1.00
Stroški konference v Springfield, Ill. 1918	21.00
Dnevnice delegatom S. R. Z. 1918	20.00
Glasovnice in poština 1918	1.00
Za sedem delnic 1918	60.00
Posojilo listu Proletarcu l. 1919	600.00
Za povečano izdajo Proletarca doplačali l. 1919	21.00
Vožnja in dnevnice delegatom J. S. Z. l. 1919	111.00
Posojilo J. S. Z. l. 1919	500.00
Stroški tajništva	1.00
Posojilo J. S. Z. l. 1920	100.00
Posojilo J. S. Z. l. 1920	91.00
Zguba pri L. B. listini 1920	1.00
Posojilo listu Proletarcu l. 1920	300.00
Stroški tajništva l. 1920	1.00
Dnevnic delegatu in taj. stroški l. 1921	1.00
Leta 1921 posojilo J. S. Z.	700.00
Dnevnic delegatu in taj. stroški l. 1921	1.00
Posojilo J. S. Z. leta 1922	600.00
Skupaj izdatki za vso to dobo	\$3,426.65

Skupni dohodki	\$4,961.13
Skupni izdatki	3,426.65

Preostanek dne 30. aprila 1923 .....

Razdelitev gotovine:

Hranilna vloga na Kaspar State Banki	\$1,061.00
Čekovni račun na Kaspar State Banki	493.00

Enako kot zgoraj .....

Od te vsote se je posodilo sedaj v mesecu maju 1923 za eventualne stroške tega kongresa J. S. Z. še svoto \$100.00, tako da ima sedaj slovenska sekcija le še \$1,221.00 gotovine v svojem varstvu.

To je finančno poročilo.

Priporočil od strani odbora slov. sekcije za ta zbor imam. Priporočam pa, da se še nadalje obrti sekcija v obliki forma JSZ., to je, da ostanejo narodnostne skupine v tej organizaciji avtonomne. Vsaka skupina naj vodi svoje delo kakor ga najbolje zna, kajti vsaka najbolje sama pozna razmere svojega delokroga. Iz raznih izkušenj, ki smo jih dobili v dobi centralizacije, sklepamo, da se na ta način najbolje zognemo neprimlikam, ki morajo nastati vild razumevanja med narodnostnimi skupinami. Delajmo skupno kar je absolutno skupnega, in delajmo po sekcijah, v kolikor se tiče propagande med delavstvom ene narodnostne skupine. Vsi pa delajmo skupno za emancipacijo jugoslovanskega in drugega delavstva v Združenih državah.

To je vse moje poročilo. H koncu imam samo eno vprašanje na zbor: Ali naj se še nadalje drži v sekcijah in

se posojila Proletarcu in J. S. Zvezi kot dolg, ali naj se briše?

Lejce predlaga, naj se poročilo sodruga Godine vzame manjše. Podpirano in sprejeto.

Amberger predlaga, naj se posojila JSZ. in Proletarcu briše.

Aleš predlaga dodatek, naj se brišejo vsa posodila razen tiste \$300, posojena v konvenčni fond JSZ.

Blasič se pridruzuje Aleševemu dodatku. Groser je za brisanje vseh dolgov.

Lejce pojasnjuje, da je prišel ta denar v blagajno slov. zveze po delitvi JSZ. v sekcije; preje je bila blagajna ustvarjena. Dolgovi so nastali, ker je ostala Zveza po delitvi na sekcije brez sredstev, pa se je morala zatekati na različne odbore za posojila. Dajala jih je slov. sekcija. Godina pojasnjuje v istem smislu. Preide se na glasovanje.

Ambergerjev predlog z Aleševim dodatkom, da se brišejo vsi dolgovi razun zadnjega posojila v konvenčni fond, sprejeto.

Maslač, zastopnik srbske sekcije, pojasnjuje, da bi imeli sedaj na vrsto poročilo srbske sekcije, toda tistega, ki ni imel podatki poročilo, ni na zbor. Izjavlja, da bo zvečer izdal poročilo in pojasnjuje, da ima srbska sekcija v blagajni \$472.00 in \$100 v bondih, za par sto dolarjev knjig, za pisalnih strojev in nekaj druge opreme. Izvaja, da se v srbski sekciji ni vršilo po vsem sistematično, kar je bila tistih, ki so naloge in odgovornost prevzeli, pa jih še hitro izvrševali. Priporoča, naj bo forma JSZ. v bodoče centralistična, to je brez sekcij. Opisuje, kako se je naložiti izdajati tečnik "Budućnost" in kake težave so nastale, ker se je šlo takoj v pričetku v prevelike stroške. "Budučnost" je pričela izhajati v Detroitu pod okriljem tamošnjega kluba srbske sekcije, ki pa ni imel zadostnih zvez s klubom srbske sekcije v Chicagu. Marsikaj bi bilo morda bolje, da se je delalo bolj previdno in smoteno.

Petrič predlaga, naj se vzame poročilo na znanje. Pričel je pa se vzamejo v razpravo pod točko pravil.

Urbančič dostavlja k poročilu Maslača, da mu je situacija pri srbskih sodrugih v Detroitu znana. Imel je pogovor z Lučičem, da bi se pri izdajanju Budućnosti zavzela za to, ki bi list ne privedla v prevelike finančne težave. Taka, kakor so ga pričeli izdajati, je bil napačen. Deloval je tako, da bi se sklicala skupna konferenca srbskih in slovenskih sodrugov, na kateri naj bi se vprašanje lista obravnavalo, pa ni uspel. Ne oboja vseh sodrugov, kajti nek črbi je nekaj sodrugov, ki so bili in so pripravljani biti. Toda napačno narejena poteza, narejena s tem, da se je pričelo takoj z izdajanjem tečnika, ne da bi bili izdal, da se list hitro razširi, je poparila voljo za delo.

Lejce, urednik Proletarca, poda svoje poročilo. Omenja, da je prišel k listu 2. februarja 1919, v času, ko je bila situacija najkriticnejša, v času, ko je bil list takorekoč brez upravnika in urednika, ko je bilo treba marsikaj urediti, marsikaj zamujenega nadomestiti z napornim delom.

Člani destruktivnega dela v delavskem gibanju so se že zmanjšali in med delavske mase je prišla vzruženost in neupornost; volja za kooperacijo je izginila. Draginja papirja za tiskarski potrebnih, kakor tudi plače tiskarskih delavcev se zvišala, tako da je moral v onih kritičnih časih nastati marsikaj socialistični list. Ampak o gospodarstvu in strani poslovanja bo podal poročilo upravnik. — Kar se tiče urejanja, je dejal, da nima ničesar poročati. Kdor je čita, ve, kakšen je. Omenja razne sugestije, ki jih pošiljajo sodrugi glede lista. Radi bi, da bi se hitreje širil, in poročajo, naj se priobčuje povesti, važnejše novice in vse to se že priobčuje, v kolikor dopušta prostor. Ampak pozabiti ne smemo, da je Proletarec socialističen list, list mora priobčevati gradivo, s katerim se širi socialistična vraga in socialistična propaganda. In ako ne bomo naročnike tako kot bi mi vsi radi, je to samo zato, ker je SOCIALISTIČEN list. Po možnosti, samo po možnosti se priobčuje v listu tudi druge vrste čtivo. Ako pa se smemo toliko izboljšanje, da nam bo možno Proletarca popraviti, tedaj se bo našlo več prostora za povesti, važnejše novice in delavskega gibanja, znanstvene članke, opise in — Nekateri priporočajo spremenitev forme. Tudi o tem smo govorili, kadar poda poročilo upravnik. Ampak ne sme forme ljudje ne naročajo lista. Ako ne bodo imeli prijateljev, si bodo našli druge. Preostaja nam samo za širjenje lista, kakor smo je imeli dozdaj in kakor imajo vsi drugi socialistični listi: agitacija in spet agitacija!

Prišlo urednika se vzame na znanje.

Maslač pravi, da tudi v tem slučaju nima poročila za "Budučnost" ker bi imel tudi za uredništvo poročati Lučič, ki ni prišel na zbor. Izdelal pa bo poročilo zaeno z upravnikiškim poročilom in ga predložil zbornici enkrat pozneje. Se vzame na nanje.

Groser predlaga, naj se z diskuzijo glede Proletarca počaka, da poda še upravnik svoje poročilo, ki sedaj ni navzoč na seji. Sprejeto.

Na vrsto pride referat Internacionala. Ker sodruga Ovna, ki bi imel o tem referirati, ni na tej seji, se preide na referat "Izobraževalna akcija J. S. Z.", o kateri poroča sodrug Aleš kakor sledi:

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z. Poroča Frank Aleš.

Kakor v Evropi, tako je socialistično gibanje trpelo tudi v Ameriki med vojno in po vojni. V letih vojne je rušil naše vrste val patriotizma, po vojni pa ekstremni radikalizem, ki je bil naravna posledica vojne; ogorčena masa, ki je trpela med vojno, je iskala zadoščenje in pri tem pozabljala na delo, ki ga ji nalaga Marksov nauk.

Jugoslovanska socialistična zveza, ki je mala veja socialističnega drevesa, ni bila izvzeta. Taktika, ki jo je zavzela skupina sodrugov na springfieldski konferenci, katero je pozneje odobrila eksekutiva, da izstopi iz socialistične stranke radi njenega protivojnega programa, se je kmalo pokazala za neuspešno in pogubno za zvezo. Člani klubov, ki so se strinjali s strankino protivojno taktiko, so pričeli izstopati iz zveze, bodisi posamezno, ali pa celi klubi. Članstvo, ki je ostalo v zvezi, je pa v mnogih naselbinah vrglo vso energijo v agitacijo za JRZ., katero so rodile vojne razmere in tako so postali brezbrizni za delo v strogo socialistični organizaciji. Ko je vojna minula in so se najtemnejši oblaki vojne histerije razpršili, so postali razočarani in se udali popolni brezbriznosti za socialistično delo. Takega članstva, ki je izven vsake politične organizacije, je še danes veliko. Nemogoče je bilo v takih razmerah izpopolniti prazne vrste z novimi člani. In tako je nastala opravičena bojazen, da bo Zveza primorana radi nezadostnega števila članstva omejiti delo za socializem med jugoslovanskim delavstvom v ti deželi. Ako bi se to zgodilo, bi to mogoče pomenilo propadanje zveze in morda celo njen konec; s tem bi bilo uničenega mnogo dela, ki so ga izvršili sodrugi, od kar je bila zveza ustanovljena.

Člani eksekutive so se zavedali te situacije in na mnogih sejah razpravljali, kje dobiti sredstva, ki bi omogočila v teh kritičnih časih obstoj zveze na njeni stari višini aktivnosti pri agitaciji za socializem med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki.

Koncem leta 1921 je Frank Petrich, tajnik JSZ., predložil načrt za pomožno izobraževalno akcijo JSZ. med slovenskimi podpornimi društvi. Zvezina eksekutiva je načrt odobrila in nato je bil razposlan na približno 700 slovenskih podpornih društev in klubov. Tej akciji se je odzvalo prvo leto nad sto društev in klubov in se zavzelo podpirati "Izobraževalno akcijo JSZ." s stalnimi mesečnimi prispevki. Ako vzamemo v poštev, da so bile v začetku leta 1922 delavske razmere zelo slabe, je bil začetek pomožne izobraževalne akcije povoljen in bilo je upati, da se ta ideja še bolj razširi med našimi podpornimi društvi. Dasi nismo v apelu, poslanem na društva, nič obljubovali, so si člani v društvih tolmačili akcijo po svoje in pričakovali, da prične Zveza z delom na izobraževalnem polju med članstvom društev, ki so podpirala akcijo. To nazirajoče bi se dalo tolmačiti iz očitavil nekaterih članov, ki so pri svojih društvih nasprotovali, da bi se pomožno izobraževalno akcijo JSZ. še nadalje podpiralo.

Radi premajhnih skupnih doneskov, ki so jih prispevala društva in klubi, Zveza res ni mogla veliko storiti na polju dela, ki ga ji nalaga izobraževalna akcija, toda ti prispevki so omogočili nadaljni obstoj zveze, take kakor je danes, zato naj bo v zadoščenju društvom ki podpirajo akcijo, da so ona omogočila vršiti delo JSZ. za socializem med jugoslovanskim proletariatom v takem obsegu, kakor se vrši danes. S tem so izvršili moralno in gmotno dolžnost napram J. S. Z., ki je bila ves čas svojega obstanka v tesni zvezi z našimi naprednimi podpornimi organizacijami.

Poglejmo pravila teh organizacij, ustanovljenih na svobodomiselni podlagi. V njih najdemo točko, ki se v jedru glasi: "Namen organizacije je podpirati svoje člane duševno in jih povzdigniti kulturno z zbušenjem prave demokratične zavesti med njimi." Ta točka, ki je delo naših starejših sodrugov pri podpornih organizacijah, nam je dokaz, da je bil njih namen zavarovati člane v slučajih bolezni, nesreče ali smrti, v duševnem oziru pa jih izobraževati v znanstvenih resnicah ter jih utrditi v svobodomiselnih in socialističnih naukih. Hoteli so, da se s pomočjo teh društev razširi socialistična misel med jugoslovanskim delavstvom v Zed. državah. Trditev, da je naš vpliv pri podpornih organizacijah izgubljen, in da je bilo delo, ki smo ga vršili pri društvih, samo potrata časa, bi bila neresnična. Priznajmo, da je socialistični vpliv v naših podpornih organizacijah tako globoko ukoreninjen, da bi se mogel uspešno zoperstaviti vsaki struji, ki bi hotela zanesti te organizacije v nam nasprotni tabor. Zavedati pa se moramo dejstva, da naše napredne podporne organizacije niso mogle izvršiti dela, ki so si ga vzele v začetku v svoj program, to je, izobraziti članstvo v znanstvenih naukih in ga usposobiti za pravo razumevanje socializma. Glavni namen teh organizacij je bil in je še zavarovati člane v slučajih bolezni, poškodb in smrti in jim nuditi gmotno podporo, oziroma posmrtnino njihovim sorodnikom. Če so se hotela razširiti, so se mogle držati točke, ki je šla le okoli podpore in jo naglašala ter pozivala rojake: Pristopite v društvo, da se zavarujete za slučaje bolezni, nesreč ali smrti. Zato imamo v društvih naprednih jednot in zvez, ki imajo strogo svobodomiselna načela, tudi verne katoličane in pristaše vsakovrstnih verskih in političnih nazorov. Mi ne moremo od teh organizacij zahtevati, da izvrše med članstvo tisto delo ki ga moramo vršiti mi, člani J. S. Z. One ne morejo vsposobiti članstvo za razumevanje socializma, ker ne spada v njih področje. One vrše njim odkazano delo, ki je gmotno podpiranje članstva in širjenje splošnih svobodomiselnih načel. Ako bi se lotile iti dalje, to je na polje stroge socialistične propagande, bi naletele na ovire, kajti kot podporne organizacije jih obasti smatrajo samo za take, in nikakor ne za politične organizacije. Za delo, ki ga vrše, jim moramo od naše strani izreči zahvalo. So pa dela, ki jih niso mogla izvršiti, čeravno jih jim načelna izjava nalaga, da naj jih vrše. Vzrok je ta, kakor sem ga že omenil. One so podporne in ne politične organizacije in inkorporirane so kot bratske podporne ustanove.

Zato je naloga Jugoslovanske Socialistične Zveze, da to delo vrši pod imenom "pomožna izobraževalna akcija," ki jo podpirajo društva in socialistični klubi. Potom te institucije nam bo mogoče ostati v še tesnejši zvezi s podpornimi društvi naših naprednih jednot in zvez in izobraževati njih članstvo na podlagi znanstvenih naukov ter ga prepojit s socialistično idejo.

Kakšen naj bo program "Izobraževalne akcije J. S. Z." v bodoče in kako naj se izvršuje? Večina član-

stva društev naprednih podpornih organizacij je našemu gibanju naklonjena. Toda ti člani niso organizirani v socialističnih klubih, kar je pripisati ruma vzrokom. Opaža se, posebno zadnje čase, da se nekakšnih rojakov prijema bolezni, ki je znana pod imenom "naprednost". Ta naprednost najde izražanja v dopisih v našem časopisju, v katerih dopisniki naglašajo kako zelo napredna je njihova naselbina. Če pogledamo v imenik soc. klubov JSZ., ne najdemo kluba v ta napredni naselbini, ravno tako tudi njih društva niso pripadajo "Izobraževalni akciji JSZ." Naša naloga je da najdemo uspešno zdravilo proti tej bolezni in to zdravilo je pot znanstvene izobrazbe, ki vodi v socializem. Za tako izobraževalno delo so naša društva velike polje. Izvršili bomo hvaležno delo, ako izobrazimo v članstvo v pravem znanstvenem in socialističnem delu in ga vsposobimo za razumevanje družabnega reda kakršen je in kakršen bo pod socializmom. Spoznati bo, da mora družba, to je država, prevzeti naloge socialnega zavarovanja, ki jih danes vrše podporne organizacije, in spoznalo bo, da se to doseže le, ako le ljudstvo za tako premembo vzgojeno in jo izvedlo.

Ako bomo razvili nalogo "Izobraževalne akcije J. S. Z. med društvi in klubi v veliki meri, kadar se to članstvo zavedalo, da je to naloga socialistične organizacije, tedaj se bodo ti akciji pridružila kmalo tudi tista društva, ki sedaj še ne podpirajo "Izobraževalne akcije J. S. Z." In kadar se bodo napredna društva zavedala, da se more tako akcijo razviti v velikem obsegu le, če se ji nudi dovoljno pomoč, bo Izobraževalna akcija res to kar bi morala biti.

Potom predavanj, literature in drugih načelov in izobraževanja nam bo mogoče vzgojiti v društvih in klubih člane, ki bi lahko vedno vršili to delo. Naši narodni domovi bi lahko dobro služili tem svrham, kajti v njih bi se lahko aranžiralo stalna predavanja.

Na podlagi teh izvajanj predlagam zboru naslednjo resolucijo z željo, da jo odobri:

1.) Ustanovi naj se fond "Izobraževalne akcije J. S. Z.", v katerega se nalaga 50% od vseh prispevkov, ki prihajajo v ta namen od strani društev in klubov. To naj se zgodi, čim ima J. S. Z. tisoč članov. Ostali del prispevkov ostane blagajni JSZ. za pokrivanje upravnih stroškov in vršitev politične propagande.

2.) Ustanovi naj se odbor "Izobraževalne akcije JSZ". Društva in klubi, ki prispevajo v ta fond, nominirajo kandidate v ta odbor; tistih osem kandidatov, ki dobe največ nominacijskih glasov, gre na splošno glasovanje društvom in klubom Izobraževalne akcije JSZ. Tisti štiri, ki dobe največ glasov na splošnem glasovanju, so izvoljeni. Peti član tega odbora je gl. tajnik J. S. Z. ki funkcionira tudi kot tajnik odbora Izobraževalne akcije J. S. Z. Kedaj se prično nominacije in volitve v ta odbor, določi eksekutiva JSZ. Odbor Izob. akcije J. S. Z. ni delo v svojem področju potom korespondence, v vsakem slučajih pa lahko tajnik skliče sejo tega odbora; vsaka pa mora biti povabilo preje odobreno od seje eksekutiv JSZ.

Poslovna doba tega odbora traja do bodočega kongresa J. S. Z. Ako kdo izmed članov tega odbora vrši svojih dolžnosti, ga na podlagi predložene obznanila in dokazov zasliši eksekutiva J. S. Z.; zaslišanje se vrši pismenim putem. Ako se mu krivda dokaže, se ga odstavi, njegovo mesto pa zavzame tisti, ki je dobil za njo največ glasov.

3.) Dolžnosti tega odbora so: Voditi propagando pri društvih in soc. klubih za pristop k Izobraževalni akciji JSZ.; zalagati in razpošiljati na društva in soc. kline letake, brošure in knjige propagandistične in znanstvene vsebine, pisane v socialističnim duhu; sestaviti mora seznam knjig, slovenskih in angleških, znanstvene, socialne in propagandistične vsebine, vredne, da jih naši člani prečitajo, in ta seznam knjig poslati društvom in klubom

amo s cenami in naslovi, kje se knjige lahko dobe; v kakor dopuščajo finance, naj ta odbor organizira predavateljske ture in preskrbi predavatelja; predavanja morajo biti znanstvena in socialistična. Tajnik tega odbora sestavi konec leta natančen račun dohodkov in izdatkov ter seznam vsega važnejšega dela tekom leta ter se poročilo poslati vsem društvom in klubom Izobraževalne akcije J. S. Z.

4) Ta odbor je pod kontrolo eksekutive JSZ. in pod nadzorstvom nadzornega odbora JSZ., kateremu mora biti predloženo v pregled vse finančno poslovanje odbora, kadar nadzorni odbor to zahteva.

5) Vsi člani tega odbora imajo pravico udeležiti se tega JSZ., na katerem imajo iste pravice, kakor ostali bratski delegatje društev Izobraževalne akcije JSZ. Na tem podajo svoje poročilo o poslovanju v svojem področju. Na podlagi dela in možnosti sestavi ta odbor program Izobraževalne akcije JSZ. za bodoče delo.

Pravice in dolžnosti društev in klubov Izobraževalne akcije JSZ.

1.) Vsako društvo in klub, ki podpira Izobraževalno akcijo JSZ., dobiva brezplačno letake in brošure, ki jih ta odbor Izobraževalne akcije, da jih razdeli med svoje članstvo brezplačno. Kadar odbor priredi predavanja, so opravičeni do predavanj. Za organiziranje predavanj se morajo društva in klubi ene okolice sporazumeti za čas in prostor. Voditi morajo agitacijo, da se članstvo udeležiti predavanj.

2.) Vsako društvo Izobraževalne akcije JSZ. je opravljeno poslati delegata na zbor J. S. Z., katerih naziv je "bratski delegatje Izobraževalne akcije JSZ." Na zboru morajo pri vseh razpravah posvetovalen glas, toda v točki Izobraževalne akcije imajo pravico staviti predloge in glasovati. Debatirati pa smejo o vseh točkah. Dnevnice in najje stroške bratskih delegatov plačajo društva, katera jih pošljejo.

3.) Aštevoro poročilo se vzame na znanje.

4.) Predlagati, naj se resolucija, ki jo je predložil ta odbor na koncu svojega referata, izroči odboru za resolucijo. Imeniti.

Mary Udovich, poda svoje poročilo, kakor sledi:

SOCIALISTIČNA PROPAGANDA MED ŽENSTVOM. Poroča Mary Udovich.

Kapitalistična družba je pognala ženo iz doma v trgovico, tako da postaja žena vedno večja konkurenca na meznem trgu. Žena zavzema danes mesta že nare v vseh poklicih, v katerih so bili do zadnjih let spušteni skoro izključno moški.

Tako je bila žena pognana v industrijo in s tem direktno v razredni boj. Postala je članica proletarskega razreda ravno v istem smislu, kakor njen razredni brat. Dokler je hodil v tovarno samo njen soprog in bil na ta način sam oskrbnik družine, je reševala njegova družica svoje "žensko vprašanje" izključno s stališča ženskega spola. Krivice, ki jih je čutila, je smatrala, da jih morajo odpraviti moški, ker je to njihov problem. Danes čuti žena, da socialni problemi niso nič stvar samih moških, ampak stvar razreda, katerega pripadajo ženske. One so članice razredne družbe, katerih ji isti razred kakor moške, garati morajo za iste delodajalce kakor moški in v stvarkah so preganjane od istih oblasti, kakor moški. Spoli ne pridejo več v poštev v razrednem boju, ampak razredi. Tisti vzroki, ki izgledajo, da bi se imeli vpoštevati radi spolnih razlik, postajajo vočigled velikanske izpremembe življenja, kakor ga je prikrojil kapitalizem, tako majhni in malopomembni, da jih ni vredno niti vpoštevati — ne dokler traja razredni boj in ni vpeljan nov sistem človeške družbe.

Kapitalistični sistem je vzel ženo iz hiše in ji dal svobodno svobodo — toda niti te ne brez bojev; toda tiam, da jo je odtrgal domu, ji je vzel ves tisti značaj,

ki je delal ženo preje za krono domačije, vzgojevalko otrok, vir družinske sreče in gospodinjjo.

Na milijone proletarskih žena je vrgel kapitalistični sistem v industrijo in v fabriške urade. V tvornicah in delavnicah, ki so v največ slučajih nezdrave in nehigienične, ima žena danes priliko predstavljati si pomen svobode, beliti si glavo z materinskimi skrbmi in družabnimi nalogami, če hoče, da postane enkrat v resnici gospodarsko svobodna in neodvisna. Kapitalistično izkoriščanje ženo fizično ugonablja in s tem se ugonablja tudi novi zarod — up nove družbe . . .

Ampak — od kod naj pričakuje žena svojo osvoboditev, iz katere ima izhajati vsa druga svoboda in sreča?

Od kar je postala žena mezdna sužnja, je postala njena osvoboditev naloga socializma. Socializem se bori za ravnopravnost ženstva, socializem izganja stare verske predsodke, ki ponižavajo ženo na manj vredno stopnjo, in socializem se bori, da izvojuje ženi mesto, ki ji po njenemu spolu pripada. Postati mora ravnopravna v družbi, postati mora solastnica vseh bogastev in dobiti mora priložnosti uživati vse dobrine življenja.

Zahteve v prilog ženstvu od strani meščanskih reformatorjev so napram zahtevam socialistov zelo majhne, ker stoji vsak meščanski reformator na stališču, da je treba ohraniti privatno lastništvo in s tem seveda sistem, ki tlačí proletarsko ženo in moža enako — ženo še hujše!

Koristi, ki izhajajo iz meščanske borbe za ravnopravnost ženstva, zadenejo le tisti del ženstva, ki pripada boljšim slojem. Družabno stanje ogromne večine ženstva ostane neizpremenjeno, dokler ostane ekonomski sistem kakršen je.

Meščanske stranke smatrajo žene za inferiorna, to je manj vredna bitja kakor so moški. Socializem postavlja ženo in moža na enakovredno stališče. Enokomska preuredba bo služila v korist obena enako in enakopravnost bo veljavna za obadva.

V družini kapitalista ali buržuja oskrbuje vsa sredstva mož, žena pa le gospodari in troši denar. V proletarski družini delajo in služijo vsi; v njihovi družini vlada skupnost, v njih vlada enakopravnost vseh. Oče-delavec čuti, da ima popolnoma drugačno stališče kot pa oče buržvazne družine. Borba za vsakdanji kruh dela to razliko.

Enakopravnost obeh spolov zahteva, da dobita enako odgojo, kajti od onega trenutka, ko je bila žena iztrgana iz družine in pognana v tovarno, zahteva interes proletarskega razreda, da je oborožena z isto višino znanja kakor moški. Organizirati se mora strokovno in politično in sodelovati v razrednem boju v prid svojih interesov, ki so enaki interesom moških.

Ko bo odpravljen sedanji družabni red, postane tudi žena svobodna. Rešitev njenega vprašanja pride s socializmom. Zato je dolžnost vsake zavedne proletarske žene, da agitira za socialistično organizacijo, da se v nji uči in izobražuje. In v tem oziru žene lahko zelo veliko store. Čim jačje bodo socialistične sile, toliko prej napoči dan, ko postaneta mož in žena svobodna.

S čitanjem socialističnih knjig, s čitanjem socialističnih listov, (v tem slučaju Proletarca), z organiziranjem socialističnih klubov, z agitacijo za pridobivanje članic v klube kjer že obstoje, to so načini, s katerimi postane žena vredna sobojevnica za interese delavskega razreda.

Klic slovenskih in drugih jugoslovanskih žen v Ameriki mora biti: Organizirajmo se v Jugoslovanski

socialistični zvezi! JSZ. pripada kot narodnostna federacija ameriški socialistični stranki in je tako del mogočnega mednarodnega delavskega gibanja, ki se bori za odpravo sedanjega sistema, ki zaslužuje ženo in moža, — ženi celo odreka državljske pravice — da postavi na njegov mesto socialistični sistem, ki bo postavil ženo na resnično enakopravno stališče in jo rešil skrbi, ki jih ima današnja proletarska mati za vzgojo in preživljanje svojih otrok.

Da bo socialistična propaganda med slovenskim, odnosno jugoslovanskim ženstvom v Ameriki v delokrogu JSZ. čim izdatnejša, predlagam:

1.) J. S. Z. naj izdaja od časa do časa posebno literaturo, ki ima biti namenjena izključno ženstvu, kažoč njen položaj, v katerega jo je postavil kapitalistični sistem, in kako se mora žena boriti poleg svojega soproga, da se sedanji sistem odpravi in nadomesti s socialističnim.

2.) Da vzgaja J. S. Z. med ženstvom socialistične agitatorice in govornice in da se z njih pomočjo organizira od časa do časa govorniške ture, na katerih naj nastopajo ženske.

3.) Da se ustanovi v ta namen posebni fond, iz katerega se imajo pokrivati stroški, ki nastanejo s socialistično propagando med ženstvom.

4.) Da vodi uredništvo Proletarca posebno rubriko, v kateri se razpravljajo zadeve, ki spadajo v področje socialistične propagande med ženstvom in druge poljudno pisane socialistične članke z ozirom na ženstvo, da se ga zainteresira v naše gibanje in vsposobi za razumevanje socializma.

Zlemberger predlaga, da se poročilo vzame na znanje, resolucijo pa izroči tozadevnemu odboru.

Britz prečita resolucijo kluba št. 184, kakor sledi:

Člani kluba št. 184, JSZ., na Lawrence, Pa., zbrani na redni seji dne 20. maja predlagajo zboru JSZ. sledečo resolucijo:

Socialistična stranka v Ameriki vodi boj proti kapitalizmu, da ga sa pomočjo vseh delavskih strank po svetu zruši in postavi nov družabni red, socializem.

V teh borbah proti sovražniku vsega delavskega ljudstva bi moralo delavstvo nastopati skupno. Naloga socialistične stranke bi bila združiti vse delavske frakcije, ki so se kot posledica vojne, oziroma radi taktičnih razlik, ločile od soc. stranke.

Naša dolžnost do delavske stvari nas kliče, da delamo za enotne fronto. Člani tega kluba se zavedajo te dolžnosti. Delavstvo, organizirano v delavskih strankah, se zaveda krivice tega sistema, toda zavedati se mora tudi, da je za nastop proti skupnemu sovražniku za skupni cilj potrebna resnična enotna fronta. Čemu je treba nad pol dukata strank, ali kakor jih nazivamo, strančice, ako ima ameriška socialistična stranka program za osvoboditev delavstva v istem smislu kakor druge struje? Sodrugi, mi vsi smo poklicani, da odpravljamo vzroke za nesoglasja, da delamo za združenje delavskih sil in organiziramo enotno, revolucionarno stranko ameriškega proletariata in za mogočno internacionalno vsega svetovnega delavstva!

Sodrugi, pomagajte pri tem delu. S tem klicem vas pozdravljamo.

Živela enotna fronta organiziranih delavcev vsega sveta!

John Terčelj, tajnik. John Lamuth, predsednik seje.

Resolucija sprejeta na znanje in izročena tozadevnemu odboru.

Law. Kaucič se oglasi za besedo in izvaja, da se nekateri klubi JSZ. v okrožju Pittsburgha ne zanimajo dovolj za okrajno organizacijo in ne pošiljajo delegatov na distriktne seje v Pittsburgh. Treba bi bilo, da se klubi prično zanimati za aktivnosti ameriških sodrugov in sodelujejo v okrajnih organizacijah soc. stranke.

Konec seje.

Anton Zornik, Mary Kovach, zapisnikarja.

F. S. Tauchar, predsednik.

TRETJA SEJA 28. MAJA DOPOLDNE.

Predsednik Tauchar otvori sejo ob 8. zjutraj. Preide se na nominiranje kandidatov za predsednika. Nominirani so Tauchar, Urbancich, Gorjup, Aleš, Zlemberger, Udovich. Aleš sprejme, drugi odklonijo. Izvoljen Aleš.

Nominirani za podpredsednika: Blasich, Benchina, Lechar, Hrast. Vsi odklonijo. Ponovna nominacija: Franz A. Tauchar, Groser, Mary Udovich. Sprejmeti Tauchar in Udovich. Izvoljena F. A. Tauchar.

Predsednik Aleš in podpredsednica Tauchar sviznata svoja mesta.

Čita se zapisnik 1. seje, ki se sprejme kakor je bil. Zapisnik 2. seje se sprejme s popravki.

Klub št. 41, Clinton, Ind., je poslal zboru brnjav pozdrav, ki se prečita in sprejme na znanje.

Hrast, delegat milwaškega kluba, prosi, naj ga oprosti od nadaljnih sej in pojasnjuje, da mora odpotovati radi nujnega dela, ki ga ima izvršiti.

Tauchar pravi, da bi delegatje ne smeli zapuščati mesta pred koncem sej, kajti dela je veliko in delegatje so prišli sem zato, da napravijo načrte za bodoče delo. Aleš vsi delegatje zapustili zbor pred zaključkom zborovanja, ostala tu samo eksekutiva, ki sestoji s čikaških članov, s tem pa bi zopet prihajala očitanja, da se vsi vse delo take kot hočejo v Chicagi.

Hrast ponovno navaja vzroke, radi katerih mora odpotovati. Nadalje izvaja, da se je boril proti predsedniku, ki kršnje je navajal Tauchar in proti vsem drugim, kajti njemu je za napredek našega gibanja.

Blasich kritizira Hrasta, ker ni pojasnil klubu v Milwaukee, da ne bo mogel biti na vseh sejah, in če bi to storil, bi klub lahko poslal drugega delegata.

Jerob želi, da Hrast ostane, ker nam je potrebna popolna reprezentacija.

Urbančič pravi, da je prizadeti delegat navedel vzroke, zakaj mora odpotovati. Tudi ako ga mi ne oprostimo on bo vseeno odpotoval; predlaga, da se ga oprosti in spreide na dnevni red. Predlog sprejet.

Hrast izjavlja, da bo, kolikor more ena oseba stiskati delal tudi v bodoče za pojačanje našega gibanja, da bo upravljal kolikor bo v njegovih močeh in pozdravlja zbor za mu želi mnogo uspeha.

Nato da nekaj priporočil v pogledu lista, ki se jih uradno stavi pod tozadevno točko.

Petrič sproži vprašanje o stroških zboru, to je, ali naj se izreče, dali se plača samo vožnje stroške ali tudi dnevnice. Tolmači, da se je v uradu na podlagi pravih računov smatralo, da trpe dnevnice klubi, vožnje stroške delegati pa JSZ. To omenja, da mu bo mogoče izdelati račun za plačila voženj.

Stanich pravi, da se zadeva razume tako, da plača JSZ samo vožnje stroške, ne pa dnevnice.

Zornik: Tolmačenje v listu in v okrožnicah glede stroškov zboru ni bilo dovolj jasno in nekateri klubi so si to mačilli, da plača vse stroške Zveza. Klub v Herminie je redil veselico in prebitek \$42.13 poslal v konvenciji list pod utiskom, da plača vse stroške JSZ.

Vitez soglašja z mnenjem, naj plača Zveza samo vožnje stroške.

Blasich: Videl sem v Proletarcu, da plača JSZ samo vožnje stroške, dnevnice pa klubi, ki pošljejo delegate. In je stvar jasna.

Britz: V boljše pojasnilo članstvu naj se vsa zadeva stavi jasni v zapisniku.

Urbančič predlaga, da se plača samo vožnje stroške.

Supančič želi, da se take reči v bodoče boljše pojasnijo, da bodo klubi sigurni, pri čem da so.

Groser je tudi mnenja, da glede stroškov ni bilo dovolj pojasnjeno.

Gorjup stavi dodatek k Urbančičevemu predlogu, ki se glasi, naj plača JSZ vožnje stroške, dodatek pa, da naj plača dnevnice delegatom tistih klubov, ki so sori iz svoje majo sredstev da bi mogli odškoditi delegata, kakor se deljuje svoj dodatek.

Blasich ni za izjeme in pravi, da bi se jih v naši organizaciji ne smelo delati.

Supančič: Je prav, da o tem razpravljamo, ker sam tako mogoče napraviti dober zaključek za v bodoče.

Urbančič izjavlja, da vztraja pri svojem predlogu, in ma pa ničesar proti Gorjupovem dodatku, ki mora biti ustojno na glasovanje.

Zajec pravi, da morda res ni bilo dovolj pojasnjeno, ker se v danih razmerah ni moglo vnaprej vedeti, koliko bi prinesli prostovoljni prispevki v konvencijski fond. Blasich vsi ti bilo težko jasno reči, dali bo Zveza trpela vse stroške ali ne ravno raditega, ker se je pričelo s pobiranjem konvencijskega asesmenta šele v decembru, ni pa se vedelo, koliko pride drugih izrednih prispevkov, bodisi od strani študentov ali posameznikov. Sedanja pravila določajo, da se pla

vo vojnji stroški in pod to točko je tajništvo tolmačilo samo klubom. Treba vzeti v poštev, da so nekateri klubi malo aktivni šele zadnje čase, nekateri so se pred kratkim ustanovili, in ti niso mogli dosti vplačati v konvenčni list. In ako ni v tem fondu dovolj sredstev, je treba delovati tem oziru le take zaključke, ki jih je mogoče izpolniti. Priide se na glasovanje. Sprejet Urbančičev predlog, da se plačajo delegatom samo voznji stroški.

Petrič omenja slučaj v Herminie, kjer je klub pod tiskom, da se plačajo vsi stroški zbora iz blagajne J. S. Z., vendar v konvenčni fond ves prebitek veselice. Ker bi zaradi, kakor je sedaj pojasnjena, morda napravila tam slabo upravljanje, predlaga naj se klub v Herminie obrne na oskrbnice JSZ. glede dnevnice svojega delegata.

Zemik omenja, da ni stvari povedal radi sebe, kajti on ni štrvjen in upa, da se bo stvar vzela z dobro voljo in manje tudi pri njih.

Petričev predlog glede kluba v Herminie sprejet.

Oven priporoča, naj se pri takih debatah pazi, da se ne spuščajo predolge.

Priide se na dnevni red zbora

Na vrsto pride poročilo upravnika Proletarca sodruga Hgreda, ki se glasi:

POROČILO UPRAVNIKA "PROLETARCA."

Krize, skozi katere smo šli v letih med vojno in po njej, niso bile majhne. Kakor je radi enih ali drugih vzrokov trpelo celokupno socialistično gibanje, tako so te krize v veliki zadele tudi naše glasilo "Proletarca". Agitacija in socialistične liste sicer ni bila nikdar lahka, toda tako naša menda še nikdar kakor v dobi sedanje vesplošne umirjenosti in kaosa. Razdori v delavskem gibanju, frakcijski boji, pasivnost nekdanj aktivnih sodrugov, napadanje nenapetih fanatikov, vse to je doprineslo v delavsko gibanje situacije, ki ovira delo pri širjenju naših listov in odma mase od organizacije. V takih razmerah so prišli nekateri socialistični in drugi delavski listi v občutne krize in mnogi so morali prenehati izhajati. "Proletarcu" se ni bilo boljše in treba je bilo silovitih naporov, da se je premagalo inzbujajo krize. Stvari se sedaj obračajo na bolje; in se vse tako kakor bi mi radi in treba bo še mnogo trdega dela, ki ga vršimo in ga bomo morali vršiti vsi, ki verujemo v mnogo socializma.

List ima sedaj dva tisoč plačanih naročnikov, tiska se pa po 2.200 iztisih. Nekaj ga gre v zameno listom, nekaj sodelavcem, nekaj naročnikom pa je vedno na dolgu, kajti lista se jim ne ustavi takoj ko naročnina poteče, ampak vse to se ne odzovejo na tirjatve.

Dolga pri listu danes ni, in če se ne burišejo posojila slovenske, imamo danes v blagajni \$1,231.94.

Naši redni dohodki tudi sedaj še ne pokrivajo izdatkov. Proletarec je razun malih izjem delal ves čas, od kar izhaja, deficit, ki se ga je pokrivalo s prispevki v fond za vzdrževanje lista, s prodajo knjig, koledarjev in posebnih kosov. Da bi se list izplačeval z rednimi dohodki, to je z ureadno in oglašji, bi morali dobiti še najmanj 1.500 naročnikov. Najslabše leto je bilo zadnje, dasi so dohodki za naročnino bili precej višji kakor prejšnje leto. Toda deficit od predzadnjega leta se je kupičil z lanskim in tako je dolg tiskarni narastel za par tisočakov. Deficit pri listu je znašal \$3,855.10, ki se ga je pokrilo s posojilom, ki ga je dala slov. sekcija v znesku \$500 in pa s podporo JSZ. Ako ne bi imeli teh virov, bi bili prisiljeni list ustaviti. Kadar pride kaka publikacija v take zadele, je v opasnosti, da mora omejiti izdajanje in obseg ali pa celo prenehati. Toda kakor smo izlezli iz podobnih kriz v prelosti, tako smo tudi iz zadnje in vsa znamenja kažejo, da se bo Proletarec v doglednem času znatno razvil. Kakor rečeno, v blagajni imamo nad tisoč dolarjev v gotovini, naša zaloga knjig je vredna nad dva tisoč dolarjev, in če bodo agitatorji vršili svojo dolžnost, bodočnost našega glasila ni več tako temna kakor je bila.

Sodrug naj vpošteva, da bi ne bili zašli v take zadele, ako se ne bi bil tisk tako zelo podražil. Danes nas stane vsaka izdaja povprečno okoli \$112 samo v tiskarni, leta 1919 pa smo plačali tiskarni za isto število izvodov \$57.23 tedensko. Prej je bil list še cenejši. Razlika v tiskarni je svoj okoli \$50 tedensko ali \$2,600 na leto. Tudi plače upravnikov in urednikov so višje kakor pred leti. Prvi prejeva \$63 in drugi \$30 na teden. Najemnina urada je \$30 mesečno.

Upravni odbor je povišal naročnino sedaj \$3.00 na leto. Iz primerjav angleške delavske liste in revije s Proletarcem, boste videli, da je naročnina na naš list v primeri z naročnino na druge delavske liste zelo nizka. Poleg tega

je naše polje zelo majhno v primeri z angleškimi delavskimi publikacijami, ki lahko vodijo agitacijo med stotimilijonskim ljudstvom, medtem, ko jo moramo mi vršiti le med malim delom naših naselencev v tej deželi. Ako bi bila naročnina nižja, pomeni toliko večje breme za tiste sodruga, ki hočejo, da se Proletarca ohrani, pa morajo seveda v vsaki krizi priskočiti listu na pomoč z gmetnimi prispevki.

Mi nismo prijatelji oglasov. Proletarec jih nima veliko. Toda ker naročnina ne zadostuje za pokrivanje vseh stroškov, priobčujemo tudi oglase, ki so drugi vir dohodkov za vsak list, ki jih sprejema.

Upravištvo je s sodelovanjem uredništva in tajništva JSZ. v največji mogoči meri zmanjšalo upravne stroške. Vse cirkularje sedaj razmnožujemo na mimeograf, kar pomeni, da prihranimo nekaj stotakov na leto samo na tiskovinah. Raznih agitacijskih cirkularjev smo poslali v zadnjih letih iz našega urada na desettisoče, kar je bilo v obstoječih razmerah potrebno, ker se je naselila med maso brezbržnost in mnogi stari agitatorji so postali nedelavni. Treba je bilo torej doseči maso direktno.

Prešlo leto smo imeli za krajše dobe na potu tri agitatorje, namreč sodruginjo F. A. Tauchar, Petriča in upravnika Proletarca. Uspeh, ki so ga napravili, vpoštevaajo slabe delavske razmere, stavke itd., je bil dovoljen. Pridobili so nad 600 naročnikov, prodali precej literature, pomagali organizirati, odnosno reorganizirati nekaj klubov in nabralo se je nekaj vsot Proletarcu v podporo. O vsem tem je bilo poročano od časa do časa v listu. Tudi sedaj bi bilo nujno imeti na potu nekaj agitatorjev. Sentiment delavstva je nam v prilog, delavske razmere so sedaj v splošnem boljše — koliko časa ostanje seveda ne vem — in sposobne agitatorične moči bi sedaj prav gotovo žele dobre uspehe. Agitatorji bi morali seveda delati za list in za Zvezo ob enem, kar se pri nas vedno vrši.

Upravištvo ni v svoji agitaciji za list nikdar opuščalo tudi agitacije za JSZ. Močna JSZ. pomeni močnega Proletarca in obratno. Kolikor toliko je tudi upravištvo pomagalo s svojo pisмено agitacijo k jačanju že obstoječih klubov in k organiziranju novih. V polni meri pa se zavemo, da je socialistično gibanje nemogoče brez aktivnih sodrugov in trdim, da ako bi imeli nekateri naši socialistični delavci več posnemalcev, bi bil Proletarec kmalo rešen primanjkljaja in Zveza bi štela par tisoč članov.

Upravni odbor Proletarca je sklenil na eni svojih sej meseca februarja organizirati tekmo za razširjenje Proletarca. Ta kampanja je sedaj v teku. Uspehi niso tako sijajni kakor bi mi radi da bi bili, in upam, da bodo delegati, ko se vrnejo v svoje naselbine, storili kolikor največ mogoče, da se kampanja završi čim najbolje za naše glasilo.

Kot sem že omenil, imamo v zalogi za nekaj nad dva tisoč dolarjev vrednosti knjig. Zaloga je precejšnja in po možnosti jo bomo še povečali. Pri nabavljanju knjig kolikor največ mogoče pazimo, da se nam pošiljajo le boljše književna dela. Kakšne slabše knjige, ki so privlačne za maso, bi šle seveda bolj v denar, ampak nam je na tem, da se razširi predvsem dobra literatura. Dobiček pri prodaji knjig ni velik in kolikor ga napravimo, se ga porabi za pokrivanje izdatkov pri listu. Tudi s koledarjem se napravi nekaj dobička, kajti sodrugniki delajo brezplačno in delo s koledarjem v upravištvo in uredništvu se opravi večinoma brez odškodnine. Le tako je mogoče, da se napravi s prodajo koledarja nekaj stotakov prebitka. Ker sem že pri koledarju, naj omenim, da so naše izdaje najboljše dela te vrste v jugoslovanski književnosti, kar je lahko v ponos ameriškim sodrugom.

O obliki lista smo imeli precej razprav in tudi tukaj bomo razpravljali o nji. Moje mnenje je, da se naj ostane pri sedanji formi. Stroški znajo se nižji kakor s formo, ki jo je imel list poprej. Ustreči pa ne bomo mogli vsem, pa naj bo forma taka ali taka. Oblika sama na sebi ne pomeni ničesar, glavno je, kakšno gradivo ima list. Komur je za socialistično izobrazbo, se bo na list naročil neglede na formo, kdor pa nima te zavednosti, se bo izgovarjal in agitator se bo trudil in trudil da ga pridobi za naročnika v obeh slučajih. Iz izkušnje je znano, da kjer so agitatorji delavni, energični in vztrajni, so list razširili v stari formi in razširili so ga v sedanji. Vse odvisi od volje za delo. Sicer pa naj o tem razpravlja zbor.

Moja želja, sodrug, ob koncu tega poročila je, da pomagate pojačati četo naših agitatorjev, da greste na delo za svoje glasilo s tisto vnemo, ki je lastna socialističnim agitatorjem. Čim več nas bo, lažje bo delo in večji bodo uspehi!

Juvanc predlaga, naj se poročilo upravnika vzame na znanje. Sprejeto.

Tauchar pravi, da je sedaj razprava o listu na dnevnem redu, kakor smo zaključili, da pride, ko poda upravnik svoje poročilo. Govori o agitaciji, o urejevanju in omenja, da bi morali zunanji sodelavci več dopisovati.

Gorjup pravi, da je klub št. 27 naročil svojemu delegatu delovati, da se da listu staro obliko. Nato izvaja, da bi bila agitacija za list med našim narodom, ki ni navajen revij, ložja, če ga bomo izdajali v navadnem formatu časopisa. Omenja, da govori to iz izkušenj, ki si jih je pridobil na agitaciji.

Vitez pravi, da je njegov klub za sedanjo formo. Dasi rabijo premogarij veliko papirja, so sodrugi vendar za sedanjo obliko Proletarca, ker jim je več za list in za čtivo v njemu, kakor da bi gledali da bi imeli poleg še formo, ki bi jim dala več pripravnega papirja za zavijanje in za porabo pri delu v rovu.

Britz: Sklep seje našega kluba je za staro formo. Kar bi razmere dopuščale, naj bi se pričela izdajati še mesečna revija, tako da bi imeli en list za propagando drugega pa za znanstveno gradivo. Tako bi bilo ustrezno vsem sodrugom in na polju socialistične vzgoje in propagande bi se lahko veliko storilo. — Nato opisuje težave pri agitaciji.

Petric pravi, da je vprašanje oblike lista bolj vprašanje taktike kakor načela. Ako je iz taktičnega stališča priporočljivo, da se forma lista spremeni zato ker bi to omogočilo agitatorjem lažje delo pri dobivanju naročnikov, tedaj naj se jo spremeni. Pravi, da tudi on rad prizna, da potrebujemo dva glasila, enega za propagando in eno znanstveno socialistično revijo. Ampak tu je vprašanje sredstev, ki pride prvo v poštev.

Hrast je pustil pred odhodom nekaj pismenega poročila in nasvetov glede lista, deloma pa jih je izrazil v svojem govoru, predno je odšel s seje. Priporočal je, naj se da listu staro formo. Prinaša naj propagandistične in vzgojevalne članke, dopise, novice iz delavskega gibanja s komentarji ki naj imajo agitatoričen smisel, primerne povesti itd. List je treba spremeniti v staro formo in ga urejevati tako, da bo ugajal širši masi čitateljev.

Blasich pravi, da je mnenje njegovega kluba, naj se izdaja list v tisti formi, ki bo najkrajša. Glede čtiva je dejal, da je dobro. Preje pa je bil list urejevan previsoko za navadne delavce, katerim je treba socialistične nauke poljudno tolmačiti.

Frances A. Tauchar pravi, da nima nikakega naročila od svojega kluba glede forme. Osebnost pa je za prejšnjo formo in jo priporoča.

Supančič: Po mojem mnenju je ta forma čisto dobra, istotako tudi vsebina lista, ki je zelo podučna za ljudi, ki so že izpregledali in imajo veselje do čitanja. Forma kakor vsebina (sedanja namreč) pa ni privlačna za ljudi, ki se jim šele oči odpirajo ali pa so še v temi. Priporočam, naj ostane sedanja forma, istotako vsebina, toda skuša naj se priobčevati več krajših stvari, n. pr. novice iz delavskega gibanja, ki naj se jih urejuje v tonu, ki bo privlačen za nove čitatelje. Na ta način bi se jih privadilo čitati tudi težje članke in s tem bi jih pridobili za stalne naročnike.

Stanich je za prejšnjo formo kar je tudi mnenje njegovega kluba. Izvaja, da se za obliko revije večinoma starejši sodrugi, ki žele čitati članke in razprave ter hraniti list. Ampak ti sodrugi bi morali vpoštevati, da moramo širiti list med nezavednimi delavci, ki nimajo še smisla za čitanje take revije, zato jim moramo nuditi list, ki jim bo na prvi pogled ugajal.

Martin Kavčič nima naročila od kluba. Izreče se za novo formo. Priporoča, naj se porabi manj prostora za oglase.

Jereb pravi, da je klub zadovoljen sto obliko lista. Ljudje, med katerimi agitiramo, bodo vedno imeli izgovore, zato pa je treba agitirati in jim izbijati izgovore. Socialistični listi se širijo z agitacijo sodrugov, ne pa z oblikami.

Aleš izvaja, da je razvidno iz te debate, da je sentiment večine za staro obliko, toda tudi preje ni bilo nič boljše. Opisuje težave, ki jih ima upravni odbor skozi ves čas od kar izhaja Proletarec. Pravi, da je član upravnega odbora enajst let in govori iz izkušenj, ki si jih je pridobil med tem časom.

Groser opisuje list kakor je bil prej in kakoršen je sedaj. Priporoča, naj se napravi tak zaključek, ki nas ne bo pognal v še večje stroške.

Britz pravi, da kar se tiče financ, bodo pri socialističnemu listu slabe, pa naj je forma taka ali taka. Izvaja, da imajo agitatorji v mnogih krajih težave, ker jih kompanije provocirajo: odpuščajo jih iz službe in jim delajo tudi druge neprilike.

Oven: O listu rečem, da je prav dobro urejevan. Le se tiče forme, razvidim, da so delegatje večinoma za prejšnji obliko poradi agitacije. Tudi sum sem naletel na neizgovore kot jih tu navajate, ko sem bil na agitaciji Proletarca. Kajpada, nevedni ljudje se bodo vedno branili socialističnega lista. Ampak če se tu resnično vidi potreba spremeniti formo poradi lažje agitacije, bi bilo dobro, da delegatje tudi garantirajo, da bodo list res bolj razširili. Forma sama na sebi ni agitacija. Garancijo za razširitev lista morejo dati le sodrugi s tem, da gredo na dela in pridobivanje naročnikov.

Pogorelec izvaja, da je treba tu vzeti v poštev deladim izdatke. Upravni odbor je na eni svojih sej v tem listu zaključil, naj se rabi večje širke v listu vsaj za članske, le loma ker so tako želeli čitatelji, deloma ker priznamo, da ta način od štiri do sedem dolarjev na teden. Tako vidim, da smo na eni strani za zmanjšanje lista, na drugi strani velik list, dva lista, govorimo kakor da je vse odvisno od forme, samo to neradi priznamo, da je vse odvisno od agitacije. Pravi, da je že veliko agitiral za Proletarca. Pred leti je bilo ravno tako težko dobiti naročnika na Proletarca kakor danes, kadar se agitira med nezavednimi delavci. Apelira na delegate, naj se bolj potrudijo v agitaciji, naj bodo naj v klubih svoje agitatorje in le tako bomo v stanju izboljšati list v vseh ozirih, ker bomo dohodke izboljšali.

Bavetz pravi, da kar se tiče forme, naj odločajo finance. Ako je ta s sedanjim številom strani cenejša, naj ostane ta. Dobro pa bi bilo list vsaj včas povečati za manjši strani.

Zajec: Vsi bi radi, da bi bili vsi delavci socialisti, v naročeni na socialistične liste, vsi zavedni, vsi v borbi proti kapitalizmu. Mi bi to radi in ne pomislimo, da smo prazno zato agitatorji, kajti delavci se niso vsi socialisti in mnogi naših glasil. Delavci — s tem mislim tisto ogromno maso — ne marajo naših listov, sodrugi, ne marajo jih, zato pa toliko rajše podpirajo kapitalistične liste, ne zato, ker so kapitalistični, ne radi forme, ampak radi svoje nevednosti, ker ne znajo delati boljše. Nezavedni delavci, med njimi mnogo takih, ki mislijo da so zavedni, se branijo socialističnih listov. Izgovor o formi jim je izgovor radi tega, ker ne marajo socialističnega lista. To je treba da vemo v takih debatah. Poglejmo v New Yorku. Na stotisoče delavcev je v New Yorku, na stotisoče jih je v unijah, na stotisoče jih ve, da izhaja v New Yorku socialističen dnevnik (ali toda ali ga ti delavci naročajo? Ne. Le majhen odstotek jih je naročenih nanj. Drugi naročajo kapitalistične dnevnike in zabavljajo čez socialiste. In vendar je Callahan dnevnik, urejevan je tako kakor je za delavce potreben, in tako, kakor tista nezavedna masa delavcev hoče. Da, mi bi rabili dva lista. Ene za propagando in revije. Bombastično vleče in fraze tudi. Jaz nisem prijatelj fraz niti bombastike. Čemu kričanje koliko bom dosegel, če vem, da mas delavcev hlapčujemo kapitalizmu, čemu božanje in pomilovanje teh mas, če vem, da mrze socialiste veliko bolj kot kapitaliste. Mi hočemo vzgojiti te mase za socializem, in jih hočemo pridobiti v našo organizacijo, in to, sodrugi, je težko delo. Tukaj ni vprašanje forme, ne izgovorov, ampak vprašanje propagande, vprašanje socialistične vzgoje, ali jo ne bomo vršili mi, jo ne bo nihče drugi. In mi jo bomo vršili, zato smo zbrani skupaj na tem zboru da pogovorimo, da iščemo boljše metode, več medsebojnih svetoval, da širjevamo socialističnih naukov in utrjevanje naše organizacije.

Bajec pravi, da se strinja z izvajanjem sodruga Iza in stavi predlog, naj ostane sedanja forma lista do drugega zбора. Za nadalje pa bo sklepal bodoči zbor. Predlog podpiran.

Urbačič pravi, da je delegat kluba, kateri je prvi prišel z agitacijo za staro formo. Do tega so ga vodili vsi vzroki, kakor so jih navajali razni sodrugi ki zagovarjali staro obliko, in eden glavnih je agitacija. Računamo ljudmi kakor so. Klub mu ni dal kaknega posebnega nasveta, pač pa navodilo, naj na zboru nastopa v pogledu lista kakor bodo dopuščala sredstva. Omenja, da je njihov klub dobil enkrat odgovor iz urada Proletarca, da bi Proletarec v stari obliki ne stal skoro nič več kakor v sedanji. Ni pa jasno, zakaj se sedaj pripoveduje, da bi bila stara forma dražja. Morda bi kaka sprememba vendar pripomogla lažji agitaciji. Pravimo, da vsaka nova stvar vleče in teje v mnogih slučajih resnica. Priporoča, naj list priobčevajo vsi znanstveni člankov in kake povesti, sploh vse radi, ki bi v pridobivanje nove čitatelje. S tem ne misli na reči, ki bi socialističen list ne smel priobčevati. Omenja staro formo in pravi, da je bil Proletarec takrat dobro urejevan. Članki, ki jih je list priobčeval pod prejšnjim urednikom, so v

ne razpoložljive vrednosti in so danes še ravno tako dobri kot takrat ko so bili priobčeni.

Blasič predlaga zaključek debate. Sprejeto. — Besedo ima še delegatje, ki so se priglasili pred zaključkom debate.

Konec dopoldanske seje.

ČETRTA SEJA 28. MAJA POPOLDNE.

Podpredsednica Frances A. Tauchar otvori sejo ob 12:45 z vprašanjem, ako ima kdo kaj izrednega poročati, predno se gane na dnevni red. Ker se nihče ne oglasi, se prične z razpravo o predlogu za razpravo o Proletarcu.

Lamberger nima naročila od svojega kluba v pogledu tega. Osebnost je za sedanjost.

Jereb pravi, da garancij ne more dati nihče, kajti sprejemne forme ne more olajšati agitacije nobenemu socialističnemu listu.

Lev. Kavčič izvaja, da uspeh vsake naše akcije odvisi od agitacije in razmer, v katerih se vrši.

Tauchar: Na podlagi sentimenta delegacije se da domniti, da je večina za spremembo forme Proletarca, zato se za to vrne prejšnjo obliko. Ker pa so prištaš revije tudi precej številni; naj se poskrbi, da se prične izdajati mesečnik-magazin kot dodatna izdaja k tedniku. V reviji naj se pisalo članke s stališča znanstvenega socializma in poudarjalo druga klasična dela. Utemeljujem svoj predlog s tem, da rabimo dva lista za uspešno agitacijo in praktični podak med delavstvom. Upravnik pravi, da stane list sedanjih formi okoli \$107 tedensko v tiskarni, dočim bi bila, ki je predlagam jaz, stala \$140 tedensko. Mesečnik bi stal \$35 tedensko, če bi bil tak kakor je sedanjih tednik. Oba lista skupaj nas bi stala v tiskarni \$165 tedensko, kar je \$58 več kot stane tednik sam v sedanjih obliki. Lamberger, če hočemo za mesečnik malo boljši papir, se stroški najpada sorazmerno zvišajo. Jaz smatram, da nam bi to sedanje lista zelo pomagalo pri agitaciji za razširjenje Proletarca — in da se bo finančno izplačalo ter rodilo mnogo uspehov na izobraževalnem in agitacijskem polju.

Zornik: Naš klub zagovarja sedanje formo in isto je tudi moje mnenje. Priporočamo pa, da se da listu boljše papir in da naj se priobčujejo tudi slike. To je seveda vprašanje stroški, toda kadar je v tem oziru količjak mogoče izboljšati list, naj se ga izboljša. Verjamem, da je agitacija boljša, če ne bi bila, bi imeli že socializem in delavstvo bi bilo že davno vzgajeno za socialistično družbo. Res je, da agitatorje provocira, kakor je dejal Bric. Kjer se postaja fanatiki, pazijo, kakšne liste dobivajo delavci. Posebno niso imajo na tujerode. Ljudje so seveda odvisani od delodajalcev in se potem ravnaajo. Pogumnejši, ako morejo, vzdržijo drugi se oplašijo. Kar bo že ta zbor zaključil, bo veljalo tudi za njihov klub, kajti večina odloča.

Javanc se izreče za prejšnjo formo z 8 stranmi in isto obliko prevzema tudi njegov klub.

Primožič pravi, da je članstvo njegovega kluba za sedanjost obliko.

Prejde se na glasovanje.

Taucharjev predlog dobil devet glasov za — proti sedemdeset.

Bajov predlog, da ostane sedanja forma do prihodnjega zбора, je bil sprejet.

Gerjup pravi, da ima od kluba št. 27 naročilo, naj deluje na preseljevanje Proletarca v Cleveland. Izvaja, da je politična agitacija v Clevelandu zelo veliko. Znano mu je, da se je takrat o tem že razpravljalo, toda zakaj se selitev ni izvedla mu ni znano.

Oven pravi, da nima nič proti selitvi lista v Cleveland. Ako so clevelandski sodrugi pripravljani prevzeti upravo lista in vršiti podrobno notranje delo, je čisto prav, da se list preseli tja, kjer je po raznih zatrdilih več pogojev za boljše prospevanje lista. Sicer bi menda clevelandska nastojstva storila za list lahko več kakor stori in kakor je razvidno iz raznih debat, so mnoge naselbine proporcionalno veliko bolj delovne kakor clevelandska. Pravi, da je bila podobna situacija enkrat že v razpravi in je bilo glede selitve lista v Cleveland zaključeno, da se selitev izvrši. Ni mu znano, kaj so bili glavni vzroki, da se selitev ni izvedla.

Petrič pravi, da je na zboru težko govoriti o vseh političnih, ki pridejo pri taki akciji v poštev, zato predlaga, da se priporočilo kluba št. 27 da v pretres bodoči eksekutivi, upravnemu odboru in potem članstvu v diskuzijo s ta splošno glasovanjem. Treba je pronaesti različne stvari, in to vrane precej časa za korespondiranje in iskanje informacij. To je stvar omenjenih odborov in kluba v Cleve-

landu in potem seveda članstva JSZ., ki ima izreči končno besedo.

Urbančić soglaša s priporočilom kluba št. 27 in izvaja, da je politična agitacija v Clevelandu veliko, in če se bi ga izrabilo, bi se zasiguralo listu boljši obstanek.

Supančič je mnenja, naj se ne napravi nobenega odločilnega koraka brez splošnega glasovanja.

Petričev predlog sprejet.

Zavertnik poda poročilo k 11. točki dnevnega reda "O naseljevanju in tozadevnih zakonih." Opisal je zgodovino naseljevanja v Združene države, razmere, v katerih je ameriško delavstvo živelo in razliko tukajšnjih ekonomskih razmer od onih v drugih deželah. Govoril je o sužnjedržtvu v južnih državah in o boju delavstva v severnih državah za odpravo suženjstva, ki je privedel do civilne vojne. Ameriško delavstvo se je borilo za svoj obstanek pod vplivom ameriških razmer, ki so bile veliko drugačne od razmer v evropskih deželah in radi teh razlik je ameriško delavstvo gibanje v socialističnem pomenu besede veliko odzadaj za gibanjem evropskega delavstva. Opisuje, kako so kapitalistične stranke vedno znale zavesti ameriško delavstvo, da se ni moglo osamosvojiti na političnem polju, kar bi jim ne bilo mogoče, da niso bile tukajšnje razmere njim v prilogi in delavstvo ni čutilo potrebe vojevati boj za svoje interese v isti meri, kakor ga vrši evropski proletarijat. Leta nazaj, ko je bilo na razpologo še veliko zemlje, je vlada dajala ljudem priliko nabaviti si lastne kmetije in tako se je delavstvo iz vzhodnih držav pomikalo dalje in dalje na zapad, kadar je bilo nezadovoljno z delovalnimi razmerami v industriji. Borba za obstanek ameriškega delavstva je bila povsem drugačna kakor ona evropskega delavstva; tam je delavec navezan na en gotov kraj in v tistem se mora boriti za izboljšanja, medtem ko je tukaj enostavno zapustil delo in se podal drugam, da si najde boljše življenjske pogoje. Delavstvo se je priseljevalo v Ameriko iz vseh dežel v Evropi in v manjši meri tudi iz Azije. Ti naseljenci so bili doma večinoma poljedelci in niso poznali bojev industrialnega delavstva. Prišli so sem, da si nekaj prislužijo in veliko jih je imelo namen, da se potem povrnejo v svoj rojstni kraj. Tako se je vršilo nepretrgoma naseljevanje in izseljevanje. Za državljanske pravice se večinoma niso brigali in za tukajšnje politično življenje niso imeli zanimanja. Ko je bila odpravljena sužnost na jugu in ko je zadnja leta strokovno organizirano delavstvo na vzhodu doseglo, da so bili sprejeti zakoni za omejevanje naseljevanja, so pričeli prihajati v severne industrialne kraje črnci, ki so za podjetnike cenen delovni material, kakor so bili preje naseljenci iz raznih držav Evrope. Proti neomejenemu naseljevanju pa ni nastopalo samo strokovno organizirano delavstvo v A. F. of L., ampak pozneje čase tudi zagovorniki takozvane stoođstotne amerikanizacije, ki hočejo tujerodno delavstvo prepeljati s šovinizmom, kakršnega propagira ameriška denarna kasta. Ta je pravzaprav omejevala naseljevanje in ta vodi propagando za sprejemanje raznih zakonov, naperjenih proti tujerodcem. Razmere v tej deželi postajajo bolj in bolj podobne razmeram, v katerih živi evropski proletarijat in radi tega zadobiva tudi razredni boj drugačno lice in prehaja v vedno ostrejšo obliko. Tujerodno delavstvo je pričelo spoznavati, da si ne izboljša razmer s preseljevanjem iz države v državo; priklenjeno je na delo, naj bo tukaj ali tam, zato se je med njim pričelo večati zanimanje za dobitvev državljanskih pravic. Tujerodno delavstvo je danes v mnogih industrijah zelo dobro organizirano v unijah in mnogi so aktivni v delavskih političnih organizacijah. Nadalje pripoveduje o raznih zakonih in o stališču socialističnih strank napram izseljevanju in priseljevanju. Priporoča, naj JSZ stori kolikor bo v njeni moči, da se glede tega problema ustvari enotni nazor v vrstah mednarodnega delavstva, nakar predloži sledečo resolucijo:

VPRAŠANJE IZSELJEVANJA IN PRESELJEVANJA.

Vprašanje izseljevanja in preseljevanja delavcev so dozdaj reševali na raznih narodnih in mednarodnih socialističnih zborovanjih pred letom 1914, toda vprašanje je ostalo nerešeno, ker niso bili o njem izvršeni definitivni zaključki.

Četrta konvencija Jugoslovanske socialistične zveze, zavedajoča se tega dejstva, apelira na eksekutivo socialistične stranke v Ameriki, da uporabi svoj vpliv in izvrši potrebno delo, da vprašanje izseljevanja in preseljevanja delavcev pride na dnevni red prihodnjega mednarod-

nega zborovanja Socialistične delavske internacionale, da se tako utvari enoten nazor o izseljevanju in preseljevanju delavcev v socialističnem in delavskem gibanju, da države križem sveta sprejmejo na podlagi tega enotnega nazora postavbe v korist delavcem, ki so primorani se izseliti iz raznih razlogov iz ene države v drugo.

Četrta konvencija Jugoslovanske socialistične zveze zaključila dalje, da priporoča članom Jugoslovanske socialistične zveze, da spodbujajo nove jugoslovanske priseljenike, da postanejo člani socialistične in delavske strokovne organizacije in državljani Združenih držav, in opuste preseljevanje iz Evrope v Ameriko in iz Amerike nazaj v Evropo in zopet naobratno, ker so s takim ravnanjem mrtvi za delavsko gibanje in le bogate parobrodne družbe, ki imajo edine dobiček od takega delavskega preseljevanja semintje.

Petrić predlaga, naj se resolucija in poročilo sprejme na znanje. Sprejeto. Resolucijo se izroči tozadevnemu odseku.

Petrić izvaja, kako so vladala glede problema naseljevanja in izseljevanja v delavskih krogih — tudi med socialisti — različni nazori in da še sedaj nimajo enotnega stališča. V Zd. državah n. pr. je velik del delavstva nasproten priseljevanju, ker neomejeno naseljevanje delavcev iz drugih dežel poslabšuje življenski standard ameriškega delavstva. To stališče zavzema v prvi vrsti tisto unijsko delavstvo, ki se brani samostojne politične akcije in ki se zadržuje s politiko Gompersove sorte. Toda omejevanje naseljevanja in hujskanje proti tujerodcem niso sredstva za izboljšanje življenskih razmer in socialistično delavstvo se tega zaveda. Nato predloži dodatno resolucijo k tej točki, ki se glasi:

Socialistično načelo ne priznava nobenih razredov, plemen ali spola; končni cilj socializma je človeška družba, v kateri ne bo gospodarskih razredov temveč kjer bodo imeli vsi člani družbe enake pravice.

Da se doseže ta cilj, je dolžnost socialističnega gibanja — Socialistične stranke in njenih organičnih skupin — da pobijajo z vsemi možnostmi nazore, ki so produkt kapitalističnega sistema in ki vodijo do narodnostnih in plemenskih bojev kjerkoli, kajti ti boji samo slabe delavski razred, da ga more kapitalistični razred čim boljše izkoriščati.

Da socialistično gibanje vzdrži načelo mednarodne solidarnosti delavskega razreda, ki edini more izvajati končne cilje socializma, ne more nasprotovati naseljevanju, ki je svojstvo kapitalističnega razvoja in ima svoje posledice v večjem ali manjšem obsegu v vsaki deželi, kakor je že razvit kapitalizem.

Priznamo, da je priseljevanje delavstva iz kapitalistično zaostalih dežel v dežele, kjer je kapitalizem razvitejši, ogroževanje življenskih razmer delavstvu, ki si je v svojih bojih pridobilo nekaj udobnosti; toda dvomimo, da bi se dalo to vprašanje rešiti ugodno edino na račun omejevanje naseljevanja.

Radi tega izjavljamo delegati IV. zбора Jugoslovanske socialistične zveze, da je dolžnost socialističnega gibanja na prvem mestu pojačati gospodarske in politične organizacije tukajšnjega delavstva, ga vzgajati v razrednem boju in navduševati za njegove vsakdanje in končne boje, pomagati mu pri bojih za minimalni delavnik, za minimalne plače in za zdravstvene naprave na mestu dela, kar bo najboljši regulativ, da se dotok novih delovnih sil ne izkorišča na račun organiziranega delavstva, ki je že tukaj, kot je želja kapitalističnega razreda, kadar govori ali razpravlja o tem vprašanju.

Da se zavarujejo interesi ameriškega delavstva čim bolje, priporočamo, da se deluje potom raznih postavdaj za sprejem takih zakonov, ki štiti delavske interese na vsi črti, da zabranjujejo kapitalističnemu razredu izseljevati ali naseljevati delavce v kraje kjer je štrajk ali pod pogodbami, ki jemljejo delavcem svobodno kretnjo za delom ali izkrcanje kamorkoli.

Dalje da se sprejmejo zakoni, ki olajšujejo dobavo državljskih papirjev, kakor tudi uklonitev vseh takih

zakonov, ki ovirajo delavcem radi njih preseljevanja politične aktivnosti na volilni dan.

Da bodo gospodarske organizacije pristopne na priseljenec in da ne bo ta element izpostavljen kočarici delovnega trga v toliki meri kot danes, je impletivno, da te organizacije znižajo svojo vatopnino in mesečne prispevke do take mere, da bo vatop vanje mapi vsem delavcem.

Na podlagi predložene izjavlja IV. zbor J. S. Z. da se delavski razred lahko ubrani čezmernim mahacijam kapitalističnega razreda, ki grede za tem, da rešuje naseljeničko vprašanje na podlagi zahteve in upolaganja z delavsko silo z namenom, da se zniža življenski standard delavskega razreda v Ameriki.

Tauchar predlaga, naj se resolucija sprejme na znanje in izroči odboru za resolucije.

Zavertnik pravi, da nima ničesar proti dodatni resoluciji, ki jo predlaga Petrić. Odgovarja na izvajanja Petrića pojasnjuje še nekatere reči o katerih je govoril v svojem poročilu. Omenja, da je naša naloga delati, da se spopne na mednarodnem socialističnem kongresu enotno stališče v pogledu tega problema, in o tem je on referiral, med drugim se tiče Petrićev dodatek tukajšnjih razmer.

Preide se na druga poročila.

Maslach podaja nekoliko poročila o finančnem stanju srbske sekcije in pravi, da bi imel tudi to poročilo istega sekcijjski tajnik Lučić, ki se zbora ni udeležil. Priznava pa bo obširnejše poročilo, ako ne pride med tem časom pismeno poročilo od tajnika sekcije s. Lučića iz Detroita. Podal je nekoliko številke za podlogo eventualni dialektiki in omenjal Budućnost, glasilo srbske sekcije, ki je radi velikih stroškov prenehala izhajati. Dokler so bila sredstva, je izhajala kot tednik, potem nekaj časa mesečnik, ki niso sodrugi v Detroitu končno z listom popolnoma prenehali.

Juvanc predlaga, da se Maslačevo poročilo sprejme na znanje.

Tauchar razpravlja o glasilu srbske sekcije, ki je radi gmočnih poteškoč prenehala izhajati in svetuje, naj se priložnosti diskuzira na seji bodoče eksekutive, da pri Proletarec prinašati tudi hrvatsko-srbsko gradivo.

Urbančić pravi, da so srbski sodrugi storili veliko napako, ker se takoj v začetku ali v prevelike stroške pri dajanju "Budučnosti".

Zavertnik omenja, da je prenehalo že na stotine delavskih listov, toda s tem še ni rečeno, da so bile storjene napake, ker se jih je pričelo izdajati. Mnogo socialističnih listov ni moglo zmagnati težko in so prenehali, toda pomeni se drugi. Vsak list nekaj stori k širjenju socialistične ideje in raditega se ne more reči, da je bila tukaj ali na napaka, ker se je pričelo izdajati list, katerega ni bilo mogoče vzdržati.

Urbančić odgovarja, da ni bila napaka v tem, ker je pričela srbska sekcija izdajati list, ampak v tem, da so pogledali nekoliko v prihodnost in pronašli, dali se bo za tednik vzdržati toliko časa, da se list razširi. Gospodsko postopanje odgovornih sodrugov pri klubu srbske sekcije v Detroitu ni bilo pravilno. Dokler nima list vsaj sto stotin naročnikov, je izdajanje tako velikega tednika drag eksperiment. Začeli naj bi z mesečnikom, debeli polagoma agitatorje, ki bi nabirali naročnike, in šele ko bi imel list primerno število naročnikov, naj bi se ga počelo izdajati tedensko. Tako bi si srbska sekcija ohranila svoje glasilo, namesto da je takoj v prvih mesecih potrošila vsa sredstva za list in ga potem izgubila.

Zavertnik pravi, da mu potek te stvari ni bil znan in iz kritik na zboru je razumel, da se graja sodrugi v Detroitu, ker so pričeli izdajati list.

Zajec izvaja, da ima delavstvo danes že toliko izkušenj pri izdajanju listov, da bi se srbski sodrugi lahko učili iz drugih, ako ne bi imeli svojih. Ampak oni se si pridobiti dovolj svojih izkušenj, kajti Budućnost ni bila prvi srbski socialistični list v tej deželi. Prenagel korak je špekulacija in te bi se moralo delavstvo varovati, kajti ako se puste, škoduje gibanju.

Bojanović pravi, da je bila poteškoča z listom v tem, ker ni bilo zanj dovolj agitatorjev. Predno bi se jih dovolj pridobilo, bi bilo treba založiti za list še precej stavov. Srbska sekcija je majhna in s tem bi morali sodrugi v Detroitu računati. Srbski klub v Chicagi je bil nasprotno stališju za ustanovitev tednika takoj v početku, medtem ko je bilo udruženje br. 210, JSZ., zanjo. Zagovarjal je je pesnik Lučić, ki je seveda pričakoval, da se bodo delavski

delali z naročnico. Toda to se ne da doseči brez agitatorjev. Treba bi bilo torej v početku začeti tako, da bi srbska štampa imela glasilo v svojem jeziku, ki bi izhajalo n. pr. enkrat na mesec. Medtem bi se število naročnikov večalo, listov bi naraščalo in agitatorjev bi bilo več. Urbančić ima prav, ko kritizira detroitsko skupino, ker je hotela dobiti preveč naenkrat.

Preide se na glasovanje o Maslačevim poročilu, ki se govori za znanje.

Oven poda svoje poročilo o 4. točki dnevnega reda (Internacionala) ki se glasi:

INTERNACIONALA

Poroča Joško Oven.

Izmed vseh vprašanj, ki konfrontirajo delavstvo, je danes najtežje in ob enem najvažnejše, vprašanje Internacionale.

Enotna fronta, potreba močne, silne mednarodne organizacije z definitivnim programom in jasno zartanim potom, to so problemi, katere mora rešiti svetovni proletariati, če noče izgubiti vero v zmago.

Jugoslovanski delavci smo samo delec svetovnega delavstva, ali naša vprašanja in zahteve so v bistvu in formi enake zahtevam celote. Razun malenkosti, katere so več kulturnega nego ekonomskega pomena, ni med nami in ostalim delavstvom nobene razlike. Raditega je važno, da uravnamo naše bojno stališče sporedno s stališčem svetovnega proletariata.

Od l. 1916, ko se je vršil zadnji zbor JSZ., se je mnogo izpremenilo, najsibo v internacionalnem oziru kakor v tej deželi. Vse te spremembe, kaos itd., so posledice svetovnega vojnega požara.

Enotnost in vrstah mednarodnega delavstva je izginila. Druge internacionale ni več; prenehala je sama od sebe (četudi je faktično eksistirala do danes). Njote nje so se pojavile nove skupine, kot tretja ali mankovska internacionala, dunajska Delovna zajednica socialističnih strank, znana tudi kot tretja internacionala itd. Ali vsi ti povojni poizkusi niso rešili in ne zedinili delavstva.

Vojna je dobila proletariati nepripravljen, istotako tudi mir, ki je sledil vojni. Takoj v začetku vojne se je pokazala ta nepripravljenost. Lahko je umljivo, da proletariati ni bil pripravljen za kakšno akcijo v službu svetovnega konflikta; tudi je bil zamah konflikta tako nagel in strašen, da bi bil v resnici vsak organiziran odpor zamanj. Mobilizacija je sledila mobilizaciji, cenzura, zaprtje mej, aretacije, in kar je najglavnejše — buržvazno časopisje in vlade so kontrolirale javno mnenje in ga delale sebi v prid s silovito propagando med masami ljudstva.

Leta vojne so se vrstila drugo za drugim. Vedno novi milijoni so prihajali na bojna polja. Nikdar prej ni trpel proletariati toliko kot v tistih mračnih dnevih: Organizacije razbite, časopisje zaplenjeno, člani mobilizirani, Internacionala razdvojena, brezmočna. S težavo misli človek na tiste čase. Vojne strasti so pretele maso. Kakšen kaos — metež brez izhoda.

Ali sredi bojnih orgij je počilo v Rusiji. Tako nesrečoma je prišlo, tako nepričakovano za opazovalca ki ni poznal ruskih razmer, da je človeku vzelo sapo. In prišli so novi upi.

Kakšen je bil konec vojne, je vsakomur znano. Razočaranje je bilo splošno za šoviniste-patriote in pacifiste in kajpada tudi za revolucionarni proletariati.

Kot sem že prej omenil, tudi mir nas je dobil nepripravljen. "Ko bi bila vojna trajala nekoliko dalj časa, bi bil rezultat drugačen", je nedavno izrazil neki državnik. Ne vem sicer kako je on to mislil, toda kdo ne bi ne bilo to resnično. Delavstvo ni bilo pripravljeno ne za mir in ne za revolucijo.

Sklenila se je versailska pogodba — najperfidnejši dokument v zgodovini čoveštva — ki je vrgel pol Evrope za generacije v sužnost in položil več podlage za nove vojne kot vse prejšnje pogodbe znane človeštvu — in masa — delavstvo — je gledalo brezmočno.

Kdor je čital zgodovino ruske revolucije in skušal razumeti psihologijo ruskega proletariata, je moral razumeti razočaranje ruskih revolucionarjev nad zapadno Evropo in Internacionalo. V knjigi "Svetovna revolucija in proletariati" je Trocky dobro izrazil to pričakovanje. Še boljše se pa zrcali iz A. R. Williamsove knjige "Skozi rusko revolucijo", v kateri so sami seznanili faktov in bi jo vsakemu sodrugu toplo priporočal, da jo prečita.

Da, grehi padejo na celoto. Ne more se trditi, da je vsega kriva druga Internacionala, Scheidemani in Vanderveldi . . . Ali krivi so bili dosti. Isto na drugi strani, kjer se je s silo in diktatorsko zahtevalo to kar ni bilo mogoče in ne pripravljeno ter se ni gledalo ne na prilike, pogoje in sile organizacij v dotičnih deželah, v katerih se je zahtevalo takojšnjo akcijo. Sledila je razdvojenost v že organiziranem proletariatu in nezaupnost v masi, ker se ni izvršilo to kar so ji prerokovali.

Rezultat tega je bil mesto silne močne internacionalne organizacije, katera bi mogla prinesiti preobrat — drobljenje mednarodne solidarnosti, razkosavanje obstoječih organizacij, in kar je bilo najusodnejše — notranje boje.

Te razdvojitve in boji so proletariatu ne samo škodovali ampak po nekaterih deželah popolnoma ustavili revolucionarno delo. In zamuda časa! Po tistih vojnih dnevih, ko so bili časi tako fertilni za propagando, ko je kapitalizem in sedanji družabni ustroj sploh strahoma gledal kedaj vstane proletariati, ko so mase gledale v socializem kot edini izhod iz kaosa, se je med nami vodila borba — ne proti njim, našim sovražnikom, ne za enotno fronto in solidarnost, ampak bratomorno proti nam samim, kar nas je stalo tako ogromne žrtve.

Bilo je dovolj revolucionarnih poskusov, ki so bili v večini predčasni in nepremišljeni ter so delavstvu več škodovali kot koristili. Dogodili so se v Italiji, Franciji, Ogrski, Nemčiji itd. Ali vse to je koristilo buržvaziji in ubijalo moč proletariata. V Italiji fašizem, ki skuša postati mednarodni, drugod buržvazija, ki deluje pod raznimi imeni, so postali nekaka protiteža napram silam proletariata.

Največ so nam seveda škodovali naši medsebojni spori, ki so mnogo pripomogli k začasnemu zmagi buržvazije.

Končno je napočil čas, ko se je na vseh straneh spoznalo, da psovke in borbe med nami ne vodijo nikamor kakor v slabšanje delavskega gibanja in da je treba mesto razdiranja medsebojnega združenja, če hočemo nadaljevati z delom, ki nam ga je naložil razvoj. Enotna fronta! postaja bojni klic.

Največja coklja v revolucionarnem gibanju je preveč idealizma. Koliko slabega so že napravili dobri ljudje, ki se nahajajo v vseh vrstah življenja in jih je kajpada tudi med nami dovolj. Njih trpeča srca hočejo preobrat in to takoj! Ne vidijo pa, da s tem škodujejo gibanju in delajo to, kar buržvazija hoče. V Zd. državah poznamo čase med leti 1919-21. Burns, šef tajne državne policije, si še danes želi takih ljudi, in če primanjkuje prepričanih, se pa najamejo in umetno duplicirajo.

Toda k enotni fronti! Že l. 1921. se je skušalo na Dunaju ustanoviti iz sekcij, ki se niso popolnoma strinjale z moskovsko in ne z drugo Internacionalo, novo,

takozvano dunajsko internacionalo, katere uradno ime je bilo Mednarodna delovna zajednica socialističnih strank. Kakor je naglašala ob ustanovitvi, je bil njen glavni namen delati za enotno Internacionalo. Ta dunajska enota pa ni pokazala veliko življenja. Prišlo je potem do konference v Berlinu, na kateri so bile zastopane vse tri glavne skupine: druga Internacionala, dunajska delovna zajednica in moskovska internacionala. Uspeha ni bilo.

Pred par dnevi se je vršil zbor socialističnih strank in delavskih unij v Hamburgu za ustanovitev skupne mednarodne organizacije socialističnega delavstva. Ameriško soc. stranko so zastopali sodrugi Hillquit, Berger, Panken in Berman. Oficielnih poročil še nimamo. Vemo le, da sta se dunajska zajednica soc. strank, h kateri spada tudi ameriška soc. stranka, in druga internacionala združile pod imenom "socialistična delavska internacionala."

Ta internacionala vključuje vse organizacije, ki so spadale k prej omenjenim skupinam in ob enem ruske menjševike. Podrobnosti združitve nam še niso znane. Če so se pri tem združenju ustvarili tudi pogoji za življenje in če bo mogla nova Internacionala ustvariti zaupanje proletariata — je to korak naprej!

Mi, jugoslovanski socialisti, trdno verujemo, da s tem še ni konec združevanja in rešitev problema internacionale. Toliko časa, dokler ne bomo imeli Internacionala, ki bi vključevala vse skupine, med njimi proletarsko Rusijo, za nas vprašanje internacionale ne more biti rešeno. Popuščati bo treba tu in tam, tolerance in dela bo treba; čez leta, mogoče še pred našim bodočim zborom JSZ., bomo imeli novo, pravo in mogočno Internacionalo, katera bo imela zaupanje in sile, da bo mogla rešiti naloge, katere konfrontirajo svetovni proletariati in ga voditi do zmage. Dolžnost naše JSZ. v socialistični stranki naj bo: da dela kar je mogoče, da se to čim prej izvrši!

Ameriško delavsko gibanje.

Dotakniti se hočem nekoliko tudi socialističnega gibanja v tej deželi.

Stališče ameriške socialistične stranke tekom vojne je bilo antimilitaristično, to je, zavzela je strogo protivno taktiko, kar ji je prineslo preganjanje njenih sodrugov od strani vlade in džingoističnih organizacij. Del JSZ. je zavzemal v pogledu vojne svojo taktiko z ozirom na jugoslovansko vprašanje in podobna vprašanja, kar je prineslo razdelitev Jugoslovanske zveze na sekcije. Pozneje sta slovenska in srbska sekcija JSZ. izstopile iz soc. stranke, l. 1920. pa sta se li zopet pridružile.

Kot povsod, je tudi v ameriški soc. stranki prišlo do notranjih bojev. L. 1919 je soc. stranka obdržavala svojo konvencijo v Chicagi, kjer je levo krilo ali komunisti, skušala okupirati stranko. Ker ni uspelo, je odstopilo in se konstituiralo v novi stranki pod imenom "komunistična delavska stranka". Ekstremni del levega krila pa se je izrekel proti taktiki okupirati soc. stranko in je zboroval v Chicagi istočasno kakor soc. stranka ter ustanovil "komunistično stranko". Glavna vodilna moč komunistične delavske stranke je bil John Reed, v komunistični stranki pa je prevladovala ruska federacija.

Pričela se je intenzivna propaganda za revolucijo — pri kateri so pridno pomagali vladni vohuni in agenti-provokatorji. Jeseni je justični department z zloglasnim J. Mitchell Palmerjem na čelu pričel s progno in vršile so se aretacije na debelo. Tisoče ljudi je bilo vrženih v ječe in deportiranih.

Ne progno, ampak futilnost podzemnega boja je bil ameriški masi tuj, je povzročilo, da sta se komunistična in komunistična delavska stranka združila v eno stranko, toda del komunistične stranke je ostal še v nadalje izven te kombinacije in si ohranil ime "komunistična stranka", med tem ko se je druga skupina nazvala "zedinjenja komunistična stranka". Moskovska Internacionala je bila na strani zadnje, l. 1920. zedinjene komunistične stranke se je pozneje organizirala stranka dela, ali kakor jo eni nazivajo, delavska stranka, v angleščini "Workers' Party", ki je vsak mnogo tega programa, kar so ga komunisti prvotno zavrgli, nazaj. Po michiganski obravnavi v tem letu se je na konferenci komunistične stranke zaključilo, da se komunistična stranka razpusti in se prenese vse aktivnosti komunistov v področje W. P. Obstoj pa še ekstremna struja komunistične stranke, ki pa ni priznana od moskovske internacionale, kakor je mogoče razbrati iz raznih odlomkov v listih.

Socialistična stranka je vsled notranjih bojev veliko trpela. Njene vrste so se redčile, tako da je padla v mesecu novembru 1922 na 6,720 dobrostojećih članov. To je bilo najnižje število. Od tistega časa gre za pet navzgor in danes šteje nad 12,000 članov.

K povečanju strankinih aktivnosti in pomnožitvi članstva je mnogo pripomogel s. Debs, kateri je, od kar je prišel iz ječe in si nekoliko utrdil zdravje, postal eden glavnih organizatorjev stranke.

Upati je, da zavzame naša stranka pravo stališče z ozirom na akcije za združenje vsega svetovnega delavstva v eno Internacionalo in v tem smislu delajmo z vsemi močmi tudi mi.

Tauchar predlaga, naj se poročilo s. Ovna sprejme za znanje. Sprejeto.

Petrič priporoča Ovnu, naj izdela o tej točki tudi resolucijo in jo predloži tozadevnemu odboru.

Oven obljubi, da bo resolucijo izdelal.

Zajec poda svoj referat "J. S. Z. in jugoslovansko vprašanje." Govoril je obširno o narodnostnih problemih, ki ovirajo delo za socializem in izvajal napore socialistov v raznih deželah, da se z rešitvijo narodnostnih problemov omogoči ložja agitacija za socializem, ker bi bili na ta način odpravljene, ali vsaj omejene, narodnostni boji, ki vodijo v šovinizme in v sovraštva, kapitalistični razred pa iz tega koristi. Opisuje zgodovino zadnje vojne in taktike raznih socialističnih strank podjarmljenih narodov tekom vojne, ki so šle za tem, da se te narodnostno osamosvojni v interesu kulturnega napredka in ložjega socialističnega dela. Slin položaj na Balkanu pred vojno, med vojno in po vojni. L. pred vojno so se balkanski socialisti izrekli za zedinjenje jugoslovanskih pokrajin v eno državo in za strunjenje balkanskih dežel v eno federacijo. Jugoslovanski socialisti v tistih bivših avstro-ogrskih monarhije so zavzemali enako stališče. Intrige imperialističnih sil na Balkanu, narodnostni boji med jugoslovanskimi ljudstvi in potujbevalni režimi vladajočih kast Avstrije in Ogrske, narodnostni boji na zapadni obali Jadrana, izigravanje teh bojev v prid imperialističevalcem in klerikalizmu, vse te stvari so gnale jugoslovanske socialiste v boj za rešitev balkanskega problema v smislu, kakor že omenjeno. J. S. Z. je že leta nazaj zastopala glede tega problema enako stališče kakor sodrugi v Srbiji in ostalih jugoslovanskih krajih. Etbin Kristan, ki se je nahajal med vojno v Zd. državah in bil aktiven v J. S. Z. ter bil urednik Proletarca, je z ozirom na to stališče bil eden vodilnih tvoriteljev taktike, kateri se je pridružil velik del članstva JSZ. Namen te politike je bil ugnati tla za ustanovitev jugoslovanske federativne republike, v kateri bi bili združeni vsi štirje jugoslovanski narodi. Da bi se moglo to taktiko vršiti v čim širšem obsegu, je bilo ustanovljeno JRZ, okoli katerega so se združili vsi prugsivni jugoslovanski elementi v tej deželi, razun tistih sodrugov, ki so bili ves čas absolutno proti vojni, neglede, ali se more iz nje dobiti za ljudstva kake koristi ali ne. Tisti voditelji propagande za jugoslovansko federativno republiko so naglašali, da je vojna tukaj. Protestirati proti vojni ne bi ničesar izdalo. V konfliktu sta dve skupini kapitalističnih držav — dva zla. Katero izmed teh je večje zlo

in naglašali so, da predstavljajo režimi centralnih sil večje zlo, če se to porazi, ostane še manjše zlo, s katerim bo potem delavstvo lažje obražunalo. Nadalje izvaja, kako tudi, tem ni bilo med socialisti raznih narodov enotnih namenov — poradi narodnostnih problemov. Poljaki so videli največje zlo v Rusiji, ki jim je odrekala in ovirala vse možnosti za kulturni razvoj na Ruskem Poljskem. Torej so namenili svoj boj proti zaveznikom ker so njih smatrali za večje zlo, ker je bila Rusija v njih taboru. Čehi in Jugoslovani so videli svojega največjega sovražnika v kajzerizmu in na obrobicah Dunaju ter v državi ogrskih magnatov. Tako so lahko opazili tak kaos na vseh koncih in krajih. Govornik izvaja, da govori o teh rečeh radi tega, ker gledajo nekateri nanje danes z drugačnimi očmi kakor so gledali takrat. Glede tistih, ki so stali na protivnojnem stališču, namre, da so bili Nemci v Ameriki proti, ker niso hoteli, da bi bila Amerika v vojno klanje na stran zaveznikov. Če bi se Amerika pridružila Nemčiji, bi bila stvar v redu. Židje so bili proti vojni, ker so hoteli, da se porazi deželo, kjer so najbolj preganjani, in to je bila caristična Rusija. Tako vidimo, da so v mnogih slučajih vodili tudi protivnojne socialiste v njihovi taktiki narodnostni oziri. Debsov je bila malo. Da-li je bilo poraženo večje zlo, je danes, nekaj let po vojni, še vprašanje. Nekateri trdijo z vso gotovostjo da če bi bila Nemčija zmagovalka, bi kajzerizem skoro gotovo zadušil tudi rusko revolucijo. Ampak ti "če" nimajo pomena. Vemo pa, da je ostalo eno veliko zlo, kapitalizem, in vemo, da so tudi narodnostni problemi ostali. Mnogo carske Rusije in Avstro-Ogrske imamo druge mešane klase, v katerih se narodnostni boji vrše ravno tako ljube in kakor pred vojno. Mogoče je, da se v teku let pokaže, da se an razmere v tem oziru izboljšale. Vojna slika in njene posledice so nam še vedno preblizu, da bi jih mogli nametati, tako gleda nanje skoro vsakdo z drugačnimi očmi in jih različno presoja. Versalska pogodba je prinesla naseljanje vsem tistim milijonom, ki so videli izhod v miru v njihovi družabni razvoj v Wilsonovih točkah. Imperialisti so zavračali mir in zato imamo imperialističen mir z neštetiimi vzroki, ki vodijo vsaki dan v nove zapletljive, konfliktno vojne in v nove vojne nevarnosti. Govornik pravi, da v obojca tistih sodrugov, ki so s čistimi nagibi vodili propagando za rešitve narodnostnih problemov. Očitati komu druga je lahka stvar in zato ker je lahko nimamo danes druga kakor očitanja grehov in govorimo samo o napakah. V vojnih načrtih je zmirom tako, da se predbaciva tistim, ki so poraženi, da so imeli napačen načrt, zmagovalci pa so v pravem. Preide ponovno na jugoslovanke vprašanje, naglašaj, da smo se iz dogodkov v preteklih letih lahko marsikaj naučili in iz teh izkušenj si lahko ertamo taktiko, ki nam bo zagotovila, da se ne bo delalo več tistih napak, ki so bile že storjene, pred novimi pa nas ne ubrani nobena taktika, kajti na svetu ni nič takih ravnih poti, po katerih bi mogli človek hoditi ne da bi se kedaj izpodtaknil. Nato predloži resolucijo, ki se glasi:

V narodnostno razkosanih deželah je socialistično gibanje zelo otežkočeno. Borbe za narodnostno samostojnost, za zedinjenje teritorija enega plemena ali enega naroda, boji proti raznarodovanju in podpihovanja šovinizma na vseh straneh, to so stvari, ki otežkočajo socialistično propagando in ovirajo razmah socialističnih organizacij ter razširjenje socialističnega časopisja.

Valed teh in podobnih vzrokov, in pa ker stoje sodalstni na stališču, da ima vsak narod pravico do samostojne in narodnostnih in ekonomskih zadevah, so se tudi jugoslovanski socialisti na svojih zborih v Srbiji in drugod izrekli za zedinjenje jugoslovanskih narodov v federativno republiko, iz katere naj bi se razvila federacija držav na Balkanu.

Zvesti temu načelu, so tudi jugoslovanski socialisti v Ameriki propagirali ujedinjenje jugoslovanskih narodov v federativno državo z republikansko formo vlade, s najvišjimi svobodoščinami za vse državljane, sloneča na ekonomski uredbi, ki bi imela v svojem jedru socialistični značaj in omogočila hitri ekonomski razvoj na temelju socializma. Jugoslavijo, kakršno so si zamišljali jugoslovanski socialisti, bi bila socialistična Jugoslavija.

Po končani svetovni vojni se je zedinjenje jugoslovanskih teritorijev delno izvršilo, toda nove države se niso formirale na podlagi med vojno naglašane zahteve za samoodločevanje narodov o svojih usodah, ampak so jih formirali pristajati sedanje ekonomske uredbe in meje so določali imperialisti zavezniških sil, zbrani na konferenci v Versaillesu.

Borba za cilje, ki smo jih zastopali in jih zastopamo danes, se vrši naprej, kajti en poraz ni za nas nikdar odločilen poraz. Socialistična uredba pride, in z njo bo prišlo samoodločevanje ljudstev do resnične veljave.

Zedinjenje teritorija enega naroda po načelih kapitalistične uredbe ne pomeni osvoboditev delavskega razreda. Delavstvo vodi svoje boje za socializem in za svoje pravice naprej, neglede kje se nahaja njegov sovražnik, zapopaden v izkoriščevalnem razredu.

Naloga delavskega ljudstva vsake dežele je, da se v prvi vrsti bori proti kapitalističnemu razredu v deželi v kateri živi. Jugoslovansko delavstvo v Ameriki, ki je del ameriškega proletariata, se bo držalo tega pravila, toda v mednarodnih akcijah bo nastopalo, kakor bodo zahtevali interesi socializma.

Glede sodelovanja in podpore v političnih zadevah z delavstvom v jugoslovanskih deželah, izjavlja IV. redni zbor J. S. Z., da se bo ravnal po načelih in taktiki, ki jo zastopa socialistična stranka Amerike in socialistična internacionala.

Poročilo se sprejme na znanje, resolucijo pa izroči odboru za resolucije

Blasich izvaja, da se je v medvojni taktiki napravilo precej napak, za katere so posebno odgovorne nekatere osebe.

Stanich pravi, da ne kliče nikogar na zatožno klop. Pravi, da bo stavil referantu nekaj vprašanj, nakar govori o taktiki, narodnostnih problemih in o socialističnem gibanju.

Zajec odgovarja in pravi, da Stanich ni stavil vprašanj, ampak le diskutiral. Nadalje izvaja, da je hotel zborovalcem predočiti le nekoliko slike poleg tolmačenja narodnostnih problemov, kot je bilo n. pr. jugoslovansko vprašanje, kakor jo vidimo nekaj let po vojni, in kakor smo je gledali takrat.

Urbančič pravi, da so najbolj nesmiselna očitanja Slovencev, da so patriotični. Slovenci niso bili še nikdar patriotični in če kedaj bodo, morajo šele postati. Pač pa so Slovenci radi hlapčevali vladajočim režimom, kar velja tudi za druge narode, ki so bili pod oblastjo večjih. Slika patriotizem Hrvatov, Srbov, Čehov itd. in ga primerja s takozvanim patriotizmom Slovencev. Slovenci niso imeli svojih kraljev, banov, zmagovitih armad, slavnih generalov in drugih takih "slavnih" reči, zato je narodni čut povprečnega Slovence drugačen kakor pa narodni čut povprečnega človeka drugih narodov. Očitki, ki jih mečejo na nas nekateri, češ, da smo narod patriotov, torej ne držé. Kar se tiče slovenskega delavstva, je pa še veliko manj patriotično, kakor delavstvo drugih, večjih narodov; patriotizem v šovinističnem smislu je eno; narodnost pa je povsem druga reč. To je treba razumeti, da ne zaidemo v konfuzije.

Oven pravi, da je pričakoval, da bo Zajec govoril samo o jugoslovanskem vprašanju v starem kraju, ne pa zašel v tolmačenja vsesplošnih jezikovnih problemov in govoril tako obširno o taktiki tukaj. Te stvari je najbolje, da se jih pozabi. Kar je bilo napak, se iz njih lahko nekaj učimo, drugače pa delajmo za bodočnost kakor bo za naše gibanje najboljšé.

Petrič pravi, da resolucija, kakor je predložena, ni dovolj jasna v enem pogledu. Sprejeli smo namreč poleg gl. odbora SNPJ. tudi mi drugo polovico odgovornosti pri upravi premoženja J.R.Z. in to akcijo je treba odobriti ali je zavreči. Nato prečita dodatek k resoluciji in ga priporoča v sprejem.

Oven predlaga, naj tozadevni odbor izdela iz resolucije ki jo je predložil Zajec in iz Petričevega dodatka eno resolucijo ter jo predloži zboru kadar bo gotov z delom. Sprejeto.

Blasich predlaga konec debate. Sprejeto. Preide se na 7. točko dnevnega reda "Gibanje za federativno stranko ameriškega delavstva", o kateri podaja poročilo s. Petrich, kakor sledi:

GIBANJE ZA FEDERATIVNO STRANKO AMERIŠKEGA DELAVSTVA.

Poroča F. Petrich.

Vprašanje zapopadeno v sedmi točki dnevnega reda za naš zbor, se mnogim sodrugom v skupni stranki ne zdi važno. Nekateri celo mislijo, da je odveč in da bi ga bilo treba vreči iz dnevnega reda, ker da povzročá med članstvom stranke samo konfuzijo in nič drugega. Socialistična agitacija — pravijo — se ima

identificirati pod imenom Socialistične stranke in pod nobenim drugim ne.

Kakor je to držanje nekaterih naših sodrugov s sentimentalnega stališča razumljivo, je treba vendar priznati, da je tak nazor v sedanjih časih preozkosrčen in predogmatičen; kajti socialistično gibanje vendar ni tukaj samo radi imena, ampak da služi največjemu številu delavstva, ki ga more doseči. To je bilo sicer vedno naše stališče, toda danes velja to stališče še posebno, največ radi tega, ker sta svetovna vojna in ruska revolucija pretresla družabne plasti iz temelja in ustvarila v njih mišljenje, do katerega so bile te plasti preje nepristopne.

Iz česa naj sklepamo, da je to resnica? Poglejmo.

Velik del unijskega gibanja, ki je služilo v teku vojne 100 odstotnemu patriotizmu in politiki za več demokracije in je dobilo radi tega nekaj gmotnih priboljškov v obliki povišanja mezd in skrajšanja delavnih ur, je bilo po sklenjenem miru postavljeno pred vrata. Kajti kakor hitro je imel kapitalizem sadove vojne pod svojo streho, je začel trgati delavskemu razredu pridobljene udobnosti kos za kosom. Osemurni delavnik je izginil — zlasti v krajih, kjer delavstvo ni bilo organizirano; trganje plač je nastala dnevna prikazen. Ustavne pravice kot svoboda govora, tiska, shajanja itd. so se jele omejevati. To je bilo doma.

Kaj pa v mednarodnem ozirju?

Versaillska mirovna konferenca je sklenila mir, pri katerem so zmagali na vsi črti imperialistični interesi. Narodi, zmagovalci kakor premagani, so bili opeharjeni, kajti kakor pred vojno, tako so ostali tudi po sklenjenem miru vse tiste kali ščuvanja naroda proti narodu in s tem vzroki za nadaljne vojne.

Da ostane kapitalizem spričo bojazen pred rusko revolucijo triumfalen na vsi črti, je začel organizirati pod raznimi patriotičnimi krinkami razne fašistične, kukluksne in podobne organizacije, da terorizira in strahuje delavski razred.

Ali je bilo spričo tega čudo, če se je začelo v glavah ameriškega delavstva porajati mišljenje (vsaj mislilo se je od gotovih ameriških delavskih krogov, da se je začelo porajati) o eni splošni delavski-farmarski politični organizaciji, ki naj bi objela ročne in duševne producente dežele v svoj krog — v krog ene Labor party po britskem vzorcu, ki bi postavila svoje kandidate in jih izvolila neodvisno od kapitalističnih strank ter jih poslala v Washington, kakor dela to evropski proletarijat?

Toda počemu Labor party, ko imamo že tukaj Socialistično stranko, ki vodi politične boje ameriškega delavstva že leta? Ali naj se ustanovi Labor party samo zato, da poderemo to, kar smo s težkim trudom ustvarili pred leti? — Tako so se vpraševali nekateri naši dobri sodrugji. In prav bi imeli, da ni bilo svetovne vojne, da niso nastale razmere, ki so zasukale stvari v drugo smer.

Socialistična stranka je prišla tekom vojne in ruske revolucije v situacijo, ki jo je treba do gotove meje vpoštevati še danes.

Treznemu socialističnemu mislecu menda ni težko odkriti, da je bila socialistična stranka v očeh patriotično navdahnjenega ameriškega delavca radi njegovega protivojnega stališča diskreditirana. Nesreča, da je tako. Ali tako je — odnosno tako je bilo — ker živimo v kapitalistični družbi, kjer je delavstvo vzgojeno v kapitalističnem duhu, pa se vsled tega pokorava kapitalistični diktaturi na vsi črti.

Ameriško delavstvo je zamerilo stranki, in kaj bi se čudili temu, ko vemo, da so ji zamerili celo ameriški socialistični intelektualci — ljudje, ki so doprinesli, kar se socialistične agitacije in propagande bila velik del socialistične literature. Tako daleč je šlo to sovraštvo napram njej, da so ji hoteli izpodkopati in z ustanovitvijo posebne Labor party v Chicagu.

Ali socialističen duh je bil prejak, da bi se dal upogniti ali uničiti z novim gibanjem, ki ni imel pravega delavskega duha ne podlage, in posledica tega poskušane maščevanje nad socialistično stranko je bila, da se je brezdušno telo nove Labor party sesulo v nič, med tem ko je ostala Socialistična stranka pri življenju, vzlic temu da je preživela velike vnanje in notranje boje.

Socialistična stranka se sedaj popravlja; nekdanji sovraštvo napram njej izginja.

Vzlic temu, da so ti znaki rekuperacije Socialistične stranke vidni, so njeni voditelji mnenja, da je obse obširnejše politične organizacije ameriškega delavstva na federativni podlagi tukaj. Gre samo zato, da se ohrani identičnost socialistične organizacije v novi strukturi.

Tako je prišlo, da je sodrug Morris Hilquit na četrtojski konvenciji leta 1921 z nekaterimi somišljeniki predlagal, naj se naloži strankinemu tajništvu in izkustivi študirati možnost ustanovitve federativne delavske stranke (Labor party) v Ameriki.

Proti tej nameri se je oglašila sicer opozicija, največ radi tega, ker je prišla zadeva na konvencijo v pripravljalnem tonu, pa se delegati niso poglobili v vprašanje tako, kakor bi se bili, če bi prišlo vprašanje med nje v konkretnem tonu. Seveda to vprašanje ni moglo priti tedaj na konvencijo v drugačni obliki, kakor je prišlo, saj se vendar ni vedelo, kako je napram takemu načrtu razpoloženo članstvo in odbori raznih delavskih unij.

Ko je odprl strankin tajnik korespondenco, da najde, v koliko so razne delavske unije pripravljene za ustanovitev take progresivne politične stranke, je bilo razvidno, da so radikalne unije pripravljene sodelovati za ustanovitev take stranke s socialistično stranko, med tem ko so se konservativne unije izrekle, da se odzovejo konferenci le tedaj, če jo skličejo "nestranski" delavski politiki — taki, ki verjamejo v nagrajenje prijateljev in kaznovanje sovražnikov v okvirju starih političnih strank.

Prva konferenca se je vršila potem meseca februarja 1922 v Chicagu.

Iz te konference je bilo razvidno, da je bila večina delegatov proti takojšnjemu formiranju federativne politične delavske stranke. Njih večina je bila za taktiko, ki jo zastopa Gompers, le s to razliko, da so šli malo dlje in priporočali, naj se v posebnih okrajih ustanove posebni delavski odbori, ki naj bi sodelovali pri primarnih volitvah za nominiranje delavstvu prijaznih kandidatov na glasovnici republikanske in demokratske stranke. Večina pri tem naravno ni mislila na kandidate socialistične stranke, ampak da se nagradi prijatelje in kaznuje sovražnike v okvirju kapitalističnih strank. Kandidati, ki so se jim v enkrat zdeli vredne podpore so bili Borah, La Follette, France itd. Toda socialističnim delegatom se je koncem konca posrečilo, da je konferenca sprejela predloge, v katerih je bilo tozadevnim odsekom naloženo študirati možnosti za ustanovitev neodvisne politične delavske stranke na federativni podlagi, in da o svojem delu poročajo na prihodnji konferenci. Prva taka konferenca je bila potem sklicana za mesec december

Chicago, nakar je bil njen sedež premeščen v Cleveland, O.

Med tem je socialistična stranka dala svojim organizacijam nalog, da ne smejo pod nobenim pogojem slediti taktiki večine čikaške konferen- ce, ampak povsod postaviti svoje kandidate.

Na konvenciji socialistične stranke, ki se je vršila meseca maja 1922 v Clevelandu, je bil dotični sklep omenjen v toliko, da se smejo okrožne in državne organizacije socialistične stranke združiti za volilne kampanje z drugimi delavskimi skupinami, toda le pod pogojem, da postavijo svoje kandidate, pod nobenim pogojem pa ne smejo delovati za takozvane progresivce na listah starih strank. Na podlagi tega zaključila je delavstvo v New Yorku nastopilo pri november- skih volitvah skupno pod imenom "ameriška delavska stranka", ki je vključevala socialistično stranko, farmar-ko-delavsko stranko in radikalne unije. Na dan volitev so prejeli za svoje kandidate do 295.000 glasov. V nekaterih vzhodnih državah se je socialistična stran- ka združila za novembarske volitve tudi z Workers' party, toda samo tam, kjer je bilo pri slednji toliko tolerance, da je bila enotna fronta mogoča tudi v prak- si, ne pa samo v frazah. Za dopolnilne volitve za kongresnika v 5. californijskem distriktu, ki so se vr- šile 3. januarja, so se zedinile socialistična stranka, farmarsko-delavska stranka, Workers' party in 21 lo- kalnih unij. Zedinjena fronta je torej mogoča, ako jo takeje vsi tisti, ki jo propagirajo, izvajati tudi v praksi.

Clevelandška konvencija socialistične stranke je ob enem sklenila ostati na istem stališču glede fede- rativne delavske stranke kakor ga je zavzela detroit- ska konvencija. Strankini funkcionarji so dobili na- log, naj z vsemi svojimi močmi gladijo pot za ustano- vitev federativne stranke in pripravljajo sentiment delavstva za zedinjeno fronto ameriškega proletariata.

Na vsaki seji eksekutive soc. stranke v tem letu je bilo na dnevnem redu tudi vprašanje nove delavske stranke in na pritisk strankinih listov in sodrugov v raznih ter progresivnega vala so unije zopet sklicale konferenco za samostojno politično akcijo, ki je pri- čela zborovati dne 11. decembra v Clevelandu.

Socialistično stranko so na clevelandski konfe- renci, katere se je udeležilo nad 200 delegatov, zastopali Morris Hillquit, Seymour Stedman, George E. Bauer Jr., James Oneal, B. C. Vladek, Victor L. Berger in Otto Branstetter. Razum teh je bilo na konferenci precej drugih sodrugov, ki so zastopali unije in poli- tično združeno delavstvo v New Yorku.

Večina konference tudi to pot ni bila za ustano- vitev federativne delavske stranke. Razlog za to je stavljala, da se je s taktiko, sprejeto na čikaški kon- ferenci meseca februarja 1922 doseglo veliko več ka- kor bi se, če bi delavstvo nastopilo v samostojni stran- ki. V mislih so imeli uspehe, ki so jih dosegli 7. no- vembra v Wisconsinu, kjer je zmagal La Follette za senatorja in Blaine za governorja, v North Dakoti Franier, nadalje število drugih, ki so prodrli v Min- nesoti, Alabami, Michiganu in drugih državah. Za fede- rativno delavsko stranko so bile na clevelandski konferenci socialistična stranka, farmarska-delavska stranka, ameriška delavska stranka, Pennsylvania Fe- deration of Labor, minnesotska farmarska-delavska stranka, ki je pri zadnjih volitvah prodrla s svojim kandidatom za senatorja, kateri pa se je izrekel proti ustanovitvi take stranke, unije v Minneapolisu, St. Paulu in Duluthu, milwauške in večina drugih wiscon- sinskih unij, krojaška unija in več drugih organizacij.

Ideja za enotno nastopanje ameriškega delavstva v skupni stranki dobiva torej vedno več tal. Zanimivo je, da so na clevelandski konferenci igrali socialisti že precej večjo vlogo kakor na čikaški konferenci me- seca februarja. Odsek za sestavo programa, oziroma zahteve, za katere naj bi se izrekla konferenca, je pred- ložil program večine in manjšine. Program manjšine je predložil sodrug James Oneal in večina konference ga je sprejela. Tudi Hillquit je prodril z večimi pred- logi.

Med drugim je konferenca zaključila, da se pre- pušča vsaki k nji pripadajoči organizaciji nastopati na političnem polju kakor se ji vidi najbolje.

Konferenca je izvolila glavni odbor, ki bo vodil delo do druge konference na podlagi zaključkov in navodil. V ta odbor so bili izvoljeni: Warren G. Stone, glavni predsednik bratovščine železniških strojevodij; William H. Johnston, predsednik mednarodne unije strojnikov; Joseph Franklin od unije kotlarjev; Benjamin Schlessinger, predsednik International Ladies' 'Garment Workers' Union; Sidney Hillman, predse- dnik Amalgamated Clothing Workers of America; so- drug Morris Hillquit; sodrug James Mauer, predse- dnik Pennsylvania Federation of Labor; Jay G. Brown, tajnik farmarske-delavske stranke; Frank Keating; Basil Manley; Frederic Howe; John M. Bear; Samuel Loveland in M. Robertson, ki reprezentira farmarske organizacije.

Kakor je razvidno iz predležečega, je delovni pro- gram državnih konferenc za sedaj zbiranje takih kan- didatov za primarne volitve, ki se strinjajo z načeli podružabljenja železnic, premogovih rovov in drugih večjih prirodnih virov.

Potek razvoja nameravane ustanovitve ameriške Labor party po britskem vzorcu je sedaj, kakor je raz- vidno, odvisen od preizkušenj, ki jih bodo dale razne akcije po državah.

Vprašanje sedaj torej ni, če nam je to gibanje v- šeč ali ne, ampak kako se bo to gibanje v bližnji bo- dočnosti razvilo. Vsa znamenja kažejo, da je tukaj, in če se razvije, kakor se od mnogih strani pričakuje, da se bo, tedaj bo naša dolžnost pomagati temu giba- nju na noge, in da potem ko bo na nogah, vlijemo vanj vso tisto agilnost, ki je lastna socialističnim elemen- tom vsepovsod. Kajti le na ta način, če smo v tem gi- banju aktivni, moremo računati, da bodo dobile soci- alistične ideje v to novo strukturo zaželjeni dostop.

Toda če bi se razmere tako zasukale, da te držav- ne konference ne bi mogle ustvariti razpoloženja za ustanovitev take stranke, da ne bi mogle ustvariti raz- maha čez razne države po deželi, tedaj bo naša skrb, kakor je bila do sedaj, da se spravi do svoje veljave, da se smatra za tako Labor party v Ameriki našo last- no — Socialistično stranko!

Zato priporočam, da se koraki, ki jih je podvzela stranka glede ustanovitve progresivne politične stran- ke ameriškega dela na federativni podlagi odobre, ob- enem pa tako pojača naše vrste, da bo imela naša stranka v slučaju razmaha nove zamišljene Labor par- ty čim več vpliva na tisto delavstvo, ki se bo zbiralo v novi strukturi.

Nekaj dni pred našim zborom sem bil v New Yor- ku na konvenciji socialistične stranke. Vprašanje fede- rativne stranke je prišlo ponovno na dnevni red. Prej omenjeni zastopiki stranke na clevelandski konferen- ci za progresivno politično akcijo so podali svoja po- ročila in priporočali, naj ostane stranka še nadalje včlanjena v tej konferenci. Nato je bilo prečitano po- vabilo farmarske-delavske stranke, ki ima svojo

konvencijo v Chicagi dne 3. julija, na katero je povabila vse delavske struje in unije, naj pošljejo svoje zastopnike, med njimi tudi soc. stranko. Povabilo se je vzelo v pretres in se končno zaključilo, da se stranka ne udeleži te konvencije. Namen farmarske-delavske stranke na tej konvenciji je namreč ustanoviti federativno farmarsko-delavsko stranko. Tisti sodruzi na naši newyorški konvenciji, ki so zagovarjali predlog, naj se povabilo odkloni, so naglašali, da na čikaški konvenciji farmarske-delavske stranke ne bodo zastopane mase unijskega delavstva, ampak le male politične sekte, ki sicer lahko tako federativno stranko ustanove, toda ne bo imela za seboj tistega delavstva, ki ga socialistična stranka skuša in hoče dobiti v tako stranko. Radi tega je boljše, da ostane stranka pri konferenci za progresivno politično akcijo, pri kateri je več stotisoč ameriških delavcev, in deluje v nji za ustanovitev federativne stranke. Ob enem pa naj socialistične organizacije v posameznih državah delujejo za ustanovitev takih strank, kakor je že ustanovljena v New Yorku, pod imenom ameriška delavska stranka, v kateri so socialistična, farmarska-delavska stranka in unije. Tako je bilo povabilo odklonjeno in stranka bo delovala po svojem začrtanem programu za ustanovitev splošne federativne stranke, ker se takih akcij ne more izvesti s pritiski, ampak le sodelovanjem in smotrenim delom, ki ga prinaša seboj čas.

Eksekutiva JSZ. je na eni svojih sej pred strankino konvencijo v New Yorku izrekla stališče, naj soc. stranka tudi v nadalje deluje za ustanovitev federativne delavske stranke in odobrila strankine zaključke za formiranje enotnih front v vseh državah, kjer je to mogoče. Priporočam, da ta zbor sprejme v tem oziru enako stališče, kakor ga je zavzela že naša eksekutiva in pa skupna stranka na newyorški konvenciji.

Stanich predlaga, naj se poročilo sprejme na znanje in stališče stranke pri njenem delu za formiranje federativne delavske stranke odobri.

Blasich pravi, da je akcija važna in je treba o nji razpravljati. Nato izvaja, koliko škode ima ameriško delavstvo veled razkosnosti na več strank in stranci ter od stališča večine unij, ki se branijo priznati potrebo samostojne politične akcije. Klub št. 213 v Carlinville, katerega zastopa, je za enotno politično stranko ameriškega delavstva in je to stališče objasnjal v letošnji majski izdaji Proletarca. Priporoča, naj JSZ. pošlje svoje zastopnike na konvencijo v Chicagi.

Petrič pojasnjuje, da ne moremo vzeti v tem oziru stališča, ki bi nasprotovalo taktiki skupne stranke, razun, če bi to odločilo naše članstvo potom splošnega glasovanja. Mi moremo sprejemati glede teh reči svoje zaključke le do gotove meje, to je, da so podlaga za diskuzijo, ne pa za akcijo, izvzemši, če se odcepimo od stranke.

Zajec izvaja, da bodo nekateri člani v napačnem mnenju raditega, ker so se med ameriškim delavstvom pojavile že tri struje, ki delujejo, vsaka na svoj način, za samostojno politično akcijo ameriškega delavstva. Prva je pričela socialistična stranka propagirati to idejo po detroitški konvenciji. Uspela je, kakor je že poročal s. Petrieh in kakor je bilo poročano v raznih člankih v Proletarcu, da se je sklicala konferenca, na kateri so bile poleg naše stranke in farmarske-delavske stranke zastopane tudi največje unije, katerih večina pa ni bila za takojšno ustanovitev federativne stranke ampak si je začrtala taktiko, da delavstvo nominira svoje kandidate na listah starih strankah, bodisi republikanske ali demokratske in jim skuša pridobiti nominacije pri primarnih volitvah. To je bila tudi taktika Nestransarske lige v North Dakoti in drugje in je še danes. Socialistična stranka je pri tej konferenci ostala, toda je zaključila, da ne bo v nobenem slučaju podpirala taktiko večine konference, pač pa bo znjo sodelovala le tam, kjer se bodo delavske struje in unije zedinile za samostojno politično akcijo potom svoje kandidatne liste pod imenom združene delavske stranke. Zadnje čase pa so pričeli komunisti z akcijo za takojšno ustanovitev splošne federativne farmarske-delavske stranke in farmarska-delavska

stranka je v ta namen sklicala svojo konvencijo, ki se je dne 3. in 4. julija v Chicagi. Farmarska-delavska stranka je danes neznatna politična skupina. Ko se je ustanovila, se ji je posebno v manjših mestih pridružil precej velik delavstva, ki pa je pozneje tudi zanj postal brezsilna. Danes nima farmarska-delavska stranka nikjer takozvanega "legal standing", ker ni dobila pri volitvah tekmovalni pravici par let v nobenem večjem kraju dovolj glasov, in da bi ponovno postaviti kandidate, ne pridejo na njeno listo imena, kakor da se dobi zanje dovolj podpisov. V Missouli tudi eksistira farmarska-delavska stranka, ki pa je manjša in ni včlanjena v narodni stranki enakoga imena. Potom te stranke je torej sklicana konvencija meseca junija na kateri bo najbrž velika udeležba, toda ne bo velika in prezentirala; tudi je dvomljivo, da bo konvencija sama, ker bo na nji zastopanih več nasprotujočih si elementov. Na jasnem moramo biti tudi v tem, da je tekoče vprašanje v odkritosrčnost tistih propagatorjev za enotno fronto, ki so v praksi storili vse, da so razdvojili edino enotno stranko ameriškega revolucionarnega delavstva — socialistično stranko. Farmarsko-delavsko stranko so ustanovili elementi, ki so trdili, da je socialistična stranka preveč diskreditirana med masami ameriških delavcev radi svojega radikalnega, internacionalizma in radi svojega protivnojnega programa ekstremisti pa so ustanovili svojo stranko, ker so trdili, da je soc. stranka preveč konservativna. Oba dela ki sta se ločila, konservativni v farmarski-delavski stranki, in diskreditirani v komunističnih frakcijah, danes spoznavata, da se napravila naspaka, pa hočeta nekako federativno stranko, toda pri tem tekmujeta za nadvlado pri tej akciji. In v boj za nadvlado utegne postati zelo škodljiv in oddaljuje ustanovitev federativne stranke, v kateri bi bile mase ameriškega delavstva resnično pridružene. Mi moramo v prvi vrsti delati za pojačanje naše stranke, za širjenje socialistične zavesti in pri tem uglašati pota sentimentu mlunijskim delavstvom za samostojno politično akcijo v federativni stranki.

Martin Kavčič pravi, da je stališče kluba katerega zastopa za ustanovitev federativne stranke in JSZ ter skupna stranka naj delujeta, da se akcija čim prej izvede.

Urbančič priporoča gojitev prijateljskih odnosov v vsem delavskim frakcijami in unijami, kajti potem bomo rane bomo najprej prišli do zedinjenja.

Poročilo sodruga Petriča o gibanju za federativno stranko in stališče socialistične stranke o tem vprašanju se odobri.

Zajec pravi, da je vedno zagovarjal taktiko tolnas, kajti če boji med delavskimi strankami in strujami zidega predaleč in se prične uvajati vanje surovosti, se misel zblizanja in zedinjenja le oddaljuje. Nato predloži naslednje, ki se glasi:

ZA ENOTNO FRONTO.

Svetovna vojna in njene posledice so pustile v delavskih vrstah globoke zarezne in podelile proletariatu v razne stranke in frakcije. Tragična posledica razdora je, da so vse te nasprotujoče si struje v ljutem medbojnem boju.

Konvencija J. S. Z., zborujoča meseca maja 1923 v Chicagi, Ill., je uverjena, da mora priti v delavske vrste prej ali slej resnično razpoloženje za strunjenje delavstva v enotno fronto. Zato apelira na ves jugoslovanski proletariatu, da naj po svojih najboljših močeh gladi pota, ki vodijo k zblizanju in v zedinjenje.

Razkosano delavstvo ne bo v stanju vreči sedanjega sistem, niti izvojevati pomembnih, dalekosežnih pridobitev za delavski razred.

Mi smatramo, da dokler delujejo razne delavske stranke separatno, je zanje dovolj polja za propagando med neorganiziranim delavstvom, ki je še v ogromni večini. Medsebojni boj delavskih struj ne služi namoli za organiziranje te mase, ampak ravno nasprotno — odganja jo od organizacije. Zato obsojamo tak boji! Na delavstvu vseh struj je ležeče, da vpliva na svoja vodstva in uredništva svojih glasil, da se surove napade, blaženja in sumničenja, ki nimajo stvarne podlage, pušča stran, mesto neizprosnega frakcijskega boja pa naj u

ni stvarna polemika. Taktika umazanih bojev ne bi smela najti mesta v nobeni delavski organizaciji.

Priporočamo toleranco in solidarnost, ki sta edina popoja za ustvarjanje razpoloženja med prizadetimi delci v delavskem svetu, ki bodo omogočili zedinjenje celotnega proletariata, kajti do zedinjenja mora priti!

Godina predlaga, naj se resolucijo sprejme. Sprejma se.

Rupančič naglašuje potrebo združenja delavskih vrst in poudarja bodoči eksekutivi JSZ., naj dela kolikor bo v lastni moči za strnjenje delavskih sil v eno celoto.

Javob poroča, da je stališče kluba, ki ga zastopa, za združevanje delavstva in za zedinjenje smo vsi, katerim je všeč na tem, da se delavsko gibanje resnično ojača in pride v stanje dobivati odločilne zmage.

Tančar predlaga, naj se zboruje pol ure dalj, ker imamo veliko dela. Predlog sprejet.

Preide se na 8. točko dnevnega reda "Socialistična agitacija v unijah in drugih organizacijah", o kateri poroča Pogorelec kakor sledi:

SOCIALISTIČNA PROPAGANDA V UNIJAH IN DRUGIH ORGANIZACIJAH.

Poroča Chas. Pogorelec.

Socialistična propaganda je eden glavnih delov naših aktivnosti. Ta propaganda pa je posebno važna med strokovno organiziranim delavstvom, katero je nima pravega pojmovanja o razrednem boju in ga v tem smislu, kot ga razumemo socialisti, večina unijskega delavstva sploh ne priznava. Seveda je tudi tukaj izjema; je nekaj unij, ki vodijo svoj boj strogo z razrednega stališča. Med večino članstva, oziroma unij v A. F. of L. pa velja parola "fair day's work for a fair day's pay".

Prilike, pod katerimi se je ameriško delavstvo organiziralo, so bile drugačne od onih v evropskih deželah. Tam je bila politična tiranija vladajočih slojev mnogo bolj občutna kakor tukaj. Zato ameriško delavstvo ni čutilo potrebe po neodvisni politični akciji, kakor v Evropi. Tam so bile politične organizacije prve, ali razvijale so se vsaj sporedno z unijami, medtem ko je bilo tukaj ravno narobe. Unije so se prve pojavile in politično gibanje delavstva je šlo separatno pot. Ameriško delavstvo je imelo več političnih pravic kakor evropsko; vojaške obveznosti ni bilo; smatralo se je v političnem oziru enakovredne z delodajci. Demokratičnega čuta je bilo tukaj mnogo več kakor tam in to je ustvarilo posebne ameriške tradicije. Toda kapital se je koncentriral, kapitalizem je doživel svoje perfekte forme, zavladal je v politiki in si dobil politične institucije pod popolno kontrolo. Danes čutimo posledice. Brezmočno opazujemo, kako liko je delavstvo v času stavk, ker nima politične podpore. To pa more dobiti le v svoji lastni politični organizaciji, sloneča na stališču razrednega boja. V nji se mora delavstvo družiti, izobraževati, se poglobljati v socialne probleme in voditi boj za odpravo sedanjega krivičnega sistema.

Pripraviti delavstvo za pravo pojmovanje razrednega boja, mu dati cilj, ideal, da mu ne bo edini smoter priboriti si par centov več plače na dan ali malo traji delavnik, pač pa ga vsposobiti za borbo, v kateri bo hotel ves produkt svojega dela, v kateri bo zahteval socializacijo proizvodnih in distributivnih sredstev, z drugimi besedami, odpravo mezdne sužnosti, to nalogo morajo vršiti socialisti med unijskim delavstvom.

Res je, da so mezde danes višje kakor so bile, tudi delavnik je v splošnem krajši. Ne more se trditi, da sta to uspehi unijskega delavstva, toda vzlic temu ne bi delavstvo veliko udobnejše kakor nekdanj, kajti z

povišanjem plač so rasle tudi cene življenjskim potrebščinam in to hitreje kakor plače. Posedujoči sloj ima v rokah vsa proizvodna sredstva in tako je v stanju držati delavstvo k tlom. Ako ga na eni strani prisilimo, da nam da nekoliko več, nam bo vzel na drugi strani nazaj to kar je dal in pri tem skrbel, da izčrpa iz delavca še več produktivne sile.

Naloga socialistov je opozarjati delavstvo na ta dejstva. Postati mora razredno zavedno in se lotiti boja in okreniti unije v boj proti kapitalizmu namesto samo za male pribojške. In kar je istotako važno, strniti se mora v svoji lastni politični stranki, da si pridobi tudi politično moč. Za svoj cilj si mora vzeti namesto "poštena plača za pošteno delo" geslo, da zahteva vse, kar samo ustvarja. Doseglo pa bo to "vse", kadar bo industrialno in politično zadostno organizirano.

Kako naj socialisti vršimo to delo. Z vsemi sredstvi, ki so nam na razpolago. En način je širjenje naše literature. V vseh unijah moramo delovati, da si ustanove svoje lastne čitalnice, kjer bodo dobili prostor naši listi in druga naša literatura. Vsaka unija bi morala biti naročena na več iztisov raznih delavskih listov in jih razdajati med razredno nezavedne člane. Pri raznih unijskih manifestacijah in drugih priredbah je treba sodrugom paziti, da se dobe dobri socialistični govorniki in da se odstranjuje take, ki jim je vsa delavska zavednost v patriotizmu. Te vrste govorniki so ljubljenci konservativnih unijskih voditeljev. Gledati je treba, da unije priredujejo tudi predavanja, na katerih naj se govori članom o socialnih problemih s socialističnega stališča in se jim razlaga socialistična rešitev družabnih vprašanj. Unije bi morale več storiti za izobrazbo svojega članstva. Brezdvoma se bodo starokopitni voditelji v unijah protivili (in se protivijo) podvzeti take korake, toda tudi iz takih zaprek imamo izhod. Ako se branijo izvajati zaključke in voljo članstva, je treba delovati, da se jih odstrani in izvoli v odbore ljudi socialističnih nazorov.

Sodelovati moramo v vseh akcijah strokovno in industrialno organiziranega delavstva, ki se vodijo za koristi delavstva. Kjer mogoče, naj sodrugi prevzamejo vsa odgovorna mesta.

Na sejah se moramo udeleževati vseh razprav in debat in kjer je pri uniji ali katerikoli organizaciji, najsi bo podporna ali druga, več sodrugov, naj se popreje dogovore, da bodo zastopali na seji enotno stališče in skupno taktiko.

V zadnjem poletju sem se nahajal na agitaciji v Pennsylvaniji. V večjih slovenskih naselbinah sem opazil, da je bilo vodstvo stavke premogarjev takorekoč v rokah naših rojakov. Veliko bi se dalo doseči z dobro umerjeno taktiko, tako za našo propagando kakor za prizadeto organizacijo, če bi bili sodrugi zadostno izvežbani za vodilna mesta in v taktiki. Same želje in pa zabavljanja, češ, ta unija je nazadnjaška, ono društvo ni tako kot bi moralo biti, voditelji organizacij so zanič itd., nas ne bo privedlo nikamor. Treba je delati, da bo unija boljše kot je, društvo tako kot bi moralo biti in da se tudi mi sami veliko učimo in postanemo boljši kot smo. To je delo, ki ga imajo vršiti socialisti in ako ga bomo mi zanemarjali, ga ne bo opravil nihče drugi. Torej ako hočemo, postanemo lahko v unijah vodilna sila.

Večkrat čujemo kritike, ki naglašajo v dopisih ali v pogovorih: voditelji so nazadnjaki, kapitalistične sluge, prodali so nas itd., nikdar pa ne pomislijo, kdo je bil tisti faktor, ki je omogočil tem ljudem postati voditelji, kdo jih je postavil na odgovorna mesta v or-

ganizacijah. Bilo je članstvo, ki jih je izvolilo, ali pa so prišli na krmilo radi brezbriznosti članstva, kar je koncem konca eno in isto, torej je krivda na članstvu in ni radi tega nič boljše kakor voditelji. Masi je treba povedati, da je krivda pri nji, kajti drugače bo zopet postavila na krmilo nazadnjake in potem naprej zabavljala. Torej jo je treba poučiti, da bo vedela, kje je krivda. Iskati jo samo pri voditeljih, je demoralizujoča in škodljiva taktika. Jaz smatram, da je vsaka organizacija, vodstvo vsake organizacije odsev mentalitete večine njenega članstva. Vzgojimo to članstvo v socialističnem duhu, pa bodo odpadli razni Gompersi, Lewisi itd. Dokler pa pustimo nazadnjaškim elementom kontrolo, sami pa stojimo ob strani in kritiziramo ter ne storimo ničesar za odpravo nazadnjaštva v unijah, smo soodgovorni da so unije take kot so.

Socialistična stranka v preteklosti ni delovala dovolj sistematično pri izvrševanju socialistične propagande v unijah, zato je prišla taka brezbriznost v strokovne organizacije za samostojno politično akcijo. Preveč se je gledalo na množenje glasov in premalo na socialistično vzgojo. Delavstvo se ni pripravljalo v smislu, da bi postavilo socialiste na odgovorna mesta. Kjer se je to vršilo, vidimo, kako vse drugačne so unije, ki jih kontrolira zavedno delavstvo, od onih, ki jih kontrolirajo nazadnjaki.

V Ameriki ne bo nobena delavska politična organizacija mnogo štela, dokler ne dobi zaledja v vrstah unijskega delavstva. Ako to vemo, moramo delati, da te unije pridobimo za našo stvar, ki je tudi stvar unijskega delavstva, le da se tega ne zaveda.

Naša propaganda za socializem med unijskim članstvom ali kjerkoli jo že vršimo, se mora opirati na načelne diference in kazati masi škodljivost taktike, kakršne se drže unijski voditelji stare šole, toda pri tem se je treba ogibati taktike, ki se jo nekateri tako radi oprijemajo, namreč taktike sumničenja in nizkotnega obrekovanja, kar vse le prerado vodi v roke agentom-provokatorjem, ki so poslani v organizacije nalašč z namenom sejati nezaupnost, danes v konservativna vodstva, jutri, ko pridejo na krmilo radikalna, pa v radikalna. S tako taktiko se zanese v unije medsebojni boj, ki je organizaciji škodljiv in koristi kapitalistom. Vzgoja, prevdarna taktika, navajanje faktov, to je sigurna pot, ki vodi k duševnemu preobratu ameriškega unijskega delavstva in s tem k preobratu v unijah.

Delavstvo kakor je organizirano danes v obstoječih "craft" unijah, združene v Ameriški delavski federaciji, nima tiste moči kot bi jo imelo ako bi bilo organizirano po industrijah. Socialisti smo že po svoji logiki za industrialni unionizem. O problemu reorganiziranja ameriških strokovnih unij v industrialne unije se je že veliko govorilo, pisalo, propagiralo, debatiralo na konvencijah, toda prav daleč še nismo dospeli. Do enega spoznanja se je pri tem prišlo: da se z razbitjem obstoječih organizacij, ne glede na njihova konservativna vodstva, nič ne doseže, z dualnimi organizacijami tudi ne, kakor so pokazale izkušnje do danes. Energije, ki se jih je porabilo v dualnem unionizmu, bi zalegle veliko več, če se bi jih porabilo v propagandi za preobrat v unijah A. D. F. Naša naloga v tem oziru je, da delujemo za industrialni unionizem in propagiramo amalgamacijo unij raznih strok v posameznih industrijah. Kapitalizem se združuje in je res industrialno organiziran, zakaj naj bi torej delavstvo zaostajalo in se držalo starih tradicij strokovnih organizacij.

Tako sem na kratko navedel, kako bi mogli delati najboljše in najuspešnejše v interesu socializma in industrialnega unionizma v obstoječih unijah ameriškega strokovno organiziranega delavstva. Če bomo delali po teh potih, bomo gotovo dosegli to, kar hočemo namreč, spremeniti unije v bojovne organizacije za redno zavednega delavstva.

Juvanc predlaga, naj se poročilo sprejme na znanje.

Tauchar pravi, da je poročilo dobro, toda a. Pogorelec ni dovolj naglašal potrebe propagirati za socializem tudi v podpornih društvih, v katerih se lahko veliko stori za našo stvar.

Pogorelec pojasnjuje, da se ni veliko pečal z družbami, ker je imel o njih, oziroma o socialistični agitaciji v društvih poročati s. Aleš, zato se je omejil na unije, v katerih naše delavstvo istotako lahko zelo veliko stori za našo stvar za socialistične misli.

Britz popolnoma soglaša s Pogorelcem, ker delo ni povsod lahko; v krajih, kjer imajo unije v rok nazadnjaki, pazijo na socialistične delavce, in tako se o gaja, da so zasledovani od špijonov in tudi kompanije strahujejo, da se jih iznebe. V interesu konservativnih unijskih vodstev je da ovirajo tako propagando. In v interesu kompanij je, da trebijo socialistične propagatorje iz svojih podjetij in s tem seveda tudi iz unij. Marsikak dober agitator je postal radi takih ovir brezmočen, ker se v okolici ni mogel upreti presilni kontroli nad svojim delom. Sedaj v teku progresivno gibanje premogarjev, ki zadobiva organizirano obliko. To gibanje stremi, da se delavstvo pripravi da prevzame kontrolo iz rok nazadnjaških voditeljev in postavi v vodstva zavedne delavce. Priporoča, naj se premogarji pridružijo akciji progresivnih premogarjev in ji pomagajo do čimhitrejših uspehov.

Maslach pravi, da je socialistična propaganda valna in samo v naših podpornih društvih, ampak tudi v unijah. Dokler ne bo imela stranka na svoji strani unijskega delavstva in s tem unij, ne more postati močna stranka.

Lov. Kavčič govori v istem smislu in priporoča več enotnosti v akcijah klubov enega okrožja, to je, da bi se hajali skupaj na svoje konference in vodili skupno organizirano akcijo v propagandi med unijskim članstvom.

Preide se na glasovanje. Poročilo sodruga Pogorelec sprejeto soglasno.

Anton Zornik, Mary Kovach, zapisnikarja.

Frank Aleš, predsednik.

5. SEJA 29. MAJA DOPOLDNE.

Aleš otvori sejo. Kandidatom za predsednika so predlagani: Stanich, Gorjup, Urbančič, Tauchar. Vsi odklonjeni. Ponovna nominacija: Jereb, Aleš, Gorjup, Zlemberger, Udovich, Blasich. Blasich sprejme, drugi odklonijo. Izvoli Blasich. Nominacije za podpred.: Mary Udovich, Frances Tauchar, Britz, Benchina. Benchina sprejme, drugi odklonijo. Izvoljen Benchina.

Zornik čita zapisnik 3. in 4. seje, ki se sprejme s pravki.

Oven predloži resolucijo o internacionali, ki se jo pred odboru za resolucije.

Tauchar poda svoje poročilo k 9. točki dnevnega reda, ki se glasi:

O ZADRUŽNIŠTVU, DOMOVIH IN GOSPODARSKIH VPRASANJIH.

Poroča F. S. Tauchar.

Zadružništvo in privatna trgovina.

Zadružništvo ali kooperative so, kot pove imena, trgovina poslujoča po ljudstvu za ljudstvo. To se pravi, da ljudstvo medsebojno izmenjava produkte, to je razno blago, ki ga rabi za svoje življenjske potrebe. Na podlagi pravične ocenitve, da obe stranki dobita enako vrednost pri zamenjavi. Na tej podlagi vsaka trgovina ne nudi nobenih privatnih profitov, in zato ima še danes toliko neprijateljev v krogu takoraznih ekonomskih ekspertov.

Res je, da kooperative danes še niso to kar bi morale biti; toda priznati moramo, da so v kratki dobi njih postanka izvršile dalekosežno evolucijo v krajevni trgovini, in delajo že tudi preglavice mnogim

trgovnih trgov. Zadruga kot jih poznamo dandanašnji, so še mlada ustanova. Delavstvo v Angliji je organiziralo prvo zadrugo leta 1866, torej pred dobrim pol stoletjem, ki se je razmeroma hitro širila preko mej Britanije po vsem svetu. Lahko si predstavljamo boje in trudopolno delo združnih pionirjev, kajti privatni kapitalisti in trgovci so odrekli kredite in druge trgovske koncesije vsem združnim trgovinam ter šli na raka privatnim trgovcem, ki so in bodo vneti branitelji sedanjega gospodarskega reda, dokler ga ne zruši delavska solidarnost in vpostavi nov družabni in ekonomski red.

Pred svetovno vojno je bilo združništvo posebno v Evropi zelo obširno razvito. Samo angleške kooperativne so imele vpisanih 150.000 ljudi, katerih plače so stale letno nad 17 milijonov funtov šterlingov, ter skoro 12 milijonov funtov šterlingov čistega prebitka. Ta dobiček zadruga se nam zdi na prvi pogled kot navadno profitarstvo, kar bi tudi bil če bi ne bilo tu temeljne razlike v lastništvu. V privatni korporaciji ali trgovini pobaše ta dobiček v žep par oseb, zadruga pa izplača svojim članom percentualno za njih kupni mesek, in tako dobijo denar nazaj oni, ki so ga plačali. V zadrugi smo vsi lastniki in vsi odjemalci. Ko so izplačani stroški in vštete apropiacije za povečanje trgovine ali popravo stavbišča, se preostanek deli med člane. Tak način poslovanja je seveda potreben v sedanjem sistemu; v bodoči družbi bo pa tudi deljenje teh dobičkov odpadlo, ker bo tako urejeno, da bo vsak plačal za blago le toliko kot je vredno.

Tudi Nemčija je imela dokaj dobro razvito združništvo že v začetku. Skupne zadruga so štejele nad 50.000 članov in delale 10 milijonov mark prometa na leto. Prilično tako je bilo v ostalih evropskih državah — in če vzamemo bolj lokalno, v Sloveniji sami so bilo konzumno združništvo jako razvito, in temu so sledili tudi denarni zavodi. Seveda je bilo dosti neuspehov, kar pa ni kriv sistem združništva, pač pa deloma neznanje v poslih in vodstvu, največ pa zaradi nameni profesionalnih krukov, katerih vedno dosti visi okrog duri delavskih institucij čakajoč kdaj jim nakloni prilika, da ponudijo "svojo pomoč za delavsko stvar."

Leta 1892 je štela nemška Splošna združna zveza 244.000 članov, leta 1900 je članstvo naraslo na 400.000; in Centralna zveza nemških konzumnih društev, združena leta 1913, je štela 1.634.000 članov, in leta 1920 pa 3.200.000 članov. Ta primera naraščanja članstva v združenih Nemčije po vojni, nam daje prizerno sliko razporeditve v drugih evropskih državah. Žela, ki je tlačila narode po vojni, je silila ljudstvo, da je iskalo zavetja pod okriljem zadrug. Ako so zadruga dobro pribežališče v sili, so gotovo tudi najboljše v normalnih časih. Zveza ima tudi svoje tovarne in posluje sama kot velenakupna družba za svoje podrejene združne prodajalne. Na ta način so odpravljani vsi priveski privatnega profitarstva, kajti konzumentje plačajo za blago ceno, ki je določena na podlagi proračunov produkcije, transportacije in distribucije. Ako pa preostane kaj več, se razdeli med članstvo kot je bilo že prej pojasnjeno.

V Rusiji, kjer je vlada delavcev in kmetov, je kooperativni sistem invadiral tudi v industrijo. Pod kontrolo sovjetrov se vrši distribucija blaga in živeža med ljudstvo na strogo združni podlagi, in vsak prestopnik določb, ki prepovedujejo profitarstvo in verižništvo z blagom, se strogo kaznuje. Take sleparje je zažela v Rusiji smrtna kazen, medtem ko se v svobodni Ameriki imenujejo "uspešni trgovski možje". Ko do-

bijo druge države delavsko vlado, bo internacionalna kooperativa vršila mednarodno trgovino. In ko pride do tega, bodo imele državne in lokalne kooperative veliko lažje stališče kot ga imajo danes po vsem svetu. Ambicije za privatni profit bodo ohlajene, ker ne bo več dovoljen. Vsi stari vitezi komercializma, ki dovoljuje striči ljudstva za milijarde dolarjev vsako leto, bodo izginili v nečastno prejšlost, zapuščajoč za seboj kos umazane zgodovine.

Tudi v Italiji je bilo združništvo zelo razvito. Baš pred vstopom v svetovno vojno je imela 7420 zadrug, leta 1922 so pa narasli na 15.500 trgovskih zadrug. Če prištejemo še pojedelske in industrijalne zadruga, šteje konfederacija nad 20.000 zadrug in tri milijone članov. Denarno premoženje znaša 600 milijonov lir. Samo osrednji zavod za lastne denarne zadruga razpolaga z 280 milijonov lir, in je eden največjih združnih denarnih zavodov sveta.

Jugoslavija je imela koncem leta 1920, po statističnem naznanilu, 3478 različnih zadrug s 350.000 člani. Te zadruga pripadajo: Združni zvezi v Ljubljani 492 zadrug; Zvezi slovenskih zadrug v Ljubljani 120 zadrug; Združni zvezi v Celju 146 zadrug; Središnji savez hrvatskih seljaških zadruga v Zagrebu 372 zadrug; Savez srpskih zemljoradniških zadruga v Zagrebu 396 zadrug; Hrv. slavonsko gospodarsko društvo 299 zadrug; Hrv. slavonsko gospodarsko društvo v Osijeku 173 zadrug; Savez srpskih zemljoradniških zadruga v Sarajevu 118 zadrug; Savez hrvatskih seljaških zadruga v Sarajevu 77 zadrug; Združni savez v Splitu, Dalmacija, 256 zadrug; Savez srpskih privrednih zadruga v Dubrovniku 60 zadrug; Savez srpskih zemljoradniških zadruga v Belgradu 970 zadrug. V tem so vštete hranilne in posojilne zadruga, konzumna društva, združne mlekarne, pekarnice in druge gospodarske zadruga. Nadalje so stavbinska društva, ter čevljarske in mizarske zadruga. Mnogo zadrug v Sloveniji je pod kontrolo socialistov.

V Zed. državah je tudi v zadnjih par desetletjih združno gibanje precej pridobilo, bodisi na ugledu in materijalno. Gibanje se je vršilo ponajveč med strokovno organiziranim delavstvom. Bilo je seveda dosti ponesrečenih začetkov, ker so privatni trgovci in veletrgovci ovirali njih razvoj na vse načine, ter v več slučajih prodajali pod ceno svoje blago, da so zopet privabili konzumente in tako uničili združno prodajalno.

Po zadnjem poročilu, ki ga je izdal agrikulturni department v Washingtonu, je v Zed. državah krog 15.000 raznovrstnih zadrug. Blago kupujejo direktno od producentov in ga prodajajo konzumentom. Na ta način odpade prekupčevalec (middle man), kar pomeni, da pride blago do konzumentov precej ceneje. Tri tisoč izmed teh konzumov napravi letno nad 200 milijonov dolarjev prometa. En tisoč izmed teh zadrug so farmerska podjetja. Industriálni delavci operirajo 260 manjših delavnic, izmed katerih je le par v socialističnih rokah. Večina ameriških zadrug posluje popolnoma po navadnem trgovskem receptu. Razlika je le v tem, da gre eventualni dobiček v korist vsem članom, pri privatnem podjetju pa v žepe lastnikov.

V primeri s tem lahko omenim, da skupne zadruga Velike Britanije in njenih kolonij napravijo letno nad eno milijardo dolarjev prometa. In Rusija je imela že pred reformacijo nad 50 tisoč združnih društev z 20 milijonov članov.

Farm bureau association je lamsko zimo organizirala kmete srednjega zapada v zadruga za nabavo premoaga. Pri tem je odpadel prekupec in člani so dobiva-

li premog dva dolarja ceneje pri toni, kar je prihranilo članom organizacije šest milijonov dolarjev. Organizacija se bori tudi v drugih ozirih proti visokim cenam, in šteje nad milijon članov. Ti ljudje seveda ne verujejo v socializem, kljub temu se pa poslužujejo socialističnih načinov minimalnega programa za nabavo in distribucijo življenskih potrebščin, da se izognejo krempeljev trgovskih oderubov.

Poleg tega je v Zed. državah precej tujerodcev, ki so organizirani v konzumnih društvih, posebno Italijani in Finci. Slednji so zelo delavni in lastujejo močno kooperativo, in lastujejo veliko poslopjaj za zborovanja.

Tudi Jugoslovani, odnosno Slovenci imamo nekaj zadrug. Organiziralo se jih je več, pa so nekatere morale prenehati poslovati radi različnih vzrokov. Ne za to, ker je bila zadruga, ampak radi nepravilnega, večsi tudi nepoštenega poslovanja. Pred kratkim so ustanovili v Clevelandu združeno grocerijo in mesnico, s pomočjo zadrudne zveze v Collinwoodu, ki je lastovala že prej dve prodajalni. Povsod, kjer je taka združna prodajalna v naselbini, koristi zelo veliko ljudstvu s tem, da zadržuje privijanje cen blagu od strani privatnih trgovcev. In če ne drugega, bi bilo že to zadosten vzrok, da se ji pridružijo vsi zavedni rojaki v naselbini.

Tako smo v kratkih potezah površno pregledali združno gibanje po svetu, ki je danes že močan faktor. Kal tega gibanja datira v letu 1844, ko se je v Rochdale na Angleškem zbralo skupaj 12 mož in organiziralo "The Rochdale Society of Equitable Pioneers". Ta organizacija je delala primitivne poizkuse v združni trgovini, in dvajset let pozneje, kot sem že omenil, se je iz tega razvila konzumna zadruga najprej v Angliji, ter se nato širila povsod.

Da delavstvo potrebuje zadruge, opažamo na vseh koncih in krajih. Kapitalistično časopisje vedno kriči proti profitarjem in svetuje gospodinjam, naj bojkotirajo oderuške trgovce s tem, da prenehajo kupovati vsakdanje potrebščine, pa bodo prisiljeni milostno znižati cene blagu. To na prvi pogled zgloda, da je časopisje prijazno konzumentom. Ako jim je res kaj za ljudski blagor, zakaj ne delajo na to, da bi vlada določila cene blagu in prepovedala špekulacije, ki jih izvajajo trgovci s tem, da zaklenejo blago v shrambe in izjavijo, da je na trgu pomanjkanje tega ali onega blaga? Nihi z mazincem ne ganejo, da bi pokazali ljudstvu, kako priti do potrebnih komoditet. Ti bojkotiraj in se postji ter čakaj, kdaj trusti znižajo cene! Kapitalistom je dovoljeno držati produkte delavstva in poljubno zvišati cene tako visoko, da večina ne more kupiti najpotrebnejšega. Vpeljati bi se moral sistem, da bi ljudstvo plačevalo za vse blago le toliko, kolikor stane, da je dostavljeno konzumentu — in zadruge so nekaj predhodnik tega bodočega reda.

Splošna gospodarska vprašanja.

Mlini časa meljejo in ekonomska evolucija dela tu malo hitrejša, tam zopet bolj počasne korake. Tudi v Zed. državah se čuti prihajanje gospodarskega preobrata, kar že dela nekaj strahu med ekonomskimi eksperti naših velikih korporacij. Vedno merijo temperament združnega gibanja bodisi v trgovskem, agrarnem ali bančnem vpogledu, še bolj pa na industrialnem polju. Bilo je sicer šele par poizkusov v industriji na podlagi združnega sistema, pri katerih se je stavilo združnikom vse polno ovir, da se jih oplašijo, pa so se že pojavili zaničljivi komentarji od strani kapitalističnih izvedencev, da se stvar kolikor mogoče oma-

lovažuje in diskreditira. To je samo en primer, kako se počasi pripravlja ljudstvo, da prevzame gospodarske ustanove v svoje vodstvo in kontrolo, ter odlati privatne magnate.

Zed. države posedujejo 1,900,000,000 akrov zemlje. 740,000,000 akrov, po trditvi izvedencev ne bo nikdar za kultivacijo; in 360,000,000 akrov je določeno za gozde; ostane torej 800,000,000 akrov zemlje za kmetištvo. Izmed teh je 480,000,000 akrov obdelane zemlje danes, in 320,000,000 akrov je še vedno na razpolago za obdelavanje. V tem je všteto 30,000,000 akrov paščave, kjer je možna irigacija; 60,000,000 akrov molvirja, ki ga je možno osušiti s kanalizacijo; ter 28,000,000 akrov primeroma dobre zemlje, ki je takoj dostopna za naseljevanje in farmersko delo.

Te številke pokazujejo, da je še dosti zemlje, ki pričakuje pridnih rok in poljedelskih strojev, kateri naj bi nadomestili kanone, bojne ladije in submarine, ki povzročajo le gorje in revščino v človeštvu. Ako bi vlada apropriacijo za vojne naprave potrošila na kultivacijo ter zapuščene zemlje, bi bili danes na drugem gospodarskem stališču kot smo, in petmilijonska armada brezposelnih v letih po vojni bi imela del in jelo.

Naš sedanji gospodarski sistem je organiziran na privatni profitarški podlagi. Nekatera podjetja lastujejo posamezniki, druga zopet manjše ali večje skupine, ki jih lastujejo potom delnic. Mogočne ameriške korporacije imajo jako liberalno svobodo v svojem poslovanju in delokrogu, ter delajo ogromne dobičke. Za časa vojne so na oderuški način izmolzle iz ameriškega ljudstva \$39,000,000,000, kar jim je bilo celo v kongresu v Washingtonu očitano.

Nekateri zdravniki bolnega kapitalističnega sistema priporočajo, da bi se dalo delavcem nekaj odstotkov profita, kar bi kolikortoliko ublažilo rebeljonsko razpoloženje med splošnim delavstvom. Posebno med neorganiziranim bi imelo to precej uspeha. Vse to je le flikanje stare podrtije, ki je obsojena na pogin. Preureditev gospodarskega sistema pride zato, ker ljudstvo uvideva neobhodno potrebo, da samo vzame v roke vodstvo svojega gospodarstva in svoje vlade.

Delavske institucije.

Delavske institucije smatramo vse naprave, ki jih zgradi in lastuje splošno ljudstvo. V Rusiji je na primer vsa država last delavcev in kmetov, drugod pa samo posamezne naprave, ki jih delavci lastujejo in vodijo sami. To so ponajveč organizacije, nekateri precej močne po številu članstva, v posestvu pa nameroma revne. V bojih za svoje pravice so vedno nevarnosti, da jih oni katerim vedno poverjajo vlado, zadavijo in razpršijo njih članstvo. Kljub temu se strokovne, politične in gospodarske organizacije šteber, ob katerem se bo razbila moč kapitalizma!

Zelo važne delavske naprave so lastne tiskarne, ki izdajajo knjige, magazine in liste. S tem je olajšana in obračevalno delo v organizaciji, kar je velikanske važnosti. S tem prihaja delavstvo do kontrole časopisja, ki je stvaritelj javnega mnenja. V Zed. državah lastuje delavstvo kakih 150 tednikov, krog 100 mesečnikov in kak ducat dnevnikov v angleškem jeziku, in kakih 100 različnih tujejezičnih listov.

Največji socialistični dnevnik je baje "Jewish Daily Forward", ki ima v New Yorku in Chicagu 200,000 dnevno cirkulacije.

Milwaukee ima socialistično administracijo, ki je šla na roko delavcem pri ustanovitvi svoje banke, kooperativno zvezo, ki lastuje več prodajaln, zadrug

delovalcev cigar ter kooperativo krojačev. Nadalje je mesto napravilo načrt za gradnjo delavskih hiš na kooperativni podlagi, ter jih izročiti kupcem za mesto ki stanejo mesto.

Med unijami je tudi precej živahna propaganda za ustanovitev svojih bank, kajti njih denarno premoženje se cení \$100,000,000.

V mesecu aprilu t. l. je delavstvo obdržavalo več sej v državah Maryland in Virginiji z namenom organizirati svojo banko, in tako odtegniti svoj kredit izpod vpliva magnatov na Wall St. Kapitalistično časopisje je strahoma vpraševalo, če to pomeni začetek roparskega preobrata v splošnem, ker ako delavstvo kontrolira velike finance, si lahko nakazuje podobne kredite za obratovanje vseh industrij. Nekaj takih bančnih zavodov je že v deželi, ki poslujejo s \$30,000,000.

To novo gibanje za ustanovitev splošnih kooperativnih bančnih zavodov je pričelo med člani United Mine Workers of America, ter se razširilo med železnikarje in druge industrijalne delavce. Te organizacije so nite kapitalistične depresije in umetno vprizorjene brezposelnosti. Hočejo imeti kontrolo nad industrijami, in narediti konec mastnim dividendam finančnih lastnikov, ki izkoriščajo vse ljudstvo dežele. S to premanovo bodo odpravljene stavke in brezposelnost; ne bo več običajnih "lemon", ki so jih "rezali" kapitalisti in s tem umetno povečali že itak visoke cene produktom; omogočeno bo uvesti sanitarne in varne razmere v tovarnah in majnah; eventualni dobiček se razdeli med delavstvo mesto da ga pograbi Wall St. — *Praktična kooperativa na obširni podlagi.* Če ne več, pomeni to, da se je pričelo gibati tudi med bolj konservativnimi elementi naših delavskih organizacij. Ti ljudje navadno ne marajo nič slišati o socializmu, nadtom ko se trdno oklepajo socialističnih načel pri uvajanju industrij. In to potrjuje, da je naše delo v pravi smeri.

Delavske institucije so naša bodočnost, zato jih podpirajmo kjerkoli se nam nudi prilika. Za našo organizacijo pridejo v poštev poleg drugih tudi Slovenski domovi.

O narodnih domih.

O takozvanih Domih, ki jih lastuje naše ljudstvo v mnogih naselbinah, se je že toliko pisalo in razpravljalo, da je nepotrebno tu pojasnjevati kaj in zakaj so. Glavno je, da pregledamo to narodno institucijo od vseh strani in nepristransko sodimo, če je dobra ali slaba za naše izobraževalno in politično delo.

Neovrgljivo dejstvo je, da vsaka aktivna politična in bodisi katerakoli druga organizacija potrebuje svoje prostore za privatna in javna zbirališča. V sedanjem času, ko smo spoznali da je izobrazba največji naklad, stremimo, da bi se čim več poučili o vseh dostopnih vedah. Narodni dom je tako zbirališče, ki takorekoč tvori nekako univerzo za vse, ki se udeležujejo kulturnega sodelovanja. Taka zgradba, če je na pravi podlagi in lastovana od delavstva, je vsekakor priporočljiva v vsaki naselbini. Kajti potom takega Doma se pride do ljudstva z resnično izobrazbo. Potem tega sredstva še razganja temo in vpostavi nove čvrste ideje. Kjer imajo tak Dom, je politična akcija mnogo lažja, če obstaja aktiven soc. klub, ki jo vodi. Prireja lahko shode, predavanja, goji dramatiko, uči godbo in petje, vpelje čitalnico itd. Vse to je šola in razvedrilo. Te reči imajo to dobro lastnost, da se ljudstvo bolj zbliža, uči medsebojno, ter končno tudi v

splošnem izpozna, kje so njega skupni interesi. Frakcijski boj se ublaži in kuje se enotna fronta ponajveč ravno v teh zbirališčih. Če se pregledamo in dogovorimo natančno — kje so vzroki za frakcijsko prerekanje? Saj vsi stremimo z tem, da ovržemo kapitalistični red čim so razmere ugodne. V prehodni dobi pa vršimo preobrat kakor vemo in znamo; v eni državi tako, v drugi pa morda nekoliko drugače, ker se pač moramo prilagoditi tistim okolščinam, ki obstajajo v tem ali onem kraju. Glavno je, da si enkrat zapomnimo to, da je treba vselej in povsod naše brate podpirati v njih težkem boju, ne pa skušiti dopovedati jim, da mi vemo bolje kako naj izvedejo preobrat v njih domovini kot oni sami . . .

To so pojmi ki se izčistijo v dobrobit celokupnosti, če je v naselbini narodno zbirališče. Poslopje mora seveda biti zgrajeno na zadružni podlagi, da ljudstvo čuti, da ima vsak enake interese in dolžnosti. To je simbol enakopravnosti, in baš to je kar ima privlačno moč da se ljudstvo tudi vedno zbira ob vseh prireditvah.

Jaz priporočam temu zboru, naj sprejme v principu, da se naj članstvo JSZ, udeležuje gibanj za gradnjo domov po naših naselbinah. Gledati morajo, da je tak Dom zgrajen na zadružni podlagi. Bodo naj aktivni in gledajo naj na to, da se širi naša organizacija in nje ideje med ljudstvo naselbine.

Mnogo takih Domov je zgrajeno na delniškem sistemu, kar ni praktično za take naprave. Poslopje spada tistim, ki lastujejo delnice in je navadno trgovsko podjetje. Taka korporacija, če hoče, lahko dela poljubne dobičke, ki spadajo le delničarjem, prihajajo pa od vsega ljudstva naselbine. S časom pokupi nekaj oseb delnice od drugih — in Dom postane navadna privatna lastnina, ki je sicer boljši kot nič, vendar pa ljudstvo nima tistega navdušenja hoditi na priredbe, kot če je zgradba res njih splošna lastnina.

Bolj priporočljivo je, da vsa društva v naselbini ustanovijo zvezo, zgradijo poslopje, plačujejo sorazmerno in skupno volijo upravni odbor Doma. Vsako leto naj se nabirajo prosti prispevki, in poslopje je v nekaj letih izplačano. Ako je nemogoče spraviti skupaj vsa društva, naj se lotijo dela ona, ki se priglasijo. In če ni drugače, tudi soc. klub sam se lahko loti dela, in videl bo spremembo v naselbini, ko bo klubov Dom odprt javnemu prometu.

Naše članstvo naj vedno gleda na to, da so taki delavski Domi organizirani na taki podlagi, da vedno ostanejo v rokah skupnega članstva. To je potrebno radi tega, ker se ljudje vedno selijo. Zgodi se včasih, da večina ljudi, ki je zgradila Dom, odide iz naselbine in notri pridejo novi; če bi se ne dalo lastninske pravice novoprišlim, bi kmalu par oseb lastovalo poslopje, ki bi v tem slučaju ne bilo več Slovenski dom, ampak privatna dvorana za v najem društvom. Organizirati se mora tako, da lastuje zgradbo eno društvo ali pa zveza več društev, pa naj odpotujejo vsi člani, ki so zgradili Dom in se nadomestijo z novimi. Dom ostane in spada organizaciji, ki ga je zgradila in nobene nevarnosti ni, da bi prišel v privatne roke, kot razvidimo iz par prej navedenih slučajev potom katerih bi bilo seveda to možno.

Delavski domovi so potrebne institucije povsod kjer žive naši ljudje, kajti potom njih je propaganda in izobrazba olajšana. V naselbinah kjer še nimajo Domov, naj se o tej ideji razpravlja, in takoj priporoča najpraktičnejši sistem, potom katerega bo Dom res ljudski Dom.

Nova doba gospodarskega reda.

V prej omenjenih delavskih institucijah se bo ljudstvo izobrazilo in pripravilo na nalogo prevzeta gospodarskih in vladnih poslov, katere nam bo izročila evolucija nove dobe. Nekateri imenujejo te predpoizkuse minimalni program, ki več zavlakuje končni preobrat kot pa pospešava. Imenujmo to kakor hočemo, jaz smatram, da je to pripravljalna šola, ki nas bo napravila sposobne da prevzamemo vodstvo države in vseh gospodarskih institucij, kakor tudi upravo industrij, ne da bi sledila kakšnakoli disorganizacija ali konfuzija, kot so jo občutili v svojih eksperimentih naši pionirji.

V novi dobi bo odpravljeno delo od kosa, ki je takorekoč priganjalni bič modernega suženjstva. Uvedlo se bo zmerno delo z zadostno odškodnino, da si bo vsak delavec lahko privoščil vse komoditete življenja. Tisti čas je minul ko se je zabavljalo čez delavca, ki je imel čedno obleko in oprano srajco. Danes mnogo delavcev lastuje automobile, in ne bo dolgo, ko se bomo vozili z zračnimi ladijami. Do teh sprememb so mnogo pripomogle delavske unije in osemurni delavnik, da so imeli delavci saj nekaj prostega časa za misliti. Ne obsojajmo torej tovariša zato ker je čedno oblečen, ker to ni simbol izkoriščevalca, ampak poglejmo kdo živa produkte drugih. Mi stremimo za tem, da bomo deležni vseh komoditet; lepih hiš, oblek, avtomobilov, eroplanov itd. To so produkti delavcev; zakaj bi se sramovali uživati njih ugodnosti, če jih produciramo? Take nespametne pripombe naj odpadajo in uvede naj se gospodarski red, da bomo tega vsi deležni, da ne bo vzroka za nevoščljivost, češ, on ima to in to, jaz pa nič.

Vojne in nepotrebni delavski boji bodo odpadli, ko se uvede pravičen sistem, in tako bo temveč časa za koristno delo, od katerega bomo imeli vsi skupaj profit v živežu in komoditetah, in ne bo se nam treba bati da nam kdo s topovi podere mesta in vasi, vniči živež in zaslužni v brezplodno trpljenje najboljše moči narodov. Revščina mora nastati, če se milijone mladih mož ubija drug drugega, razbija zgradbe in zemljo, producira pa nič skozi več let . . .

V novi dobi bo vse narodno premoženje nacionalizirano, in uprava države in državnih institucij bo nas stala vse enako. Zdad mora delavstvo plačati svoj določen davek dosledno, medtem ko se velike korporacije izognejo po različnih stranskih potih, in vlada — če jih sploh lovi, jih lovi z zavezanimi očmi. Rockefellerjeva Standard Oil kompanija je čakala z dividendami toiko časa, da je koncem lanskega leta vrhovno sodišče Zed. držav sklenilo, da so dividende proste davka. Stari mož je "potegnil" čistega \$52,000,000, medtem ko so bili premogarji v njegovih in drugih majnah na stavki in premišljevali, kje dobiti krov, obleko in jelo za svoje . . .

Sistem privatnega profita povzroča najhujše zločine na ljudstvu, zato mora biti odpravljen v novo organizirani človeški družbi.

Sedanji mogočni posamezni trusti so skupine "legalnega" sindikalizma, ki se loči od "kriminalnega" sindikalizma v tem, da par posameznikov pograbi produkte delavcev in razpolaga z njimi po svoje, medtem ko ima "kriminalni" sindikalizem namen razpolagati s produkti kot sklenejo oni, ki producirajo. Čeprav je zadnje v očeh justice nepostavno in zločinsko, se zdravi pameti vendar zdi pošteno — in v novem redu bo v veljavi.

Na podlagi teh izvajanj, cenjeni sodrugi in sodruginje, predlagam zboru v pretres sledečo resolucijo:

Četrty redni kongres JSZ. smatra, da je zadržno delo bodisi v trgovini, posestvu in industriji, ter splošnih gospodarskih podjetjih koristno in izobraževalno članstvo JSZ., ker potom tega pridobiva znanje, da bomo sposobno prevzeti državno, trgovsko in industrialno upravo v svoje roke v zvezi s celokupno soc. stranko, ki bomo poklicana v bodoče da vrši te važne posle; zato bomo sklenjeno, da članstvo JSZ. sodeluje pri vseh takih družinskih podjetjih, ki niso v nasprotju s principi JSZ. soc. stranke Amerike (S. P.).

Nadalje zaključujemo, da je izobraževalno in koristno delo dalekosežnega pomena za dosego naših končnih ciljev, in da so takozvani "Domji" v naselbinah družabno zbirališče, kjer naši sodrugi lahko širijo socialistične nauke med rojake, ki še niso člani JSZ.; zato bomo redni kongres JSZ. sklene v principu, da se članstvo obvezuje sodelovati pri gradnji takih Domov in pozneje dati na to, da se v Domu in naselbini vrši politično in izobraževalno delo v smislu resolucij in pravil stranke same (S. P.) in JSZ.

Juvanc predlaga, naj se poročilo sprejme na naslednjo resolucijo pa izroči tozadevnemu odboru.

Britz govori o težkočah zadržnega gibanja, ker je kapitalizem tako dobro organiziran, da zaduši mnoge naše poizkuse že v kall. Tudi ni mogoče v vsakem kraju početi z zadržgami, ker imajo kompanije tudi prodajalne svoje kontrole. Govori o raznih poizkusih zadržništva, in končuje, da če zadruga v enem kraju propade, to ne pomeni, da je zadržništvo zgrešena stvar, ampak da so vsi propada bodisi prehud pritisk kapitalističnih podjetij ali nesposobno vodstvo ali pa nevedna masa. Ampak pazimo je treba z nova, kajti vsak napredek je moral iti skozi ogromne začetne težave.

Ovca izrazi bojazen, da se bo debata preveč zvišala, če bo vsak delegat pripovedoval o izkušnjah v svoji naselbini, kajti te so približno enake v vseh krajih in tudi splošni za uspeh ali propad so več ali manj v vseh krajih enak. Dostavlja, da je Taucharjevo poročilo zelo dobro.

Zornik pravi, da je zadržništvo tako važno, da bomo njemu ne smeli omejevati debate. V zadržništva so se zgodili že toliko ponesrečenih eksperimentov, da bi se morali iz vseh dobljenih izkušenj učiti, kako se v bodoče uprati tolikih neuspehov. Izvaja, kako manipulirajo vsake kompanije kadar se zavzamejo spraviti kako zadržno podjetje na rob propada. Ako treba, prodajajo privatne trgovine v zvezi s trgovinami na debelo blago v okoliših družne prodajalne tudi pod ceno, da s tako konkurenco mogočijo zadržno podjetje. Pravi, da so mu ti triki znani, ker je kot trgovec v občevanju s trgovskimi firmami dal vpogled v njihove mahinacije za uničevanje zadržništva. Kjer se prične s kakim zadržnim podjetjem, bi se morali delaveci in farmerji poučiti o kapitalističnih trikih in se na njih pripraviti, da zagotovijo obstoj zadrugi v času krize. Najpotrebnejša je torej prevdarnost pri ustanavljanju družinskih podjetij in pa dobro vodstvo.

Bavetz pravi, da so Zornikova izvajanja pravilna. On poveduje o polomu zadrug v Minnesoti in kako se je delavstvo končno naučilo ustanoviti dobro uspevajoče zadrug. Hvali Finca, ki so v zadržništvu veliko naprej od ostalih naseljenecv.

Butya pravi, da je uspeh ležec na delavstvu in na zadržništvu. Ako ima delavstvo voljo in sposobnosti ter dovolj smisla za zadržništvo, tedaj je zadržnim podjetjem zagotovljen uspeh in obstanek. Ako med delavstvom tega smisla ni, imajo zadrug težko stališče in tej nerazsodnosti in nezavednosti delavstva je pripisati veliko neuspehov na zadržnem podjetju. Vitez govori o začetnih težavah pri ustanavljanju zadržnih podjetij in o vzrokih uspehov in neuspehov.

Mar. Kavčić pravi, da bo kooperativno gibanje uspešno, kadar se zavzamejo unije zanj. Zadržna podjetja so bila dosedaj le tista uspešna, ki so imela sposobno, energično vodstvo in vztrajajoče članstvo.

Gorjup obširno razlaga o zadržnem gibanju v Clevelandu in okolici. Omenja podružnice collinwoodske zadrug v središču slov. naselbine v Clevelandu in govori o naselbinih ne samo med trgovskimi krogi, ampak tudi med delavci. Pravi, da bi se v zadržnem gibanju ne smelo ustaviti strankarstvo in osebnih prepričev, ker škodijo in lahko tudi vpropastijo zadrug.

Maslach naglašajo važnost zadrugištva s socialistične stališča, kajti na zadrugiškem polju imajo delavci priložnost, da se nauče upravljati gospodarska podjetja in se s tem veščijo za upravljanje družbe. Govori o zadrugištvu v Basakem, o velikih konsumnih društvih, pekarnah itd., v evropskih mestih.

Zajec priporoča, naj se z diskuzijo o zadrugiškem gibanju razpravi v listu po zboru.

Španič predlaga konec razprave. Predlog sprejet.

Primožič govori o Domu, zadrugiških prodajalnah in raznih stvarih, ki se stavijo takim akcijam na pot, toda če so stvariteltji vztrajni, v večina slučajih lahko premagajo zbir.

Poročilo sodruga Tavčarja se sprejme na znanje.

Olip poda referat o 12. točki dnevnega reda, ki se glasi:

KULTURNO DELO J. S. Z.

Poroča John Olip.

Imed mnogih argumentov, ki jih rabijo kapitalistični krogi v boju proti socializmu, je tudi argument, da bo socializem uničil kulturo in kulturno delo. Kar se naglašajo, da bo socializem razdril in uničil družbo, istotako naglašajo, da bo socializem porušil kulturo in pognal človeštvo iz sedanje od njih toliko hvaleme civilizacije v barbarizem.

Kakor vemo, da je kapitalizem tisti ki razdira družbo, tako tudi vemo, da je kapitalizem tisti ki ovira razvoj kulture med širokim ljudskimi masami. Ako imamo pogojev, ki bi ti omogočali siguren obstanek, da je vse tvoje življenje večna skrb kaj bo jutri, ako tani niti sigurnosti, da boš jutri še imel delo, tedaj ti je nemogoče posvetiti toliko zanimanja kulturnim zadevam, kakor bi bilo za razvoj celotne družbe potrebno.

Današnja kultura, kakor se jo razume z buržvaznega stališča, je komercializirana. Tu ne govorim o umetniki, o zvezdoznanstvu itd., ampak o tisti kulturi, do katere bi moral imeti dostop vsak delavec. In ta kultura, ki jo imam v mislih v tem referatu, je ravno tako vgrajena v sistem profitarstva, kakor vsaka druga industrija. Vsa boljša ameriška gledališča so navadna profitarstva podjetja. Kino-industrija ni nič drugega kakor industrija, ki ne daje masam kakih dobrih umetniških iger, ampak igre, ki služijo kapitalistični in verski propagandi. Med njimi je veliko takih, ki so namenost naperjene proti socialističnemu gibanju, posebno od ruske revolucije sem. Umetniki, kot pianisti, čitalniki, sloviti pevci, nastopajo le proti visokim oddelminam. Režije, ki prirejajo te koncerte, zahtevajo tudi dobiček in tako računajo tako visoke vstopnine, da je navadnemu delavcu nemogoče posecati koncerte, predstave in opere. Ostanajo jim le kino-igre ki pa izvirajo človeku umetniški čut in kdor ga ima, se kmalu naveliča posecati kino-gledišča, v katerih se le redkokada dobi kaj pametnega, kaj umetniško dovršenega, kaj realnega, ki bi pokazalo človeku življenje kakršno je v resnici ne pa kakršnega se slika v Hollywoodu.

Socializem ne bo uničil umetnosti. Dal ji bo trdnost podlago. Kajti dokazano je, da ima povprečen delavec veliko več čuta za umetnost, kakor povprečen bogataš. Dramski in koncertni kritiki, ki pišejo v raznih listih, so že velikokrat priznali, da je najti v gledališčih, na koncertih itd., z umetniškim navdahnjenjem prežeto publiko samo na galerijah, kjer je vstopnina najnižja in kjer sede delavci in revni dijaki, kateri niso pokvarjeni z denarno kulturo, kajti to je, kar kapitalistična razlaga kulture pomeni — denarna kultura!

V Rusiji n. pr. je kulturno življenje živahnejše kakor pred revolucijo in kar je važnejše, širokim ljudskim masam veliko bolj dostopno! Delavstvo v raznih

evropskih deželah ima svoja gledališča, v katerih se vprizarjajo najboljše umetniška dela.

Druga gledališča dobivajo subvencijo od države in gotove dneve je vstopnina za delavce znižana, da je vsaj nekaterim omogočen dostop. Ampak kar socialisti hočemo je brezrazredna kultura. Te seveda ne bo, dokler bodo obstajali razredi. Toda ker čutimo v sebi željo in potrebo po uživanju umetnosti, si pomagamo kakor najbolje moremo.

Sedanji svetovni pisatelji, ki uživajo sloves kot resnični umetniki, so skoro vsi socialisti ali pa delavskemu gibanju naklonjeni. Reakcionarstvo, priseganje na kapitalistični sistem in resnična umetnost, to ne gre skupaj. Z našim gibanjem se je pričela ob enem naša umetnost. In tako imamo danes ogromno literaturo, veliko dramskih del, ki so resnične umetniške vrednosti. Ali v industrializirani, profitarški umetnosti, nam ni dana prilika uživati ta dramska in književna dela v gledališčih, ki so obratovana za profit, in v javnih knjižnicah, ki jih kontrolirajo našemu gibanju sovražne stranke. Delavstvo si je moralo pomagati s svojimi knjižnicami in čitalnicami in s svojimi odri. Osamosvojilo se je na polju časopisja in revij, in osamosvaja se na polju dramske umetnosti. Proletariat je željan umetnosti!

Socialistične organizacije v Evropi vzdržujejo nešteto odrov, nešteto čitalnic, nešteto kulturnih središč, izdajajo leposlovne revije, imajo številne sportske klube in tako so one tista sila, ki tira mase delavskega ljudstva naprej po poti civilizacije, take civilizacije, kakor jo razumemo mi, ne pa take, kakor jo razume denarna aristokracija.

Kakor naši sodrugi v evropskih deželah, tako vrše kulturno delo tudi ameriške socialistične organizacije, daši niti od daleč v tisti meri kakor v Evropi. Vzrok je v tem, da je ameriška umetnost tako dovršeno komercializirana in delavstvo tako neizveščano v kooperativnih akcijah, da se dosedaj še ni moglo doseči kakih znatnejših uspehov na polju naše umetnosti.

Drugače je s tujerodnimi socialističnimi organizacijami. Te od ameriške konkurence niso tako prizadete. In tako vidimo, da imajo razne narodnosti v Ameriki krasne delavske domove z modernimi odri, na katerih se vprizarjajo dramska dela najboljših svetovnih umetnikov. Skoro vsi boljši pevski zbori v Ameriki sestojijo s tujerodcev. In skoro vse to delovanje narodnostnih skupin v Ameriki je več ali manj prežeto s socialističnim duhom.

Kaj pa mi, Slovenci in Jugoslovani sploh? Da, tudi mi imamo precej domov, precej odrov, precej dramatičnih društev in pevskih zborov, čitalnic in tudi nekaj sportskih klubov. Ampak v naših kulturnih aktivnostih ni še nobene prave enotnosti, primankuje nam tiste medsebojne zveze, potom katere bi se dalo kulturno življenje med nami povzdigniti.

Človek, ki čita naše liste, vidi, da se vprizarjajo po naselbinah stvari, ki že davno ne spadajo več na oder. Mnogo takozvanih narodnih in ljudskih iger ni drugega kakor klerikalna in monarhistična propaganda. Igra se večinoma povsod zelo slabo, kar ne vpliva dobro na maso, ki iz starega kraja ni prinesla kekega posebnega pojma o umetnosti, toda vendar vidimo, da se navdušuje za kulturne prireditve. Mislim, da so ravno naši socialistični klubi pozvani, da zadoste željam našega občinstva po uživanju umetnosti.

Socialisti gledajo na umetnost z realnega stališča. Socialisti hočemo prečistiti kulturo, kakor hočemo odpraviti iz družabnega ustroja vso drugo nesnago, ki jo povzroča kapitalistični sistem. Za nas ne more

biti dobra vsaka igra, da le vleče, kakor se izražajo tisti, katerim je za dobiček najprvo in vse drugo jim je postransko, ampak mi se najprvo vprašamo, ali je igra dobra, ali bomo mogli z njo nuditi udeležencem kaj tistega umetniškega užitka, kakor ga oni za svoj duševni razvoj potrebujejo?

Naloga naših klubov bi torej bila: Pri vsaki kulturni priredbi paziti, da nudijo občinstvu kolikor najbolj mogoče umetniški program. In vsako priredbo izrabiti tudi za socialistično propagando.

Naj vam navedem nekaj primere iz aktivnosti kluba št. 1. V teku malo več kakor enega leta smo imeli štiri večje dramske priredbe: Zadnjo pomlad smo priredili proslavo obletnice pariške komune, na kateri je bila igrana igra "Zadnji dan", zgodovinska drama iz pariške komune. Poleg igre smo imeli na sporedu izbrane deklamacije, pevske ter godbene točke in govore. Vsa priredba je bila torej temeljito izrabljena za naš način vzgoje in propagande. Isto je bilo s proslavo petletnice ruske revolucije, ki jo je priredil naš klub zadnjo jesen. V tem letu smo imeli dve dramski predstavi; pri prvi smo vprizorili komedijo, da smo ustregli občinstvu tudi v tem oziru, in pri drugi smo vprizorili slovitno Cankarjevo dramo "Kralj na Betajnovi", ki smo jo pred zadnjo nedeljo ponovili v Waukeganu na priredbi tamošnjega soc. kluba in katero bomo ponovili tudi danes zvečer.

Mnogokrat se naleti na ljudi, ki trdijo, da občinstvo neče posecati priredb socialističnih klubov in je radi tega boljše, da se deluje na kulturnem polju s pomočjo samostojnih, nepolitičnih organizacij. Tudi v Chicagu smo čuli take argumente. Kakor mi je pojasnil tajnik našega kluba, je prišlo na naše priredbe v teku enega leta nad dva tisoč pet sto ljudi, kar je za čikaško slovensko naselbino zelo veliko število. Tako smo s pomočjo kulturnih aktivnosti dosegli maso ki bi drugače ne mogli do nje, ji dali priliko uživati dobre, umetniške programe in pri tem smo storili kolikor smo v danih okolščinah največ mogli za socialistično propagando. Tudi gmotni uspeh je bil velik, ker so se sodrugi in sodruginje žrtvovali z delom in sredstvi za čimboljši izpad naših priredb. Poleg omenjenih štirih vprizoritev smo imeli več manjših priredb, oziroma veselic, na katerih smo imeli vselej kolikor toliko programa, kot deklamacije, pevske točke in govore. Na ta način je postal klub št. 1 eden najaktivnejših in menda je tudi po članstvu največji. V gmotnem oziru, kakor se razvidi iz poročila tajnika JSZ., je tudi na prvem mestu.

Niti najmanj ne mislim, da drugi klubi niso aktivni na kulturnem polju. Klubi v Detroitu, Clevelandu, Milwaukee, itd. vrše poleg političnega tudi kulturno delo.

Kakor nismo mi dosegli še viška, tako ga niso tudi drugi in ker je temu tako, se na tem zboru lahko nekaj stori, da se bo z večjimi aktivnostmi naših klubov na kulturnem polju večalo tudi propagandistično delovanje.

Predvsem naj bi se pri vsakem klubu skušalo ustanoviti bodisi dramski odsek ali pevski zbor ali oboje. Kjer mogoče, goji klub lahko tudi sport. Vsi ti odseki pa morajo biti del kluba samega in v nobenem slučaju ne kot napol samostojne enote s separatnimi blagajnami. Poslovne klubove knjige pokažejo, kje so izdatki in koliko, in kje in kolikšni so stroški. Separatni odseki, ki poslujejo kot organizacija v organizaciji, niso priporočljivi.

Klubi naj skušajo prirejati v svojih naselbinah igre ali koncerte ali pa oboje skupaj samostojno; kjer

so sodrugi aktivni v popolnoma separatnih kulturnih društvih, naj jih skušajo združiti s klubom in ti kulturne aktivnosti v področju kluba. Veliko naših najsposobnejših sodrugov po raznih naselbinah opravlja svoje energije pri drugih organizacijah in povzroča, da vlada v klubih mrtvilo ali vsaj pomanjkanje pravega aktivnega življenja. Ako bi delali skupaj v prvi vrsti za klub, bi bilo delo med sodrugi bolj razdeljeno; ene veseli dramatika, drugi bi gojili čitalnico, tretji so dobri agitatorji za širjenje socialistične literature in za nabiranje naročnikov, četrti lahko predavali itd. itd. Čul sem včas, da imamo klube, katerih člani se pritožujejo, da ne vedo, kaj se delajo. Ti klubi naj se obrnejo po navodila delavnikov tistih klubov, ki so aktivni na raznih poljih vzgojevalnega in propagandističnega dela, ali pa se čitajo o aktivnostih klubov v Proletarcu, pa si bodo našli več dela kakor ga bodo v stanju opravljati.

Starejši sodrugi se bodo vedeli spominjati, da so bile v JSZ. že pred leti sprožene ideje za centralizirano kulturo delo. Vojna je menda tiste ideje potisnila na stran. Zadnja leta so postali vsaj nekateri klubi bolj aktivni, bodisi na polju političnega ali kulturnega dela, in ker vsi skupaj želimo, da postanemo vsi aktivni v vseh naselbinah, bi bilo dobro, da naši sodrugi iz naselbin poročajo o svojih aktivnostih v Proletarcu, da dajejo sugestije, kako naše delovanje razširimo in ga izpopolnjevati.

Kakor sem že dejal, precej naših klubov je dramsko umetnost in petje. Še več klubov ima svoje čitalnice ali vsaj knjižnice. Nekateri klubi pripravljajo predavanja. To vse spada pod točko "kulturno delo".

Predavatelj in govornik ni v vsaki naselbini, ali če so, jih ljudje tako ne vpoštevajo kakor tuje. Zato naj bi se predavatelji izmenjevali. Vsak klub si bi s par priredbami na leto nabavil lahko toliko sredstev, da bi priredil nekaj predavanj, na katera bi povzal predavatelje iz najbližnjega kraja ali od kjer bi že imeli klub hotel. Istotako bi se med klubi enega okolišja lahko izmenjevali igralci. V krajih, kjer je več naših klubov, bi bilo mogoče tudi skupno nastopanje socialističnih pevskih zborov. Ta način bi prignil vsako naselbino, da se v kulturnem kakor v političnem delu čim bolj mogoče izpopolni, da ne bi zaostajala za drugimi. Kakor rečeno, načinov za pojačanje naših aktivnosti na kulturnem polju je več in posluževali bi se tistih, ki bi bili v danih okolščinah najuspešnejši.

Jaz smatram kulturno delo socialističnih klubov za zelo važen del njihovih aktivnosti in mislim, da je delegacija, zbrana na tem zboru, istih misli. Zato bom nadaljeval z argumenti v prilog tej točki, pa je predlagam na koncu mojega poročila zboru slediti resolucijo:

IV. redna konvencija J. S. Z., zborujoča v Chicagu meseca maja 1923, priporoča klubom J. S. Z., naj vse poleg drugih aktivnosti tudi delo na kulturnem polju. Za boljšo kooperacijo klubov na polju kulturnega dela zbor sklene:

1.) Da se izvoli odbor treh članov, katerega član je tudi gl. tajnik JSZ. Ta odbor se imenuje "Odbor za negovanje kulturnega dela v J. S. Z."

2.) Ta odsek naj si nabavi, kakor hitro mogoče, večjo zbirko iger socialne in druge vsebine. Kadar bodo dopuščale sredstva, naj izda zbirko eno in drugo socialne in druge vsebine v posebni knjigi, ki si bodo izbrane s posebnim ozirom za naše odrede. Odbor naj prepisovanje vlog, s katerimi bo zalagal dramske odseke klubov proti primerni odškodnini in tudi naj

in tudi potrebne instrukcije pri vprizarjanju iger. Komiteta naj tudi s socialističnimi pevskimi zbori v istem obliki kakor z dramskimi odseki.

3.) Odbor naj oskrbi izdajo knjižice, v kateri bomo potrebna navodila o sceneriji na odru, o maskiranju igralcev, razsvetljavi in druge take informacije. Knjige izdaje bi trpeli dramski odseki naših klubov, ako sporazumno zavzamejo za stvar, in bi potem, ko bi bila knjiga razprodana, dobili nazaj posojene vsote.

4.) Klubom J. S. Z. se nalaga, da svoje dramske in koncertne priredbe izrabijo za socialistično propagando, sploh, da dajo vsaki svoji priredbi socialistični značaj.

5.) Vsak klub naj si, kakor hitro mu dopuščajo finančna sredstva, ustanovi knjižnico in čitalnico, v kateri naj nabavlja le boljša književna dela in kolikor najmanj možno socialistične literature. Knjige posojuje članom in ako klub sklene, tudi nečlanom, bodisi brez ali proti odškodnini. (Iz gospodarskega stališča je priporočljivo, da računajo klubi za vsako izposojeno knjigo ali odškodnino, ker se knjiga, kadar gre iz rok, hitro skrvi in je treba nabaviti novo.)

6.) Zbor J. S. Z. priporoča klubom, naj prirejejo in sodelujejo pri predavanjih. Klubi enega okrožja se lahko dogovorijo obdržavati vrsto sporednih predavanj v okolnih naselbinah, da se tako znižajo stroški.

7.) Sodrugi, ki so v vodstvih drugih kulturnih organizacij, naj jih skušajo združiti s socialističnim klubom. Ako je to nemogoče, naj se umaknejo in prične s kulturnim delom v klubu samem. Le ako je to vsled lokalnih razmer iz taktičnih razlogov nepriljubivo, naj ostanejo aktivni v samostojnih kulturnih organizacijah in sportskih društvih. Nikakor pa ne smejo v takih organizacijah opuščati priložnosti za socialistično propagando.

8.) V raznih mestih obstoje kulturna društva, ki delujejo samo za reklamo in stafažo gotovim družbam; ta društva kulturna in sportska društva se v največ slučajih imenujejo "narodna" in "nepolitična". V resnici imajo na sebi pečat ene ali druge kapitalistične stranke ali klike, kakršne politične pripadnosti so voditelji tega društva. Naši sodrugi naj se v takih slučajih ne sodelujejo v besedah "nepolitično" in "kulturno" ter sprejmejo vsako sodelovanje organizaciji, ki nam je v interesu jedru sovražna.

9.) Klubi naj o svojih aktivnostih na kulturnem področju obirno poročajo v Proletarca, da bomo imeli na vsakem pregled našega splošnega dela na polju kulturnega delovanja.

10.) Odbor predlaga, naj se poročilo sprejme na znanje.

Tauchar pravi, da je poročilo zelo dobro in mu je žal, da ni na zboru več delegatov, ki bi lahko odnesli s seboj dokumente in pripomogli k večjim aktivnostim klubov na kulturnem polju in jih s tem utrdili za bojovne organizacije na celotnem bojišču.

Uševič pravi, da so v Chicagi vršile kulturno delo naše organizacije, sedaj pa je stopil v akcijo klub in si na polju kulturnega dela priboril prvenstvo. Tudi v nekaterih drugih naselbinah bi lahko sledili temu vzgledu.

Odbor pravi da je škoda, ker imamo za take debate tako malo časa. Apelira na delegate, naj se primejo poleg drugih stvari tudi kulturnega dela. Govori, kako se je ponovno sodeloval s takim delom pri klubu št. 1.

Uševič naglašuje, da je poročevalce dobro obdelal svoj odbor. Priporoča, naj se resolucija sprejme taka kot je, sicer o kulturnih aktivnostih v Detroitu in o delu kluba št. 1 na tem polju.

Alesh želi, naj bi se manj razpravljalo in stavi predlog na kratek diskuzije. Predlog sprejet.

Lev Kavčič pravi, da se klubi v drugih naselbinah ne sodelujejo s členskimi. V nekaterih naselbinah so za večino klubov take ovire, da jih je težko premostiti. Treba bi bilo zainteresirati mladino za našo organizacijo. V ta

namen bi bilo dobro izdelati kak načrt. Sedaj se zanima le za baseball in drug sport, delo v socialističnih organizacijah pa je na ramah večinoma starejših sodrugov.

Poročilo sodruga Olipa se sprejme, istotako resolucija.

Petrich pravi, da je sedaj na dnevnem redu 13. točka dnevnega reda "Načelna izjava in pravila JSZ." Poroča, da bi imel pravila izdelati odsek treh, v katerega so bili imenovani Petrich, Kokotovic in Zajec. Ker Kokotovica ni bilo v Chicagi, sta uredila pravila z Zajecom. Nato čita načelno izjavo. (Glej pravila.)

Alesh predlaga, naj se rešuje točka za točko takoj ko se jo prečita. Sprejeto.

Konec dopoldanske seje.

SESTA SEJA 29. MAJA POPOLDNE

Blasich otvori sejo ob 12:45 popoldne.

Zajec povdarja, da imamo še veliko dela, ki ga bo težko izvršiti na popoldanski seji. Zbor smo odločili za tri dni, toda ker izgleda, da ne bomo izvršili vsega dela danes, predlaga, naj bi v slučaju da zbor ne bo končan danes, zborovali tudi jutri dopoldne.

Stanich želi, naj bi delegatje bolj hranili s časom pri razpravah.

Zajec predlog sprejet.

Preide se na nadaljevanje dnevnega reda (točka pravi).

Načelna izjava se sprejme kot čitana. II. Namen in cilj sprejeto kot predloženo. III. člen, Organizacija, spremenjen v smislu kakor sledi razprava:

Zajec pojasnjuje, kako se je JSZ. zopet formirala v letih med vojno v sekijsko organizacijo. Izvaja, da je boljše imeti tako zvezo, v kateri bo lahko vsak del vršil notranjo agitacijo med delavstvom svoje narodnosti, pri splošnih akcijah pa nastopajo vse sekijske skupaj. V praksi se je pokazalo, da nismo še povsem zreli za strogo centralistično organizacijo. Imamo medsebojne razlike, katere ni mogoče odpraviti na mah. Predlaga, naj Zveza ohrani sekijsko formo.

Maslach, član srbske sekcije, priporoča odpravo sekcij. Ni sicer nasproten sekcijam, ampak srbski del JSZ. nima dovolj članstva, da bi mogel sam voditi vse tisto delo v socialistični propagandi, kakor bi bilo potrebno. Zato priporoča, naj se srbska sekcija združi z ostalim delom JSZ.

Petrich sugerira, da tu lahko izjavimo, koliko članov mora imeti en ali drug del JSZ., predno se more formirati v sekcijo.

Godina predlaga, da se more sekcija ustanoviti le, če ima prizadeta narodnost 200 članov v zvezi. Dokler nima tega števila, mora pripadati eni izmed obstoječih sekcij. Predlog sprejet.

Godina predlaga pri III. členu, točka devet, da morajo biti klubi odgovorni poleg odboru svoje sekcije tudi eksekutivi JSZ. Sprejeto.

Tauchar predlaga pri V. členu "Zvezni kongres", naj se zbor JSZ. vrši vsako leto.

Zajec podpira predlog in naglašuje, da je imela Zveza samo škodo, ker nismo imeli konvencije toliko časa. Že v razpravah o dnevnem redu zbora JSZ. je pisal v glasilu, da je potrebno za tako organizacijo kakor je naša, da ima pogoste zборе.

Supančič predlaga, naj se vrši redni zbor vsako drugo leto.

Vitez priporoča, naj se vrši tudi drugo leto, ko bodo predsedniške volitve, potem pa se lahko sklene, da se vrši na vsake dve leti.

Tvčarjev predlog sprejet.

Zajec predlaga, naj assessment 10c od člana v konvenciji fond ostane. Pobirati ga bomo morali nekaj mesecev še tako ali tako, ker v fondu ni dovolj sredstev za pokritje stroškov tekočega zbora. Potem pa se bo treba pripravljati za bodočo konvencijo. Poleg rednega assessmenta naj se pred zborom prične pobirati tudi prostovoljne prispevke v konvencijski fond, kakor to leto.

Supančič govori k predlogu in dodaja, naj se plača delegatom novih klubov tudi dnevnic.

Zajec pravi, da se plača lahko toliko, koliko je sredstev. Mi vidimo v slučaju tega zbora, da klubi v teh mesecih, kar se pobira assessment v konvencijski fond, niso vplačali dovolj niti za vožnje stroške delegatom. Kadar razpravljamo o takih točkah, je treba vedno jemati v poštev številke, pa se bomo lažje razumeli.

Ovca vprašuje, čemu naj bi se delala razlika med novimi in starimi klubi. Večina starih klubov finančno ni nič na boljšem kakor novi klubi.

Maslach soglašuje s predlogom.

Supančič mu nasprotuje z motivacijo, da člani neradi plačujejo posebne naklade.

Predlog sodruga Zajca sprejet.

Lov. Kavčič govori k točki, ki določa dolžnosti klubov v okrajnih (county) organizacijah. Pravi, da mnogi klubi sploh ne pošiljajo zastopnikov na seje okrajnih organizacij in na ta način nimajo nobene zveze s celoto v svojem okrožju. Treba bi bilo na take klube napraviti pritisk, da vrše tudi v tem oziru svoje naloge.

Zajec pravi, da so pravila v tem oziru jasna. Kjer vidijo aktivni sodrugi, da en ali drug klub ne pošilja svojih zastopnikov na seje okrajne org., naj napravijo nanje primeren pritisk, in če to ne bi pomagalo, naj pišejo tajništvu in priobčijo poziv tudi v glasilu. Sicer pa, kjer je volja za delo, ga sodrugi vrše, kjer jo pa mi, tudi apeli ne izdajo veliko. — Petrich pravi, da bo zato posebna točka v pravilih.

Petrich sugestira pri VIII. členu "Zvezno tajništvo", naj voli tajnika eksekutiva, da se prihrani na času.

Aleš zagovarja sedanji način, da voli in kandidira tajnika članstva, oziroma klubi. Ostane pri starem.

Zlemberger priporoča, naj se pravila potrdijo in sprejmejo na zboru in stopijo takoj v veljavo ter utemeljuje svojo sugestijo.

Aleš predlaga, naj stopijo nova pravila takoj v veljavo. Izvaja, da je nepraktično, ako se stvar zavleče par mesecev, predno se pravila sprejmejo. Članstvo, kadar pridejo pravila na glasovanje, ne more drugega, kakor glasovati za ali proti. Zato je boljše, da postanejo nova pravila pravomočna takoj po zboru, članstvo pa ima priliko staviti iniciativne predloge, ako hoče spremembe v pravilih.

Petrich govori v istem smislu in priporoča Alešev predlog.

Stanich ugovarja in želi, da naj se pravila najprvo objavi, o njih naj se na sejah klubov razpravlja, na kar se jih da na splošno glasovanje.

Oven soglašja s Staničevimi izvajanjem.

Lov. Kavčič svetuje, naj se tiskajo naša pravila tudi v angleškem prevodu.

Godina pravi, da se da tistim, ki ne razumejo našega jezika, lahko pravila skupne stranke, kajti naša se nanašajo le na notranjo formo federacije, med tem ko so v drugih ozirih slična pravilam skupne stranke, ker drugačne ne morejo in ne smejo biti, dokler smo del stranke.

Britz je mnenja, da ni praktično, ako se daje pravila na referendum, ker vzame mnogo časa, sprememb pa vseeno ne bo.

Aleš pravi, da je stavil ta predlog zato, ker želi, da se stvar ne zavleče. Pravila naj člani in klubi študirajo, in kar bo nepraktičnega in pomanjkljivega, se lahko spremeni ali doda potem iniciativnih predlogov ali pa na bodočem zboru.

Zavertnik pravi, da je načelo demokracije lepo, toda demokracijo izvajati se učimo v praksi. Članstvu ne bo vzeta pravica spreminjati pravila, zato imamo iniciative in referendum. Ako jih ne sprejmemo takoj, ne bo druge razlike, kakor da bodo stara pravila še par mesecev veljavna. Zato je boljše, da se sprejme te takoj. O vseh točkah se je razpravljalo, vse so bile potem odobrene, zato ne vidi razloga, zakaj bi se jih takoj ne uveljavilo. Priporoča Alešev predlog.

Zornik izjavi, da bo glasoval za Alešev predlog in ga zagovarja.

Blasič se strinja s predlogom in ga priporoča.

Mar. Kavčič predlaga konec debate. Predlog sprejet.

Stanich ponovno govori proti Aleševemu predlogu.

Grosser svetuje, naj se jih priobči in šele 30 dni potem naj stopijo v veljavo.

Preide se na glasovanje.

Alešev predlog sprejet.

Pogorelec, kot tajnik odbora za resolucije, poda svojo poročilo.

1.) Odbor predlaga v sprejem resolucijo k referatu "Socialistična propaganda med ženstvom." Resolucija sprejeta.

2. Resolucijo za enotno fronto je zbor že odobril in istotako odbor za resolucije. Odbor je imel v rokah tudi resolucijo, ki jo je predložil sod. Britz, toda odbor se je zedinil za že sprejeto resolucijo, ki soglašja tudi z Bricovo resolucijo.

3.) Resolucijo k referatu "O naseljevanju in tozadevnih zakonih" predlaga odbor v sprejem kakor je bila predložena od sod. Zavertnika, istotako dodatno resolucijo k istemu predmetu, ki jo je predlagal sod. Petrich. Obe sprejete.

4.) Ko je nastopil s. W. H. Henry, je v svojem govoru opisal tudi akcijo za zgraditev poslopja v Indianapolisu, ki se bo imenovalo "The House of Debs". Po njegovem govoru je Petrich predložil resolucijo v angleščini, ki je nato izročena odboru. Glasi se:

RESOLUCIJA GLEDE NAMERAVANE ZGRADBE DOMA POD IMENOM "THE HOUSE OF DEBS"

Ker je bilo zboru pojasnjeno, da so v Indianapolisu, Ind., podvzeti od posebnega odbora koraki, da se na v gori omenjenem mestu Dom pod imenom "The House of Debs", in dalje, ker je iz predloženega načrta razvidno, da bo ta Dom vseboval prostore, ki so potrebni za delovno izobrazbo, dvorane za shode, shajališča za zabavo, šola itd., in ker bo to poslopje zgrajeno potom zbranih denarjev kakor tudi vpisnine (članarine), ki znaša \$500 in rajejših od gospodarskih in političnih organizacij delavcev v Ameriki, kakor tudi od poedincev; in dalje, ker smatramo, da bo tak Dom ne le v trajen spomin našemu značajnem in socialističnim načelom zvestemu sodrugu E. V. Demmeveč zaeno vzpodbuda za tisoče in tisoče sodrugov, ki postali z enih ali drugih vzrokov neaktivni, bodi vršitev tega načrta moralno potrebna.

da delegatje, zbrani na IV. rednem zboru J. S. Z. na 28. maja 1923 v Chicagu, Ill., odobravajo načrt doma pod imenom "The House of Debs"; dalje tudi odločeno, da eksekutiva J. S. Z. skrbi, da dobi podpravičan način za razpravo in razpravi načrt med jugos. socialističnim in svobodnim časopisjem v Ameriki vsi tisto moralno oporo, ki je za vršitev tega načrta moralno potrebna.

V tem smislu zbor priporoča, da naši sodrugi, naši socialistični klubi in simpatičarji socialističnega gibanja se spevajo po najboljši moči bodisi z vpisovanjem za članstvo ali s prostovoljnimi prispevki, ko dobe od J. S. Z. ali z zadevnega odbora iz Indianapolisu apel za gradnjo doma "The House of Debs".

Odbor je predlaga v sprejem. Resolucija odobrena.

5.) Odbor predlaga resolucijo, predložena po sod. Alešu, ki se glasi:

ZA RAZŠIRJENJE GLASILA J. S. Z.

"IV. zbor JSZ. se v polni meri zaveda važnosti socialističnega časopisja, ki je najboljše sredstvo za širjenje socialistične izobrazbe med delavskim ljudstvom.

Zato zbor poziva članstvo in klube JSZ, da se upotrebijo v vsi mogoči načini, ki so dopustni v socialistični propagandi, vrše agitacijo za razširjenje Proletar. glasila JSZ.

Klubi JSZ. naj skrbje, da bodo vsi člani naročili zvezno glasilo Proletarec. Na vsaki seji klubov naj se razpravlja o agitaciji za Proletarec in o pomenu našega glasila.

Klubom, oziroma tajnikom in drugim odborščikom in sodrugom se nalaga, da poročajo o vseh aktivnostih klubov in letarec, ravno tako morajo objaviti v Proletarcu vse naše zaključke in naznanila o prireditvah klubov. Ako bodo klubi to vpoštovali, bo članstvo veliko bolj cenilo svoje glasilo. Dogažalo se je, da so klubi priobčevali svoja naznanila poročila v drugih listih, toda ne v Proletarcu. Dolžnost vsakega kluba je, da priobčuje pregled člana v Proletarcu, in imamo tako vedno pred seboj celotno sliko našega gibanja. V druge liste, ki so našemu gibanju naklonjeni, se sme pisovati od strani klubov in sodrugov vse, kar ni naša propaganda, toda pri tem se mora paziti, da ima naša propaganda od strani klubov tudi glasilo JSZ."

Resolucija sprejeta z malim popravkom, kakor je priobčena

6.) Resolucijo k referatu "Izobraževalna akcija JSZ" je odbor odobril s popravkom, da se prične pobirati \$500 prispevkov v tozadevni fond, čim ima zveza 1000 članov. S tem dodatkom je predlagana v sprejem. Zbor je odobril.

(Vse tu nepriobčene resolucije so objavljene drugje v tem zapisniku, bodisi pri referatih ali v debatah, in se ne smejo, kakršne je odobril odbor za resolucije in jih sprejeti zbor. — Op. zapisnikarjev.)

7.) Odbor predlaga resolucijo za priznanje sovjetske Rusije, ki se glasi:

Konvencija J. S. Z., zborujoča meseca maja 1923 v Chicagu, Ill., izreka svoje najpriarnejše simpatije državi ruskih delavcev in kmetov in se zavezuje, da ji bo vsa pomoč kakor ji je v preteklosti nudila vso svojo pomoč.

Kakor dosedaj, bo J. S. Z. tudi v bodoče delala pri vplivanju na ameriško vlado, da prizna rusko vso

v vlado, ki edina uživa podporo in priznanje ljudstva na teritoriju Federacije sovjetskih socialističnih republik, znana v svetu kot Sovjetska Rusija.

Ako je ameriška vlada lahko priznala brutalno carsko vlado, ki je tlačila nji podložna ljudstva in jih udušila v krvi, ako priznava japonsko in druge reakcionarne vlade, bi morala toliko bolj priznati vlado ruskega ljudstva.

Naše kritike napram Rusiji, v kolikor se izvajajo, so zatojake kritike, ker želimo, da se Rusija čim prej osvobodi in postane mogočna sila v borbi za emancipacijo tega svetovnega proletariata.

Zavedamo se, da se sovjetska vlada prizadeva obratno pridobitve revolucije ruskemu ljudstvu in vsemu ostalemu delavskemu svetu, zato bo JSZ. kakor doslej tudi v bodoče branila interese ruske revolucije, ki jih tako kruto zapadajo sovražniki ljudskih interesov.

Lemberger predlaga, naj se jo sprejme. Sprejeta so.

1.) Pogorelec prečita resoluciji, ki sta jih predložila stana Godina in Alesh v pogledu lastnih prostorov Prohuma. Obe resoluciji sta v jedru enaki, samo besedilo je drugače. Odbor ni zaključil glede teh resolucij ničesar in predlaga vao zadevo zboru.

Tanchar pojasnjuje, da je bil dan Godinu nalog na disonirati svoj članstvu kluba št. 1, da spiše tako resolucijo in vpršaši zboru. Ne ve, zakaj jo je predložil tudi Aleš, zato, ker je preslišal, da je Godina prevzel to nalogo. Pričeta, naj bi se izdelala iz obeh ena.

Vitez pravi, da bi bilo poslopje za urad JSZ. in Prohuma, ki bi bilo last naše organizacije, potrebno in upa, da se akcija mogoče izvesti.

Čemer izraža pomisleke, ker so delavske razmere med nemarji slabe in se ne bi moglo mnogo računati na njihovo podporo. Predlaga, da se sestavi ena resolucija in se jo na splošno glasovanje.

Petrič se strinja s predlogom za nakup lastnega poslopja. Priporoča, naj se iz obeh resolucij izdela ena, zadeva je naj se prepusti eksekutivi, ki naj jo da v razpravo lastni in na splošno glasovanje.

Lemberger pravi, da ni nasproten akciji, toda če se je jo priča, naj se jo tudi resnično izvede.

Imacoz Tanchar izjavlja, da so lastni prostori potrebni, kajti treba je skrbeti, da se osamosvojimo vsaj v toliko v gospodarskih zadevah, kolikor je v danih razmerah mogoče. Britz pravi, da je lastni urad potreben, toda težko bo štiti sredstva. Premogajem se ne obetajo kaj prida časi in tako od njih ni pričakovati mnogo gnotne podpore.

Kajet pravi, da je treba najprvo rešiti zadevo selitve na Cleveland. Ako ne bi imeli rešiti to, bi že na zboru bilo kaj definitivnega zaključili glede svojih uradnih prostorov. Pravi, da bi klub št. 1 lahko precej pripomogel, in naj slov. sekcija. Klub št. 1 bi morda spravil skupaj letos ali drugo leto kak tisočak, nekaj posodi slov. sekcija, nekaj bi se nabralo, kar bi zadostovalo za prvi obrok. Drugo bi se shalo polagoma. Svoj urad potrebujemo in ako je med nami veja da ga hočemo, ga bomo imeli.

Bajec pravi, da bo naše delavstvo akcijo podpiralo in upa, da čim prej pričnemo znjo.

Črhanič pravi, da je za tako organizacijo lasten stan potreben in se strinja s resolucijo.

Šarnik izvaja, da bi bilo treba nekaj takega pričeti že prej, misli, da bo članstvo akciji naklonjeno in se ne bo smelo plačevati 50c mesečno v stavbinski fond.

Godina pravi, da če se s akcijo prične, se bi moralo narediti šetar v stavbinski fond, katerega se ne bi smelo posoditi za nobeno drugo stvar kakor za nabavo lastnega poslopja.

Mr. Kavčič svetuje, naj se akcijo odloži do drugega zboru, in se strinja s tistimi delegati, ki pravijo, da od prejšnjem v sedanjih časih ni pričakovati prispevkov.

Alesh odgovarja, da razmere za delavce niso nikjer sipe. Ampak ako ne bodo mogli pomagati delavci enega drugega, bodo v drugih. Pričeti je treba, kajti če bomo le odlagali, se bomo nikdar ničesar dosegli. Je zato, da se zadeva vsaj v odločitev članstvu.

Kapantič je za predlog, da se zadeva prepusti članstvu. Klemenčič, da se izdela skupina resolucija, katero naj bo sprejela eksekutiva v razpravo članstvu in potem na splošno glasovanje.

Resolucija se glasi:

Uvidevajoči, da potrebuje Proletarec in JSZ. svoje lastno poslopje, ki bi služilo za uradne prostore Proletarca in JSZ., za seje, knjigarno, arhiv in druge podobne potrebe naše organizacije, priporočamo članstvu JSZ., da se zavzame za to akcijo, kadar bo dana v razpravo in potem na splošno glasovanje.

Delegacija IV. rednega zbora JSZ. ne misli, da je treba postaviti kako veliko poslopje, ki bi bilo za nas preveliko finančno breme, ampak da si kupimo poslopje, ki bi odgovarjalo našim najnujnejšim potrebam. Visoka stanarina, ki jo plačujemo sedaj, bi šla lahko potem za odplačevanje doma, poleg tega bi imela JSZ. in Proletarec svoje lastne, stalne uradne prostore.

Lastno poslopje bo en korak naprej, da ustanovimo pozneje tudi tiskarno vsaj v takem obsegu, ki bi zadoščala potrebam našega tiska. Ako bomo uspeli tako daleč, bo veliko doseženega za nadaljni obstoj Proletarca in JSZ.

Poslopje naj bo last in pod upravo Jugoslovanske Delavske Tiskovne Družbe, ki izdaja Proletarca. Slovenska sekcija JSZ. lastuje vse delnice JDTD. in je s tem stoodstotno last in pod kontrole slovenske sekcije JSZ.

V svrhu načrta za pričetek akcije za nabavo lastnega poslopja predlagamo članstvu:

1.) Eksekutiva JSZ. in funkcionarji slov. sekcije naj prično s akcijo takoj ko jo odobri članstvo.

2.) Ustanovi naj se stavbinski fond, v katerega se pobirajo:

- a) prostovoljni prispevki;
- b) asesment po 5c od člana mesečno, ki se plačuje, dokler ne bo dom izplačan.

3. Odbor slovenske sekcije se pooblasti, da sme posoditi kolikor največ more v stavbinski fond JDTD. za nakup lastnega poslopja, in to brezobrestno.

4.) Apelira naj se na klub št. 1, da posodi, kolikor mu dopuščajo sredstva, v stavbinski fond JSZ., in sicer brezobrestno.

5.) Ves stavbinski fond se mora rabiti edino v svrhu za nakup poslopja.

6.) Eksekutivo JSZ., odbor slov. sekcije in upravni odbor Proletarca se pooblasti, da smejo kupiti primerno poslopje kakor hitro se jim ponudi prilika, potem ko bo ta akcija odobrena po članstvu.

10.) Odbor priporoča sprejem resolucije, s katero se zavezujemo delovati z vsemi našimi silami za osvoboditev političnih jetnikov. Resolucija se glasi:

ZA OSVOBODITEV POLITIČNIH JETNIKOV.

Po ameriških ječah se še vedno nahajajo politični jetniki, ki niso nikaki zločinci, ampak so bili vrženi v zapore radi svojih mnenj, ki so nasprotna vladajočemu razredu. Socialistična stranka in J. S. Z., ki je nji pridružena organizacija, odločno zastopa stališče, da mora biti vsaki skupini ali posamezniku zasigurana svoboda govora, zborovanja in tiska.

Zbor J. S. Z. izjavlja, da bo J. S. Z. kolikor bo največ v njeni moči delovala za osvoboditev političnih jetnikov, bili to socialisti, komunisti, člani I. W. W. ali drugih organizacij.

Justica, ki preganja nedolžne ljudi, ki meče borce za pravico v ječe, ni justica! Demokracija, ki ne dovoljuje državljanom izrekati njih mnenj, ali jim ovira organizacije, ni demokracija! Kakor obsojamo vsako hinavstvo, tako obsojamo tudi hipokricijo kapitalistične justice, ki pod krinko, da varuje ameriške institucije, preganja borce ljudskih interesov.

Britz predlaga, naj se jo sprejeme. Soglasno sprejeta.

11.) Odbor je prejel resolucijo k referatu sod. Zajca "JSZ. in jugoslovansko vprašanje", ki jo z malimi popravki in z zadnjim dodatkom priporoča v sprejem.

Mar. Kavčič predlaga, naj se jo sprejeme. Sprejeta soglasno. (Priobčena je na koncu referata sod. Zajca.)

12.) Predložena je resolucija o Internacionali, kakor jo je izdelal sod. Oven k svojem referatu. Glasi se:

INTERNACIONALA.

Dogodki, ki so se vršili med vojno in po vojni, ter porazi delavstva v skoro vseh deželah, kažejo, da je desorganiziran proletariat ne samo nezmožen dobivati zmage in preslab poraziti kapitalizem, ampak da ni celo v stanju ohraniti dosedaj pridobljenih pravic v borbi z buržvazijo.

Delegatje, zbrani na konvenciji J. S. Z. dne 29. maja 1923 v Chicagi, Ill., se soglasno pridružujemo univerzalnemu proletarskemu bojovnemu klicu: "Enotna fronta!" in nalagamo bodoči eksekutivi J. S. Z., da deluje po svojih najboljših močeh za odpravo vzrokov, ki sedaj zabranjujejo združenje revolucionarnih delavskih strank in skupin v Ameriki v eno močno organizacijo.

Našim reprezentantom v ameriški socialistični stranki nalagamo, da se pridružijo tistim elementom v stranki, ki delujejo, da se v novi Socialistični Delavski Internacionali ustvarijo odnošaji, ki omogočijo združitev z moskovsko III. Internacionalo in z drugimi delavskimi strankami, ki so sedaj še izven nove Delavske Internacionalne.

Vršeči delo za izdajenje mednarodnega delavstva in skušajoči tudi v naši J. S. Z. vršiti taktiko, ki bo odpravila vse vzroke za spore, tako da medsebojni boji med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki ponehajo, se zavedamo, da vršimo svojo socialistično dolžnost napram družbi in svetovnemu proletariatu.

Butja predlaga, da se jo sprejme. Soglasno sprejeta.

13.) Predložena je resolucija, s katero se zahteva od-pokle vrhovnega sodnika William Howard Tafta, ker prejema \$10.000 letno od Carnegijeve ustanove. Resolucija se glasi:

WHEREAS: William Howard Taft, Chief Justice of the Supreme Court of the United States has for many years been in receipt of an annuity of \$10,000.00 from the Carnegie Corporation which was undoubtedly granted in recognition of services rendered, and

WHEREAS: Said William Howard Taft has continued to accept said annuity since his appointment to the Supreme Court of the United States, and

WHEREAS: The acceptance of this annuity coming indirectly from the Steel Trust, the most powerful and predatory corporation in the United States is not only unethical but a menace to the integrity of our courts and detrimental to the best interests of the American people, therefore

BE IT RESOLVED: By the Fourth convention of the Yugoslav Federation of the Socialist Party that we voice our protest against the continuance of William Howard Taft in this high office, and demand that Congress take steps to secure his resignation or impeachment. And

BE IT FURTHER RESOLVED:

That copies of this resolution be sent to the press, to William Howard Taft, and to the members of Congress.

Resolucija sprejeta.

Petrich predloži sledečo resolucijo:

"Z ozirom na to, da so bile sprejete na IV. rednem zboru JSZ važne resolucije, ki se dajo porabiti za socialistično propagando med našim delavstvom v Ameriki, kakor tudi referati, a lista Proletarca radi finančnih razmer ne moremo tako povečati, da bi mogel v njem iziti celoten zapisnik, bodi sklenejno, da se zaenkrat objavijo v Proletarcu samo referati in resolucije tega zbora, zapisnik pa da izide v posebni brošuri, za katere izdajo naj se zbirajo prostovoljni prispevki. Zapisnik naj se tiska, čim se zbere polovico denarja za pokritje tozadevnih stroškov v 1,500 izvodih ter naj se prodaja po primerni ceni, kakor drugo našo literaturo."

Zajec pravi, da se naj priobči zapisnik in resolucije v enkratni izdaji Proletarca. Naše delavstvo naj iz zapisnika vidi potek diskuzij in dobi s tem pravo sliko o zboru. Omenja zadnji zbor, o katerem ni bilo priobčenega v glasilih JSZ, nikakega zapisnika. To se ne sme več ponoviti. Dvomi, da se bo brošura, v kateri bi bil priobčen zapisnik, mogla prodati. Če bo objavljen v listu, bo našel mnogo večji krog čitateljev in s tem bo dosežene tudi več agitacije za zvezo. Vprašanje je le, kako dobiti sredstva za pokritje

stroškov z izdajanjem zapisnika. Po njegovem mnenju stal okoli \$300, ako se ga izda v povečani izdaji Proletarca.

Tavčar predlaga, naj se objavi zapisnik takoj kot urejen v Proletarcu, stroške pa plača zveza, kadar bo to la sredstva.

Zavertnik je mnenja, da je to najpraktičnejši način objavo zapisnika. Apelira naj se na klube, katerih naj naj bi prispeval \$5 ali več, kakor jim že dopušča enota, v povračilo pa naj bi dobili nekaj iztisov Proletarca, s katerim bi bil zapisnik, da ga razdele med delavce. Lahko tudi prodajo po primerni ceni.

Pogorelec predlaga dodatni predlog, naj se upošteva društva in klube za prispevke v pokritje stroškov za izdajo zapisnika v Proletarcu.

Godina priporoča, naj se objavi ves zapisnik v enkratni izdaji Proletarca, ker bo to še najcenejši način.

Britz se strinja z Zavertnikovo sugestijo glede tiskarskih sredstev.

Jereb je uverjen, da bodo klubi prispevali v ta namen pokritje stroškov za tisk zapisnika in misli, da klub v ta bertonu ne bo zadnji.

Lovrenc Kavčič je istega mnenja kakor Jereb.

Gorjup je za objavo zapisnika v enkratni izdaji Proletarca in misli, da se bodo potrebna sredstva lahko dobila.

Juvanc pravi, da bo njihov klub gotovo prispeval v ta namen \$10.

Petrich pravi, da je malo prej slišal od sodruga, ki je bil govornik zbiranja podpore za lastne prostora — Dom — da na premogarje po enih krajih ni treba posegati, go računati na podporo, ker se ne dela zdržema in ne daje ne ve, kako bo kaj z delom. Radi tega je mnenja, da se tudi za pokritje stroškov, ki bodo nastali s povečano izdajo Proletarca od \$300 do \$400 težka reč. Zanj so boljše referati in resolucije, kakor pa tisto, kaj je kdo dejal ali bati. Zato je mnenja, naj bi izšel zapisnik kakor limski dobi polovico denarja za pokritje tih stroškov, medtem ko se referati in resolucije objavljajo spotoma v Proletarcu. Primožič pravi, da bodo dali eni klubi lahka velika, drugi. Pri njih so razmere take, da je težko misliti na dodatnejšo podporo, toda nekaj se bo dobilo.

Vitez pravi, da bo tudi iz njegova kraja prispeval v ta namen.

Ovca obljublja isto.

Tavčarjev predlog s Pogorelcovim dodatkom: naš Zavertnikove sugestije sprejet.

Žlemberger vprašuje tajnika, če mu je znano, ali slovenskih klubov pripada direktno k stranki.

Petrich odgovarja, da kolikor je njemu znano, da kluba.

Jereb pravi, da njihov klub želi, da ima zveza stalnega organizatorja, ker bi to veliko pripomoglo k boljšemu širjenju klubov, kar bi pojačalo JSZ in s tem našo stranko.

Aleš izvaja, da se je o tem razpravljalo skoro v vsi naših eksekutivah. Toda stvar ni lahka. Predvsem je treba imeti sredstva, s katerimi zveza ne razpolaga. Misli, da morali biti klubi aktivnejši in delati, da se članstvo pomnoži. To bi pripomoglo, da bi imela več sredstev za problem pošiljati stalne organizatorje bi se lažje rešila.

Žlemberger pravi, da bo bodoča eksekutiva gotovo imela kolikor bo največ mogla v tem pogledu. Vsi vemo, da so organizatorji potrebni, toda preko svojih moči ne moremo iti. Predlaga, naj se prepusti stvar eksekutivi.

Britz misli, da je sedaj čas za pošiljanje govornikov po naselbinah posebno ugoden. Priporoča, naj se organizira večja kampanja za organiziranje klubov in pridobivanje naročnikov Proletarcu.

Pogorelec pravi da imamo težkoče, ker primanj ljudi, ki bi bili dobri agitatorji in govorniki in če bi jih imeli, bi ne zadostovala naša sredstva za pokritje njihovih stroškov. V prošlem letu se je od strani naših odborov storilo kolikor se je v danih razmerah najprej moglo, kar je bilo že pojasnjeno v raznih poročilih. Prizna, da je organizirana kampanja v velikem obsegu vedno potrebna in se jo bo skušalo izvesti v večji ali manjši meri, kakor bodo že razmere v bližnji prihodnosti. Prečita pismo kluba št. 157 v Grossu, Kans., ki se glasi:

"Soc. klub št. 157 Gross Kans. — Cenjeni sodrugi Pogorelec: — Kot zastopniku našega kluba na zboru JSZ v Kansasu želimo dati nekaj nasvetov in nekoliko slik o takih razmerah, z željo, da porabite to na zboru v kakršni meri vam bo mogoče.

"Gre se v glavnem zato, da se naše gibanje v Kansasu zopet postavi na noge. Vemo, da socializem lahko tudi bo

na gre svojo pot naprej in da JSZ lahko in bo naša, četudi bivši kansaški sodrugi spe Matjaževu spadata dolžnost tistih sodrugov, ki so s svojim gibanjem na trdnih nogah, je da pomagajo onim, ki se nikakor niso opomoči z lastnimi silami. JSZ. se živahneje ustanavljajo se novi klubi, vrše se kampanje in se razširjenju klubov in glasila "Proletarca" ter aktivnosti za socializem.

"Povod se kaže novo življenje, le Kansas spi kot mrti Tot."

"Prejeto je bilo v tukajšnjem okrožju 12 sloven klubov, spadajočih k JSZ. Danes eksistira samo še en klub, pa še ta samo eksistira. Vse druge je odpihal veter z njim sodrugi, o katerih bi bil človek mislil, da imajo kak skalo, a danes so popolnoma brezbrizni, ali pa "mrti", da mislijo da jim je organizacija nepotrebna. "Zaletarčevi naročniki v teh nasebinah so padli na našo nizko številko; človek se prime za glavo ko zve, da naročnikov štejejo nasebine kot so n. pr. Franklin, ali."

"Ja, da, da smo imeli zadnjih par let veliko notranjih vrtin, v političnih vrtincih, dolgotrajne stavke itd., v takih časih je potreba politične organizacije in več delovanja čitva se večja."

"Taza izgovor je, da v takih časih ni par centov za pomočjo in podučno čtivo, ko vidimo, da jih za prole "muskaja" nikoli ne zmanjka. Ako bi se le desetino namobil v izobraževalne namene, bi bilo precej drugje."

"Zabili nas boste imeli za kronične "jamrovec", ki se niso križem in kritizirajo. Rekli boste "saj se tudi v drugih nasebinah ne dela samo od sebe, ampak je treba malo agitacije. Vemo to. Toda resnica je, da potrebujemo manj pomoči. Zatorej, naj bi zbor razpravljaj kako naj organizatorja na zapad."

"Ekskutiva JSZ. naj stopi v zvezo z obstoječimi klubi znanimi znanimi sodrugi, da se sporazumno določi, ali bi bil najugodnejši čas za tako agitacijo. Bivši kansaški sodrugi **MORAJO** zopet priti v naše vrste!"

"V spaj, da zbor doseže najboljši uspeh pri delu za naše organizacije, ga iskreno pozdravljamo. — List št. 157, JSZ., John Kunstelj, tajnik."

"Pogumec nadalje izvaja na podlagi tega pisma, da moti in v bodočem letu storiti vse kar bo v naših močeh za ustanovi postojanke JSZ. po vseh jugoslovanskih delih v Zed. državah in apelira na delegate, naj bo organizator, vsakdo graditelj našega ogródja za socialno organizacijo in socializem."

"Ipančič je zato, da se čim prej pošlje stalnega organizatorja po nasebinah."

"Urbančič pravi, da je ideja za vpsolitev stalnih organizatorjev zelo dobra, toda manjka nam sposobnih moči. Če bi bili sodrugi bolj poštvovalni in so več delali za to, kak bomo čakali, da bodo vršili vse delo organizatorja in bo veliko opravljenega. Govori o aktivnostih klubov in letnic; mnogi sodrugi so utrujeni, eni so stopili iz člane in tako trpi skupno gibanje. Napredovali bomo, če se bo gledalo toliko v Chicago, pač pa več delalo v lokalni od strani domačih sodrugov. Le tisti klubi naprej, katerih članstvo je v resnici aktivno. Če gre tisti organizatorji urada JSZ. in Proletarca na delo po nasebinah, namemari delo v uradu in na stvari ni ničesar pridobimo. Treba nam je več aktivnosti v klubih in več gmotnosti, pa bo šla naša propaganda hitreje naprej."

"Zajec argumentira na Urbančičeva izvajanja o sposobnosti in sredstvih. Pravi, da je sposobnost v volji za to. Ejer če bi sodrugi biti aktivni in so aktivni, so učila dani. Priporoča, naj klubi več delujejo v lokalnih okoliščinah in po možnosti naj se pošilja potovalne organizatorje."

"Mary Kovach vpraša za besedo in nato prosi, naj se jo vrže od zadajne seje, ker ima opravka z igro "Kralj na kralji", ki jo vprizori klub zvečer povodom tega zbora. Urbančič, naj pridejo na to dramsko priredbo."

"Ales predlaga, naj se jo oprost. Sprejeto."

"Zajec predlaga, naj se diskuzija o organizatorjem in njihovih predlog sprejet. Govore še preje prijavljeni člani."

"Ales pravi, da je gibanje ene organizacije živo, ako imamo organizacije živo, to je aktivno. Pravi, da je v našem Debs še celo vrstvo shodov, katere je posetilo malo in tisoče delavcev. Apeliral je nanje, naj se priprave strzki, naroče njene liste in postanejo aktivni v našem socializmu. Udeleženci se navdušijo, ploskajo, vz-

mejo pristopne karte in pokupijo nekaj socialistične literature in ko odidejo domov, postanejo brezbrizni kakor so bili. Če bi bilo tako lahko agitirati za socializem, za našo stranko in naše časopisje kakor bi mi radi da bi bilo, bi bil socializem že tukaj in mesto Hardinga bi bil Debs v Bell hiši. Ker ni lahko, moramo biti organizatorji VSI **PREPRIČANI SOCIALISTI**, kajti to je edina pot, da se bodo naše ideje širile in naša organizacija rasla ter naše časopisje pridobivalo novih čitateljev. Tem agitatorjem služijo lahko potovalni organizatorji v pomoč. Sprejeti smo pri raznih poročilih načrte, kako delati v bodoče. Ravnamo se po njih, izvajamo jih v praksi, pa bomo na drugem zboru lahko beležili velike uspehe."

"Lov. Kavčič pravi, naj naši klubi skrbje, da se bodo dobivali na shode tudi angleški govorniki, da se zainteresira za socializem tudi tiste udeležence, ki niso povsem zmožni razumeti naš jezik; posebno potrebno je, da pridobimo naše mladino za socialistično gibanje."

"Zlembergerjev predlog, da naj se prepusti zadevo glede stalnih organizatorjev eksekutivi, sprejet."

"Jereb želi, naj zbor kaj ukrene za socialistično propagando med mladino."

"Ales pravi, da imamo Socialistično mladinsko ligo (Young People Socialist League, okrajšano YPSL), s katero naj stopijo naši sodrugi po nasebinah v stike."

"Lov. Kavčič ponovno izvaja, da je treba našo mladino zainteresirati za socializem v njenih zgodnjih letih, kajti le če pridobimo mladino, se bo naše gibanje res hitro širilo."

"Zajec priporoča, naj se sodrugi v nasebinah, kjer so možnosti za organiziranje mladine, obrnejo po informacije na urad tajništva JSZ., ki jim bo gotovo šlo na roke."

"Petrich predlaga, da se Jerebovo priporočilo prepusti eksekutivi in tajništvu JSZ., ki bo storilo kolikor največ mogoče, da se socialistična agitacija zanese tudi med našo mladino. Predlog sprejet."

"Zajec: Sprejeli smo resolucijo, s katero obsojamo surovosti in frakcijskih bojih in apeliramo na jugoslovanski proletariat raznih delavskih frakcij, naj bo toleranten v medsebojnih sporih, kajti edino na ta način možno gladiti pota v končno zedinjenje. Tu so nekateri delegatje izrekli željo, da se v Proletarcu ne vodi polemičnih bojov s pristaši drugih frakcij. Kdor je pazno čital naše glasilo, mi bo priznal, da mi nismo napadali, ne blatili in ne zavijali dejstev, pač pa odgovarjali na napade, pa še to zelo malo. Seznanjali smo čitatelje o splošnem delavskem gibanju s poročanjem dejstev, katere nismo ne zavijali, ne grdili in ne olepšavali. Uredništvo smatra, da smo prišli v fazo gibanja, v kateri fanatiki in zakrknjenci več škodujejo kakor koristijo; delavsko gibanje potrebuje inteligentnih sodrugov, ki znajo razpravljati, ki znajo formirati svoja mnenja, ne pa misliti in verovati, kakor jim nalagajo razni samopostavljeni voditelji. Tu imam nekaj listov, ki so glasila W. P. Iz njih bi vam lahko citiral, kakšnih sredstev se poslužujejo v boju proti socialističnemu gibanju. Zakaj jim je naše gibanje toliko na potu? Čemu ne vodijo propagando med čisto ogromno maso, ki je izven vsake delavske politične organizacije? Mar pomeni boj proti socialističnemu gibanju in kapitalizmu eno in isto? Jaz trdno verujem, da pride dan, ko se bo večina zavednega delavstva najsibo med Jugoslavlani ali drugimi narodi zopet združila, in ker sem takega prepričanja, storim, kolikor ena oseba mojih sposobnosti more, da se v vrste delavstva, ki ima enake cilje, seje spravi duh in volja za skupno delo proti skupnemu sovražniku. Odgovarjali pa bomo na neosnovane napade in razgaljali provokatorje v delavskem gibanju kakor smo delali doslej."

"Ales pravi, da so nastali frakcijski boji največ radi različne mišljenja o taktiki. Toda delavstvo bo prej ali slej spoznalo, da je cilj več kakor taktika. Taktike so lahko različne in z različnimi se lahko eksperimentira. Pri tem se učimo kaj je v tej deželi boljša pot in kaj v drugi deželi in ob enem se pripravljamo spoznavati pomen gesla "Delavec vseh dežel, združite se!"

"Urbančič izvaja, da je on govoril v raznih debatah o toleranciji, toda s tem ni mislil, je v tem oziru naše glasilo kaj zagrešilo. Kar se tiče uredništva Proletarca, je mnenja, da je še preveč tolerantno. Ljudje čitajo napade na naše gibanje v drugih listih in potem čakajo, kaj jim bomo odgovorili mi. Mnoge napade je naše glasilo ignoriralo, kar je za ljudi, ki so dovolj razumni in prevdarni ter dobro poznajo naše gibanje, prav, toda drugi, manj poučeni, mislijo, da je naš molk potrdil natoledovanja nasprotnikov. Je zato, da se na napade odgovarja, ni pa za osebne boje. Tudi naj se ne drega "jednotarjev", kar se je v listu od raznih piscev že parkrat opazilo."

Zlemberger predlaga, naj se izreče uredništvu Proletarca in eksekutivi JSZ. zaupnico. Predlog soglasno sprejet.

Bojanovic pravi v razpravi o naši taktiki v Proletarcu, da je istega mnenja kakor Urbančič.

Petrich predlaga, naj se pošlje pozdrav v imenu tega zbora E. V. Debsu. Pozdrav bo izročil sodrug W. H. Henry osebno, ker odputuje v Indiano, kjer se bo sešel z Debsom. Predlog soglasno sprejet. (Pozdrav Debsu in njegov odgovor je bil priobčen v izdaji Proletarca z dne 21. junija t. l. 1.—Op. zapisnikarjev.)

Petrich poda poročilo o konvenciji soc. stranke v New Yorku. (Glej Proletarca z dne 31. maja in 7. junija ter druge izdaje. Citaj obširno poročilo o konvenciji socialistične stranke v junijski izdaji strankinega glasila "The Socialist World". — Op. zapisnikarjev.)

Petrich preide na to na poročilo glede Poverjeništvu treh članov J. S. Z. v J. R. Z. Omenja zaključek J. R. Z., ki je bil storjen na zadnji konvenciji JRZ v Chicagi z ozirom na upravo premoženja J. R. Z., kjer se pravi, da če po dveh letih nastane v starem kraju taka stabilnost, da gl. odbor in centralni odbor prideta do zaključka, da je nadaljnje delovanje J. R. Z. nepotrebno, tedaj se odda premoženje J. R. Z. Slovenski narodni podporni jednoti in Jugoslovanski socialistični zvezi z nalogom, da ga odpošlje takoj jugoslovanskim organizacijam v Jugoslaviji in v okupiranem ozemlju, katere so priznale naš program, da ga uporabijo v svrhe radi katerih je bilo nabrano."

Na podlagi tega sklepa je izvolila eksekutiva J. S. Z. tri člane v odbor poverjeništvu, druge tri pa je imenoval gl. odbor SNPJ. Od strani J. S. Z. so v tem odboru, kakor je bilo že svojočasno poročano v zapisniku seje eksekutive JSZ Zaitz, Pogorelec in jaz.

Dne 21. oktobra 1922 je imel gl. centralni in poverjeniški odbor J. R. Z. konferenco v Chicagi. Na tej konferenci se je ukrepalo, kako naj se izvedejo zaključki zadnjega zbo-

ra J. R. Z., kakor je gori omenjeno. Po daljši vnapre razpravi je prišla konferenca do zaključka, da pod našimi razmerami v starem kraju, ko je toliko strank, ki se lahko zagovarjajo stališče JRZ, a so si druga drugo zaradi taktike, ne bi bilo pametno pošiljati denarja naenkrat, ker bi s tem denarjem pospeševali le medsebojno boj. Radi tega je bila sprejeta resolucija, ki navaja vrniti, naj se ne pošilja denar sedaj v stari kraj, kakor točnik, kako naj se konstituirajo Poverjeništvu J. R. Z. in kako upravlja do drugih zaključkov njemu poverjeno premoženje J. R. Z. Dotična resolucija je bila objavljena v Proletarcu dne 23. novembra 1922. Več o tem ni treba omenjati, ker so zadeve J. R. Z. večini delegatov itak znane.

Naš zbor je malo prej sprejel resolucije o jugoslovanskem vprašanju. V tej resoluciji se omenja tudi naša pomoč jugoslovanskim delavcem v političnih zadevah v Jugoslaviji. To bi bila torej stvar, ki se tiče vprašanja, če ta zbor odobri korak, ki ga je podvzela sedanja skupina v zadevi Poverjeništvu J. R. Z. od strani J. S. Z. in Resolucijo je zbor sprejel seveda, ne da bi se pri tem našel na kako akcijo z J. R. Z. ali njenim poverjeništvom. To tudi ni bilo potrebno. Toda za ta zbor je sedaj našo potrebno, da izreče svoje mnenje posebno glede tega, ali data, ki je prišel takorekoč mimogrede v delokrog našega JSZ v povejnih razmerah. Z vsem tem kar je zbor izrekel, bi bilo torej logično, da zbor korak eksekutive JSZ glede tega mandata — to je izvolitev treh članov v Poverjeništvu JRZ odobri, in da logično odobri vse tista, kar je tem v zvezi tudi zanaprej, dokler članstvo JSZ ne odloči drugače.

Omenim naj, da je bilo tajništvo poverjeništvu JSZ verjeno meni kot tajniku JSZ, blagajnik pa je sedaj v dnu.

Da bo moje poročilo glede te zadeve popolnejše, podam še nekaj poročila o finančnem stanju J. R. Z. ob koncu 31. januarjem 1923, ki je kakor sledi:

FINANČNO POROČILO J. R. Z. OD 21. OKTOBRA 1922 DO 31. JANUARJA 1923.

Dohodki gotovine, Liberty Bondov in W. S. S. po računu 21. okt. 1922:			
Hranilna vloga K. S. Banke.....		\$ 2,091.35	
Liberty Bondi		8,600.00	
W. S. S.		2,071.00	
Čekovni račun		1,828.56	\$14,590.91
Dohodki 24. Okt.: Obresti L. B.			17.20
Dohodki 28. Okt.: Obresti od hranilne vloge KSB.			16.36 \$14,624.47
Izdatki odobrenih svot po konferenci dne 21. oktobra,			
kakor izkazuje knjiga.....			\$ 4,353.23
Ostane			\$10,368.24
Diferenca v gotovini (Porastek kuponov)			303.00
Skupaj			\$10,368.24
Razdelba gotovine L. B. in W. S. S.:			
Hranilna vloga K. S. B. 28. oktobra 1922.....		\$ 1,107.71	
Bilanca ček. računa 21. dec. 1922.		820.21	
Liberty Bondi 31. decembra 1922		6,600.00	
W. S. S.		2,450.75	\$10,978.67
Transakcije od 9. do 17. januarja 1923:			
(Frank Petrich)			
Dohodki gotovine, L. B. in W. S. S. (Prenos).....			\$10,978.67
Dohodki 17. januarja 1923 Izmjena W. S. S.		\$ 2,055.00	
Obresti od L. B.		0,035.52	\$ 1,269.19
Skupaj			\$12,069.28
Izdatki 17. januarja 1923 Izmjena W. S. S.		\$ 2,055.00	
Varščine za F. P. in F. G.		50.00	
Poslano za osirotele otroke v Ljubljano.....		60.38	
Odračunano za stavkovni fond		1,500.00	
Odračunano za dijaški fond		500.00	
Selitev pisar. opreme in razno.....		2.15	\$ 4,672.73
Ostane			\$38.25
Neizplačano razno F. Petrichu.....			3.00
Nominalna vrednost vloge v Ljubljani.....			13,968.23
Skupaj			\$18,941.21

Razdelitev gotovine, Liberty Bondov in W. S. S.:

Bankna vloga K. S. B. dne 31. januarja 1923.....	\$ 1,107.71
Banka tek. računa K. S. B. 31. jan. 1923.....	798.35
Liberty Bondi c/o Millard Bank.....	6,600.00
W. S. S. c/o Millard Banki	365.00
Registrirani W. S. S. pri tajništvu Pover. Koresp.....	30.75

Skupaj \$8,901.81

Frank Petrich, tajnik
Poverjenišтва J. R. Z.

Da stavi predlog, da se poročilo tajnika, ki je ob
vseh poverjeništvu JRZ., vzame na znanje in akcijo
svoje s osirom na mandat, ki je bil podeljen J. S. Zvezl
na konvencije JRZ., odobri. Predlog soglasno sprejet.
Petrich pravi, da bi bilo sedaj umestno nekaj skleniti
dnevnic tistim članom eksekutive in poročevalcem, ki
niso mogli pustiti delo v tvornicah, da so se mogli udeležiti
delo s tam ob svoje plače.

Blasich predlaga, naj se jim dnevnic plača, toda koliko
naj se definira, če bo ta predlog sprejet. Predlog
sprejet.

Blasich predlaga, naj znaša dnevnic \$6.
Petrich protipredlaga, naj znaša dnevnic \$5.
Petrich je mnenja, da je tudi \$5 mnogo in bi bilo bolje,
da se bi izplačevalo nikakih dnevnic.
Protipredlog sprejet.

Blasich predlaga, naj se plača zapisnikarjem \$8 dnevno.
Petrich protipredlaga \$5 dnevno. Protipredlog spre-

Blasich govori o ureditvi zapisnika, ki bo dal mnogo
predlaga, da se da eksekutivi nalog odškoditi tistega,
ki zapisnik uredil. Predlog sprejet.

Blasich se na nominiranje mest za prihodnji zbor JSZ.
Blasich so: Milwaukee, Detroit, Cleveland, Chicago,
et. Med teh so dobila večino sledeča tri mesta po re-
sultatu navedena: Cleveland, Detroit, Milwaukee.

Blasich: Naše delo je skoro končano in potem se razidemo.
Blasich, da je bil zbor potreben. Govorili smo veliko o
delovanju, o krivdah in nekrivdah, o uspehih in ne-
uspehih in pri tem napravili načrte, kako bomo delali v
prihodnosti. Sedaj, ko smo preračevali prošlost in ko imamo na-
črt za bodoče delo, je čas, da se tudi primemo dela z
vsega vrnemo, ki je lastno sodrugom. Bodimo vsi orga-
nizirani, vsi borei in vsi vztrajni pri delu za socializem
in, pa bomo zborovali drugo leto ob tem času z zavest-
no in s zborom ni bil zamanj.

Blasich apelira na delegate, naj podvzamejo potreb-
nost v naselbinah, da se kampanja za razširjenje Pro-
letarstva čim največ mogoče poživijo.

Petrich: Delo tega važnega zbora prihaja h koncu. Ob
koncu želimo reči samo še par besed, predno se razide-
mo na svoje mesto. Nemorem si kaj, če se to kar
reči, tiče mimogrede moje osebe.

Kar je sledil delu J. S. Z. zlasti zadnjih par let, mora
biti, da naloge naše JSZ v teh kritičnih časih niso bile
lahke. Mnogokrat je izgledalo, da nas nekega dne ne bo
na nas razburkani valovi vojne hysterije in revolucije
svojega pogreznega, bodisi začasno ali pa kakoržebodi. Da
bi bilo več JSZ., če bi se to zgodilo, se ne more reči.
V teh najkritičnejših časih sem
in gledal po svoji najbolji moči, da se ne zgodi
in da se naši zvezi preti in radi česar bi se marsikdo
smil, če bi se res kaj takega zgodilo. Danes je obstoj
in takorekoč zasiguran. Njeno članstvo raste, njene
naloge se popravljajo in tudi njeno glasilo dobiva trdnjša
in lahka za vse to seveda ne gre enemu ali drugemu,
sami vsi skupaj, kdorkoli je kaj delal in pomagal J.
in njenemu glasilu do večjega uspeha. Za vse to se
in zaslužili. Kar
in, sodrugi, vam moram povedati, da potrebujem
in letih tajnikovanja J. S. Z. odmora, če ne več
in dve leti. S tem ne mislim, da se odtujim
in za J. S. Z. Nekaj čisto naravnega je, da je treba
in. Posameznik ni vse — ideja je tisto, kar
in nekaj lahko danes ali jutri umre, ali naj radi tega
in vse delo! Kdo bi tako mislil! Radi tega, sodrugi,
in treba prav nič čuditi, če boste slišali, da za prihod-
in nima ne bom kandidat za tajniško mesto J. S. Z. Vzlic
in, sodrugi, bom z vami in delal po svoji najbolji moči,
in Jugoslovanska socialistična zveza in Proletarec po-

speta med našim delavstvom v Ameriki do tiste stopnje, ki
jima po vsej pravici pripada.

Zornik podaja izžrepek zapisnika 5. in 6. seje.
Zlemberger predlaga, da se ga sprejme. Predlog spre-
jet.

Blasich, predsednik zbora, zaključuje konvencijo s po-
zivom na zborovalce, naj delajo po načrtih katere so tu na-
pravili in pridobivajo nove bore revolucionarnemu giba-
nju, da pridemo enkrat v družabno uredbo, v kateri bo iz-
gnil razredni boj, ker ne bo več razredov, ampak družba
vseh ljudi za vse ljudi. Zahvaljuje se klubu št. 1 za po-
strežbo in naklonjenost, katere je bilo po njegovem oseb-
nem mnenju celo preveč, in ga zagotavlja, da si bodo dele-
gatje zapomnili prizadevanje čikaških sodrugov, da se da
delegatom poleg težkega dela tudi nekaj razvedrila in du-
ševnega užitka. S tem je zaključil IV. redni zbor JSZ.

Anton Zornik, Mary Kovach, zapisnikarja.

Anton Blasich, predsednik.

NAČELNA IZJAVA IN PRAVILA JUGO- SLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE V AMERIKI.

Sprejeta na IV. zboru J. S. Z. dne 29. maja 1923,
Chicago, Illinois.

I. NAČELNA IZJAVA J. S. Z.

Jugoslovanska socialistična zveza v Ameriki temelji
na načelu mednarodnega socializma in priznava program
in pravila Socialistične stranke v Ameriki.

Gospodarski sistem današnje družbe temelji na privat-
nem lastništvu in kontroli družbi potrebnih sredstev za
proizvodnjo in na izkoriščanju delavcev, ki upravljajo sred-
stva produkcije za dobiček tistih, ki so lastniki teh sred-
stev.

Interesi teh dveh razredov so si diametralno nasprotni.
V interesu kapitalističnega razreda je, da ohrani sedanji
sistem in obdrži zase kolikor mogoče največji del proizvo-
dnje. V interesu delavskega razreda je, da izboljšuje svoje
življenjsko stanje in da si zasigura, dokler je ta sistem v
veljavi, največji del svoje proizvodnje, in da odpravi kakor
hitro mogoče tudi ta sistem.

V kolikor se člani nasprotujočih si razredov bolj zave-
dajo teh dejstev, toliko bolj se vsak prizadeva, da svoje in-
terese proti drugemu posepeši.

To je tisti dejstveni spopad interesov, ki ga imenuje-
mo razredni boj.

S kontroliranjem starih političnih strank kontrolira ka-
pitalistični razred institucije države in jih izrablja, da si
zasigura in utrdi svoje stališče. Brez take državne kontro-
le bi bilo vzdrževanje gospodarske moči nevdržljivo.
Delavei morajo iztrgati vladno kontrolo gospodarjem iz
rok in jo vporabiti za zgradbo novega družabnega reda,
ki bo socialističen.

Jugoslovanska socialistična zveza v Ameriki si prizade-
va, da organizira vse v Ameriki živeče jugoslovanske de-
lavce za neodvisno politično akcijo ne le da z njo izboljšuje
takojsne razmere delavcev, temveč za revolucionarne cilje,
to je, da se naredi enkrat konec izkoriščanju in razred-
nemu režimu, ki vlada danes. Taka politična akcija je za
osvoboditev proletariata in dosege resnične svobode za vse
ljudstvo absolutno potrebna.

Za dosego tega cilja je potrebno, da je delavski raz-
red dobro organiziran tudi na gospodarskem polju, in sicer
tako, da vrši svoje boje za iste revolucionarne cilje; in Ju-
goslovanska socialistična zveza se zavezuje, da bo dala pri
nalogah organiziranja tistih gospodarskih organizacij, ki
vedijo tak osvobodilni boj, vedno svojo pomoč.

Temeljni cilj Jugoslovanske socialistične zveze je iz-
vedba podružbljenja in demokratične kontrole nad vsemi

sredstvi proizvodnje — odprava profita, najemnine in obresti, in da se onemogoči jemati delež proizvodnje vsakemu, ki jo ni zaslužil s svojim delom; da izpremeni sedanje razredno družbo v družbo enakopravnih, kjer bodo interesi enega interesi vseh.

Temu cilju podrejeno in dostopno podpira Jugoslovanska socialistična zveza vsak korak za izboljšanje delavskih razmer, ki pojačuje bojno moč delavskega razreda v sedanji družbi.

II. NAMEN IN CILJ.

Toč. 1.—Namen in cilj Jugoslovanske socialistične zveze v Ameriki je politična, gospodarska in kulturna izobrazba na temelju razrednega boja, ki je odsev današnjega družabnega reda, za odpravo kapitalistične družbe in z nadomestitvijo socialistične.

Toč. 2.—Člani morejo biti osebe obojega spola, v starosti 18 let in dalje, ako priznajo. Izjavo, načela in pravila Zveze, delajo za nje ojačenje in vplačujejo predpisane doneske.

Toč. 3.—Od članov Zveze se pričakuje, da po mogočnosti pripadajo uniji svoje stroke in da med tovariši svoje stroke agitirajo in jih pridobijo za socialistično organizacijo.

Toč. 4.—Člani, ki se protive Izjavi, načelu in pravilom Zveze, ali ji sploh škodujejo s svojim postopanjem, ne morejo ostati v Zvezi.

III. ORGANIZACIJA.

Toč. 5.—Jugoslovanska socialistična zveza tvorijo slovenska, srbska in hrv. sekcija, ki so v svoji upravi popolnoma avtonomne, krajevne organizacije in zastopniki.

Sekcija je priznana, čim ima 200 dobrostojećih članov. V vsakem kraju Amerike, kjer je toliko članov, kolikor jih zahtevajo pravila JSZ., se more v soglasju upravnih odborov sekcij osnovati krajevna organizacija ali klub. V krajih, kjer ni dovolj somišljenikov, se prizna posamezne člane (at large.)

Toč. 6.—Ako potrebe zahtevajo in sekcijski upravni odbor odobri, zamore biti v enem kraju več klubov. V tem slučaju vodi vse skupne akcije konferenčni odbor, katerega tvorijo vsi krajevni klubi.

Toč. 7.—Odbor krajevnih klubov tvori pet članov in sicer organizator, tajnik, blagajnik, zapisnikar in trije nadzorniki.

Toč. 8.—Volitve odbora krajevnih klubov in zastopnikov se vrše na vsakih 6 mesecev in sicer v januarju in juliju vsakega leta.

Toč. 9.—Krajevni klubi in posamezniki so dolžni izvrševati sklepe sekcijskega odbora in eksekutive JSZ. Odgovorni so odboru sekcije kateri pripadajo in eksekutivi.

Nepokoravajoče klube zamore sekte. odbor suspendirati.

Toč. 10.—Odbori klubov in zastopniki imajo poleg rednih dolžnosti v svojem delokrogu tudi še te: da se odzovejo vsem nalogam odbora svoje sekcije in eksekutive JSZ. Vsak mesec ji morajo predložiti poročilo o svojem delu in redno pošiljati predpisane prispevke.

Novi člani se sprejema v Zvezo na sjah klubov. O sprejemu ali odklonitvi glasuje članstvo kluba. Glasovanje je lahko javno ali tajno, kakor določi večina v vsakem slučaju.

Toč. 11.—Konferenčni odbori se zamorejo osnovati povsod, kjer je več klubov v enem okrožju.

O dolžnostih in delu konferenčnega odbora predpisuje opravilnik, ki ga izdela eksekutiva JSZ.

IV. GMOTNA SREDSTVA.

Toč. 12.—Člani Zveze plačajo v krajevnih klubih pristopnino in redne ter izredne mesečne doneske. Vestopnina je 25c, članarina pa 30c. Pristopnino in članarino klub lahko zviša v prid svoje blagajne. Pristopnino sme tudi znizati.

Toč. 13.—Pristopnina (25c) ostane v klubovi blagajni, od članarine pa pošlje klubov tajnik za vsakega člana 30c gl. tajniku Zveze. Ta vsota se deli za Zvezo, skupno stranko in državne org. stranke.

Članarine so oproščeni samo člani, ki so na stavki, brez dela ali v slučaju bolezni. Član, ki ni v stanju plačevati članarine, se mora naznaniti tajniku krajevnega kluba, sicer mora poravnati redne mesečne doneske. Vsak član, ki se ravna po pravilih in ne more plačati članarine radi omejenih vzrokov, dobi v člansko knjižico mesto redne izjemno znamke.

V prid klubove blagajne in za jačanje socialističnih aktivnosti prirejajo klubi dramske predstave, koncerte, zabave, družinske večere, predavanja itd. Razpečavajo agi-

tacijske znamke, ki jih jim pošlje odbor njihove sekcije ali eksekutiva JSZ.

Toč. 14.—Klubi, ki ne pošljejo v teku treh mesev tajništva JSZ mesečnih prispevkov ali poročila, izgubijo pravice v Zvezi; izvzeti so le slučaji brezposelnosti ali smrti, toda pošiljati morajo redno mesečna poročila.

Toč. 15.—V slučaju, da klub preneha s poslovanjem, mora klubov tajnik izročiti vse klubovo premoženje, kot so: tovarno, knjige itd., zveznemu tajništvu in to najmanj v teku treh mesecev potem ko je klub smatran neaktivnim.

V. ZVEZNI KONGRES.

Toč. 16.—Uprava Jugoslovanske Socialistične Zveze vrši potom sekcij in njihov članstva, na zboru in potom iniciative in referendumu.

Redni zbor se vrši vsako leto, in sicer 30 dni pred konvenciji soc. stranke, če obdržuje tisto leto konvencijo in obdrževanja zbora določijo eksekutiva JSZ, ki izdela tudi provizorični dnevni red. Zbor JSZ predlaga tri mesta za izbiranje prihodnjega rednega zbora, ki grede članstvo Zveze pred zborom na splošno glasovanje. V slučaju, da se pozneje izkaže, da se bi naslednji zbor v katerem zboru nominiranim mestu ne mogel vršiti, ima članstvo pravico predlagati kako drugo mesto.

Poziv za volitve delegatov je objaviti v glasilih vsaj trikrat.

Poročilo sekcij in odborov, in poročilo tajništva o delu in financah, kakor tudi vse resolucije se objavijo ako le mogoče, pred zborom.

Predlogi članov in klubov za dnevni rad zbora imajo predložiti eksekutivi vsaj 30 dni pred zborom in po mogočnosti objavljeni v glasilih Zveze vsaj 14 dni pred zborom. Člani so dolžni poslati predloge za zbor potem svoje kluba. Istotako se je ravnati v slučaju pritožb posameznih članov ali klubov. Zboru je predložiti le zadeve, ki se tiče JSZ.

Toč. 17.—Pravice do sedeža na zboru imajo:

a) delegatje krajevnih klubov, in sicer klubi do 50 članov enega delegata, in potem na vsakih nadaljnih 50 članov enega delegata več.

Vožnje stroške delegatov trpi Zveza. V konvenciji JSZ se pobira prispevke 10c na mesec od članov izredne prispevke, ki se jih nabira potom kolekt.

b) člani sekcij in odborov, ki tvorijo eksekutiva JSZ, tajnik in zvezni nadzorni odbor.

c) Uredniki in upravniki Zveznih glasil, od vsakega največ dva.

Toč. 18.—Delo zbora je:

a) soditi o delu in poročilih sekcij in odborov, članov, gl. tajnika, nadzornikov in zveznih glasil;

b) da razpravlja o organizaciji Zveze in vseh vprašanj, ki se tičejo obstoja zveze;

c) da sklepa o predlogih, resolucijah, pravilih in predlogih.

Toč. 19.—Zbor otvori gl. tajnik Zveze. Takoj nato izvoli pet članov za pregledanje pooblastil.

Toč. 20.—Po končani verifikaciji pooblastil se konstituirajo, izvoli predsednika, dva podpredsednika in ali več zapisnikarjev.

Toč. 21.—V slučaju nujne potrebe sme eksekutiva JSZ ali članstvo potom dvetretjinske večine oddanih glasov izvoliti izredni zbor, katerega je treba s provizoričnim imenom redom naznaniti vsaj 14 dni pred zborom. Za konstituiranje izrednega zbora veljajo iste določbe kakor za redni zbor.

Stroške za pošiljanje delegatov v tem slučaju trpi klub.

VI. UPRAVNI ODBORI SEKCIJ IN KLUBOV.

A. Sekcije.

Toč. 22.—Upravni odbor sekcije obstoji iz petih članov, izmed katerih je eden tajnik sekcije, drugi blagajnik in tretji zapisnikar. Za izvolitev sekcijskega odbora postarajo vsi člani klubi vsake sekcije JSZ najmanj devet kandidatov, izmed katerih je pet izvoljenih.

Toč. 23.—Sekcijski odbori tvorijo eksekutiva JSZ in ne seje obdržuje enkrat na mesec.

Toč. 24.—Seje sekcijskega odbora sklicuje tajnik sekcije. Redna seja sekcije je enkrat na mesec, izredna seje vrše po potrebi. Sejam prisostvuje gl. tajnik in vsaj trije upravni sekcijskega glasila. Uredniki in upravniki imajo le posvetovalen glas. Predsednik se voli na vsaj 6 mesecev. Druge podobore voli ali imenuje ta odbor iz svojih članov po potrebi.

14. 25.—Dolžnosti sekcijaskih odborov so, da vrše agitacijo in organizacijo, propagando potom časopisja, javni govori, predavanja, konferencami in drugimi uspešnimi sredstvi ter da v mejah socialističnih načel in strankinih načel vodijo delo sekcij; odbor vsake sekcije JSZ razpisuje premoženjem sekcije, določa plačo svojim nastavnikom, in poroča o svojem delu zboru JSZ.

14. 26.—Iste funkcije, ki jih vrši odbor posamezne sekcije v pogledu socialistične propagande, vrši eksekutiva za celotno organizacijo.

Eksekutiva JSZ je v sporazumu z nadzornim odborom za izdelati:

14. 27.—Upravnik, ki določa dolžnosti in pravice konferenčnih odborov, ki lahko sestoji iz klubov vseh sekcij JSZ ali deloma iz klubov ene sekcije; v zadnjem slučaju izdela tudi odbor prizadete sekcije;

14. 28.—Upravnik, ki določa delo in plačo nastavljenecov

14. 27.—Če je potrebno, sme razpisati odbor sekcije, ki daje člane posebne prispevke v pokritje izdatkov sekcije.

14. 28.—Sekcijski odbori kakor skupna eksekutiva morajo objaviti zaključke svojih sej v glasilih, ali pa jih objaviti v klubih pisмено.

14. 29.—Vsaka sekcija izvoli izmed čikaških članov člana v Zvezni nadzorni odbor. Vsaka sekcija izvoli člana v nadzorni odbor svoje sekcije. Prvi pregledujejo vse zvezne knjige, drugi samo knjige svoje sekcije.

Nadzorni odbor ima iste pravice na sejah, kakor ostali odbori.

B. Klubi.

14. 30.—Klub pripada tisti sekciji, za katero se izjavi, da je srbski, srbski ali hrvatski sekciji.

14. 31.—Sekcije imajo skupnega gl. tajnika, ki zastopuje vse potrebne mestih.

14. 32.—Od članarine se obračuna vsaki mesec 5c od vsake sekcije in po 25c ostane v zvezni blagajni za prispevanje in druge izdatke. Dokler ne plača stranka zveznega gl. tajnika, ostanejo vsi prispevki v zvezni blagajni. To svoto določa gl. tajnik sekcijaskim odborom na podlagi mesečnih listov, ki jih pošljejo tajniki klubov.

14. 33.—V slučaju, da po takem obračunu ne preostane sredstev v zvezni blagajni za tekoče poslovanje, more gl. tajnik pisati na sekcijske odbore, da pustijo v zvezni blagajni vsaj trimesečnega obračuna.

14. 34.—Posamezni člani lahko pripadajo h kateri sekciji, kakor želijo, ako so v klubu druge sekcije.

14. 35.—V slučaju spora med člani kluba, ki pripadajo raznim sekcijam, ako tak spor ovira delo kluba, ima pet ali več članov sekcije pravico, da dobe od kluba del premoženja in organizirajo svoj klub in ga pridružijo tisti sekciji, h kateri se jim le pripadajo.

14. 36.—V kraju, kjer ni kluba tozadevne sekcije, h kateri član rad pripadal, postane lahko član at large. Vse obljave mora plačati 6 mesecev članarine direktno gl. tajniku JSZ. Kakor hitro je v takem kraju pet posameznikov (at large), se morajo konstituirati v klub in ga pridružijo sekciji, h kateri žele pripadati.

14. 37.—Vsak klub mora imeti zvezo z okrožno komunistično organizacijo soc. stranke, ako obstoji, in pošiljati vsaj seje svoje zastopnike.

VII. TOČKA O POROTI.

A. Spori.

14. 38.—Vse nastale spore v klubih rešuje klub, h kateremu pripadajo stranke. Ako klub ne more rešiti zadeve, mora stranke apelirati na sekcijaski odbor, in ako tudi sekcijaski odbor ne more rešiti zadeve, je oddati stvar eksekutivi JSZ.

B. Razsodišče.

14. 39.—Razsodišče presoja medsebojno nastale spore med članov in rešuje o predlogih za izključenje posameznikov v slučajih razvidnih iz 4. zveznih in čl. 5, 6 in 14. čl.

14. 40.—Če želi zamore predložiti vsak član pismenim potom, o kateri uravnava in odloči porotni odbor dotičnega kluba, izjemno obtoženec spada.

14. 41.—Čet odloka lahko vložijo obe stranki priziv na sekcijaski odbor eksekutivi JSZ., in sicer v teku enega meseca po razsodbi prve instance.

14. 42.—Porotni odbor obstoji iz 5 oseb. Vsaka stranka ima izbere po dva porotnika, a članstvo v organ-

zaciji si izvoli petega predsednikom. V slučaju enakosti glasov, odloči glas predsednika. V porotnem odboru zame-rejo biti le člani Zveze.

VIII. ZVEZNO TAJNISTVO.

Toč. 39.—Glavnega tajnika kandidira in voli članstvo potom splošnega glasovanja vsako leto. Kandidat za to mesto mora biti neprenehoma tri leta član stranke ali JSZ. — Vsaka sekcija ima pravico postaviti dva kandidata za končne volitve. V ta namen razpiše vsaka sekcija volitve za kandidate. Ko so te volitve končane, prideta na kandidatsko listo za izvolitev gl. tajnika tista dva kandidata, ki dobita pri sekciji izmed vseh ostalih največje število glasov. Nominacija traja 6 tednov.

Toč. 40.—Glavni tajnik zastopa Jugoslov. socialistično zvezo na vseh potrebnih mestih; daje inicijativo za delo, ki se tiče skupnega dela JSZ., vsem krajevnim organizacijam ter vodi finančne knjige in opravlja vsa upravniška dela Zveze v smislu sklepov sekcij in zaključkov eksekutivi JSZ. Po možnosti obdržuje shode in agitacijske ture za Zvezo in sekcijaska glasila.

Toč. 41.—Gl. tajnika dolžnost je, da prisostvuje sejam sekcijaskih odborov vsaj enkrat vsake tri mesece.

Toč. 42.—Ako gl. tajnik ne vrši svoje dolžnosti, ga ima eksekutiva na skupni konferenci v sporazumu z nadzornim odborom Zveze pravico suspendirati in na njegovo mesto postaviti začasno drugo osebo.

Toč. 43.—Ako je potrebno, zamore eksekutiva dati gl. tajniku pomočnika.

Toč. 44.—Gl. tajnik lahko, ako je potrebno, skliče vsak čas sejo eksekutive.

IX. ORGANIZATORJI.

Toč. 45.—Organizatorje in govornike določujejo sekcijaski odbori in za splošne ture eksekutiva, kateri dajejo tudi navodila za agitacijo.

Toč. 46.—Krajevni klubi, ki žele govornika, trpe vožne stroške in dnevnice sami. Izvzeti so le novostanovljeni klubi, ki nimajo gmotnih sredstev. V tem slučaju trpita stroške tozadevna sekcija ali JSZ. Dnevnice so najmanj \$3.00 dnevno.

X. ODBOR ZA ČASOPISJE.

Toč. 47.—Sekcijski odbor tvori obenem upravni odbor glasila svoje sekcije.

Toč. 48.—Tajnik in blagajnik tega odbora ter upravnik glasila morajo podati na vsaki seji poročilo o vsem delu, kakor tudi o finančnem stanju sekcijaskega tiska. Seje tega odbora so po potrebi.

XI. ZVEZNA LITERATURA IN TISK.

Toč. 49.—Zveznim glasilom se smatrajo samo listi, katere prizna in odobri sekcijaski odbor tiste sekcije, v katere jeziku je list pisan.

Toč. 50.—Dolžnost zveznih glasil je, da zastopajo taktično in načelno stališče Zveze in soc. stranke; pomagajo v vršitvi nalog, ki jih dajejo sekcijaski odbori in eksekutiva JSZ.

Toč. 51.—Zvezna glasila so last sekcij, katere jih upravljajo. Privatne osebe ne morejo izdajati liste pod zaščito Zveze ali njenih sekcij.

Toč. 52.—Nastavljenec v uredništvu sekcijaskih glasil postavlja in odpušča odbor za časopisje. Uredniki, kakor tudi drugi nastavljenec pri sekciji so odgovorni za svoje delo temu odboru, in končno zboru.

Toč. 53.—Vsakega kluba, ki spada Jugoslov. socialistično zvezi dolžnost je, da se naroči na zvezna glasila.

XII. ODPOVEDI IN NAMESTITVE.

Toč. 54.—Član kateregakoli sekcijaskega upravnega odbora zamore dati ostavko, vendar mora biti ostavka predložena pismenim potom z motivacijo. Ustmene odpovedi se ne upoštevajo. Istotako velja to za ostale zvezne odbornike in nastavljenec. Odstopivši član ima biti, kadar se razpravlja o njegovi odpovedi, pričujoč na seji sek. odbora.

Toč. 55.—Na izpraznjena mesta v sek. odboru nastopajo kandidati po redu, kakor so dobili glasov, ko se je vršilo glasovanje za izvolitev sekcijaskega odbora.

XIII. IZMENE IN POPOLNITEV ZVEZNIH PRAVIL.

Toč. 56.—Izmenje in popolnitve zveznih pravil zamore izvršiti zbor ali dvetretjinska večina oddanih glasov član-

stva Zveze. Predloge klubov za izmene ali dopolnitve pravil je predložiti eksekutivi, ki razpravlja o njih in katere odda izmene na splošno glasovanje.

Toč. 57.—Vsak klub ima pravico predložiti iniciativno eksekutivi v odobrenje. V slučaju, da sek. odbori na konferenci odklonijo priobčitev iniciativnega predloga v glasilih, tedaj eksekutiva vrne iniciativni predlog klubu, ki ga je poslal in naznani, v čem se sek. odbori z iniciativnim predlogom ne strinjajo. V tem slučaju lahko klub išče pomoč na svojo roko, in če dobi od šestih klubov, stoječih v treh različnih državah podporo, gre iniciativni predlog na glasovanje.

Glasovanje traja 90 dni, in sicer je določenih 30 dni za razpravo, 60 dni pa za glasovanje.

Toč. 58.—Resolucije, ki se tičejo sek. odbora, konference sek. odborov ali načelnih vprašanj socializma, morajo biti poslana najprej eksekutivi. Resolucije lokalnega pomena se lahko pošljejo direktno zveznemu tisku.

DODATEK K PRAVILOM.

Toč. 59.—Sklepi, ki se tičejo izpremembe razmerja med sekcijami Zveze, morejo biti pravoveljavni le, če jih potrdijo sekcije soglasno.

Toč. 60.—Ta pravila stopijo v veljavo takoj po 4. zboru JSZ.

Toč. 61.—V slučaju, kjer so ta pravila pomanjkljiva veljajo odloki eksekutive in pravila soc. stranke.

PRAVILA KRAJEVNIH KLUBOV.

Čl. 1.—Krajevni klubi so del Jugoslovanske socialistične zveze in sekcij, za katere so se izjavili. Delajo po predpisih zveznih pravil in pod nadzorstvom upr. odborov sekcij.

Čl. 2.—Namen klubov je, da potom shodov, sej, konferenc, predavanj, tečajev, tiska in osebne agitacije vrše:

- a) propagando za spoznavanje znanstvenega socializma v smislu Izjave in toč. 1. zveznih pravil;
- b) pridobivajo nove člane;
- c) skrbje, da postanejo člani ameriški državljani in kot taki aktivni na političnem polju;
- d) vrše v svojem delokrogu z ostalimi organizacijami stranke politične boje vse vrste in pomagajo vojevati boje unij;

Čl. 3.—Vsled tega je dolžnost krajevni klubov:

- a) da prireajo shode, konference in predavanja o političnih, gospodarskih in znanstvenih vprašanjih;
- b) da delajo za razširjanje socialističnega časopisja;
- c) da povečajo število agitatorjev in jih usposobijo za delo;
- d) da v sporazumu s krajevnimi klubi, unijami ali sami izvedejo proslavo 1. majnika in ostale politične manifestacije, katere priporoča Zveza ali socialistična stranka;
- e) da spodbujajo člane na delo v izvrševanju dolžnosti napram Zvezi in njeni politični in izobraževalni akciji;
- f) da ima vsak klub vezo z okrožno (county) organizacijo, če ta obstoja, in pošilja na seje centr. odbora svoje zastopnike.

Da je to mogoče izvesti, imajo odbori vsak teden svoje seje.

Odbori so dolžni poročati na zvezna glasila vsa važnejša kretanja v klubu; o predavanjih, shodih, konferencah, manifestacijah in agitaciji sploh.

Čl. 4.—Seje članstva so največje telo krajevni klubov. Polletne seje se vrše v januarju in juliju vsakega leta. Na teh sejah se izvoli odbore, ki se nato konstituirajo med seboj; nadzorni odbor predloži podpisano poročilo in mnenje o delu in gmotnem stanju kluba.

V slučaju posebnih potreb lahko odbor po svoji previdnosti ali na predlog polovice članov skliče izredno sejo, na kateri se razpravlja o zadevi, radi katere je bila seja sklicana.

Predlogi se sprejemajo z navadno večino oddanih glasov; seja more biti sklepna, če je navzočih nad polovico članov. Če na prvi poziv ne pride dovolj članov, je druga seja sklepna ne glede koliko članov pride na sejo.

Predsednik se voli na vsaki seji—zborom, shodom ali konferencah predseduje organizator.

Čl. 5.—Konference, na katerih vplačajo člani svoje deneske, predlože poročila o svojem delu in se spoznavajo medsebojno, se vrše najmanj enkrat na mesec. Na konferenci morejo vstopiti v Zvezo tudi novi člani.

Čl. 6.—Če član kluba ne vrši svoje dolžnosti, katere mu organizacija nalaga, ako ne plača zaostale doneske za

tri mesece in ako to ne more opravičiti, preneha član kluba.

Čl. 7.—V krajih, kjer je več klubov, vodi skupno mesečno konferenca, katera sestoji iz odborov posameznih klubov v dotični naselbini, vendar se klub druge sekcije ne udeležuje, naj pripada konferenčnemu odboru.

Konference volijo na svoji seji stalnega tajnika, predsednika pa na vsaki seji.

Konference sklicuje tajnik sam ali pa na zahtevo polovice zastopanih članov, ali odbori.

Dolžnosti konference so označene v pravilniku dnevnega reda izdela gl. odbor J. S. Z. po nalogu točke 23a pravil.

Čl. 8.—Gmotna sredstva se zbirajo potom članov, prispevkov, prostovoljnih prejemkov, zabav, razpečavanja literature in t. d. kakor se glasi čl. 13 zveznih pravil.

Čl. 9.—Poedini krajevni klubi zamorejo osnovati posebne oddelke za gojitev umetnosti, predstave pejskega in t. d. S temi oddelki se pečajo posebni odbori, ki morajo iti vsi dohodki in izdatki skozi blagajno kluba.

Člani teh oddelkov ne morejo zahtevati za svoje plače.

Čl. 10.—V kraju, kjer je več klubov, pa želi kdo predložiti v drug klub in je napram njemu stavljen spor, se priti zadeva pred eksekutivo J. S. Z.

OPRAVILNIK ZA VZDRŽEVANJE SEJ.

§ 1. Po klubu izvoljeni predsednik predseduje in želi predsednik govoriti, ga zamenja tajnik. Ako govori ne govori k točki dnevnega reda, ga ima predsednik po oklikači k redu, v skrajnem slučaju pa apelira na čujoče, da se odvzame govorniku beseda.

§ 2. Govorniki dobe besedo po vrsti, kakor se piše v pravilih.

§ 3. Predlogi se stavijo ustмено ali pismena.

§ 4. Debato o predlogu zamoreta voditi le dva govornika eden za, drugi proti.

§ 5. Predlagatelju je dovoljeno ½ ure za poročilo, 10 minut za zaključni govor.

§ 6. Vsak drug govornik govori le dvakrat k temu predmetu in sicer prvič 15 a drugič 5 minut.

§ 7. Predlogi se sprejemajo z nadpolovično večino glasov. Pri enakosti glasov odloči predsednikov glas.

§ 8. Glasovanje o predlogih je javno z vzdiganjem rok.

§ 9. Volitve za odbore se vrše tajno.

§ 10. Kvorum je tedaj, ako je navzočih 5 članov.

§ 11. Pri predavanju se lahko razvije stvarna debata, ni pa dovoljeno posegati vmes v vprašanja ali mnenja.

DNEVNI RED IN DRUGO.

§ 1. Seje kluba sklicuje tajnik z dopisnicami ali po zveznih glasilih. Dalje predseduje seji dokler ni voljen predsednik.

§ 2. Predsednik predseduje in vzdržuje red dnevnega opravilnika in dnevnega reda.

§ 3. Tajnik kluba vodi računsko knjigo o prejemkih in izdatkih, pobira članarino in izdaja članom redne in posebne znamke, dalje vodi korespondenco z gl. tajnikom po potrebi; hrani spise, premoženje in vodi mali denar in neaktivnih članov; podpisuje vse uradne listine, mora imeti vpogled v vse delo kluba.

§ 4. Zapisnikar vodi zapisnik in v vsakem ozirom vodi tajnika.

§ 5. Organizator vodi brigo za pridobitev sekcij članov in da so člani naročeni na zvezna glasila, ki so za razpečavanje socialistične literature, prirejanje sploh itd. ako v to dopuščajo gmotna sredstva.

§ 6. Nadzorni odbor, sestojč iz treh članov, ima ob koncu vsake tri mesece pregledati vse računsko knjige in poročati na prihodnji seji kluba.

DNEVNI RED SEJE.

1. Volitev predsednika;
2. Čitanje zapisnika zadnje seje;
3. Sprejemanje novih članov;
4. Uplačevanje mesečnih prispevkov naj se vrši tako, da se zdi klubu najpraktičnejše.
5. Čitanje dopisov;
6. Poročilo tajnika;
7. Poročilo organizatorja;
8. Poročilo posebnih odborov;
9. Poročilo stalnih odborov;
10. Volitev odbornikov;
11. Nedovršena opravila;
12. V korist kluba in agitacija.
13. Razno;
14. Zaključek seje.

HOME, SWEET HOME

Ko je 8. maja 1823. ko so prvič peli v javnosti znano pesem "Home Sweet Home", katero je zložil Howard Payne in par tednov nazaj so vse od po Združenih državah proslavljali stoletnico dogodka. Payne je ovekovečil v tej pesmi staro domačijo, ki še sedaj stoji na East Hampton, Island, N. Y., kjer je prebil svoja otroška leta. On je postala slavna čez noč in od tistega časa je bila priljubljena pri vseh angleško govorečih ljudeh, to je edina pesem, ki na tak vzvišen način izraža občutje in nas opozarja, da "lepšega kraja ni kot mi". In v tem domu, kakor se je izrazil G. Cieslin, 404 Campbell Ave., Detroit, Mich., v našem "slovenstvu", je Trinerjevo zdravilno grenko vino kralj, ker isto je najzanesljivejše zdravilo za vse bolezni v družini v slučaju želodčnih neredov. Isto odpravi slab tek, slabo prebavo, glavobole, flatulenco, nemirnost in počutek splošne pobotosti. Vaš lekar ali trgovec za zdravili ga ima v zalogi. Poskusite tudi Trinerjev Liniment za utrujene mišice in noge, Trinerjev Cough Sedative, Trinerjevo Hand Lotion za suho kožo, Trinerjev Liquid Shampoo in druge Trinerjeve preparacije.

DELA VSTUVU V WAUKEGANU, North Chicagi in bližini namenjamo, da se vrše seje socialističnega društva R. 45, JSZ., vsako drugo nedeljo v mesecu v S. Chicagu. Udeležujte se jih točno. Na nečlane apelirajte se pridružijo našemu klubu. — *Tajnik.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne. v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri socialistični stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoaštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, — CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Prečitajte naš
cenik knjig,

priložen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

**Največja zaloga
boljših književnih
del.**

"OGENJ"

(Dnevnik desetniji)

uradno H. BARBUSSE

Najzanimivejša povest iz vojaškega življenja tekom zadnje vojne. Cena: vezana \$1.50; mehko vezana \$2.00. Naroča se pri "Proletarcu".

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in investirajo razumno v
KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski
banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitek

\$ 1,250,000.00

Pod vladnim in državnim nadzorstvom in Chicago Clearing House Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke za vse prekomorske črte v Jugoslavijo in nazaj. Izdelujemo svedočbe (affidavits) za naseljence ter pošiljamo denar v staro domovino najhitrejše in najceneje.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISLI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	10	EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata	ZAKON BIOGENEZEJE. (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50	EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana	
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kera)	ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)	.50	MOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana	
DEMOKRATIZEM IN ZENSTVO, (Alojzija Stebi)	ZBRKA RUDARSKIH IN FUZINSKIH IZRAZOV, (J. Bozljaj)	.80	GOOSE-STEP, (Upton Sinclair) Studija ameriškega visokostva nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana	
DRŽAVA PRIHODNOSTI	ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju, letnik 1921, broširana \$1., trdo vezana	1.50	IMPERIAL WASHINGTON, (B. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba	
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Sarabon), vezana	ZDRAVJE, jan., feb., mare, april in majska izdaja letnika 1922, vsaka po	.10	JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz čicaških klavnic	
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM	ZGODOVINA SOCIALIZMA V SEBIJI (Fran Erjavec)	.25	KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana	
KDO UNICUJE PROIZVAJANJE V MALEM	ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) I. del	.85	KING COAL, (Upton Sinclair) povest iz sadnjega strika (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)	II. del	.75	LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana	
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Menecj)	RAZNO.		LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana	
KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV, (Matija Pirc)	AMERISKI DRUŽINSKI KOLENDAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920	.50	OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani	
O KONSUMNIH DRUŠTVIH	AMERISKI DRUŽINSKI KOLENDAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno	.75	PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Demok zdravnik, vezana	
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana	AMERISKI DRUŽINSKI KOLENDAR, letnik 1923, trdo vezan	.75	REPUBLIC OF PLATO, vezana	
POGLED V NOVI SVET	CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 6c		RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana	
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), vezana	(Imamo jih dvojne vrste.)		ROBERTS RULES OF ORDER, vezana	
POT K SOCIALIZMU, (Dr. Oto Bauer)	DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka)	.10	SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana	
PROLETARIJAT	KRES, revija, I. 1922, št. 9-10	.25	SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana	
PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI (Ivan Robida, vezana	KRES, revija, I. 1922, št. 11-13	.25	STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana	
RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Zagar)	KRES, kulturni mesečnik, I. 1923, št. 2-3	.25	THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba	
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana	NAJNOVEJE INFORMACIJE O DOBAVI DREAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV	.40	THE DREAM OF DEBS, (Jack London)	
SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala in naležila Književna matica SNPJ., 364 strani, vezana v platno	O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Tretzniški)	.10	THE PROFITS OF BELIEF, Razprava o izrabljanju vet za privatne interese	
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Osvald), broširana	PROLETAREC, vezan, letnik 1919, \$5.00; vezan, letnik 1920	5.00	THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Bay Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno	
SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno	5.00	100%, (Upton Sinclair). Povest patrijota	
SOCIJAL. KNJIŽENICA (dva snopiča)	PROLETAREC, letnik 1922 v platno vezan	5.00	VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana	
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba	RDEČI PILOT, mesečnik prvatne mladine za duhovno revolucijo, prva in druga številka	.05	THOUGHTS OF A POOL, (Evelyn Gladys), vezana	
SRBSKA POČETNICA, (J. T.)	TRIJE LABODJE, ilustrirana revija	.25	Naročilom priložite poštni ali preesni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.	
SPRETNJA KUJARICA, broširana, \$1.00, vezana	ANGLEŠKE KNJIGE.		Vse knjige pošiljamo poštne pošto. Klubom in čitalnicam, pri večjih naročilih liberalna popust.	
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA. (Ethin Kristan)	ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana	.60	Vsa naročila naslovite na:	
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike	ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane	5.00	PROLETAREC	
VARONA KUJARICA, (Marija Remec), vezana	ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana	1.50	3639 W. 26th Street,	
VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza)	BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana	1.20	Chicago, Ill.	
	"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno	1.20		
	END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana	.80		